

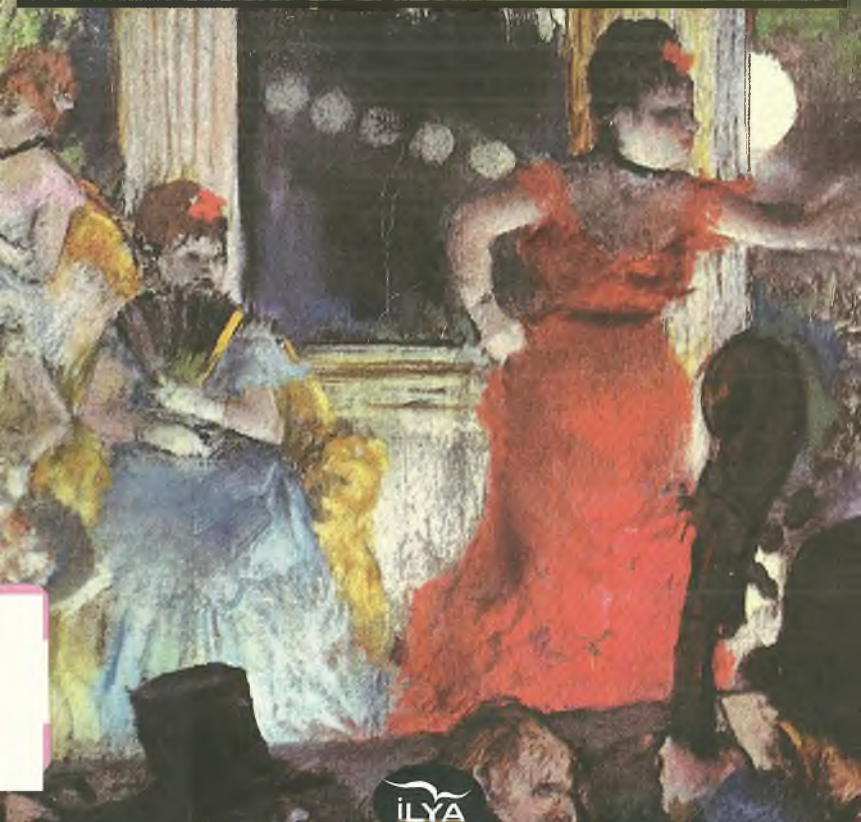
KLASİK ROMANLAR

ANATOLE FRANCE

Kırmızı Zambak

KIRMIZI ZAMBAK

Anatole France

İLYA İZMİR YAYINEVİ

İLYA **KLASİK ROMANLAR DİZİSİ – 12**

Adı **Kırmızı Zambak**

Yazarı **Anatole France**

Çeviren **Bahar Güven**

Gen. Yayın Editörü **Sevim Korkmaz Dinç**

Orijinal Adı **Le Lys Rouge**

Yayın No **39**

© Coyprigh 2004, İlyaz İzmir Yayınevi, İzmir - Türkiye
5846 Sayılı Yasa'ya göre tüm hakları İlyaz İzmir Yayınevi'ne
ait olup kısmen veya tamamen, izin alınmadan basılamaz.

ISBN **978-975-6249-72-7**

Baskı **Birinci Baskı, 2005 – İZMİR**
İkinci Baskı, 2008 – İZMİR

Basıldığı Yer **İlyaz İzmir Yayınevi Matbaası**

Adres **İlyaz İzmir Basım Yayın Medya Yapım**
Dağıtım Pazarlama Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Refik Tulga Caddesi No: 11 Çamdibi/İZMİR
Tel: 0232 462 75 86(pbx) - Faks: 0232 462 32 19
ilyayayinevi@mynet.com
www.ilyayayinevi.com.tr

KIRMIZI ZAMBAK

Anatole France

Frasızca'dan Çeviren
BAHAR GÜVEN

KLASİK ROMANLAR DİZİSİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Kırmızı Zambak	9
Çevirmen Hakkında Kısa Bilgi	331

ÖNSÖZ

1956 yılında, 1871-1939 yılları arasında yazılan en iyi 12 aşk romanından biri seçilen KIRMIZI ZAMBAK, Anatole France'ın önemli eserlerinden biridir.

Thérèse Martin-Belleme soylu bir genç hanımdır. Evlilik için yetiştirilir. Dans etmek, kendi sınıfı içinde sosyal yaşam kurallarını uygulamak en büyük sorumluluğudur. Ancak, bu boş yaşantı canını sıkar, sevgili edinir.

O dönemde yazılan aşk romanları ile benzerlikler taşısa da yazar, 1890'lı yılları gözler önüne serer. Görünüşte yüksek sosyete kurallarına saygı gösteriliyor gibi gelse de; aslında tüm değer yargıları sorgulanmaktadır.

1894'de basılan romanda anlatılan, güçlü duygular ve cinsel arzu; Anatole France'ın estetik tasvirleri ve lirik ifadelerle kapatılmaya çalışılsa da Le Ménil "... basit bir şekilde, hayvansı içgüdünün tüm gücüyle arzular Thérèse'i" cümlesi gibi anlatıma alışık olmayan çevreyi derinden sarsar. Adolphe Brisson romanın sert ve yakıcı olduğunu; Edouard Rod, France'ı soğukkanlı bir ahlaksız, olarak değerlendirir.

O dönemde soylular arasında özellikle kadının şehvetini ve arzularını serbestçe söylemesi bir tabuydu. Oysa halk arasında cinsellik tabu olmaktan çıkmış, yaşantının bir parçası olarak kabul ediliyordu. Buna rağmen kaliteli

edebiyatın, kadını cinsel zevklere kapılmamış göstermesi beklenirdi. Onun için serbest kabul edilen "Gil Blas" gazetesi "namuslu kadınlara" yasaklanmıştı. İşte France tüm bu yargılara karşı "KIRMIZI ZAMBAK"ı yazdı.

Eserin diğer bir özelliği ise France ile Leonthe de Caillavet arasındaki aşktan esinlenmiş olmasıdır. France o zamanlar ünlü genç bir romancı ve köşe yazarıydı. Madam de Caillavet ise Avusturya kökenli bir bankacının kızıydı. France'ın mütevazı ortamından oldukça farklı, çok zengin bir çevrede büyümüştü. Sosyetenin sporcusu, bol para harcayan Albert Arman ile evliydi. Madam de Caillavet oldukça eğitilmiş, kültürlü bir kadındı. Kıskançlık, şüphe, güçlü duygular...

KIRMIZI ZAMBAK bu yaşam öyküsünün çok ötesinde kabul edilmelidir.

Yüzlerini şömineye dönmüş koltukların, gölgede parıldayan çay masasının, çin vazolarından taşan büyük, solgun çiçek demetlerinin üzerinde gezdirdi gözlerini. Elini, kartopu çiçeğinin dalları arasına sokup gümüşümsü topçuklarını oynattı. Aniden, uzaktaki bir aynadan kendini ciddi ve dikkatle izlemeye koyuldu. Gövdesini iyice kasıp yanağını omzuna dayayarak çevresinde solgun parıltıların titrediği incilerle donatılmış, hafif bir tünün dalgalandığı, siyah satenden dar entarisi içindeki uzun bedeninin kıvrımlarını, gözleriyle takip etti. Sonra, yüzünün bu aralar neye benzediğini merak ederek aynaya daha da yaklaştı. Görüntü, sakın bakışlarla bakıyordu ona. Sanki incelediği, hoşuna giden bu sevimli kadın hiç, keskin bir neşe ya da derin bir hüznün yaşamıyormuş gibiydi...

Büyük, boş salonun duvarlarında gölgeler gibi, duvar halılarının puslu, anlaşılmaz desenleri, ilkçağ işlemleri arasında, zamanla kaybettikleri çekicilikleriyle solup gidiyordu. Küçük sütunlar üzerine dikilmiş tuğladan heykelcikler, vitrinlere sıra sıra dizilmiş eski Saksonya porselenleri, Sevres resimleri de tıpkı onlar gibi geçmişten bahsediyordu. Tavanda, aşk perileri ile kuşatılmış ve bir markiz gibi pudralanmış gece tanrıçası, çiçekler serpiyordu.

Değerli bronzdan yapılmış bir kürsü üzerine, buruşmuş yüzü, ızdırap verici elbisesinden taşan iri göğsü ile Diana kılığına sokulmuş bir prensesin mermer büstü yerleştirilmişti. Her şey uykudaydı. Sadece ateşten gelen çıtırtılar ve tüldeki incilerin hafif hışırtısı duyuluyordu.

Aynadan uzaklaşarak pencereye yaklaştı. Perdeyi hafifçe aralayıp rıhtımın karanlığına bürünmüş ağaçlar arasından, solgun bir ışık altında Seine Nehri'nin sarı parıltılarını sürükleyişini izledi. Kül rengi gözbebeklerinden, suyun ve gökyüzünün sıkıntısı yansıyor. Alma Köprüsü'nün bir kemerinden açılarak gösterişsiz yolcularını Grenell ve Billancart'a taşımaya çalışan "Hirondella" adında bir gemi geçti. Geminin, çamurlu akıntıda, gözden kayboluncaya dek uzaklaşışını seyrettikten sonra, perdeyi bırakarak her zamanki köşesine, çiçek dalları altındaki kanepeye kıvrılıp uzanabileceği mesafede duran masanın üzerine atılmış kitabı aldı. Saman sarısı bez kapağında, yaldızla işlenmiş şu başlık parlıyordu: "Yseult la Blonde". Yazan Vivian Bell. Bir İngiliz bayanın, Fransızca yazılmış ve Londra'da basılmış bir şiir kitabıydı bu. Herhangi bir sayfasını açıp okudu:

Heyecanlı gökyüzünde, çan sesleri şarkı söyler,
Ya da yalvarırcasına "Sizi selamlıyorum Meryem!"
Dediği zaman;
Bakire, bahçedeki elma ağacı dibinde,
Titrer habercinin gelişini görüp.
Ona kırmızı bir zambak sunar.
Öyle bir zambak ki koklar koklamaz,
Kokusuyla ölmek ister insan.

Akşamın yumuşaklığında, kapalı bahçedeki bakire,
Hisseder ruhunun dudaklarına tırmanışını.
Ve sanki görür akışını yaşamın,
Akıp giden bir dere misali,
Beyaz göğsündeki berrak bir sızıntıdan.

Bir yandan konuklarını bekliyor, bir yandan da dalgın, ilgisiz, şiirden çok şairini düşünerek kitabını okuyordu. Belki de en hoş arkadaşıydı Miss Bell; ama neredeyse hiç görüşmezlerdi. Çok nadir karşılaşmalarının her birinde "darling" diyerek onu kucaklar ve aniden, yanağına bir öpücük kondurur, cıvıl cıvıl konuşmaya başlardı. Çirkin; ama çekici, neredeyse biraz gülünç; ama doyum olmaz derecede sevimli bu bayan, İngiltere'nin en sevilen şairi olarak taçlandırıldığı halde, Fiesole'de sanat ve felsefe ile yaşamayı seçmişti. Tıpkı Vernon Lee ya da Mary Robinson gibi o da Toskan sanatına ve yaşam stiline hayrandı ve daha, birinci bölümünde Burne Jones'a düşlerle dolu suluboya resimleri için ilham kaynağı olan Tristan'ını bile tamamlamadan, İtalyan düşüncelerinin esinlediği Provansça ve Fransızca şiirler yazma işine koyulmuştu. Yseult la Blonde'unu "darling"e bir mektupla göndermiş ve onu bir aylığına evine, Fiesole'a davet etmişti. Ona "Gelin, burada dünyanın en güzel şeylerini göreceksin, onları daha da güzelleştireceksiniz" demişti mektubunda.

"Darling" ise, Paris'ten ayrılmayacağını düşünüyordu; ama Miss Bell'i ve İtalya'yı tekrar görme fikri, onun için de oldukça cezbediciydi. Kitabın yapraklarını karıştırırken rastlantı eseri şu mısradaki duraksadı:

"Aşk ve zarif kalp tek bir şeydir."

Hafif ve yumuşak bir alayla, Miss Bell'in de âşık olup

olmadığını, olmuşsa aşklarının neye benzeyebileceğini merak etti. Şairin de Fiesole'da bir kavalyesi vardı: Prens Albertnelli. Oldukça yakışıklı olmasına rağmen, sevme arzusuna Tebşir gizemi katan bir sanatseverin hoşlanabileceği birine göre fazlasıyla kaba ve bayağı görünürdü.

– Günaydın Thérèse! Yorgunluktan ölüyorum!

Prenses Seniavine'di bu esmer, yabancı tenine yapışmış gibi duran kürkleri içinde, oldukça çevik görünürdü. Aniden oturdu ve içinde, erkeklere ve kuşlara ait bir tını bulunan sert; ama yine de okşayıcı sesiyle:

– Bu sabah tüm Bois'ı, General Larivière'le yürüyerek geçtim. Potins yolunda karşılaştık ve ta Argenteul Köprüsü'ne kadar yanımda sürükledim onu. Küçük bir silahla talim yapan Bois'nın bekçisinden, becerikli bir saksağanı, benim için satın almak istiyormuş. Yorgunluktan iflahım kesildi.

– O halde nedengenerali Argenteul Köprüsü'ne kadar sürüklediniz?

– Çünkü ayak parmağımda damla vardı.

Thérèse gülümseyerek omuz silkti:

– Kötülüğünüzü boşa harcıyorsunuz. Savurganın tekisiniz.

– Peki ama tatlım, kötülüğümü ve iyiliğimi ciddi bir yatırım için mi saklayayım istersiniz?

Tokay şarabından yudumladı.

Güçlü nefesinin gürültüsüyle General Larivière içeri girdi. Ağır adımlarla ilerleyerek iki bayanın ellerini öptü.

Kalkık gözleri; inatçı, memnun havası ve şakaklarındaki tüm kırışıklıklarıyla gülerek bayanların arasına oturuverdi.

– Mösyö Martin, Bellème nasıl? Her zamanki gibi işleri yoğun mu?

Thérèse, onun mecliste, üstelikte bir söylev vermek üzere olduğunu düşünüyordu.

Prens Seniavine, bir yandan havyarlı sandviçlerden atıştırıyor, bir yandan da Madam Martin'e, onu dün niçin Madam Meillan'larda göremediğini soruyordu. Bir güldürü oynanmıştı.

– Bir İskandinav oyunu. Başarılı mıydı?

– Bilmem. Ben yeşil salonda Orléans Dükü'nün portresi altında oturuyordum. Mösyö Le Ménil yanıma gelerek bana unutulmaz bir yardımda bulundu. Beni Mösyö Garain'den kurtardı.

Koca kafasında adeta bir yıllık gibi tüm yararlı bilgileri belleğinde saklayan general, bu isme kulak kabarttı.

– Garain, prenslerin sürgünde olduğu sıralarda, kabinedeki bakan mı? diye sordu.

– Ta kendisi. Benden çok hoşlanıyordu. Kalbinin ihtiyaçlarından bahsedip bunaltıcı bir sevgiyle bakıyordu yüzüme. Bazen de iç çekerek Orléans Dükü'nün portresini seyre dalıyordu. Ona, Mösyö Garain, karıştırıyorsunuz. Orléans'cı olan ben değil, yengemdir diyordum ki Mösyö Le Ménil beni alıp büfeye götürdü. Bana önemli iltifatlar etti saçlarım hakkında. Ayrıca kışın koruluklardan daha güzel bir şey olmayacağını söyledi. Kurtlardan ve yavrularından bahsetti. Bunlar beni, biraz olsun rahatlattı.

Gençlerden pek hoşlanmayan general, Le Ménil'i bir önceki gün Bois'da, dörtnala, ölümüne at koştururken gördüğünü söyledi. Doğru geleneği sadece eski binicilerin koruduğunu, şimdiki gençlerin jokeyler gibi ata binmesinin yanlış olduğunu belirtti. "Kılıç için de aynı şey geçerli." diyerek devam etti konuşmasına. Eskiden...

Prenses Seniavine aniden konuşmasını keserek:

-- General bakın, Madam Martin ne kadar da hoş. Her zaman büyüleyicidir zaten; ama şimdi her zamankinden de çok... Canı sıkılıyor da ondan! Ona hiçbir şey sıkıntı kadar yakışmaz. Burada bulunduğumuzdan beri canını sıkıyoruz. Baksanıza: Kırışmış alnı, dalgın bakışları ve dudaklarındaki acıyla, adeta bir kurban!

Yerinden fırlayıp Thérèse'i şapur şupur öptükten sonra generali şaşkınlık içinde bırakıp oradan uzaklaştı.

Madam Martin Bellème, bu deli kıza kulak asmamasını rica etti.

General kendini toplayarak:

– Ya şairlerimiz madam? diye sordu.

Madam Martin'i, yazı yazan ve ona uzak insanlara beslediği beğeni için bağışlamakta güçlük çekerti.

– Evet, şairleriniz? Kırmızı bir atkı takıp ziyaretinize gelen şu Mösyö Choulette'e ne oldu?

– Şairlerim, beni unutuyor, terk ediyorlar. Kimseye güvenmemeli insan. Ne insanlara, ne de nesnelere! Yaşam, sürekli bir ihanettir. Beni unutmayan tek kişi, şu zavallı Miss Bell. Floransa'dan yazmış... kitabını göndermiş bana.

– Miss Bell; şu sarı, kıvırcık saçlarıyla, bir süs köpeği-

ni andıran genç bayan mı?

Kafasında bir hesap yaptı ve şu sıralarda otuzlarında olması gerektiğini düşündü.

Beyaz saçlarıyla oluşturduğu tacını, ölçülü bir ağırbaşlılıkla taşıyan yaşlı bir hanımefendiyle canlı, ince bir bey arka arkaya odaya girdi. Madam Marmet ile Paul Vence. Daha sonra da şıklık konusunda ince bir zevke sahip Mösyö Daniel Salomon, gözlüğü ve dimdik duruşuyla belirdi. General, aralarından sıvıştı.

Haftanın romanından bahsettiler. Madam Marmet, genç ve oldukça hoş biri olan yazarıyla pek çok defa yemek yemişti. Paul Vence ise kitabı sıkıcı buluyordu.

– Bütün kitaplar sıkıcıdır; ama insanlar, kitaplardan da sıkıcıdır. Üstelik daha doyumsuzdurlar, dedi Madam Marmet.

Oldukça iyi bir edebi zevke sahip kocasının, yaşamının son anına kadar natüralizmden nefret ettiğini de ekledi.

Eski kocası, Yazıtlar Akademisi'nin bir üyesiydi. Salonlarda ün salmış dulluğuyla övünürdü. Öte yandan siyah elbisesi içinde, güzel, ak saçlarıyla yumuşak ve ağırbaşlı dururdu.

Madam Martin, Mösyö Daniel Salomon'a, bir çocuk topluluğu ile ilgili kendisine akıl danışmak istediğini söyledi.

– Saint-Cloud'dan. Hoşunuza gidip gitmediğini söylersiniz bana. Siz, Mösyö Vence. Siz de bana fikrinizi söylersiniz. Böyle değersiz şeyleri küçümsemezseniz tabi.

Mösyö Daniel Salomon, gözlüğünün ardından somurtarak kibirle baktı Paul Vence'e.

Paul Vence ise, salonu incelemekle meşguldü.

– Çok güzel şeylerin var madam. Hepsi bu kadar da değil. Sahip olduğunuz her şey çok güzel ve hepsi de size yakışıyor.

Madam Martin bu sözlerden duyduğu memnuniyeti gizlemedi. Paul Vence'i, evinde ağırladığı insanlar arasında tamamen zeki tek kişi olarak göürdü. Onu, kitapları henüz büyük bir üne kavuşmadığı zamanlarda beğenmişti. Kötü sağlığı, kara mizahı, bitmek bilmez çalışmaları, onu dünyadan uzaklaştırmış, hiç de hoşla gitmeyen hırçın biri yapmıştı. Bunlara rağmen yine de çekici bulurdu onu. Derin alaycılığına, yabanıl gururuna, yalnızlık içinde gelişip olgunlaşmış yeteneğine çok değer verir; ona, haklı olarak üstün bir yazar, sanat ve gelenekler üzerine yazılmış güzel denemelerin yazarı olarak hayranlık beslerdi.

Salon, yavaş yavaş parlak bir kalabalıkla dolmaya başladı. Koltuklardan oluşmuş büyük halkada; hakkında anlatılan korkunç hikâyelere, yirmi yıllık, zor bastırılmış skandallara rağmen hâlâ gözlerinde çocuksu saflığı ve yanaklarında bakire tazeliğini korumuş Madam Vresson; devasa bedenini, tıpkı yüzme malzemeleriyle çevirmiş bir yüzücü gibi oradan oraya sallayarak çılgınlık eşliğinde çevresine nükteli kelimeler savuran, canlı, çılgın, yaşlı Madam Morlaine; akademi üyesinin eşi Madam Raymond, eski bakanın karısı Madam Garain ve üç kadın daha vardı. Şöminenin karşısında ayakta Journal des Débats'da yazan milletvekili Mösyö Berthier d'Eyzeles durmaktaydı. Bir yandan favorilerini okşuyor, bir yandan da kendini öven Madam de Morlaine karşısında kabarıyordu.

– Altın-gümüş sistemi hakkında yazmış olduğunuz makale bir inci, bir mücevher adeta. Hele sonu... Tamamen kendinden geçiyor insan!

Salonun bir köşesinde, kulüp üyesi gençler toplanmış, birbirleriyle peltek peltek konuşuyorlardı.

– Ne yaptı da prensin avlarında öne çıktı bu adam?

– O mu? Hiçbir şey. Her şey karısının marifeti!

Onların da kendi felsefeleri vardı. Aralarından biri, insanların verdiği sözlere inanmıyordu.

– Bana hiç uymayan insanlar. Yürekleri ellerinde. Ağzlarında ancak "Kulübe mi adaysınız? Size yemin ederim, benden size beyaz bir top. Top beyaz olunca ne mi olur? Kaymak gibi bir küre! Kar gibi bir bilye. Oy verilir; trak! Aldatmaca! Düşündüğün zaman hayat, gelecekte de pis bir oyun."

– Sen de düşünme o zaman, dedi bir üçüncü kişi.

Danial Salomon da onlara katılmıştı. Duru sesiyle kulaklarına eğilip yatak odası sırlarından bahsetmeye başladı. Madam Raymond, Madam Berthier d'Eyzelles ve Prenses Seniavine hakkında ne zaman tuhaf bir açıklamada bulunsa, ardından umursamaz bir edayla;

– Bunu herkes biliyor, diye de ekliyordu.

Sonra, yavaş yavaş ziyaretçiler kalabalığı dağılmaya başladı. Sadece Madam Marmet ve Paul Vence kaldı geriye.

Paul Vence, Kontes Martin'e yaklaşarak ona:

– Size ne zaman Dechartre'ı takdim edeyim istersiniz? diye sordu.

Bunu ona ikinci defadır soruyordu. Kontes ise yeni yüzlerden pek hoşlanmazdı. Fazlasıyla ilgisiz bir tavırla cevap verdi:

– Heykeltıraşınızı mı? Ne zaman isterseniz. Champ-de-Mars'ta kabartmalarını görmüştüm. Gerçekten çok iyidiler. Çok az eseri var. Bir amatör. Öyle değil mi?

– Seçici biri. Geçinmek için çalışmaya ihtiyacı yok. Sevgi dolu bir ağırlıkla okşar heykellerini. Ama siz yine aldanmayın madam, bilir ve hisseder: eğer yalnız yaşamayı tam bir usta olurdu. Onu çocukluğundan beri tanıyım. Tasalı ve kötü yürekli olduğunu düşünürler; ama sadece tutkulu ve çekingen biridir. Sanatının doruğuna giden yolda onda eksik olan ve her zaman da eksik olacak yegâne şey, düşünce sadeliğidir. Kaygıya kapılır, kafası karışır ve en güzel estetiklerini allak bullak eder. Bence, heykelden çok şiir ya da felsefe için yaratılmıştır o. Çok bilgilidir. Düşünce zenginliğini görünce şaşıracaksınız.

Sevgili Madam Marmet de onu onayladı.

Herkesten hoşlanır görünerek çevresinin hoşuna giderdi. Çok dinler, az konuşurdu. Oldukça kibardı. Kibarlığına, biraz da ağırdan alarak daha da değer katardı. Ya Madam Martin'i gerçekten beğendiğinden, ya da gittiği her evde tercihen kibar görünmesini çok iyi becerdiğinden, tam onaltıncı Louis stilindeki şöminenin kenarına kurulup memnun, hoşgörülü, yaşlı hanım güzelliğine yakışır bir büyükanne edasıyla ısınıyordu. Bir fino köpeği eksikti!

– Toby nasıl? diye sordu Madam Martin. Mösyö Vence Toby'yi tanıyor musunuz? Uzun ipeksi tüyleri, çok şirin ufak kara bir burnu vardır.

Madam Marmet Toby'ye yapılan övgülerin tadını çıkarıyordu ki pembe yanaklı, sarı kıvrırcık saçlı, ufak tefek, altın çerçeveli gözlükleri ardında neredeyse kör denecek kadar miyop bir ihtiyar, mobilyalara çarparak, boş koltukları selamlayarak, kendini aynalara atarak ilerledi ve bir çengeli andıran burnunu, kendine kızgın kızgın bakan Madam Marmet'nin dibine kadar uzattı.

Yazıtlar Akademisi'nden Mösyö Schmoll'du bu. Bir yandan yüzünü buruşturup bebecsi bir tatlılıkla gülümsüyor, bir yandan da Kontes Martin'e Yahudi atalarından miras-atalarına borçlu; Alsace, Polonya ve Kırım köylülerini sıkıştırdıkları— sert, dolgun sesiyle yumuşak, sevgi taşıyan şiirler okuyordu. Fransız Enstitüsü üyesi bu büyük filozof, Fransızca dışında her dili bilirdi. Madam Martin ise, antikacıların vitrinlerinde sergilediği demirden hurdalara benzeyen, pas tutmuş, hantal ve içine antolojiden birkaç kurumuş çiçeğin de döküldüğü bu çapkın şiirlerle dalga geçerdi. İnce bir zekâsı olan M. Schmoll'un kadınlara ve şiirlere zaafı vardı.

Madam Marmet onu tanımamış gibi yapıp selamını kabul etmeksizin odayı terk etti. Mösyö Schmoll; aşk şiirlerini bitirince, karamsar, acıklı bir hale büründü. Bol bol inleyip sızlandı. İğneleyici sözlerle dert yandı. Ne yeteri kadar nişan alabilmiş, ne de işi az, parası bol bir makam sahibi olabilmişti. Devlet de kendisi, Madam Schmoll ve beş kızı için, yeterli büyüklükte bir konut vermemiştii ona. Biraz kibirle yanıp yakındı. Ézéchiél'in, Jérémie'nin ruhundan bir şeyler vardı onda.

Aksilik bu ya, altın çerçeveli gözlükleri ardındaki bakışları, masanın üzerinde dolanırken Vivian Bell'in kitabını fark etti.

— Ah! Yseult la Blonde! diye haykırdı acı acı. Demek bu kitabı okuyorsunuz madam. Öyleyse şunu da biliniz ki Matmazel Vivian benden bir yazıtımı çaldı. Üstelik bununla da yetinmedi, şiire dönüştürüp bozdu. Kitabın yüzdokuzuncu sayfasında bulabilirsiniz.

"Ağlama, sen ki bir zamanlar sevdiğim,
Artık olmayan yoktu zaten hiçbir zaman
Bırak aksın bırak, karanlık acım,
Bir gölge, bir gölgeye ağlayabilir."

Duyuyorsunuz ya madam, "bir gölge, bir gölgeye ağlayabilir". Bu kelimeler ilk defa benim tarafımdan yayınlanıp tanıtılmış bir cenaze yazıtından aynen çevrilmiştir. Geçen sene, sizde bir akşam yemeğinde, masada yanında oturuyordum. Bu cümleyi paylaştım onunla. Çok da hoşuna gitmişti. İsteği üzerine, hemen ertesi gün tüm yazıtı Fransızcaya çevirip ona yolladım. Şimdi "Kutsal Yol Üzerinde" diye bir şiir kitabında özünü yitirmiş, kesilip biçilmiş şekilde duruyor karşımda... Kutsal Yol, o benim işte!..

Gülünç bir keyifsizlikle tekrarladı:

— Evet! O kutsal yol benim madam.

Şairin bu yazıtla ilgili kendinden söz etmeyeşine canı sıkılmıştı. Yapıtın başlığında, dizelerde, uyakta adının geçmesini isterdi. Her zaman, her yerde adını görmek isterdi. Ceplerine sıkıştırdığı gazetelerde adını arardı hep. Ama kindar biri olmadığı için, Miss Bell'e kızgın değildi. Onun, oldukça seçkin bir kişilik ve İngiltere'nin en çok gurur duyduğu şairi olduğunu seve seve kabul ederdi.

Mösyö Schmoll aralarından ayrıldıktan sonra, Kontes

Martin, Paul Vence'e, oldukça safça, genelde iyiliksever, kibar Madam Marmet'nin, niçin Mösyö Schmoll'a o kadar sessiz ve öfkeyle baktığını sordu. Paul Vence, bunu bilemeyeşine çok şaşırdı.

– Asla, hiçbir şey bilmem ben.

– Ama Joseph Schmoll ile Louis Marmet arasındaki kavga, hâlâ ününü korumakta. Uzun süre Enstitü'de yankılandı bu kavga. Marmet'nin vefatına kadar da sürdü. Acımasız meslektaşısı Père-Lachaise'e kadar da yakasını bırakmadı.

Zavallı Marmet'yi toprağa verdiğimiz gün, sulusepen bir kar yağıyordu. Sırılsıklam olup iliklerimize kadar donmuştuk. Schmoll mezarın başında, şemsiyesinin altında, o siste, rüzgârda, çamurda, neşeli bir sertlik, galip gelmiş bir acıma hissettiren konuşmasını okumuş, sonra da bunu bir yas arabasıyla gazetelere götürmüştü. İhtiyatsız bir arkadaşı, yazıyı Madam Marmet'ye okutmuş, o da oracıkta düşüp bayılmıştı. Ama madam, bu içinden çıkılması güç, sert kavgadan bahsedildiğini duymamış olmanız mümkün mü?

Nedeni Etrüskçeydi. Marmet Etrüskçeyi tek inceleme konusu olarak seçmişti. Bu nedenle ona Etrüsk Marmet diye lakap takmışlardı. Ne o, ne de bir başkası, son kalıntısına kadar yok olmuş, silinmiş bu dilin tek kelimesini bile anlamıyordu. Schmoll durmaksızın Marmet'ye: "Etrüskçe bilmediğinizin farkındasınız sevgili meslektaşım. Bu açıdan saygıdeğer bir bilgin, akıllı bir insansınız." der dururdu. Bu acımasız övgülerden incinen Marmet ise, biraz da olsa Etrüskçe bildiğini düşünüyordu. Yazıtlar Akademisi'ndeki meslektaşlarına, eski Toskan dilindeki çekimlerin rolü üzerine bir inceleme yazısı okumuştı.

Madam Martin, çekimin ne olduğunu sordu.

– Ah madam, şimdi size açıklamaya kalkarsam, her şeyi elimize yüzümüze bulaştırırız. Şu kadarını bilin ki zavallı Marmet bu incelemede, Latince metinlerden alıntılar yapmış; ama tamamen yanlış bir şekilde aktarmıştı metinleri. Oysa Schmoll adı, dünyanın bir numaralı yazıtbilimcisi. Mommsen'den sonra anılan, oldukça değerli bir Latince üstadıdır.

Genç meslektaşının (Marmet elli yaşında bile değildi henüz) Etrüskçeyi gereğinden fazla iyi okuyup da Latinceyi yeteri kadar becerememesini eleştirdi. O andan itibaren Marmet'nin hiç huzuru kalmadı. Her oturumda, öyle şen, alaycı bir acımasızlıkla dalga geçilirdi ki onunla; yumuşak başlı biri olmasına rağmen, sinirine engel olamazdı. Ama Schmoll'da kin namına bir şey yoktur. Soyunun bir erdemidir bu. Ezdiği insanlara kırgınlık beslemez. Bir gün, Renan ve Oppert'le birlikte enstitü merdivenlerinden çıkarken Marmet'ye rastlayıp ona elini uzatmış. Marmet ise "sizi tanımıyorum" diyerek selamını reddetmiş. Bunun üzerine Schmoll: "Beni bir Latin yazıtı mı zannettiniz yoksa?" diye karşılık vermiş. Zavallı Marmet'yi öldüren, onu toprağa gönderen biraz da bu sözlerdir. Anısına dindarca sadık kalan Bay Marmet'in karısının düşmanına, neden dehşetle baktığını umarım şimdi anlamışsınızdır.

– Bense onları yan yana, dip dibe oturtmuştum.

– Ahlaksızca bir şey sayılmaz bu madam; ama acımasızca bir şey!

– Sevgili Mösyö, belki çok şaşıracaksınız; ama bir seçim yapmam gerekseydi ahlaksızlığı, zalimliğe yeğ tu-

tardım.

Uzun boylu, zayıf, esmer yüzlü, uzun bıyıklı genç bir adam, sert bir çeviklikle selam verdi.

Kontes Martin:

– Mösyö Vence, sanırım Mösyö Le Ménil'i tanıyor-sunuz.

Aslında daha önce Madam Martin'in evinde karşılaşmış, Le Ménil'in hiç çıkmadığı silah odasında birkaç kez görüşmüşlerdi. Daha bir gün önce, Madam Meillan'larda karşılaşmışlardı.

– Madam Meillan'larda insan can sıkıntısından patlıyor, dedi Paul Vence.

– Yine de akademi üyelerini orada görmek mümkün. Değerlerini fazla abartmış olmayayım ama konuklar seçkin bir tabakadan geliyor.

Madam Martin gülümsedi:

– Hepimiz biliyoruz ki Mösyö Le Ménil, Madam Meillan'ların evinde, en çok kadınlar ilginizi çekiyor. Prenses Seniavine'i büfeye götürüp ona kurtlardan bahsetmişsiniz.

– Nasıl? Kurtlardan mı?

– Kurtlardan, dişi kurtlardan, kurt yavrularından ve de kışın karanlığa bürünmüş koruluklardan. Böylesine güzel bir kadınla paylaşmak için biraz vahşi bir söyleşi doğrusu!

Paul Vence ayağa kalktı.

– Demek oluyor ki madam, bana izin veriyorsunuz. Dostum Dechartre'ı size getireceğim. Sizi tanımayı çok arzu ediyor. Umarım ki hoşunuza gidecektir. Yaşam dolu, hareketli

bir kafası var. Düşüncelerle dolup taşar.

Madam Martin onu durdurdu.

– Oh! Bu kadar fazlasını istemem. Doğal, oldukları gibi görünen kişiler pek nadir sıklmıştır beni. Zaman zaman da eğlendirirler.

Paul Vence çıktıktan sonra, Le Ménil bekleme odasında uzaklaşan ayak seslerini, bırakılan kapı tokmaklarını dinledi. Sonra Madam Martin'e yaklaşarak:

– Yarın saat üçte bizdeyiz, değil mi?

– Demek beni hâlâ seviyorsunuz?

Le Ménil, hazır yalnız kalmışken cevap vermesi için sıkıştırdı onu. Oysa biraz muzipçe, saatin geç olduğunu, artık ziyaretçi beklemediğini, şimdi olsa olsa kocasının gelebileceğini söyledi.

Le Ménil dil dökmeye başladı. O da fazla yalvarmadan:

– İstiyor musun? Dinle; yarın bütün gün müsaitim. Saat üçte Spontini Sokağı'nda bekle beni. Sonra gezmeye gideriz.

Le Ménil bir bakışla teşekkür ettikten sonra, tekrar onun karşısına, şöminenin diğer köşesindeki yerine geçerek onu takdim edecekleri şu Dechartre'in, kim olduğunu sordu.

– Beni ona değil, onu bana takdim edecekler. Bir heykeltraşmış.

Le Ménil, kontesin yeni yüzler görmeye ihtiyaç duymasından yakındı.

– Bir heykeltraş! Heykeltraşlar genelde biraz kaba

olur.

– Oh! Bu o kadar az heykel yapıyor ki! Eğer onu kabul etmem canınızı sıkacaksa... Geri çevirebilirim de.

– Canımı sıkacak şey, bana ayırdığınız zamanın bir parçasını başkalarına kaptırmak olacaktır.

– Yüksek sosyeteye düşkün olmamdan yakınamazsınız dostum. Dün, Madam Meillan'a bile gitmedim.

– Orada mümkün olduğunca az görünmekte haklısınız. Size uygun bir ev değil orası.

Le Ménil, oraya giden tüm kadınların bilinen, anlatılan birkaç macera yaşamış kadınlar olduğunu söyleyerek durumu açıkladı. Zaten Madam Meillan da entrikalara çanak tutardı. Anlattıklarını desteklemek amacıyla birkaç örnek verdi.

Madam Martin ise, hoş bir dinginlikte ellerini koltuğun kolları üzerinde serbest bırakmış, başını hafifçe yana eğmiş, ateşin sönüşünü izlemeye dalmıştı. Düşüncesi aklından uçup gitmiş, ne biraz hüznü yüzünde, ne de daldığı bu tinsel uykuda her zamankinden de arzu uyandırıcı duran bitkin bedeni üzerinde hiçbir iz bırakmamıştı. Bir süre, sanatın yarattığı şeylerin büyüsunü teninin çekiciliğine taşıyan derin bir hareketsizlik içinde kaldı.

Le Ménil ne düşündüğünü sordu. Madam Martin, kolların ve küllerin tetiklediği melankoliden biraz uzaklaşarak:

– İster misiniz yarın biraz uzak semtlere gidelim, fakir insanların yaşadığı tuhaf semtlere? Eski, yoksul sokaklar hoşuma gider.

Le Ménil bunu saçma bulduğunu belli etti; ama isteğini yerine getirmeye de söz verdi. Madam Martin'in onu, arada

sırada sürüklediği bu gezintiler canını sıkıyordu. Tehlikeli buluyordu bu gezileri. Görülebilirlerdi.

– Madem şimdiye kadar kendimizden bahsedilmesini önleyebildik...

Madam Martin başını salladı.

– Bizden hiç söz etmiyorlar mı sanıyorsunuz? Bilsinler ya da bilmesinler, hep konuşurlar.

Tekrar düşüncelere daldı. Le Ménil, sevgilisinin üzgün olduğunu, söylemediği bir nedenden dolayı kendisine kırgın olduğunu düşündü. Ateşteki parıltıların yansıdığı güzel, puslu gözlerine doğru eğildi. Madam Martin ise:

– Benden söz edip etmediklerini hiç bilmiyorum. Hem bundan ne çıkar? Hiçbir zararı yok, diyerek yatıştırdı onu.

Le Ménil, akşam yemeğini kulüpte yemek üzere yanından ayrıldı. Paris'e gelen dostu Caumont da onu orada bekliyordu. Madam Martin, yumuşak başlı bir sevgiyle gidişini izledi. Sonra tekrar küllere daldı gitti.

Küller onu çocukluk günlerine, uzun, hüznü yazlar geçirdiği şatoya sürükledi. Budanmış koruluklara, ıslak ve karanlık parka, içinde yeşil suların uyuduğu havuza, kestane ağaçları altındaki mermer peri kızlarına ve üzerinde ağlayıp ölmeyi dilediği banka... Hayalinin ateşli uyanışı ve teninin mistik sancıları onu, tutku ve korkularla karışık bir heyecan içine atmış olmasına rağmen, bugün bile hâlâ o toy umutsuzluklarının nedenini anlayabilmiş değildi. Çocukken yaşam, hem bir istek, hem de korku uyandırırdu içinde. Oysa şimdi yaşamanın ne o kadar endişeye, ne de umuda değmediğini, gayet sıradan bir şey olduğunu biliyordu. Tahmin

etmeliydi bunu. Nasıl oldu da daha önce sezemedi? Düşüncelere daldı gitti...

— Annem gözlerimin önündeydi. Oldukça sade, iyi yürekli bir kadındı. Çok mutlu sayılmazdı. Onun yazgısından çok farklı bir yargının hayalini kurardım. Neden? Çevremde, yaşamın yavan tadını hisseder, geleceği tuz ve güzel kadınlarla dolu bir hava gibi içime çekerdim. Neden? Ne istiyordum? Ne bekliyordum? Her şeye çökmüş hüzünden yeteri kadar haberdar değil miydim yoksa?

Yepyeni bir servetin yaygaracı parıltısı içinde zengin doğmuştu. Montessuy'nün kızıydı. Babası ilk bakışta bir Paris bankasında sıradan bir memurken, iki büyük kredi kurumu kurup yönetmiş, zor zamanlarda onlara destek olmak için verimli bir zekânın kaynaklarını, kurnazlıkla dürüstlüğüne eşsiz bir alaşımı olan karakterindeki yenilmez gücü kullanmış ve giderek daha da güçlenmişti. Babası tarafından satın alınıp restore edilmiş, muhteşem mobilyalarla döşenmiş, altı yıl içinde bahçesi ve geniş suları ile Vaux-le-Vicomte'un ihtişamına ulaşan tarihi Joinville şatosunda büyümüş Montessuy, yaşamın ona verebileceği her şeyi alırdı yaşamdan. İçüdüsel olarak ateist ve güçlü biriydi. Yeryüzünün sunduğu tüm tensel nimetlere ve arzu uyandırıcı her şeye sahip olmak isterdi. Joinville'in galerisini ve salonlarını, ustaların tablolarıyla ve değerli mermerlerle donatmıştı. Elli yaşında, tiyatronun en güzel kadınlarını ve yüksek sosyeteden birkaç kadını elde etmiş, lükse boğmuştu. Mizacındaki kabalık ve zekâsının inceliğiyle, yüksek tabakada değer taşıyan ne varsa tadını çıkarırdı.

Öte yandan zavallı Madam Montessuy, Lebrun'un

Titanları Jüpiter tarafından yıldırımla vurulmuş şekilde resmettiği tavanı taşıyan on iki devasa heykel-sütunun bakışları altında, altın parmaklıklarla çevrili daracık sokağında, tutumlu, dikkatli, cılız ve yoksul bir görüntü altında acı ve sıkıntı çekerek yaşırdı. Bir akşam orada, gösterişli bir döşegün ayak ucuna kurulmuş demir bir karyolanın üzerinde, kederden ve bitkinlikten ölüvermiş, yeryüzünde kocasından ve Mauberge Sokağı'ndaki kırmızı damaskolu küçük salonundan başka da hiçbir şey sevmemişti.

İçgüdüsel olarak kendisinden çok uzak, fazlasıyla özgür düşünceli ve gözüpek olduğunu hissettiği kızıyla, hiçbir zaman yakın bir ilişki kuramamış; Montessuy'lerin güçlü kanını; kocasında bağışlasa da, kızında hoş görmediği ve ona o kadar ızdırap vermiş olan tinsel ve tensel ateşi, her şeye rağmen yumuşak başlı ve iyi kalpli olan bu Thérèse'te de sezinlemişti.

Montessuy, kızını çok iyi tanır ve severdi. Tüm etoburlar gibi, Montessuy'nun da çok hoş sevinç anları vardı. Zamanın büyük bir kısmını dışarıda geçirmesine rağmen işlerini, her gün kızıyla öğle yemeği yiyebileceği şekilde düzenler ve bazen onu gezintiye çıkarırdı. Biblolardan ve kadın giyiminden iyi anlardı. Genç kızın tuvaletlerinde Madam Montessuy'nun kederli ve dikkat çekici zevkinin neden olduğu felaketi bir bakışta görür ve düzeltirdi. Yetiştirip geliştirdi Thérèse'ini. Hem sert, hem yumuşak olmayı bilirdi. Kızını eğlendirir ve kendine bağlardı. Fethetme iştahını, içgüdüsunü onun yanında da hissedirdi. Her zaman, her şeyi kazanmak isteyen o, kızını da kazanırdı. Annesinin elinden alırdı onu. Kızıysa hayranlık duyar, tapardı ona.

Düşüncelerinde geçmişin derinliklerine dalınca babasını, çocukluğunun tek neşesi olarak görüyordu. Şimdi bile yeryüzünde, babası kadar hoş bir insanın olmadığına inanıyordu.

Yaşama atılınca, böylesine doğal bir zenginliği, aktif ve düşünceli güçler bolluğunu bir başka yerde bulma konusunda umutsuzluğa kapılmıştı. Bu cesaret kırıklığı, eş seçiminde de peşini bırakmamış ve belki daha sonra da yaptığı gizli ve daha özgür seçimlerde de onu takip etmişti.

Kocasını gerçekten de o seçmemişti. Babasının, onu evlendirmesine izin vermişti. Bilmiyordu: Hâlâ dul olan babası işi başından aşkın, sürükleyici bir yaşam sürerken, bir kızın hassas bakımı onu kaygılandırmış, sıkıntıya sokmuş; o da bu işi her zaman yaptığı gibi çabuk ve iyi bir şekilde halletmeye çalışmıştı. Dış çıkarları ve ilişkileri tartarken Kont Martin'in Jüllet hükümetine ve liberal krallığa bakanlar vermiş bir aileden miras şan-şerefi, seksen yıllık kraliyet soyluluğunu da göz önünde bulundurmuydu. Evlilikte aşkı bulabileceği aklına bile gelmemişti.

Kızının, ondan geçmiş gösterişli arzularının tatminini bu evlilikte bulacağını, kendisi için yaşamın tüm değeri olan var olma ve görülme sevincine, o ortak ve güçlü büyüklüğü, o sıradan gururu, o somut egemenliğine kavuşacağı hayaline kapılmıştı. Bu dünyada namuslu bir kadının mutluluğu üzerine çok net bir fıkre sahip değildi; ama kızının daima namuslu kalacağına inancı sonsuzdu. Bu, ruhunda sarsılmaz bir nokta, temel bir gerçeklikti.

Montessuy'nun, kadınlar hakkındaki düşünce ve tecrübesiyle pek de bağışlanmayan bu saçma, doğal güveni

düşünerek melankolik bir alayla gülümsedi. Can sıkıcı bir bilgelik yapamayacak kadar yumuşak başlı, hayranlık doluydu babasına karşı.

Sonuçta, evliliğin rahat, insanlara ne ifade ettiği düşünülünce Montessuy'nun, kızını hiç de kötü biriyle evlendirmediği söylenebilirdi. Kocasını herhangi birinden daha iyiydi. Çekilmez bir insan da sayılmazdı. Lambaların donuk beraklığı altında, küller arasında okuduğu her şey içinde, tüm anıları arasında, en silik olanı, evlilik hayatına ait olanıydı. Sadece acı bir kesinliğin birkaç yalnız çizgisini, anlamsız birkaç görüntüyü ve puslu, can sıkıcı bir izlenimi yakalayabilmişti. O da çok kısa sürmüş, ardında da hiçbir şey bırakmamıştı. Yaşanmış altı yıl! Özgürlüğünü yeniden nasıl kazandığını hatırlamıyordu bile. Bu soğuk, hastalıklı, bencil ve terbiyeli kocanın, işleri ve politika arasındaki koşuşturmada, sararıp tükenmiş, çalışkan, hırslı ama; vasat bir erkeğin üzerinde kazandığı zafer kadar çabuk ve kolay olmuştu ki! Kadınları sadece gösteriş için sevmiş, kendi karısını ise hiç sevmemişti. Ayrılıkları içten ve tam olmuştu. O zamandan beri birbirlerine, karşılıklı kurtuluşları nedeniyle üstü kapalı bir minnet duygusu besleyen iki yabancı olmuşlardı. Eğer kocası açgözlülüğten çok gösteriş adına giriştiği işler için paraya ihtiyaç duyduğu zamanlarda, imzasını koparmak amacıyla düzenbaz, sinsî ve cin fikirli davranmış olmasaydı, ona karşı dostluk bile besleyebilirdi. Bunun dışında, aynı çatı altında yaşadığı, her akşam birlikte yemek yediği, sohbet ettiği, seyahata çıktığı bu adam, onun nazarında hiçbir anlam ifade etmiyordu.

Kendi üzerine yoğunlaşmış, elini yanağına dayamış, sönmüş ateşin önünde falcıya akıl danışan meraklı bir kadın

havasıyla geçmiş, yalnızlık yıllarına tekrar döndüğü bu sırada Marki de Ré'nin yüzü geldi gözlerinin önüne. Bu yüzü öyle açık, öyle net gördü ki bir an şaşırıp kaldı. Kendisini pek öven babası getirmişti onu eve. Marki de Ré, otuz yıllık yüksek sosyete ihtişamı ve kişisel zaferleriyle iri ve güzel görünmüştü gözüne. Serüvenleri peşinden gelen bir kortej gibiydi. Üç kuşağın kadınlarını baştan çıkarmış, sevmiş olduğu her bir kadının kalbinde de ölümsüz bir anı bırakmıştı. Erkeksi çekiciliği, sade zerafeti ve beğenilme alışkanlığı gençliğini, bilindik sınırın çok ötesine taşıyabilmişti. Genç Kontes Martin'e özel bir ilgi göstermişti. Kadınlar konusunda böylesine uzman birinden gördüğü saygı, gururunu okşamıştı kontesin. Şimdi bile zevkle hatırlıyordu tüm bunları. Konuşma konusunda mükemmel bir becerisi vardı. Onu eğlendirmiş, o da belli etmişti. O andan itibaren, Marki, o keskin uçarlığıyla, görüldüğü kadarıyla kendisinden hoşlanan ve herkesten önce beğenmiş olduğu bu genç kadına sahip olarak, mutlu hayatına saygıdeğer bir şekilde son vermeye yemin etti. Bunun için en usta kurnazlıklarını seferber etmesine rağmen, kontes elinden kolayca kaçırvermişti.

İki yıl sonra; tüm kuvvetiyle, gençliğinin ateşi, ruhunun tüm sadeliğiyle onu arzulayan Robert Le Ménil'e boyun eğmişti. "Kendimi ona verdim; çünkü beni seviyordu." diyordu içinden. Gerçektir bu. Diğer gerçek ise, onu gizli ve güçlü içgüdünün Le Ménil'e sürüklemiş olması, yaradılışının karanlık güçlerine boyun eğmiş olmasıydı. Bu hiç de onun tarzı değildi. Ona ve bilincine uygun düşen, gerçekte bir duyguya inanmak, o duyguyu kabul etmek ve istemektir. Acı çekilecek denli sevildiğini gördüğü an pes etmişti. Kendini çabuk ve kolayca vermişti. Le Ménil ise hafiflik sanmıştı bunu. Yanılı-

yordu. Düzeltilemez in karşısındaki güçsüzlüğü ve ansızın gizleyecek bir şeylere sahip olmanın verdiği türden bir utanç hissetmişti içinde.

Aşığı olan kadınlar arkasından yapılmış, tanık olduğu fısıldaşmalar, ateşler içindeki kulaklarında uğuldamaya başladı. Gururlu ve hassas duruyor, beğenisinin olgunluğunda, sevgilisine sunduğu bu armağanın değerini gizlemekte ve dostunu, beslediği duyguların ötesine davet edecek hiçbir şey söylememe konusunda dikkatli davranıyordu. Le Ménil'se en fazla birkaç gün sürmüş ve sonra yerini kusursuz bir sakinliğe terk etmiş bu manevi huzursuzluktan şüphelenmemiştir bile. Üç yıldan sonra, kendine, bu masum ve doğal davranışı için hak veriyordu. Kimseye zararı dokunmuyor, bu nedenle de en ufak bir pişmanlık hissetmiyordu. Memnundu. Bu ilişki hâlâ yaşamındaki en iyi şeydi. Seviyor, sevililiyordu. Hiç şüphesiz hayalini kurmuş olduğu sarhoşluğu hissetmemiştir. Ama hiç hissedilir mi acaba? Kadınlar tarafından oldukça beğenilen, yüksek sosyete de aranan, kaygısız ve zor beğenir biri olarak tanınan ve ona karşı gerçek bir sevgi besleyen, iyi, dürüst bir gencin sevgilisiydi. Ona sunduğu haz ve nazarında güzel olmasının verdiği sevinçti onu sevgilisine bağlayan. Le Ménil hayatına sürekli bir enfeslik getirmese dahi, onu katlanılması oldukça kolay ve zaman zaman da oldukça hoş kılıyordu.

Tanımlanamaz huzursuzluklarının ve nedensiz kederinin uyarısına rağmen yalnızlığında keşfedemediği, içten doğasını, mizacını, gerçek eğilimini Le Ménil ona göstermişti. Onu tanıdıkça kendini de keşfediyordu. Mutluluk verici bir şaşkınlıktı bu. Aralarındaki sevgi ne akıldan ne de ruhtandı. Le Ménil'e, çabuk yıpranmayacak, sade ve kesin bir

beğeni besliyordu. Şimdi bile, ertesi gün onu üç yıldan beri buluştukları Spontini Sokağı'ndaki küçük dairede yeniden göreceği düşüncesinden zevk alıyordu. Küçük; ama oldukça şiddetli bir baş sallama ve bu zarif kadından beklenmeyecek kadar kaba bir omuz silkmesi ile artık tamamen sönmüş ateşin başında, kendi kendine: "Benim aşka ihtiyacım var!" dedi.

Spontini Sokağı'ndaki küçük daireden çıktıklarında güneş batmıştı. Robert Le Ménil, boş bir faytona işaret etti, kaygılı bir şekilde hayvana ve adama göz attıktan sonra Thérèse ile birlikte arabaya bindiler. Ruhlarında yalnız tatlı, pencere camlarının buğuyla ıslanan ışıkları gibi can çekişen izlenimler taşıyarak yan yana oturmuş, bu hayali şehirde ansızın beliren ışıklar tarafından kesilen belli belirsiz gölgeler arasında yol alıyorlardı. Sanki onların dışında her şey uçup giden, bulanık şeylermiş gibi görünüyordu. Ruhlarında oldukça tatlı bir boşluk hissediyorlardı. Araba Pont-Neuf'un yanına, Augustins rıhtımına geldi.

İndiler. Ocak ayının bu donuk havası, esen ayazla birlikte uyanıyordu. Thérèse, nehri yalayarak sertleşmiş toprağın üzerinde dolanan ve tuz gibi ak, yakıcı bir toz sürükleyen esintileri, ince peçesinin altından, sevinçle içine çekti. Bilinmeyen şeyler arasında özgürce dolaştığı için memnundu. Havanın derin ve zayıf ışığını kuşatan bu taşın manzarayı görmeyi, dalların siyah tülünü şehrin dumanlarıyla kızarmış ufka yayan ağaçlarla kaplı rıhtım boyunca hızlı hızlı yürümeyi, korkuluk duvarlarından sarkarak kolunu izlemeyi; ne bir kıyısı ne söğütü ne de bir kaynağacı olan nehrin bu hüznünü tatmayı çok severdi. Şimdiden, gökyüzünün yüksek-

lerinde, ilk yıldızlar titreşmeye başlamıştı bile. "Rüzgâr onları söndürecekmiş gibi sanki." dedi Thérèse. Le Ménil de yıldızların fazla ışıldadığını fark etti. Köylülerin inandığı gibi bunun yağmur belirtisi olduğunu düşünmüyordu. Tam tersine, ışıldayan yıldızların güzel havaların habercisi olduğunu, onda dokuz kez tanık olmuştu. Petit-Pont'a yaklaşırken sağ taraflarında, isli lambaların aydınlattığı küçük hurdacı dükkânlarını buldular. Thérèse oraya doğru koştu, vitrinlerin tozunda pasında gezdirdi bakışlarını. Araştırmacı içgüdüsü uyanmış, sokağın köşesinden saparak kendini tehlikeye atacak denli düşüncesizce koyu renkli paravanların, tavanın nemli kirişinden sarktığı sundurmadan bir barakaya doğru yürüdü. Kirli vitrinin arkasında bir mum, tencereleri, porselen vazoları, bir klarneti ve bir gelin tacını aydınlatıyordu.

Le Ménil, Thérèse'in bunlardan aldığı zevki anlayamıyordu.

– Bitleneceksiniz. Orada bu kadar ilginizi çeken ne var?

– Her şey. Tacı, şu cam fanusun altında duran zavallı gelini düşünüyorum. Düğün yemeği Maillot kapısında yenilmiştir. Düğün alayında bir de muhafız birliği vardır. Cumartesileri, Bois'daki hemen hemen her düğünde olur. Geçmişin büyüklüğüne sırası gelince katılan gülünç ve sefil bu zavallı varlıklar, size heyecan vermiyor mu dostum?

Çizilmiş, takımı eksilmiş çiçek desenli fincanlar arasında fildişi sapı üzerinde sade, uzun ve saçları La Maintenon tarzında taranmış bir kadın figürü taşıyan küçük bir bıçak keşfetti. Birkaç kuruşa satın aldı. Onu büyüleyense bir de

çatalı oluşuydu. Le Ménil bibloları anlamadığını itiraf etti; ama halası Lannoix, bu konuda bir uzman sayılırdı. Caen'de antika satıcıları sürekli ondan konuşturlarmış. Şatosunu kendi tarzında onartıp dekore etmişti. 1779'da Rouen parlamentosunda danışman olan Jean Le Ménil'in eski kır eviydi bu. Kendisi doğmadan önce yapılmış bu ev 1690 tarihli bir senette "şişe ev" olarak anılıyordu. Zemin katta bir salonda, beyaz dolapların köşesindeki bir kafesin altında, Jean Le Ménil'in bir araya getirdiği kitaplar duruyordu hâlâ. Söylediğine göre halası onları düzenlemek istemiş ve aralarında öyle açık gravürlerle süslü öyle hafif eserler bulmuş ki hemen yakıvermiş.

– Halanız o kadar aptal mı? dedi Thérèse.

Uzun zamandır Madam Lannoix'in hikâyeleri sabrını taşııyordu. Sevgilisinin taşrada yaşayan bir annesi, kız kardeşleri, halaları, kısacası kalabalık bir ailesi vardı. Bu aile ona yabancı olmakla birlikte sinirine de dokunuyordu. Le Ménil'se hayranlıkla bahsederdi onlardan. Thérèse'in keyfini kaçırdı bu. Ailesini görmek için sık sık çıktığı ziyaretler sinirlerini bozuyordu. Ona, dönüşünde bir havasızlık, bağnaz fikirler ve onu yaralayan duygular taşıyormuş gibi geliyordu. Le Ménil'se safça heyecanlanır ve bu soğukluk acı verirdi ona.

Le Ménil sustu. Parmaklıklar arasından camları parlayan bir meyhane görünce aniden aklına ayyaş olarak tanınan şair Choulette geldi. Biraz öfkeyle Thérèse'e ziyaretine kolsuz mantosu, kulaklarına kadar doladığı kırmızı atkısıyla gelen Choulette'yi hâlâ görüp görmediğini sordu.

General Larivière gibi konuşması, Thérèse'in canını

sıktı. Ona, Choulette'yi sonbahardan beri görmediğini ve yüksek sosyeteden olmayan, meşgul ve kaprisli bir erkeğin kaygısızlığıyla kendisini ihmal ettiğini itiraf etmedi.

– Akıllı, hayal gücü zengin biri... Orijinal bir yaratılışı var. Hoşuma gidiyor.

Le Ménil tuhaf zevkleri olduğunu yüzüne vurunca ateşli ateşli cevap verdi.

– Tek bir zevkim yoktur benim, zevklerim vardır. Hepsini de kınamıyorsunuz ya!

Onu kınamıyordu. Sadece saygıdeğer bir evde yeri bulunmayan bu elli yaşında bohemi kabul ederek kendine zarar vermesinden korkuyordu.

Thérèse haykırdı:

– Choulette'nin saygıdeğer bir evde yeri yok mu diyorsunuz? O halde, her yıl Vendee'ye, Markiz de Rieu'nün evinde bir ay geçirmeye gittiğini bilmiyorsunuz. Evet Rieu Markizi'nin evine, Katolik, kralcı, kendi deyişiyle yaşlı bir chouanne. (*) Ama madem Choulette sizi bu kadar ilgilendiriyor, o halde son macerasını dinleyin. Paul Vence'in bana anlattığı kadarıyla tabi. Pencerelerinde kadın gömlekleri ve saksılar olan bu sokakta tün hikâyeyi daha iyi kavırıyorum.

Bu kış, yağmurlu bir akşamda, şu anda adını hatırlayamadığım, herhalde fakirlik bakımından bu sokağa benzeyen bir sokakta lökürcünün birinde, garsonların bile dönüp bakmadığı zavallı bir kız ile karşılaşmış ve alçakgönüllülüğü hoşuna gitmiş. Adı Maria'ymış. Bu ad bile

---

(*) Chauanne: Fransa'da Birinci Cumhuriyet'e karşı ayaklananlara verilen ad. (Ç.N.)

ona ait değilmış. Yerleştiği bir odanın merdiven başındaki kapısı üzerinde çivili duruyormuş.

Fakirliğin ve utancın bu eşsiz hali duygulandırmış Choulette'yi. Ona kız kardeşim demiş ve ellerinden öpmüş. O zamandan beri de hiç bırakmamış onu, başı açık ve atkı takmış bir vaziyette zengin üniversitelilerin dergiler okuduğu Quartier Latin kafelerine götürüyormuş. Çok tatlı şeyler söyleyip hem kendi ağlıyor hem de onu ağlatıyormuş. Birlikte içerler ve içince de kavga ederlermiş. Çok seviyormuş, iffetlim, haçım, kurtuluşum diyormuş ona. Choulette kendine çorap örsün diye ona bir yumak kalın yün ile örgü şişleri vermiş ve bu zavallının ayakkabılarını da koca çiviler kullanarak kendi elleriyle yapmış. Ona anlaşılması çok kolay şiirler öğretirmiş. Mükemmel bir sadelik ve hayran bırakan bir yokluk içinde yaşadığı bu utanç verici durumdan onu çekip alarak tinsel güzelliğini bozmaktan korkuyormuş.

Le Ménil omuz silkti.

– Ama bu Choulette delinin teki, dedi. Mösyö Paul Vence size ne de pek hoş hikâyeler anlatıyormuş doğrusu! Tutucu bir insan değilim kuşkusuz; ama bazı ahlaksızlıklar var ki midemi bulandırır.

Rastgele yürüyorlardı. Thérèse düşüncelere daldı.

– Evet, ahlak... Biliyorum, şu görev!.. Onun ne olduğunu şeytan bilir ancak. Sizi temin ederim ki zamanının dörtte üçünde görevimin ne olduğunu gerçekten bilmiyorum. Miss'in Joinville'deki kirpisini hatırlatıyor bu. Tüm akşamı onu arayarak geçirir, bulunca da uyumaya giderdik.

Le Ménil'e göre Thérèse'in söyledikleri sandığından

da çok, bir gerçeklik payı taşıyordu. Yalnız kaldığında düşünürdü bunları.

– Ben de bu nedenle, bazen orduda kalmadığıma pişmanlık duyuyorum. Şimdi söyleyeceklerinizi sezer gibiyim. Bu meslekte sersemleşir insan. Kuşkusuz, kişi tamamıyla ne yapması gerektiğini de biliyor. Yaşamda çok şey anlamına gelir bu bence. Amcam, General de La Brinche'in yaşamı çok güzel, şerefli ve oldukça da hoş bir yaşam. Ama şimdi, tüm ülke orduya doluverdi, ne subay kaldı, ne de er. Pazar günleri, çalışanların, şaşkın yolcuları arabada itip durduğu garlara benziyor durum. Amcam de La Briche, tugayındaki tüm subay ve erleri bizzat tanırdı. Hâlâ yemek salonundaki büyük tabloda adları yazılıdır. Bazen eğlenmek için yeniden okur. Şimdiyse bir subayın adamlarını tanımasını nasıl beklersiniz?

Thérèse onu dinlemiyordu. Galande Sokağı'nın köşesinde kızarmış patates satıcısını izlemekteydi. Kadın bir camekanın ardına oturmuş, iri gölgeler arasından koz ateşiyle aydınlanan yüzü belirmiş, kepçesini kızmış yağın içine daldırıyor; altın rengi, hilal biçiminde patatesler çıkarıp saman saplarının parladığı sarı kâğıttan bir külaha dolduruyordu. Bu sırada kızıl saçlı, dikkatli bir kız da, kızarmış avuçları içinde tuttuğu iki kuruşluk parayı ona uzatmıştı.

Kız külahıyla birlikte uzaklaşınca Thérèse kıskanarak acıktığını fark etti. O kızarmış patateslerden kesinlikle tatmak istiyordu.

Le Ménil ilk başta biraz direndi.

– Kim bilir neyle yapmışlardır, dedi.

Ama sonra, satıcı kadından, içine tuz koymasını da rica ederek, iki kuruşluk bir külâh istedi. Thérèse, ince peçesini burnunun üstüne kıvrıp altın hilallerini ısıırken, Le Ménil onu lambalardan uzak, ıssız sokaklara doğru sürüklüyordu. Böylece rıhtımda buldular kendilerini. Nehrin dar kolunun ötesine uzanan katedralin kara gövdesini gördüler. Ay, kubbenin girintili çıkıntılı sırtına asılmış, çatının yamaçlarına gümüşümsü bir parlaklık saçıyordu.

– Notre Dame! dedi Thérèse. Bakın, bir fil kadar ağır ve bir böcek kadar ince. Ay üzerine tırmanıp bir maymun muzipliğiyle bakıyor ona. Joinville'in taşralı ayına benzemiyor. Joinville'de, bir yolum vardır benim, tam ucunda ayın durduğu dümdüz bir yol. Ay her akşam görünmez; ama sadıktır, hep geri döner, yusuvarlak, kırmızı ve samimi. O, bir kır komşusu, yöreden bir bayandır. Onu ciddiyetle, nezaket ve dostlukla karşılarım; ama bu Paris ayıyla sık sık görüşmek istemiyor insan. İyi arkadaş olmaz ondan. Çatılarla düşüp kalktığından beri neler neler görmüştür o!

Le Ménil sevecen bir şekilde gülümsedi:

– Senin o, yalnız başına dolaştığın ve ucunda, ne çok yüksekte, ne çok uzakta gökyüzü durduğu için sevdiğini söylediğin küçük yolunu, sanki oradaymışcasına görebiliyorum.

Onu ilk kez Joinville şatosunda, Montessuy tarafından davet edildiği bir av partisinde görmüş, hemen sevmiş, arzulamıştı. Bir akşam orada, küçük koruluğun kıyısında, onu sevdiğini söylemiş, o ise açık dudakları, dumanlı gözleriyle sessizce dinlemişti. Bu sonbahar gecelerinde yalnız dolaştığı küçük yolun anısı heyecanlandırmış, allak bullak

etmişti Le Ménil'i. İlk arzularının, ürkek umutlarının sihirli anlarını tekrar yaşatarak manşonunda elini arayıp kürkler altındaki ince bileğini sıktı. Köknar dallarıyla örtülmüş bir eleğin üzerinde menekşeler taşıyan küçük bir kız, sevgililerin farkına varınca yaklaşarak çiçekler sundu. Le Ménil iki kuruşluk bir buket alarak Thérèse'e uzattı.

Thérèse katedrale doğru ilerlerken içinden de; "Devasa bir hayvan bu Apocalypse'ın hayvanı..." diye düşünüyordu.

Köprünün öte yanında, kırıış kırıış, sakallı yüzlü, yıllardan ve tozlardan kırılmış bir çiçekçi kadın, mimoza ve Nice gülleriyle dolu sepetiyle peşlerinden geldi. Thérèse bir yandan elinde tuttuğu menekşeleri korsajına kaydırmaya çalışıyor, bir yandan da yaşlı kadın tekliflerine neşeyle cevap veriyordu:

– Teşekkürler, ihtiyacım yok.

– Görünüyor ki gençsiniz! diye ayaktakımına özgü bir tonda bağırarak uzaklaştı yaşlı kadın.

Thérèse hemen anladı ve dudaklarında, gözlerinde küçük bir gülümseme doğdu. Kilise avlusunun karanlığında, açıklığa sıralanmış, asalar ve taçları kuşanmış taştan heykellerin önünden geçtiler.

– Girelim, dedi Thérèse.

Le Ménil'se girmek istemiyordu. Onunla bir kilisede beraber görünmekten belli belirsiz bir rahatsızlık, neredeyse bir korku duyuyordu. Kapalı olduğunu iddia etti. Buna inanıyor, böyle olmasını istiyordu. Thérèse kapıyı itti ve sütunların cansız ağaçlarının yükseklerdeki koyu karanlığa tırmandığı geniş salona giriverdi. Dip tarafta, papazların

hayaletleri önünde, susan orgların son iniltileri eşliğinde mumlar yürüyordu. Sessizlik çökünce, Thérèse ürperdi.

– Geceleri, kiliselerin hüznü duygulandırır beni. Hiçliğin büyüklüğünü hissederim içimde.

– Bununla birlikte bir şeylere inanmalı insan. Tanrı olmasaydı eğer, ruhlarımız ölümsüz olmasaydı, durum içler acısı olurdu, diye karşılık verdi Le Ménil. Thérèse, tavandan sarkan tüllerin gölgesi altında kımıldamaksızın durdu bir süre, sonra:

– Zavallı dostum, şu kısacık yaşamlarımızla bile ne yapacağımızı bilmezken siz kalkmış hiç bitmeyecek bir başka yaşam daha istiyorsunuz.

Onları geri götüren arabada Le Ménil neşeli neşeli, güzel bir gün geçirdiğini söyledi. Thérèse'i öptü, hem kendinden hem de ondan memnundu.

Ama bu keyifli hali Thérèse'e bulaşmamıştı. Çok sık yaşanırdı bu. Beraber geçirdikleri son anlar, Thérèse'in nezdinde, Le Ménil'in giderken söylenmesi gereken sözleri söylemeyeceği önsezisi yüzünden berbat olurdu. Le Ménil genelde hemencecik bırakırdı onu, sanki benliğinde hiçbir şeyin sürekliliği barınmazmış gibi. Bu ayrılışların her biri, Thérèse'e bir kopuşun karışık duygusunu yaşatıyordu. Önceden acı çekmeye başlar, öfkelenirdi.

Le Ménil Cours-la-Reine ağaçları altında, Thérèse'in elini tutarak, hafifçe öptü.

– Bizim kadar birbirine âşık çok az insan vardır, değil mi Thérèse?

– Az mı bilmiyorum; ama beni sevdiğinizde inanı-

yorum.

- Ya siz?
- Ben de sizi seviyorum.
- Ve daima seveceksiniz değil mi?
- Nasıl emin olabiliriz ki bundan?

Sevgilisinin kararan yüzünü görünce:

- Tüm hayatı boyunca sadece ve sadece sizi seveceğine yemin eden bir kadında daha mı çok huzur bulurdunuz? Le Ménil endişeli duruyor, mutsuz görünüyordu. Thérèse yürekliliğiyle tamamen yatıştırdı onu:

- Siz de iyi bilirsiniz ki dostum, hafif bir kadın değilim ben. Prenses Seniavine gibi numaracı da değilim.

Neredeyse Cours-la-Reine'in sonuna gelmişlerdi, ağaçların altında vedalaştılar. Le Ménil, Royale Sokağı'na gitmek için arabayı alıkoydu. Kulüpte akşam yemeği yiyecek, ardından da tiyatroya gidecekti. Kaybedecek zamanı yoktu. Thérèse evine yürüyerek döndü. Bir elmas takı gibi pırıltılar saçan Trocadéro tepesini görünce Petit-Pont'taki çiçekçi kadını anımsadı. "Görülüyor ki gençsiniz!" Evet, gençti, seviliyordu ve canı sıkılıyordu.

Masanın ortasında, sepetin üzerindeki şahinlerin, yıldızlar ve arılar arasında kanat gerdiği yaldızlı tunçtan çemberiyle kuşatılmış, bolluk boynuzlarıyla şekil verilmiş ağın kulplarının altında şık çiçekler durmaktaydı. Kenarlarda, kanatlı zafer tanrıçaları, şamdanların alevler içindeki dallarını taşıyorlardı. Bu Empire stilindeki vazoyu Napolyon, 1812'de, şimdiki Kont Martin-Belléme'in büyükbabası olan Kont Martin de l'Aisne'e vermişti. Martin de l'Aisne, 1809'da Corps légistalifte milletvekilliği yapmış, bir sonraki sene gerektirdiği titiz ve gizli işleriyle kontun çalışkan ve çekingen yapısının oldukça örtüştüğü finans komisyonu üyeliğine geçmişti.

Hem soy hem de eğilimleri açısından liberal olmasına karşın, işine karşı sergilemiş olduğu özen ve rahatsız edici olmamasını bilen şaşmaz dürüstlüğü sayesinde imparatorun hoşuna gitmeyi başarmıştı.

İki yıllık bir süre içinde tam bir itibar yağmuruna tutuldu. 1813'te Mösyö Laine'nin hem gücü hem de yıkımı eleştirerek, sallantıdaki imparatorluğa gecikmiş bir ders verdiği raporu onaylayan ılımlı çoğunluğun bir parçası olmuştu. 1 Ocak 1814'te Tuileries'ye giden meslektaşlarıyla beraberdi. İmparator, üzerlerine yürüyerek korkunç bir karşılaşma hazırlamıştı onlar için. Şimdiki gücünün ve gelecekteki yıkı-

mının dehşeti içinde, kızgın ve kederli, öfkesiyle, horgörüsüyle ezdi onları. Onlar üzüntü ve dehşet içinde ezilirken saflarında gidip geliyordu. Birden, rastlantı sonucu Le Kont Martin'i omuzlarından yakaladı. Onu sarsıyor, sürüklüyor, bir yandan da haykırıyordu: "Taht kadife kaplı dört tahta parçası mıdır? Hayır! Taht bir insandır ve o insan, işte benim! Bana çamur atmak istediniz. İki yüz bin Kazak topraklarımıza dolarken bu sitemin sırası mıydı? Mösyö Laine'niniz berbat biridir. Kirli çamaşırlar aile içinde yıkanır." Yüce, kaba, gittikçe daha da ateşlenen öfkesiyle Aisne milletvekilinin işlemeli yakasını sıkıyordu elinde. "Halk beni tanıyor, sizi değil. Ben milletin seçtiği kişiyim, sizse bir bölgenin tanınmayan delegelerisiniz sadece." Grondinlerin yazgısını önceden söylemişti onlara. Mahmuzlarının gürültüsü sesinin çınlayışına eşlik ediyordu. Bu olay Kont Martin'i hayatının, geri kalanı boyunca titrek ve kekeme olmaya mahkum etti. Laon'daki evine kapanmış, imparatorluğun düşüşünden sonra bile Burbon'ları titreyerek çağırmıştı. İki "Restorasyonun", Temmuz Hükümetinin ve İkinci İmparatorluğun hep güçlülükle soluyan göğsünü nişanlarla, kurdelelerle kaplaması boşunaydı. En yüksek makamlara yükselmiş, üç kral ve bir imparatorca onurlandırılmış olmasına rağmen omzunda hep Korsika'nının elini hissetti. Üçüncü Napolyon'un senatörü mevkisindeyken hayata gözlerini yummuş, geriye kalıtımsal bir titreyişle sarsılan sinirli bir evlat bırakmıştı.

Bu evlat, Bourges mahkemesinin birinci başkanının kızı Matmazel Bellème'le evlenmiş ve onunla beraber ılımlı monarşiye üç bakan vermiş bir ailenin siyasi şöhretine kavuşmuştu.

15. Louis döneminde hukukçu olan Bellème'ler

Martin'lerin Jakoben kökenlerini açığa vuruyordu. İkinci Kont Martin, 1881'de kapısını çalan ölümüne kadar bütün meclislere katılmıştır. Oğlu Charles Martin-Bellème hiç zorluk çekmeksizin meclisteki koltuğuna yerleşmişti.

Matmazel Thérèse Montessuy'le evlenerek elde ettiği drahomayla siyasal varlığını güçlendirmiş, ismen soylularca pohpohlanan, vasat kafalarca yatıştırılmış, eski cumhuriyetçilerin kötü niyetini çok da tetiklememiş, demokrasi ve cumhuriyet yanlısı 4-5 unvan sahibi, zengin burjuva arasından sessizce öne çıkmıştı.

Kapının üstünde, gölgelerin ortasında, orada burada Oudry köpeklerinin benekli tüylerinin uçuştığı yemek odasında; yıldızlar ve altından arılarla donatılmış vazoun önünde, ışık tutan iki zafer tanrıçası arasında; Kont Martin-Bellème, daha geçenlerde Élysee'ye yalnız ve içine kapanmış Fransa'yı, kuzeyin büyük bir sarayının karşısında temsil etmek için gösterdiği hüznü kibarlığı ve biraz neşesiz iyiliğiyle sofrasına ev sahipliği yapmaktaydı. Arada sırada, sağında oturan adalet eski bakanının eşi Madam Garain'e, ya da solunda oturan, elmaslarla donanmış, bağırmaktan usanmış Prenses Seniavine'e dönüyor, birkaç sönük söz yöneltiyordu. Karşısında, sepetin öteki kenarında, General Lariviere ile Yazıtlar Akademisi'nden Mösyö Schmoll'un arasında oturan Kontes Martin zarif ve temiz omuzlarını, yelpazesinin esintisiyle okşamaktaydı.

İki yarım daire şeklinde uzanan masada sağlıklı teni, mavi gözü ve gürbüz yapısıyla Mösyö Montessuy uzun, cılız kollarından sıkılan genç bir kuzen, Madam Bellème de Saint-Nom; ressam Duvicquet; Mösyö Daniel Salomon; Paul

Vence; milletvekili Garain; Mösyö Bellème de Saint-Nom; tanınmayan bir senatör ve ilk defa olarak evde yemek yiyen Dechartre oturmaktaydı. Başlardaki zayıf ve önemsiz sohbet zamanla yoğunlaşarak içinde Garain'in sesinin yükseldiği, karışık bir mırıltı haline dönüştü:

– Tüm yanlış düşünceler tehlikelidir. Hayalperestlerin hiçbir zararı dokunmaz sanıyoruz, oysa yanılıyoruz. Çok zararları dokunur. Görünüşte en zararsız ütopyalar bile zararlı etkiler yapar. Gerçeğin karşısında bıkkınlık uyandırma eğilimindedirler.

-- Bu Belki de gerçeğin güzel olmayışından kaynaklanıyordur, dedi Paul Vence.

Adalet eski bakanı şahsının, mümkün tüm düzeltmelere açık olduğunu söyleyerek itiraz etti. İmparatorluk zamanında sürekli orduların kaldırılmasını ve 1880'de kiliseyle devletin birbirinden ayrılmasını istediğini hatırlatmaksızın programına sadık bir şekilde, demokrasinin candan hizmetkârı olarak kaldığını bildirdi. Parolasının 'Düzen ve İlerleme' olduğunu söyledi, bunu gerçekten bulduğuna inanıyordu.

Montessuy o kaba saflığıyla:

– Hadi Mösyö Garain, içten olun. Yapılabilecek hiç reformun olmadığını ve olsa olsa posta pullarının rengini değiştirebileceğimizi itiraf edin. İyi ya da kötü her şey olması gerektiği gibi. Evet, her şey olması gerektiği gibi; ama durmaksızın değişiyor da. 1870'den beri, ülkenin endüstriyel ve finansal durumu ekonomistlerin önceden tahmin edemedikleri dört-beş ihtilal yaşadı ve hâlâ da anlayamadıkları, doğada olduğu gibi toplumda da dönüşümler içten olur.

Hükümet konusunda açık ve kısa görüşlerle yetinirdi. Bugüne kuvvetli biçimde bağlı, gelecek içinse pek az endişelendiğinden sosyalistler hiç canını sıkmaıdı. Güneşin ve sermayenin bir gün tükenebileceğinden endişe duymaksızın, ikisinin de tadını çıkarmaya bakardı. Ona göre, insan kendisini akıntıya bırakmalıydı. Ancak budalalar akıntıya direnir, delilerse akıntının önünden giderdi. Ama doğuştan kederli Kont Martin'in karamsar önsezileri vardı. Üstü kapalı şekilde felaket haberleri verirdi.

Korkak kelimeleri sepetteki çiçekler arasından süzölüp Mösyö Schmoll'u heyecanlandırdı, o da inlemeye, vahiy inmişçesine gelecekten bahsetmeye başladı. Hristiyan toplumların kendi başlarına barbarlıktan tamamen çıkabilecek yeterlilikte olmayan toplumlar olduğunu ve Yahudiler'le Araplar olmaksızın Avrupa'nın bugün hâlâ cehaletin, sefaletin ve zulmün kol gezdiği haçlı çağında demir atmış kalacağını söyledi.

– Orta Çağ, dedi, okullarda düşünceleri yanlış yönlendirmek için okutulan tarih kitaplarında sona ermiştir sadece. Gerçekte barbarlar hep barbardır. İsrail'in misyonu ulusları eğitmektir. Orta Çağ'da Asya'nın bilgelliğini Avrupa'ya taşıyan İsrail'dir. Sosyalizm sizi dehşete düşürüyor. Bu da tıpkı monarşi gibi bir Hristiyan hastalığıdır. Ya anarşi? Bunda Albij'lerle Volu'ların eski cüzzamını bulmuyor musunuz?

Avrupa'ya içini kemiren bu İncil hastalığından kurtarsa kurtarsa, onu eğitip uygarlaştırmış Yahudiler kurtarabilir ancak. Ama görevlerinin gereğini yapmadılar. Hristiyanlar arasında Hristiyan oldular. Tanrı da onları cezalandırdı. Sürgüne gönderilmelerine seyirci kaldı. Yahudi düşmanlığı

her yerde dehşet verici bir ilerleme kaydetti. Rusya'da dindaşlarım vahşi hayvanlar gibi kovuldu, Fransa'da sivil ve askeri işler Yahudilere kapılarını kapatıyor. Soylu çevrelere giremiyorlar artık. Yeğenim İsaac Coblentz kabul sınavını başarıyla vermiş olmasına karşın, diplomatik kariyerinden vazgeçmek zorunda kaldı. Pek çok meslektaşımın eşleri, Madam Schmoll'un ziyareti sırasında gözlerinin önüne, gösterişle Yahudi düşmanı gazeteleri seriyor. Ve inanır mısınız? Eğitim bakanı kendisinden talep ettiğim komandör nişanını vermeyi reddetti. Ne nankörlük! Ne sapıtma! Yahudi düşmanlığı Avrupa medeniyetinin ölümüdür, beni duyuyor musunuz, ölümü!

Bu küçük adamın yüksek sosyetenin tüm ustalığını aşan bir doğası vardı. Tuhaf ve yamandı. İçtenliğiyle masadakilerin yüreğini yaktı. Söyledikleri Madam Martin'i eğlendirmişti. Ona iltifat etmek istedi: "En azından" dedi, "dindaşlarınızı savunuyorsunuz. Tanıdığım çok güzel bir Yahudi bayana benzemiyorsunuz Mösyö Schmoll. Gazatenin birinde, Yahudi seçkin tabakasını evine kabul ettiğini okuyup her yerde avaz avaz bağırmış."

– Yahudi ahlakının diğer ahlaklardan ne kadar üstün ve güzel olduğunu bilmediğinize eminim madam. Üç halka simgesini bilir misiniz?

Soru; dış politikanın, resim sergilerinin kibar çevre skandallarının ve akademik konuşmaların kesiştiği diyalogların uğultusu arasında kaybolup gitti. Yeni romandan ve bir sonraki piyesten bahsettiler. Bir komediydi. Napolyon'un da ikinci planda bir rolü vardı. Yaşamı pek çok defa tiyatroya uyarlanmış, son zamanlarda çok okunan kitaplarda işlenmiş,

Norvins ve Béranger'ın, Charlet ve Raffet'nin efsanesini yazdıkları zamanlardaki gibi popüler bir halk kahramanı, vatanın çizmeli yarı tanrısı, bir merak konusu, revaçta bir kişilik olarak değil de meraklı bir kişilik; canlı içtenliğiyle eğlendirici bir tip; tarzıyla sanatçıların hoşuna giden hareketliliğiyle, canlılığıyla aylakları cezbeden bir kişi olan Napolyon'un üzerinde yoğunlaştı konuşma.

Siyasal varlığını, imparatorluğa karşı duyduğu nefret üzerine kurmanın ve içtenlikle ulusal zevkteki bu dönüşün, saçma bir beğeniden ibaret olduğunu düşünüyordu.

Burada hiçbir tehlike bulunmuyor, hiçbir korku hissetmiyordu. Korkusu aniden ve yırtıcı bir şekilde patlayıverirdi. Şimdilik oldukça sakindi; çünkü ne oyunların yasaklatılmasından, ne kitapların toplatılmasından, ne yazarların tutuklatılmasından, ne de baskı altına alınacak herhangi bir şeyden bahsetmemişti. Sakin ve ağırbaşlıydı, Napolyon'u Taine'nin paralı askeri, Volney'nin karnına bir tekme indirmiş biri olarak görüyordu sadece.

Herkes gerçek Napolyon'u tanımlamak istedi. Kont Martin, krallık vazosunun ve kanatlı zafer tanrıçalarının karşısında, örgütçü ve yönetici Napolyon'dan beğeniyle bahsetti. Sözüyle karanlık noktaları aydınlatan danıştay başkanı olarak çok yükseklerle çıkardı onu.

Garain, Napolyon'un bu çok ünlü oturumlarda, enfiye alma bahanesiyle üyelerden, minyatürlerle süslenmiş, elmaslarla donatılmış altın kutucuklarını istediğini ve bir daha da kimsenin bu kutuları görmediğini söyledi. Sonra herkes tahta, değersiz enfiye kutularıyla gelir olmuş. Bu öyküyü Mounier'nin oğlunun ta kendisinden dinlemişti.

Montessuy, Napolyon'daki düzen anlayışını beğenirdi.

– Temiz işleri severdi. Artık sahip olmadığımız bir zevk bu, dedi. Sainte-Hélène'den getirilmiş kasvetli maskede, madalyonlarda ve büstlerde gördüğü bu güzel ve güçlü yüzün özelliklerini tanıyamıyordu.

Maskedeki bronzun, tavan aralarından çıkartıldığı, tüm eskici dükkânlarında, yaldızlı tahtadan sfenkslerin ve kartalların ortasında asılı halde sergilendiği şu an buna inanılabilirdi. Madem Napolyon'un gerçek yüzü Napolyon'a ait değildi, Napolyon'un gerçek ruhu da Napolyon'a ait olamayabilirdi, diye düşünüyordu.

Belki de iyi bir burjuvaya aitti ruh; bunu söylemişlerdi, o da buna inanmaya yatkındı. Zaten, çağın portrelerini yapmış olmakla övünen Duvicquet biliyordu ki ünlü insanlar, bizim kendileri hakkında edindiğimiz düşüncelerle pek bağdaşmazlardı.

M. Daniel Salomon, Duvicquet'in sözünü ettiği maskenin imparatorun cansız yüzünden çıkartılmış bir kalıp olduğunu ve Avrupa'ya Doktor Antommarchi tarafından getirildiğini ilk kez 1833'te Louis-Phillippe'in imzasıyla basılıp bronz kalıbı çıkarıldığını ve o sıralarda şaşkınlık ve kuşku uyandırdığını belirtti. Şaklaban, geveze ve aç İtalyan'ın herkesle dalga geçtiğinden kuşkulanıyordu. O zamanlar yönetimi saygınlıkla karşılanan Doktor Gall'ın yandaşları, maskeyi şüpheli buluyorlardı. Hiçbir deha çıkıntısı göremiyor, ustanın teorilerine göre incelenen alnın yapısında, dikkat çekici hiçbir şey bulamıyorlardı.

– Açıkça görülüyor ki Napolyon'un Volney'nin karnına tekme indirmesi ve elmaslarla donatılmış enfiye kutularını

çalmasıyla dikkate değer biri. Bunu bize öğretmiş olan M. Garcin'dir, dedi Prens Seniavine.

– Hem o tekme atıp atmadığından o kadar emin sayılmayız, dedi Madam Martin.

– Zamanla her şey nasıl da anlaşılır! dedi neşeyle prenses. Napolyon hiçbir şey yapmadı. Volney'e tekme bile atmadı ve başı da bir sersemin başı.

General Larivière saldırma sırasının kendisine geldiğini hissetti ve şu cümleyi sarf etti: "Napolyon'un 1813 seferi çok tartışılır." General, Garain'in hoşuna gitmek amacındaydı ve bundan başka düşüncesi de yoktu, yine de biraz düşünüp düzgün bir yargı oluşturabildi: "Napolyon, pek çok hata yaptı; onun pozisyonundaki bir kişinin yapmaması gereken hatalar." Sonra sustu, kıpkırmızı kesildi. Madam Martin:

– Ya siz Mösyö Vence, siz Napolyon hakkında ne düşünüyorsunuz? diye sordu.

– Madam, elinde kılıcı, şişkin, kızarmış suratlarıyla ortalıkta dolaşanlara karşı pek beğeni beslemiyorum. Dolambaçsız olarak söylemem gerekirse fatihler bana tehlikeli delilermiş gibi gelir; ama her şeye rağmen, imparatorun bu yüzü toplumun olduğu kadar benim de ilgimi uyandırıyor. Onda sağlam bir karakter ve hayat buluyorum. Gülünç bir şekilde kaleme alınmış olmasına karşın Mémorial'ın değerinde ne bir şiir, ne de bir roman vardır. Madem Napolyon hakkında ne düşündüğümü bilmek istiyorsunuz, o halde söyleyeyim. Zafer için yaratılmıştır. Efsanevi bir kahramanın parlak yalınlığı içinde görünmektedir. Bir kahraman insancıl olmalıdır. Napolyon da insancıldır!

– Vay vay! dediler; ama bu Paul Vence'i susturmadı:

– Sert ve uçarıydı. Bu yüzden son derece de insancıldı. Yani herkes gibiydi demek istiyorum. Eşsiz bir güçle, tüm insanların değer verip arzuladıklarını istedi. Yığınlarda uyandırdığı yanılsamalara, kendi de inandı. Bu onun gücü ve zayıflığıydı, aynı zamanda güzelliği de. İhtişama inanırdı. Hayata, dünyaya dair, erlerinden herhangi biri nasıl düşünürse, o da öyle düşünürdü. Askerlerinden biri dünyayı, yaşamı nasıl görüyorsa o da aşağı yukarı aynı görüyordu. Kılıç ve trampet oyunlarından hoşlanan o çocuksu ciddiyeti ve iyi askerler yaratan türden bir masumiyeti daima muhafaza etti. Güce karşı içten bir saygı beslerdi. İnsanların insanı, herkesin sevdiği kişi haline geldi. İçinde eylem barındırmayan tek bir düşüncesi bile yoktu. Tüm düşünceleri yüce ve yığınlara yönelikti. Kahramanları yaratan da bu sade güçlülüktür ve Napolyon mükemmel bir kahramandır. Zekâsı asla elinin önüne geçmedi, o tüm dünyayı ezip geçmiş küçük, güzel elinin. Bir an bile ulaşamayacağı bir şeyin kaygısını duymadı.

– O halde, dedi Garain, size göre, onunkisi entelektüel bir deha değil. Sizinle aynı fikirdeyim.

– Tabi ki, diye devam etti Paul Vense. Napolyon, dünyanın sivil ve askeri sirkinde parlak bir gösteri yapacak dehaya sahipti; ama kurgusal dehası yoktu. Bu deha, Buffon'un da dediği gibi, bambaşka bir şeydi. Yazılarının ve sözlerinin derlemesine sahibiz. Üslubunda hareket ve imge var. Bu düşünceler yığnında ne felsefî bir merak, ne bilinmezin tetiklediği bir kaygı, ne de kaderi kuşatan gizeme dair bir huzursuzluk bulunmaktadır. Sainte-Hélène'de, Tanrı'dan ve ruhtan bahsederken tıpkı on dört yaşlarında saf,

küçük bir öğrenci gibidir. Hayata atılan ruhu, toplumu kuşattı ve her şeyi kucakladı. Bu ruhtan hiçbir parça sonsuzluk içinde kaybolmamıştır. Şair olarak eylem şiirlerini tanımıştır yalnız. Yaşama dair güçlü düşünüyü, ülkesiyle sınırlandırdı. O korkunç, dokunaklı çocuksuluğunda, bir insanın yüce olabileceğine inandı ve ne akıp giden zaman, ne de yaşanan felaketler onu bu çocukluktan uyandıramadı. Gençliği, daha doğrusu yüce delikanlılığı, o yaşadığı müddetçe devam etti; çünkü hayatının günleri, bilinçli bir olgunluk meydana getirebilecek şekilde eklenmezdi birbirine. Eylem adamlarının şaşırtıcı durumudur bu. Tamamıyla yaşadıkları çevrenin içindedirler ve dehaları tek bir noktada yoğunlaşır. Durmadan yenilenir, yerinde saymazlar. Yaşam saatleri birbirlerine ciddi ve nesnel düşünce zincirleriyle bağlı değildir. Yaşamı sürdürmezler; bir dizi eylem şeklinde art arda yaşarlar. Bu yüzden iç dünyaları da yoktur. Bu eksiklik en çok Napolyon'da hissedilir, hiçbir zaman kendi içindeki dünyada yaşamamıştır o. Acıların ve hatalarının korkunç yüküne kolaylıkla katlanmasını sağlayan karakter hafifliği bundan ileri gelmektedir. Daima, her sabah tekrar doğan yeni bir ruha sahipti. Eğlenme konusunda herkesten daha yetenekliydi. Sainte-Hélène'in kasvetli kayası üzerinde güneşin yükselişini ilk gördüğü gün, ısıklıkla bir roman havası çalarak yatağından atladı. Bu, kaderden daha üstün bir ruhun huzuru, özellikle de yeniden doğmak için acele eden bir zihnin hafifliği idi. Kendi dışında yaşardı o.

Hünerli akıl ve dil oyunlarından hiç hoşlanmazdı Garin, çabucak sonuca gelmek istedi:

- Kısacası bu adamın içinde bir canavar vardı, dedi.
- Canavar diye bir şey yoktur, diye karşılık verdi Paul

Vence, canavar sanılan kişiler de dehşet uyandırır. Napolyon'sa koca bir halk tarafından sevildi. Bastığı her yerde insanların sevgisini uyandırmak onun gücüydü. Askerlerinin sevinciydi onun uğruna ölmek.

Kontes Martin, Dechartre'ın da görüşünü belirtmesini istiyordu; ama o, bir tür korkuyla kendini çekti.

– Üç halka simgesini bilir misiniz? Portekiz'li bir Yahudi'nin yüce keşfini? dedi Schmoll.

Garain, Paul Vence'i bu parlak paradokstundan ötürü kutlarken bir yandan da aklın, bu şekilde ahlak ve adalet zararına işlemesinden üzüntü duymaktaydı.

– Bir ilke vardır, dedi, erkekler eylemlerine göre yargılanmalıdır diye.

– Ya kadınlar? diye aniden sordu Prenses Seniavine. Onları da mı eylemlerine göre yargıyorsunuz? Ne yaptıklarını nasıl bilebilirsiniz ki?

Sesi, gümüş sofra takımının duru çınlamasına karışıyordu. Salonu keyifsizliğin ağırlaştırdığı sıcak bir hava doldurmuştu. Hantallaşmış güllerin yaprakları örtünün üzerine dökülüyordu. Düşünceler beyne daha ateşli bir şekilde tırmanıyordu.

General Larivière hayallere daldı.

– Kulağımı patlattıkları zaman gidip Tours'ta yaşayacağım. Çiçek yetiştireceğim orada, dedi yanındaki kadına.

Sonra iyi bir bahçıvan olmakla övündü. Adını bir güle vermişlerdi. Bundan övünç duymuştu.

Schmoll bir kez daha üç halka simgesini bilip bilmediklerini sordu.

Bu sırada prenses, milletvekiline bakmaktaydı:

– O halde Mösyö Garain, çok farklı nedenlerin, bizi aynı şeyleri yapmaya itebileceğini bilmiyorsunuz.

Montessuy de ona katılmaktaydı.

– Şurası bir gerçek ki tıpkı sizin de söylemiş olduğunuz gibi madam, eylemler hiçbir şeyi ispatlamaz. Bu düşünce, Don Juan'ın yaşamının, bir İngiliz efsanesiyle açığa çıkan ve ne Molière ne de Mozart tarafından bilinmeyen bir kesiminde, oldukça göze çarpıcı. Bu bilgiyi ben de Londra'lı dostum James Lovell'a borçluyum. Buradan öğrendiğimize göre o büyük kadın avcısı, üç kadın için boşa harcamış zamanını. Biri, bir burjuva; kocasını seviyormuş. Diğeri, bir dindar; yeminini bozmaya kesinlikle razı olmamış. Üçüncüsüyse, uzun süre yaşadığı sefahat hayatından sonra çirkinleşmiş ve sonunda kendini meyhanenin birinde hizmetçi olarak bulmuş. Yaptığı, gördüğü onca şeyden sonra aşk ona hiçbir anlam ifade etmez olmuş artık. Bu üç kadın da çok farklı nedenlerden kaynaklanan aynı tepkiyi sergilemişler. Bir eylem hiçbir şey kanıtlamaz. İnsanın değerini eylemler yığını, ağırlığı, bütünü ortaya koyabilir ancak.

– Bazı eylemlerimiz bizim havamızı, yüzümüzü yansıtır, kızlarımızdır onlar. Bazılarıysa hiç mi hiç bize benzemez, dedi Madam Martin.

Kalktı ve generalin koluna girdi.

Generalin kolunda salondan geçen Prens:

– Thérèse haklı... Bazıları bize hiç benzemiyor. Uyurken peydahlanmış küçük zenci kızları.

Duvar örtülerindeki peri kızları, geçmiş tazelikleri için-

de kendilerini görmeyen konuklara boşu boşuna gülümseyordu.

Madam Martin genç kuzeni Madam Bellème de Saint-Nom'la birlikte kahveleri dağıttı. Paul Vence'e masada söyledikleri hakkında iltifatlar yağdırdı.

– Duymuş olduğum konuşmalarda oldukça nadir rastladığım bir düşünce özgürlüğüyle bahsettiniz Napolyon'dan. Çok güzel küçük çocukların, somurtur somurtmaz Waterloo akşamındaki Napolyon'u andırdıklarını fark ettim. Bu benzerliğin çok derin nedenlerini hissettirdiniz bana.

Sonra, Dechartre'a dönerek:

– Ya siz, Napolyon'u sever misiniz? dedi.

– Madam, ihtilali sevmem ben ve Napolyon, çizmeli ihtilaldir.

– Niçin Mösyö Dechartre, bunu yemek sırasında söylemediniz? Ama anlıyorum. Sadece küçük köşelerde zekânızı göstermeyi kabul ediyorsunuz.

Kont Martin-Bellème erkekleri sigara odasına sürükledi. Paul Vence bayanlarla yalnız kaldı. Prenses Seniavine ona kitabını bitirip bitirmediğini ve hangi konuyu işlediğini sordu. Bir mantık dizisi içinde birbirine eklenmiş ve sonuçta kesinliğe ulaşan, gerçeğe benzerliklerin şekillendirdiği bir gerçeğe ulaşmaya çabaladığı bir incelemeydi bu.

– Böylece roman, tarihin ağır uçarılığı içinde asla sahhip olmadığı manevi bir güce sahip oluyor, dedi.

Prenses kitabın kadınlar için olup olmadığını bilmek istedi. Paul Vence "hayır" dedi.

– Kadınlar için yazmamakla haksızlık ediyorsunuz Mösyö Vence. Üstün bir erkeğin kadınlar için yapabileceği tüm şey budur.

Paul Vence, kendisine neyin bu fikri verdiğini sorunca da:

– Tüm zeki kadınların budallarla evlendiğini görüyorum da ondan, diye karşılık verdi.

– Onlar da canlarını sıkar.

– Kuşkusuz! Ama üstün erkekler daha çok sıkardı. Ne de olsa bunu başarmak için daha çok kaynakları olurdu... Ama siz bana romanınızın konusunu söyleyin.

– Çok mu istiyorsunuz?

– Hiçbir şeyi çok fazla istemem ben.

– Peki öyleyse, anlatıyorum:

Popüler töreler üzerine bir çalışma. Bir bakire ruha, kapalı bir ruha sahip, kanaatkâr ve namuslu bir kız kadar güzel genç bir işçinin hikâyesi. Bir maden oymacıdır ve çok çalışır. Akşamları, çok sevdiği annesinin yanına oturur ve kitaplar okur. Düşünceler onun sade ve çıplak beynine duvara saplanmış mermiler gibi yerleşir.

Hiçbir ihtiyacı yoktur. Bizi hayata bağlayan tutku ve kötü alışkanlıklar onda yoktur. Yalnız ve saftır. Güçlü erdemlerle donanmış olup bundan gurur duymaktadır. Sefalete boğulmuş kaba insanlar arasında yaşar. Acı çekmek nedir görür. İnsanlık duygularından yoksundur; ama sadakatı bilir, "özgecilik" denen şu soğuk erdeme sahiptir; içinde şehvet beslemediğinden, insan niteliği de taşımaz.

– Ya! İnsan olabilmek için şehvet mi hissetmeli?

– Kesinlikle madam. Sevginin, tenin üzerinde olması gibi acıma da insanın derinlerindedir. Bundan kuşku duyacak kadar zeki değildir o. İnançlıdır. Okuduğu her şeye inanır. Evrensel mutluluğu kurmak için toplumu parçalamanın yeterli olacağını okur. Bu uğurda kurban olma susuzluğu içini kemirir. Bir sabah, annesini öper ve çıkar, ilçenin sosyalist milletvekilini gözetleyecektir. Onu görür, üstüne atılır, 'Yaşasın anarşi!' diye haykırarak karnına çelik bir kalem saplar. Onu tutuklar, inceler, ayrıntılarıyla tanımlar, sorguya çeker, yargılar, idama mahkum eder ve giyotine gönderirler. İşte benim romanım.

– Çok da eğlendirici olmayacak, dedi prenses. Ama bu sizin hatanız değil: Sizin anarşistleriniz de diğer Fransızlar kadar çekingen ve ölçülü. Ruslar, buna giriştiklerinde gözüpeklikleri de hayal güçleri de çok daha fazla oluyor.

Kontes Martin, Paul Vence'e, çevresine kaybolmuş köpekler gibi bakan, suskun ve pek uysal beyefendiyi tanıyıp tanımadığını sordu. Kocasının davetlisiydi. Ne ismini, ne de hakkında herhangi bir şey biliyordu.

Paul Vence de yalnızca bir senatör olduğunu söyleyebilirdi. Bir gün, rastlantı eseri onu, Lüksemburg'ta kütüphane olarak kullanılan bir galeride görmüştü.

– Oraya, Delacroix'nın mersin ağaçlarından oluşmuş mavimsi bir koruda ilk çağ kahramanlarını ve bilgelerini resmettiği kubbeyi incelemeye gitmiştim. Sefil, acıklı bir hali vardı; ısınıyordu. Islak kumaş kokuyordu. Eski meslektaşlarıyla konuşuyor, ellerini ovuşturuyor: "Bence, cumhuriyetin en iyi yönetim şekli olduğunu kanıtlayan şey, 1871'de, halkı karşısına almaksızın altmış bin isyankârı

kurşuna dizebilmiş olmasıdır. Böyle bir bastırmadan sonra başka hangi rejim olursa olsun, var olma ihtimali ortadan kalkardı." diyordu.

– Ne kadar da kötü biriymiş, dedi Madam Martin. Bense çekingen, beceriksiz duruşuna aldanıp acıımıştım ona.

Madame Garain, çenesini gevşekçe göğsüne yerleştirmiş, ev kadını ruhunun huzuru içinde uyukluyor ve koro birliklerinin onu selamladıkları Loire tepeciği üzerindeki sebze bahçesini düşünüyordu.

Joseph Schmoll ve General Larivière gözlerinde hâlâ az önce yaptıkları açık saçık sohbetten kalma bir neşeyle sigara odasından çıktılar. General, Prenses Seniavine ile Madam Martin'in arasına oturdu.

– Bu sabah korulukta Barones Warburg'e rastladım, büyüleyici bir hayvana biniyordu. Bana: "General, her zaman böyle güzel atlara sahip olmak için ne yapıyorsunuz?" diye sordu. Ben de: "Madam, güzel atlara sahip olmak için ya çok zengin ya da çok açık göz olmalı." diye yanıt verdim.

Cevabından o kadar memnundu ki göz kırparak iki kere tekrar etti.

Paul Vence, Kontes Martin'e yaklaştı:

– Senatörün adını biliyorum: Loyer, bir topluluğun başkan yardımcısıdır, "2 Aralık Cinayeti" isimli bir propaganda kitabının da yazarı.

General devam etti:

– Havada berbat bir soğuk vardı. Kulübeye girdim. Le Ménil de oradaydı. Hiç keyfim yoktu. İçinden benimle dalga geçiyordu, farkındaydım. General olduğum için rüzgâr-

dan, doludan, erimiş kordan hoşlanmam gerektiğini düşünüyor. Saçma! Bana kötü havadan hiç şikayetçi olmadığını ve gelecek hafta arkadaşlarıyla tilki avına çıkacağını söyledi.

Bir sessizlik oldu; general konuşmasını sürdürdü:

– Kendisine iyi eğlenceler dilerim; ama ona imrendiğimi söyleyemem. Tilki avı hiç de zevkli değildir.

– Ama bu gerekli, dedi Montessuy.

General omuz silkerek:

– Tilkiler sadece ailelerini besledikleri ilkbaharda tehlikelidir kümesler için, dedi.

– Tilki, tavşanlığı kümese yeğler. Çiftçilerden çok avcılara zarar veren kumaz bir kaçak avcıdır o. Bu konuda biraz bilgim var.

Thérèse, dalmış, kendisiyle konuşan prensesi duymaz olmuştu:

"Gideceğini bana söylemedi bile." diye düşünüyordu.

– Ne düşünüyorsun tatlım?

– İlginç bir şey değil.

Perdeler, kapı örtüleri, minderler, ayı postları ve Doğu halılarına boğulmuş loş, sessiz, küçük odada; kılıçlar, tekrar canlandırılmış ateşin parıltıları arasında, duvarların kretonu üzerinde, atış kartonları ve üç kışın katiyonlarının solmuş işlemeleri arasında ışıldıyordu. Gül ağacından bir şifonyer üzerinde, birkaç spor kurumu tarafından ödül olarak verilmiş gümüşten bir kupa durmaktaydı. Yuvarlak masanın resimli porselen kaplamaları üzerinde, yaldızlı bakırdan boru çiçekleriyle süslü bir kristal vazo, beyaz leylak dalları taşıyor ve sıcak gölgeler arasında ışıklar titreşiyordu. Karanlığa alışmış gözleriyle Thérèse ve Robert tanıdık nesneler arasında rahatlıkla hareket ediyorlardı. Thérèse ayakta, ateşe sırtını dönmüş, zar zor kendini görebildiği boy aynası önünde saçlarını bağlarken Robert bir sigara yaktı. Thérèse ne lamba ne de mum istiyordu. Tokalarını, üç yıldan beri elinin uzanabileceği şekilde, masanın üstünde duran Bohème camından yapılmış küçük kupanın içinden alıyordu. Robert, Thérèse'in bir yandan karanlıkta sert duran, esmerleşen yüzünün mistik ve neredeyse kaygı uyandırıcı bir ifadeye bürünüşünü, bir yandan da ışıktan parmaklarını, saçının kızıl altın deresi içine hızla daldırışını izliyordu. Thérèse susuyordu.

Robert:

– Kızgınlığın geçti değil mi sevgilim? dedi.

Yanıt vermesi, bir şeyler söylemesi için sıkıştırdı onu.

– Ne söylememi istiyorsunuz, dostum? Size gelirken söylediklerimi tekrarlayabilirim ancak. Tasarılarınızı General Larivière'den öğrenmem tuhaf doğrusu.

Robert, hâlâ kendisine kızgın olduğunu çok iyi biliyordu. Yanında kasılmış, soğuk durmuş ve onu nefis kılan her zamanki kendini bırakıştan uzak kalmıştı. Ama yine de bitmeye yakın bir surat asmadan başka bir şey olmadığına inanmış gibi yaptı.

– Sevgilim, daha önce açıklamıştım size. Söylemiştim ve tekrar ediyorum: Larivière'le karşılaştığım sırada Caumont' tan gelen ve koruluğundaki tilkileri ortadan kaldırma konusunda vermiş olduğum sözü bana hatırlatan mektubunu almış, hemen yanıtlamıştım. Size bugün haber vermeyi planlamıştım. General Larivière benden önce davrandığı için üzgünüm; ama önemli bir şey değil.

Kollarını başının üstünde kulp şeklinde kaldırıp Robert'e, onun anlamadığı, sakın bir bakış yöneltti.

– O halde gidiyorsunuz?

– Önümüzdeki hafta, salı ya da çarşamba. En fazla on gün burada olmayacağım.

Thérèse, üzerine bir ökseotu dalı tutturulmuş samur kürklü başlığını giyyordu.

– Bu, geciktirilemez bir şey mi?

– Hayır, bir aya kadar, tilki postunun hiçbir değeri kalmaz. Ayrıca Caumont, yokluğumu üzüntüyle karşılayacak iyi arkadaşlar davet etmiş.

Thérèse uzun bir tokayla şapkasını başına tutturup kaşlarını çattı.

– Çok mu ilginçtir bu av?

– Evet, oldukça ilginç, çünkü tilkinin üstesinden gelmen gereken kurnazlıkları vardır. Bu hayvanlardaki zekâ gerçekten hayranlık uyandırıcı. Geceleri tavşan avlayan tilkileri inceledim. Gerçek bir süreklilik avı düzenlemişlerdi, sürücüleri bile vardı. İnanın bana, bir tilkiyi ininden çıkarmak hiç de kolay değildir. Bu av partileri çok keyiflidir. Caumont'un mükemmel bir mahzeni vardır. Kendi adıma konuşursam, ben pek aldırmam; ama genel olarak beğenilir. Düşünebiliyor musunuz? Çiftçilerinden biri gelip ona bir büyücüden, sihirli sözlerle tilki bağlamanın sırrını öğrendiğini söylemiş. Benim kullanacağım silah bu değil; ama size yarım düzine güzel post getireceğime dair söz veriyorum.

– Onlarla ne yapayım istersiniz?

– Çok hoş halı yapılır.

– Ya! Peki sekiz gün boyunca avlanacak mısınız?

– Tam olarak değil. Semanville'e çok yakın olacağımdan, iki günü de Lannoix halamın yanında geçireceğim. Beni bekliyor. Geçen sene bu zamanlarda, orada çok hoş bir topluluk vardı. İki kızı ve üç yeğeni kocalarıyla beraber yanındaydı; beşi de sevimli, neşeli, hoş ve kusursuzdurlar. Önümüzdeki ayın başında, kuşkusuz hepsini halamın doğum günü için bir araya gelmiş bulacağım ve iki gün Semanville'de kalacağım.

– Amandostum, istediğiniz kadar kalın orada. Benim için böylesine hoş bir ortamı erken terk ederseniz üzülürüm.

– Ya siz, Thérèse?

– Ben kendi başımın çaresine bakarım, dostum.

Ateş azalıyordu. Aralarındaki karanlık yoğunlaşıyordu. Thérèse sayıklarcasına ve bir beklenti içindeymiş gibi:

– Bir kadını yalnız bırakmanın pek de ihtiyatlı bir şey olmadığı bir gerçek, dedi.

Robert ona yaklaştı, karanlıkta bakışlarını arayarak. Elini tuttu.

– Beni seviyor musunuz?

– Başka birini sevmediğime inanabilirsiniz... Ama...

– Ne söylemek istiyorsunuz?

– Hiçbir şey söylemek istemiyorum... Düşünüyorum da tüm yaz ayırınız; kışınsa zamanımızın yarısını ailenizle ve arkadaşlarınızla geçiriyorsunuz ve madem o kadar az görüşmeliyiz, hiç görüşmesek de olur.

Robert mumları yaktı. Yüzü aydınlandı, sert ve içtendi... Thérèse'i âşıklara özgü kendini beğenmişlikten çok, benliğindeki düzenli özsaygı ihtiyacından kaynaklanan bir güvenle izliyordu. Güçlü eğitiminin ve basit zekâsının aşıldığı bir önyargıyla inanırdı ona.

– Sizi seviyorum Thérèse ve siz de beni seviyorsunuz, biliyorum bunu. Niçin bana acı çektiriyorsunuz? Bazen gerçekten dayanılmaz derecede soğuk, duygusuz oluyorsunuz.

Thérèse, kabaca küçük başını salladı:

– Ne yaparsınız. Sert ve inatçıyım. Kanımda var bu. Babamdan almışım. Joinville'i bilirsiniz. Şatoyu, Lebrun'un tavanlarını, Fouquet için Maincy'de yapılmış duvar kaplama-

larını, Le Nôtre planlarına göre çizilmiş bahçeleri, parkı ve av alanlarını. Fransa'da daha güzeli yok demiştiniz, gördünüz; ama babamın çalışma odasını görmediniz: beyaz ahşaptan bir masa ve maun ağacından dosya dolabı. Herşey oradan çıkıyor dostum. O masada, o dolabın önünde babam önce Bastille Meydanı'nda küçük bir odada, sonra benim doğduğum Maubeuge Sokağı'ndaki dairede tam kırk yıl boyunca hesaplar yaptı. O zamanlar henüz çok zengin değildik. Babamın dünya evine girdiği, annemin çok sevdiği kırmızı damaskolu küçük salonu gördüm. Ben, bir sonradan görmüşün ya da bir fatihin çocuğuyum, ikisi de aynı şey. Biz çıkarımıza düşkün insanlarız. Babam para kazanmak, parayla satılan şeylere sahip olmak istedi, yani her şeye. Bana gelince, ben kazanmak ve saklamak isterim... Neyi mi?.. Hiçbir fikrim yok... Sahip olduğum... ya da olmadığım mutluluğu... Ben de kendimce açgözlü sayılırım. Düşlerin, yanılsamaların açgözlüsü. Ah! Tüm bunların katlanılan çabaya değmediğini çok iyi biliyorum; ama çabam... çabam ben demek, hayatım demek. Sevdiğim, sevdiğimi sandığım şeylerin tadını çıkarırken sertimdir. Kaybetmek istemem. Babama benzerim: Bana borçlu olunanı ısrarla isterim. Sonra...

Sesini alçalttı:

– Sonra... Duygularım var benim. İşte böyle sevgilim! Sizi sıkıyorum; ama ne yaparsınız? Benimle olmamalıydınız.

Alışık olduğu bu keskin dil, keyfini kaçırıyordu Robert'in. Ama bundan kaygılanmıyordu. Onun tüm yaptıklarına duyarlı olmasına karşın söylediklerine duyarsız kalırdı. Sözlerle önem vermezdi, özellikle de bu sözler bir kadından geliyorsa. Kendisi de çok az konuştuğundan sözlerinde bir eylemi

ifade ettiğini düşünmekten çok uzaktı.

Onu sevmesine rağmen, daha doğrusu onu güçle ve güvenle sevdiğinden, kendisine saçma gelen değişik düşüncelerine karşı direnmesi gerektiğine inanırdı. Canını sıkmaksızın ona egemen olmak iyi gelirdi Le Ménil'e ve safça, bunu hep yapardı.

– Sizin de çok iyi bildiğiniz gibi Thérèse, her şeyde hoşunuza gitmekten başka bir isteğim yok. Bana kapris yapmayın.

– Neden yapmayacakmışım? Bana sahip olmanıza razı olduysam ya da kendimi size verdiysem bunu ne mantığımla, ne de görev bilinciyle yaptım. Bunu... kaprisime boyun eğerek yaptım.

Robert ona baktı, şaşkın ve üzgündü.

– Bu söz sizi üzdü mü dostum? Aşkla yaptım diyelim. Gerçekten de beni sevdiğinizi hissettiğim için, seve seve yapmıştım. Ama aşk bir zevk olmalıdır; eğer onda, sizin kaprislerim dediğiniz arzusunun, yaşamımın, hatta aşkımın doyumunu bulamazsam, içimde istek de kalmaz, yalnız yaşamayı tercih ederim. Şaşırdınız. Kaprislerim! Bundan başka bir şey var mı hayatta? Sizin tilki avınız da bir kapris sayılmaz mı?

Robert çok içten yanıt verdi:

– Eğer söz vermiş olmasaydım Thérèse, yemin ederim ki bu küçük eğlenceyi büyük bir zevkle feda ederdim sizin için.

Thérèse doğru söylediğini sezdi. En küçük işlerde bile verdiği sözü tutma konusundaki özenini bilirdi. Sözleriyle

durmaksızın bağlanır, yüksek sosyete de kurduğu ilişkilere itinalı bir doğruluk bilinci taşırdı. Bir an, ısrar etse gitmesini sağlayacağını sezdi; ama artık çok geçti. Kazanma isteği kalmamıştı. Artık sadece kaybetmenin şiddetli zevkini arıyordu. Biraz budalaca bulduğu bu nedeni ciddiye almış gibi yaptı:

– Ha! Söz verdiniz demek!

Ardından sinsice boyun eğdi. Robert önce şaşırды, sonra haklı olduğunu kabul ettirdiği için içten içe kutladı kendini. İnat etmediği için ona minnet duydu. Belinden yakalayıp ensesine ve gözkapaklarına, tıpkı bir ödöl gibi, küçük, nazik öpücükler kondurdu. Pariste'ki günlerini ona adamak için sabırsızlık duyuyordu.

– Gitmeden önce üç-dört kez görüşebiliriz sevgilim. Hatta isterseniz daha da çok. Gelmek istediğiniz her an burada bekliyor olacağım. Yarına ne dersiniz?

Thérèse, ne ertesi gün ne de başka bir gün oraya dönmesinin mümkün olmayışından memnuniyet duydu. Yavaş yavaş engelleri sıraladı. İlk bakışta önemsiz görünüyordu bu engeller: Gidilecek ziyaretler, denenecek bir elbise, yardım dernekleri için yapılacak bir satış, görmeyi ve belki de satın almayı arzuladığı duvar halıları. İşin içine dalınca güçlükler büyüüp birikti: Ziyaretler gecikmemeliydi; bir satış değil, gidilmesi gereken üç satış vardı; sergiler kapanıyordu; duvar halıları Amerika'ya gidecekti. Sonuç olarak onu gidişinden önce görmesi imkânsızdı.

Bu tür nedenlere önem vermek Robert'in karakterinin bir parçası olduğundan, bunları ortaya atmanın Thérèse için hiç de doğal bir şey olmadığını fark etmedi bile. Yüksek

sosyete zorunluluklarının bu hafif kumaşı içinde rahatsızdı, direnmedi, sessiz ve mutsuz, öylece kaldı.

Thérèse sol kolunu başının üzerine uzatarak kapı perdesini hafifçe kaldırdı, sağ elini kapı kilidinin üzerine koydu ve orada, Doğu yününün yakut ve safirden geniş etekleri arasında, başını ayrılacağı dostuna çevirdi. Ona, biraz alaycı ve neredeyse trajik bir tonla:

– Elveda Robert! İyice eğlenin. Ziyaretlerim, alışverişlerim, sizin küçük yolculuklarınız, bunlar bir şey değil; ama şu da bir gerçek ki kader bu hiçlerden oluşuyor. Elveda!..

Thérèse çıktı. Robert ona eşlik etmek isterdi; ama Thérèse kesin bir şekilde zorlamadıkça, sokakta onunla beraber görünmekten çekiniyordu.

Dışarı çıkınca Thérèse kendini aniden yalnız hissetti. Yeryüzünde yalnız, sevinçsiz, acısızdı. Her zamanki gibi yürüyerek döndü evine. Gece olmuştu. Hava buz gibi, duru ve sakindi. Ama yer yer ışıklar serpiştirilmiş karanlık içinde yürüdüğü yollar, onu, şehirlilere çok tatlı gelen ve kış soğuğu bastırana kadar hissettikleri o şehir ılıkılığıyla sarmalamıştı. Sıkıntıyla köşe taşlarını sergileyen evlerce orada burada bölünen, Auteuil'ün kır zamanlarından kalma kalıntılar, kulübeler, ahşap dağ evleri ve viraneler arasında ilerliyordu. Bu küçük tüccar dükkânları, bu tekdüze pencereler hiçbir önem taşımıyordu onun için; ama yine de kendini nesnelerin dostluğundan gelen bir gizemin etkisi altında hissediyor ve sanki taşlar, evlerin kapıları, yukarılarda, vitrinlerin ardındaki bu ışıklar kendinden yanaymış gibi geliyordu ona. Yalnızdı ve yalnız olmak istiyordu. Neredeyse eşit alışkanlıklarla bağlandığı iki ev arasında attığı bu adımlar, defalarca atmış olduğu bu

adımlar, bugün, ona dönüşü yokmuş gibi görünüyordu. Neden? Bugünün ona gösterdiği neydi? Olsa olsa bir terslik sadece, kavga bile değil. Buna rağmen bugünün zayıf, tuhaf, sürekli bir tadı; artık yitip gitmeyecek yabancı bir lezzeti vardı. Ne olmuştu? Hiç; ama bu hiç her şeyi siliyordu. Daha az önce hayatının en gizli, en değerli yanını saklayan o odaya, artık bir daha hiç dönmeyeceğine dair gizli bir inanç doğdu içinde. Ciddi bir ilişkiydi bu. Gereken sevincin önemiyle vermişti kendini. Aşk için yaratılmış, oldukça da akıllı bir kadındı, kendisini bırakırken benliğinin güçlü yanını oluşturan düşünme içgüdüsünü ve güvenlik ihtiyacını kaybetmemişti. Seçmemişti: hiç seçmezlerdi. Rastlantı eseri veya şaşkınlıkla da bırakmamıştı kendini. Bu işlerde insan arzuladığını ne kadar gerçekleştirirse, o da o kadar gerçekleştirdi. Pişman olmasını gerektirecek hiçbir şey yoktu. Kendisine karşı gerektiği gibi davranılmıştı. Arzuladığı her kadını elde eden ve yüksek sosyete de oldukça aranan bir erkeğe verilmesi gereken bir haktı bu. Her şeye rağmen yine de bittiğini hissediyordu, tamamıyla doğal bir şekilde bittiğini. Sert bir melankoliyle düşüncelere daldı. Hayatımın üç yılı, beni seven ve benim de sevmiş olduğum dürüst bir erkek, evet severdim onu. Kendimi ona vermem için bu şarttı. Mahvolmuş bir kadın değilim ben... Ama artık kendini verdiği zamanlarda teninde, ruhunda oluşan hareketleri; o zamanın duygularını hissedemiyordu. Küçük ve tamamen anlamsız ayrıntılar geliyordu aklına: Kâğıttan çiçekler ve odadaki tablolar; bir otel odasıydı. Robert'in söylediği biraz gülünç ve neredeyse dokunaklı sözleri anımsıyordu. Ama sanki bu serüven başka bir kadının, çok sevmediği, hiç de anlamadığı yabancı bir kadının başından geçmiş gibi geliyordu ona.

Az önce olanlar, üzerinde taşıdığı o okşamalar çok uzaklardaydı. Yatak, kiristal vazodaki leylaklar, tokalarını koyduğu Bohemya camından küçük kutu. Her şeyi, sokaktan geçerken bir pencereden görür gibi görüyordu. Acısız, hatta kedersizdi. Affedeceği hiçbir şeyi yoktu. Kahretsin! Bu bir haftalık ayrılık bir ihanet değildi, ne de kendisine karşı işlenmiş bir hata... Bu bir hiçti ve her şeydi. Sondu... Biliyordu...

Kesmek istiyordu. Düşen bir taşın düşmek istemesi gibi istiyordu bunu. Bu, varlığının, doğasının tüm gizli güçlerine boyun eğmekti. Kendine soruyordu: "Onu daha az sevmem için nedenim yok. Onu daha mı çok seviyorum? Onu hiç sevdim mi?" Cevapları bilmiyordu, bilip bilmemek de umrunda değildi.

Kendini, haftada iki-dört kez verdiği üç yıl. Her gün görüştükleri aylar olmuştu. Hepsi bu muydu? Ama yaşam çok da önemli sayılmazdı ve bizim kattıklarımız, ne kadar da az!

Kısacası yakınmamalıydı; ama bitirmek daha iyiydi. Tüm düşünceleri onu bu noktaya sürüklüyordu. Bir karar değildi bu, kararlar değiştirilebilirdi. Bu daha ciddiye. Bir akıl ve kalp durumuydu.

Köşesinde kır stiliyle inşa edilmiş, gökyüzüne açık kemeri içinden çanı görünen bir kilisenin yükseldiği, ortasında bir havuz bulunan meydana geldiğinde, Robert'in akşam, Notre-Dame'm yakınında, Petit-Pont'ta ona armağan ettiği iki kuruşluk menekşe demetini anımsadı. O günlerde birbirlerini, belki de her zamankinden çok, bir kendini bırakır, bir hevesle sevmişlerdi. Bu anı yüreğini yumuşattı. Aradı; ama hiçbir şey bulamadı. Küçük demet çiçeklerinin zavallı iskeleti

anısında yalnız kalıyordu.

Düşünerek ilerlerken gelip geçen erkekler giyimindeki sadeliğe aldanıp peşine takılıyordu. Aralarından biri ona özel bir odada bir akşam yemeği, ardından da tiyatro teklif etti. İçten içe bununla eğlendi ve düşüncesinden uzaklaştı. Hiç de altüst olmamıştı: Bu bir buhran değildi. "Diğer kadınlar nasıl beceriyor? Bense yaşamımı boşa harcamıyorum diye kutluyordum kendimi. Hayatın hak ettiği değer adına!" diye düşündü. Dinler müzesinin néo-grek tarzı fenerinin ışığı altında, toprağın yeraltı çalışmalarıyla altüst olduğunu gördü. Derin bir hendek üzerinde, kara toprak kümeleri, kaldırım taşı yığınları arasına atılmış, dar ve esnek tahtadan yapılma bir merdiven duruyordu. Ona doğru atıldı, bu arada, öbür uçtan, merdivenin tam önünde bekleyen bir adam gördü.

Onu tanımış, selam vermişti. Dechartre'tı bu. Önünden geçerken bu karşılaşmadan mutluluk duyduğunu görür gibi oldu; bir gülümsemeyle teşekkür etti ona. Dechartre kendisiyle biraz yürümek için izin istedi. Serin ve temiz havayla dolmuş geniş bir alana beraberce girdiler. Burada yüksek evler geriler, silinir ve bir gökyüzü parçasını ortaya çıkarırdı.

Dechartre, hatlarının ve devinimlerinin, kendine özgü uyumuna bakıp onu uzaktan tanıdığını söyledi.

– Güzel devinimler gözlerin müziğidir, diye de ekledi.

Thérèse yürüyüşü çok sevdiğini, kendisi için zevk ve sağlık olduğunu söyledi.

Dechartre da kalabalık şehirlerde ve güzel kırlarda uzun yürüyüşlerden hoşlanırdı. Geniş yolların gizemi çekerdi onu. Yolculukları severdi: Şimdi artık toplu ve kolay hale gelmiş

olsa dahi yolculuklar hâlâ onun için güçlü cazibelerini koruyorlardı. Altın sarısı gündüzler ve pırıl pırıl geceler görmüştü. Yunanistan'a, Mısır'a ve Boğaziçi'ne gitmişti; ama ruhunun vatanına döner gibi daima döndüğü yer İtalya'ydı.

– Gelecek hafta oraya gidiyorum. Boş kıyısının kara çamları içinde uykuya dalmış Ravenne'i tekrar görmek istiyorum. Ravenne'e gittiniz mi, madam? Işıl ışıl hayaletlerin görüldüğü büyümlü bir mezarlıktır orası. Ölümün sihri oradadır. Saint-Vital ve iki Saint-Apollinaire mozaigi, vahşi melekleri ve aylalı imparatoriçeleriyle birlikte, Doğu'nun büyük zevklerini hissettirir. Bugün üzerindeki ince gümüş tabakaları soyulmuş olan Galla Placidia mezarı, aydınlık; ama iç karartıcı mahzeniyle korkutucu bir halde. Lahitin bir çatlağından bakıldığında, insan hâlâ Théodose'un kızını, altın sandalyesine oturmuş; değerli taşlarla süslü, üzerine Eski Ahit'ten sahneler işlenmiş elbisesi içinde dimdik; abanoz elleri dizleri üzerinde hareketsiz; hoş kokulu bitkilerle muhafaza edilen güzel ve acımasız yüzü sert ve karamsar halde görür gibi oluyor. On üç yüz yıl boyunca bu kasvetli görkemi sakladı Théodose'un kızı; ta ki çocuğun biri mezardaki yarıktan mum geçirip dalmatikle (*) bedenini yakana kadar.

Madam Martin-Bellème gururu adına o kadar ayak diremiş bu ölünün yaşarken ne yapmış olduğunu sordu.

– İki kez köle, iki kez yeniden imparatoriçe oldu.

– Kesin güzeldi, dedi Madam Martin. Bana onu, mezarında çok güzel gösterdiniz, beni korkutuyor. Venedik'e gitmeyecek misiniz, Mösyö Dechartre? Yoksa gondollardan, saraylarla çevrili kanallardan, Saint-Mark alanının güvercin-

(*) Dalmatik: Eski Roma imparatorlarının giydiği beyaz gömlek. (Ç.N.)

lerinden bıktınız mı? İtiraf etmeliyim ki Venedik'e defalarca gitmiş olmama rağmen hâlâ çok seviyorum.

Dechartre ona hak verdi. O da Venedik'i severdi. Oraya her gidişinde, heykeltraş iken ressam olur, çalışmalar yapardı. Orada havanın resmini yapmak isterdi.

– Başka yerde, Floransa'da bile, gökyüzü uzak; ta yükseklerde, derinlerde. Venedik'teyse her yerde, toprağı, suyu okşar; kurşun kubbeleri, yapıların mermer yüzlerini sarmalar; incilerini ve kristallerini yanar döner boşluklara fırlatır. Venedik'in güzelliğı, gökyüzü ve kadınlarıdır. Venedik'li kadınlar, ne hoş yaratıklar!.. Hem öylesine atak, hem de öylesine saftırlar ki! Kara şal altında dolgunluğu sezilen o zarif ve çevik bedenleri yok mu! Bu kadınlardan tek bir kemik kalmış olsaydı dahi o zarif yapılarının büyüsunü bulabilirdiniz. Pazarları kilisede, güleç, kıpır kıpır gruplar; sivrice kalçalar, zarif enseler, çiçek açmış gülümsemeler, ateşli bakışlar yığını oluştururlar. Korodan iki çocuğun önünde, çenesi ayın kaftanının üzerine düşmüş bir şekilde kutsal çanağı taşıyan Vitellius başlı rahip geçerken hepsi birden körpe hayvanların çevikliğiyle eğilir.

Zaman zaman hızlı, zaman zaman yavaş, düşüncelerine uygun, düzensiz adımlarla ilerliyordu. Thérèse ise daha düzenli yürüyor ve onu geçer gibi oluyordu. Dechartre yandan ona bakıyor ve sevdiği, o sağlam ve çevik yürüyüşü görüyordu. Zaman zaman istem dolu, başındaki şapkaya tutturulmuş ökseotu filizlerinin hafif sarsıntısını fark ediyordu.

Fark etmeden, neredeyse yabancı bir genç kadınla hemen hemen samimi sayılabilecek bu karşılaşmanın büyüsunüne kapılmıştı.

Geniş caddede, dört sıra çınarın yayıldığı yere gelmişlerdi. Rıhtımın üzerinde, aşağı doğru yayılan askeri binaların çirkinliğini mutlu bir şekilde saklayan şimşir ağaçlarından oluşmuş bir perdeyle bastırılan taşın korkulukları izliyordular.

Biraz uzakta, sissiz günlerde, sular üzerine dayanan bu sütümsü havada nehir seziliyordu. Gökyüzü berraktı. Şehrin ışıkları yıldızlara karışıyordu. Güneyde, Boudrier d'Orion'un üç altın geçidi parlıyordu.

– Geçen yıl Venedik'te, her sabah, evimden çıkarken kanaldan üç adım yükseklikteki kapısının önünde, hayranlık verici bir kız göürdüm. Baş küçük, boynu yuvarlak ve güçlü, kalçaları serbest. Oradaydı, güneş ve böcekler arasında bir anfor (*) gibi saf ve bir çiçek gibi baş döndürücü. Gülümserdi. Ne kadar güzel bir ağız vardı! En güzel ışık altında en zengin mücevher! Bu gülümsemenin, başının üstüne yerleştirdiği sepetiyle arkama oturuvermiş bir kasap çırağına gittiğini tam zamanında fark ettim.

Rıhtıma inen kısa sokağın köşesinde, iki sıra bahçecik arasında Madam Martin adımlarını yavaşlattı.

– Venedik'te kadınların güzel olduğu bir gerçek, dedi.

– Hemen hepsi güzeldir madam. Halk kızlarından; sigaracı kızlardan; küçük, cam fabrikası işçilerinden söz ediyorum. Ötekiler, her yerde olduğu gibidir.

– Diğerleri dediğiniz yüksek sosyete kadınları mı? Sevmez misiniz onları?

– Yüksek sosyete kadınları mı? Çok güzelleri vardır.

(*) Anfor: İki kulplu, dibi sivri, dar boyunlu, karnı geniş testi. (Ç.N.)

Onları sevme işine gelince, tam bir sıkıntıdır bu.

– Öyle mi dersiniz?

Thérèse elini uzattı ve aniden sokağın köşesinden dönüverdi.

O akşam, yemeği kocasıyla yalnız yiyordu. Dar masada ne altın kanatlı sepet, ne de kanatlı zafer tanrıçaları vardı. Çırakmanlar, kapıların üzerinde, Oudry köpeklerini aydınlatmıyordu. Kocası gündelik meselelerden bahsederken Thérèse donuk bir düşe dalmıştı. Sanki bir sisin içinden geçiyormuş, kaybolup her şeyden uzaklaşmış gibi hissediyordu. Sakin, neredeyse hoş bir acıydı bu. Himalaya'nın doruklarından biri üzerine, karanlık meleklerce taşınmış, Spontini Sokağı'ndaki küçük odayı, sisler arasında, belli belirsiz görüyordu. Sonra o, bir tür kıyamet sarsıntısı içinde, oldukça basit bir şekilde, cldivenlerini de takarak kaybolmuştu.

Ateşi olup olmadığını görmek için bileğini yokladı. Aniden, masanın üzerindeki gümüş takımlarının çarpışmasıyla çıkan duru bir ses onu uyandırdı. Kocasının sesini duydu:

– Sevgili dostum, bugün mecliste, Gavaut emekli sandığıyla ilgili mükemmel bir konuşma yaptı. Fikirlerinin o derecede sağlamlaşması ve şimdi doğru konulara parmak basması olağanüstü bir şey. Çok şey kazandı doğrusu!

Thérèse gülümsemesine engel olamadı:

– Ama dostum, Gavaut açlar kalabalığından sıyrılıp

yükselmekten başka bir şey düşünmeyen zavallı bir şeytandır. Gavut'da düşünceler dirseklerindedir sadece. Gerçekten de siyaset, siyaset dünyasında ciddiye alınıyor mu? İnanın bana hiçbir kadının, hatta kendi karısının bile gözlerini boyayamadı; oysaki sizden istenen izlenimleri bırakmak için çok fazla şey gerekmez, temenni ederim.

Sonra aniden ekledi:

– Biliyorsunuz, Miss Bell beni Fiesole'daki evinde bir ay geçirmem için davet etti. Kabul ettim, gidiyorum.

Şaşkınlıktan çok hoşnutsuzlukla, kiminle gideceğini sordu.

Thérèse hemen birini bulup söyleyiverdi:

– Madam Marmet'yle.

Buna bir cevap bulunamazdı. Madam Marmet tamamen onurlu bir yolculuk arkadaşı ve kocası Etrüsk Marmet'nin yeraltı mezarlarında kazılar yaptığı İtalya için biçilmiş kaftandı. Sadece şunu sordu:

– Kendisine haber verdiniz mi? Ne zaman gitmeyi planlıyorsunuz?

– Gelecek hafta.

Şimdilik hiçbir şeye itiraz etmeme akıllılığını gösterdi. Karşı çıkarak dayanıksız bir hevesi daha da güçlendirmekten başka bir şey yapamayacağını düşünüyor, bu delice düşünceyi somutlaştırmaktan korkuyordu.

Pek üzerinde durmadan:

– Kuşkusuz seyahat hoş bir eğlencedir. Düşündüm de ilkbaharda, Kafkasya'ya, Türkistan'a, Hazar'a gidebiliriz. Al

sana ilginç ve az tanınmış bir ülke! General Anenkoff arabaları, kendi inşa ettiği demiryolları üzerindeki tüm trenleri emrimize sunar. Benim bir dostumdur, sizden çok hoşlanır. Bize Kazak muhafızlar da verecek, Hareket eksik olmayacak.

Karısının yüksek sosyete ruhu taşımadığını ve kendisi gibi özsaygı dürtüsüyle hareket etmediğini düşünemediği için onu gururundan yakalamakta ısrar ediyordu. Thérèse önemsemeden bu yolculuğun belki güzel bir yolculuk olacağını söyledi. O zaman kocası, Kafkas Dağları'nı, eski kentleri, pazarları, giysileri, silahları övmeye koyuldu.

– Birkaç dostumuzu da götürürüz, diye ekledi. Prenses Seniavine, General Larivière, belki Vence'i ya da Le Ménil'i.

Thérèse hafif, kuru bir gülüşle davetlileri seçmek için çok zamanları olduğunu söyledi özenli ve kibarca.

– Yemiyorsunuz. Mideniz küçülecek, dedi.

Bu beklenmedik yolculuğa hâlâ inanmıyordu; ama yine de kaygılanıyordu. Birbirlerine özgürlük tanımışlardı; ama yalnız kalmaktan da hiç hoşlanmazdı. Karısının yanında, derli toplu evinde kendi olduğunu hissedebilirdi ancak.

Ayrıca meclisin toplantı döneminde iki-üç büyük siyasal ziyafet vermeye karar vermişti. Partisinin büyüdüğünü görüyordu. Kendini göstermesinin, parlak görünmesinin tam sırasıydı. Güvenli bir biçimde:

– Tüm arkadaşlarımızın desteğine ihtiyaç duyacağımız bir durum ortaya çıkabilir. Olayların seyrini takip etmediniz mi Thérèse?

– Hayır dostum.

– Buna üzüldüm. Geniş düşünen, sağduyu sahibi biri-

siniz. Eğer olayların seyrini takip etmiş olsaydınız, ülkeyi ılımlı düşüncelere götüren akıma şaşardınız. Ülke abartılarından bıktı. Radikal politikada, dinsel zulümde, lekeli insanları kusuyor. Bugün ya da yarın Casimir-Perier kabinesini farklı adamlarla tekrar oluşturmak gerekecek, işte o gün...

Duraksadı: Thérèse onu gerçekten çok az ve güçlükle dinliyordu.

Düşüncelere dalmıştı, hayal kırıklığı içinde, kederliydi. Sanki orada, kapalı odanın sıcak gölgeleri altında, çıplak ayaklarını boz ayı kürküne daldırmış ve boy aynası önünde saçlarını toplarken arkadaşının ensesine öpücükler kondurduğu kadın o değilmiş, hatta çok iyi tanıdığı ya da tanımak istediği bir kadın bile değilmiş, meselelerine ilgi duymayan biriymiş gibi hissediyordu. Saçlarına kötü tutturduğu bir toka, Bohemya camından kupanın tokalarından biri boynuna kaydı. Thérèse titredi.

– Bununla beraber, dedi Mösyö Martin-Bellème, siyaset arkadaşlarımıza üç-dört ziyafet vermemiz gerekecek. Eski radikalleri kendi dünyamızın insanlarıyla birleştireceğiz. Birçok güzel bayanın bulunması da iyi olacak. Madam Bérard de la Malle'ı pekâlâ çağırabiliriz. İki yıldır ondan bahsedilmez oldu. Siz ne düşünüyorsunuz?

-- Ama dostum, ben gelecek hafta gidiyorum.

Mösyö Martin-Bellème üzüldü.

Her ikisi de sessiz ve karamsarca, Paul Vence'in beklediği küçük salona geçtiler.

Thérèse elini uzattı.

-- Sizi gördüğüme çok memnun oldum. Veda edece-

ğim size. Paris soğuk ve karanlık. Bu havalar beni yorup kederlendiriyor. Floransa'da, Miss Bell'in evinde altı hafta kalacağım.

Mösyö Martin-Bellème, gökyüzüne kaldırdı gözlerini.

Vence, Thérèse'e daha önce de İtalya'ya gidip gitmediğini sordu.

– Üç kez; ama hiçbir şey görmedim. Bu sefer görmek, her şeye kendimi atmak, her şeyin içine dalmak istiyorum. Floransa'dan çıkıp Toskana'yı, Ombriya'yı gezeceğim ve son noktayı Venedik'te koyacağım.

– Çok iyi edersiniz. Venedik, yaratıcı ve tanrısal İtalya'nın uzun haftası için bir pazar dinlenmesidir.

– Dostunuz Dechartre bana Venedik'ten çok hoş bahsetti, incilerle süslü Venedik havasından.

– Evet, Venedik'te gökyüzü renk ustasıdır. Floransa'da, gökyüzü tinseldir. Yaşlı bir yazar: "Floransa'nın hafif, ince göğü, insanların güzel düşüncelerini besler." demiş. Toskana'da tadınadoyum olmaz günler geçirdim. O günleri tekrar yaşamayı çok isterdim.

– Orada buluşalım öyleyse.

Paul Vence içini çekti:

– Gazeteler, dergiler, günlük işler!..

Mösyö Martin-Bellème bu nedenlere boyun eğmek gerektiğini ve insanın, Paul Vence'in makalelerini ve kitaplarını okumaktan, onun işinden uzak kalmasını istemeyecek kadar zevk aldığını söyledi.

– Ah! Kitaplarım!.. İnsan bir kitapta söylemek istedik-

lerinden hiçbir şey söyleyemiyor. Kendini ifade etmek imkânsız!.. Evet, kalemi konuşturmayı bir başkası kadar ben de biliyorum; ama konuşmak, yazmak, ne acıklı şeylerdir! Düşünecek olursak hecelerin, kelimelerin, cümlelerin oluşturduğu küçük işaretler, bir zavallılık sadece. Bu, hem ortak hem tuhafkötü hiyeroglifler altında, düşünce, güzel düşünce neye dönüşür? Okuyucu benim yazı sayfamdan ne çıkarır? Bir dizi yanlış anlam, karşıt anlam ve de anlamsızlık. Okumak, dinlemek demek, çeviri yapmak demektir. Güzel çeviriler vardır belki; ama sadık değildirler. Hayran oldukları şey kendi verdikleri anlam olduktan sonra kitabıma hayran kalmışlar kalmamışlar ne fark eder? Her okuyucu bizimki yerine, kendi vizyonunu koyar. Biz ona imgelemenin sürtüneceği şeyi sağlarız. Böyle çalışmalara malzeme vermek korkunçtur. Utanç verici bir meslektir bu.

– Şaka yapıyorsunuz, dedi Mösyö Martin.

– Sanmam, dedi Thérèse. Ruhların, başka ruhlara nüfuz edemeyeceğini kabul ediyor ve bu ona acı veriyor. Düşününce yalnızlık hissediyor, yazınca yalnızlık hissediyor. Ne yaparsa yapsın daima toplumda yalnız insan. Söylemek istediği de bu. Haklı!.. Daima kendimizi ifade eder, asla anlaşılmayız.

– Jestler vardır, dedi Paul Vence.

– Bunun da yine bir tür hiyeroglif olduğunu mu düşünüyorsunuz? Mösyö Choulette'ten ne haber? Onu görmeyeli uzun zaman oldu.

Vence, Choulette'nin şu sıralar, Saint-François'nın laik papazlar topluluğunu tekrar kurmakla çok meşgul olduğunu söyledi.

— Madam, bu yapıtı yazma fikri doğaüstü bir şekilde geldi aklına. Bir gün Maria'yı, Hôtel-Bieu'nün arka sokağında, her zaman nemli, eğri evlerle dolu bir sokakta görmeye gittiği sırada. Bilirsiniz Maria halkın günahlarını ödeyen bir kurban, bir ermiştir. İki yüz yıldır burayı görmeye gelmiş ziyaretçilerin eline deşe deşe yağlanmış kapı tokmağını vurdu. Kurban ya alışık olduğu şarap dükkânında olduğundan ya da odasında bir şeylerle uğraştığından kapıyı açmadı. Choulette, uzun süre çaldı kapıyı, o kadar kuvvetli çaldı ki tokmağın sapı kordonuyla birlikte elinde kaldı. Sembolleri kavramakta ve nesnelerde gizli anlamı bulmakta usta olduğundan, o kordonun, ruhsal güçlerin izni olmadıkça kopmayacağını düşündü. Dinsel düşüncelere daldı hemen. Kordon, yapışkan ve kara bir kir tabakasıyla kaplıydı. Bundan kendine bir kemer yaptı ve Saint-François'nın laik papazlar topluluğunu ilk saflığına kavuşturmak için seçildiğine inandı. Kadınların güzelliğinden, şiirlerin eşsiz tadından, zafer parıltılarından vazgeçti; Bienheureux'nün yaşamını ve öğretisini incelemeye koyuldu. Bu sırada, yayıncısına "Les Blandices" adında, söylediğine göre içinde her çeşit aşkın betimlemesini kapsayan bir kitap sattı. Bu kitapta kendini incelikle suçlu göstermesiyle övündü. Kitap gizemli girişimlerini bozmak şöyle dursun, onu destekliyordu, daha namuslu bir kitap için ödemeyecekleri; ama bu kitap için ödedikleri altını, hatta 'altınları' diyordu, Assis'e hacca gitmek için kullanacak ve bir sonraki kitap düzeltilip oldukça ahlaklı, örnek teşkil edecek bir yapıt haline gelecekti.

Madam Martin eğlenmişti, bu öyküde gerçekten doğru ne olduğunu sordu. Vence, bunu öğrenmeye çalışmak gerektiğini söyledi.

Şairin ülkücü tarihçi olduğunu ve anlattığı maceraları biçimine bakmaksızın, özüne inerek değerlendirmek gerektiğini birazcık itiraf etti.

En azından Choulette'in "Les Blandices"i yayınladığını ve Aziz François'nın hücrecini ve mezarını ziyaret ettiğini doğruluyordu.

– Öyleyse onu İtalya'ya götürürüm, diye haykırdı. Mösyö Vence onu bulun ve bana getirin. Gelecek hafta yola çıkıyorum.

Mösyö Martin, daha fazla kalamayacağı için özür diledi. Ertesi gün sunulması gereken bir raporu bitirmesi gerekiyordu.

Madam Martin ilgisini Choulette'ten daha çok çeken biri olmadığını söyledi. Paul Vence de Choulette'i büyük ve eşsiz bir insan olarak görürdü:

– Olağanüstü hayatlarını okuduğumuz azizlerden çok da farklı değil. Onlar gibi içten; onlar gibi eşsiz bir duygu inceliğine, müthiş bir ruh gücüne sahip. Çoğu davranışının insanı sarsması, daha zayıf, daha dayanıksız olmasından ya da belki sadece daha yakından incelenmesinden ileri gelir. Hem sonra kötü ermişler de vardır, tıpkı kötü melekler olduğu gibi. Choulette kötü bir ermiştir, işte hepsi bu! Ama şiirleri gerçek tinsel şiirlerdir ve 17. yüzyılda, saray piskoposları ve tiyatro şairlerince aynı türde yazılmış tüm şiirlerden de oldukça güzeldir.

Madam Martin araya girdi:

– Aklıma gelmişken, dostunuz Dechartre'tan ötürü sizi kutlamak isterim. Çok hoş düşünceleri var.

Sonra da:

– Belki biraz fazla içine kapanık, diye de ekledi.

Vence, Dechartre'in onda ilgi uyandıracığını daha önceden söylemiş olduğunu hatırlattı.

– Onu çok iyi tanırım, çocukluk arkadaşımıdır.

– Ailesini tanıyor musunuz?

– Evet. Philippe Dechartre'in tek oğlu.

– Mimarın mı?

– Evet. Üçüncü Napolyon döneminde Tourain'de ve Orléans'da bir sürü şato ve kilise inşa etmiş bir mimardır. Zevk sahibi, bilgili biriydi. Oldukça yumuşak başlı, yalnız bir adamdı. O zamanlar Tanrı kadar güçlü Viollet-le-Duc'e saldırma düşüncesizliğinde bulundu. Ona karşı siteminin nedeni, yapıları ilk planlarına göre daha önce oldukları ya da aslına uygun şekilde olmaları gerektiği gibi onarmak istemesinden kaynaklanıyordu. Philippe Dechartre ise tersine, yüzyılların bir kiliseye, bir manastıra, bir şatoya yavaş yavaş eklediklerine saygı duyulmasını istiyordu. Tarihin kusurlarını yok etmek ve bir yapıyı ilk haline tekrar sokmak ona göre, cehalet kadar korkunç bilimsel bir barbarlıktı. Durmaksızın tekrarlardı: "Atalarımızın eliyle ve ruhuyla, bir taş; art arda bıraktıkları parmak izlerini silmek bir cinayettir. Eski üslupla yontulmuş yeni taşlar yalancı şahitlerdir." Arkeolog, mimarın işinin duvarları desteklemek ve sağlamlaştırmakla sınırlı olmasını isterdi. Haklıydı; ama haksız buldular onu. En sonunda genç yaşta ölecek rakibinin zaferiyle nokta koydu her şeye. Yine de dul karısına ve oğluna tatmin edici bir servet bıraktı. Jacques Dechartre ona tapan annesi tarafından

büyütüldü. Anne sevgisinin bu derece şiddetli olabileceğini sanmazdım. Jacques çok hoş bir çocuktur; ama aynı zamanda şımartılmış bir çocuk.

– Yine de o kadar ilgisiz, o kadar uysal ve her şeyden o kadar uzak bir havası var ki!

– Buna aldanmayın. Acı çekmiş ve acı çektiren bir imgelemdir bu.

– Kadınları sever mi?

– Bana bunu niye soruyorsunuz?

– Evlenmek için değil.

– Evet, sever. Onun bir bencil olduğunu söyledim size. Sadece benciller kadınları gerçekten sever. Annesinin ölümünden sonra, Jeanne Tancrede adında tanınmış bir aktristle uzun bir ilişki yaşadı.

Madam Martin, Jeanne Tancrede'i biraz hatırlıyordu. Çok güzel sayılmazdı; ama aşk rollerinde sürükleyici bir çekiciliğe sahip, oldukça iyi yapılı bir kadındı.

– Ta kendisi, dedi Paul Vence. Auteuil'deki Jasmins semtinde, küçük bir evde neredeyse hep birlikte yaşarlardı. Onları görmeye sık sık giderdim. Dechartre'ı, bezler altında kuruyan bir heykeli işlemeyi unutmuş, kendisiyle baş başa, düşüncesinin peşine takılmış, kesinlikle kimseyi dinleyemeyecek durumda hayallerinde kaybolmuş bulurdum. Jeanne Tancrede ise rollerine harıl harıl çalışırdı. Teni boyalardan yanmış, gözleri sevgi dolu, zekâyla, hareketle güzelleşmiş olurdu. Dechartre'ın dalgın, somurtkan, geçimsiz olmasından yakınırdı bana. Onu çok sever ve sadece rol kapmak için aldatırdı. İhaneti çabucak gelip geçer; sonra düşünmezdi bile.

Ağırbaşlı bir kadındı; ama Joseph Springer'lı beraber boy gösterdi, kendisini Comédie-Français'e sokar umuduyla onunla birlikte görünmekten kaçınmadı. Dechartre da buna kızıp ilişkisini bitirdi. Şimdi yönetmenleriyle yaşamak daha kolayına geliyor Jeanne'ın. Jacques ise seyahat etmekten daha çok hoşlanır oldu.

– Onu özler mi?

– Kaygılı ve değişken, bencil ve tutkulu, kendini vermeye meraklı, geri çekilişi hızlı, çevresinde karşılaştığı tüm güzelliklerde kendini cömertçe seven bir ruhun içinde neler olup bittiğini bilmenizi nasıl beklersiniz?

Madam Martin aniden konuyu değiştirdi:

– Ya romanınız, Mösyö Vence?

– Son bölümünü yazmaktayım madam. Küçük maden oymacısı işçim giyotine gönderildi. Dudaklarında asla yaşamın sıcak tadını hissetmemiş tutkusuz bakirelerin kaygısızlığıyla öldü. Halk ve gazeteler zevkle adaletin yerine getirildiğini düşünüyor; ama bir çatı katında, karamsar, kederli ve kimyayla uğraşan başka bir işçi kefarete yerine geçecek bir cinayet işlemeye ant içiyor.

Kalktı ve izin istedi.

Madam Martin ona hatırlattı:

– Söylediklerim ciddi. Biliyorsunuz Mösyö Vence. Bana Choulette'i getirin.

Odasına çıkarken sahanlıkta peluştan bir robdöşambr içinde; çökmüş, solgun yüzünü çevreleyen bir çeşit duka (*) başlığı takmış, sabırsızlıkla onu bekleyen kocasını gördü.

(*) Duka: Eski Venedik ya da Ceneviz cumhurbaşkanı. (Ç.N.)

Ciddi görünüyordu. Arkasında, çalışma odasının açık kapısından, lambanın altında mavi kaplı belgeler ve dosyalar yığını, yıllık bütçelerin açık formları görünüyordu. Thérèse odasına varamadan kocası, onunla konuşmak istediğini işaret etti.

– Sevgili dostum, anlayamıyorum sizi. Büyük zararlara maruz kalabileceğiniz bir düşüncesizlik içindesiniz. Evinizi, hiçbir neden olmaksızın, bir bahane bile bulamadan terk ediyorsunuz. Hem de Avrupa'yı kiminle dolaşmak istiyorsunuz? Şu bohem, sarhoşun teki Choulette'le.

Thérèse, Madam Marmet'yle seyahat edeceğini ve bundan daha uygununun da bulunamayacağını söyledi.

– Ama herkese gideceğinizi söylüyorsunuz; ne var ki Madam Marmet'nin size eşlik edip edemeyeceğini bile bilmiyorsunuz henüz.

– Sevgili Madam Marmet bavullarını yakında hazırlar. Onu Paris'te alıkoyan bir tek köpeği. Onu da size bırakacak, siz bakacaksınız.

– Ya babanız, planlarınızdan haberdar mı?

Kendi otoritesi tanınmadığında Montessuy otoritesine başvurmak son çaresiydi. Karısının, babasını kırmaktan ve onun tarafından yanlış değerlendirilmekten çok çekindiğini bilirdi. Israr etti.

– Babanız anlayışlı, düşünce inceliğine sahip biri. Size vermiş olduğum öğütlerde pek çok defa onunla hemfikir olmak beni mutlu etti. O da benim gibi, Madem Meillan'ın evinin, sizin kalitenizde bir kadın için uygun olmadığını düşünüyor. Oradaki çevre oldukça karışıktır ve ev sahibesi de

entrikaları destekliyor. Yaptığınız büyük hatayı söylemeliyim size: Çevrenizin ne düşündüğünü göz önünde bulundurmaysınız. Babanız, sizin bu düşüncesizlikle gözden kaybolmanızı tuhaf bulmazsa eğer yanıliyorum demektir. İzin verirsiniz size şunu da hatırlatmak istiyorum. Koşulların beni daha da ön plana çıkardığı böyle bir dönemde yokluğunuz daha çok göze batacak. Bu durumda elbette değerim boşuna gider. Eğer beni yemekte dinlemeyi kabul etseydiniz, içinde bulunduğum siyasetçiler grubunun iktidarın eşiğine geldiğini ispatlayabilirdim size. Ev sahibesi görevlerinizden vazgeçmemenizi gerektiren bir durum bu.

– Canımı sıkıyorsunuz, diye cevap verdi Thérèse.

Arkasına dönüp odasına çekilmek üzere uzaklaştı.

O akşam, yatağında, her zaman yaptığı gibi, uyumadan önce bir kitap aldı eline. Bir romandı bu. Dalgın dalgın sayfaları karıştırıyordu ki şu satırlarda duraksadı:

"Aşk da sofuluk gibidir, geç gelir. Yirmi yaşımızda ne âşık, ne sofuyuzdur. Doğuştan bir kutsallık ya da özel bir yetenek taşımıyorsak eğer. Önceden adanmışlar bile bu, Damas yoluna düşen şimşekten bile korkunç sevme çekimine uzun süre direnirler. Bir kadın, en çok, artık yalnızlıktan korkmadığı yaşa geldiğinde boyun eğer 'tutku-aşk'a. Tutkunun çorak bir çöl; yakıcı, ıssız bir yer olmasındandır bu. Tutku, dindar çilecilik kadar çetin dinsiz bir çileciliştir.

Bundan dolayıdır ki tutkun kadınlara tövbekârlar kadar nadir rastlanır. Yaşamın ve toplumun çok iyi bildiği gibi kadınlar nazık göğüslerine gerçek aşkın kıl gömleğini(*)

(*) Cilice (kıl gömlek): Çile doldurmak için giyilen ya da sarınılan, at kılından gömlek ya da kuşak. (Ç.N.)

seve seve giymezler. Uzun bir özverinin herkesin başa-
rabilecekği bir şey olmadığını bilirler. Hele seçkin çevreden
bir kadının, âşık olunca feda ettiklerini bir düşünün. Özgür-
lük, huzur, bağımsız bir ruhun hoş oyunları, cilveleşmeleri,
eğlenceleri, zevkleri; her şeyi yitirir.

Flört edilebilir. Flört, hoş bir hayatın tüm gerek-
leriyle bağdaşır. Aşk asla. Aşk, tutkular arasında seçkin çevre
için en az uygunu, en antisosyali, en vahşisi, en barbarıdır.
Bunun için çapkınlıklardan, ahlakın hafifliğinden daha sertçe
yargılanır. Bir bakıma doğrudur bu. Aşık bir Paris'li kadın
doğasına ters düşer, görevini yerine getiremez. Bir sanat yapıtı
gibi herkese ait olamaz. İnsan hünerinin yaratılarından biri,
en olağanüstü olanıdır. Tüm mekanik sanatların ve tüm özgür
sanatların birleşiminden çıkmış eşsiz bir hile, ortak yapıt,
ortak malıdır. Görevi ortaya çıkmaktır."

Thérèse kitabı kapattı ve bunların, yaşamı tanımayan
romancı düşleri olduğunu düşündü. O çok iyi biliyordu, ne
tutkunun Carmen'i, ne aşkın kıl gömleği, ne de önceden
adanmışın boşu boşuna direndiği o güzel ve korkunç eğilim
vardı gerçekte; o biliyordu, aşk, insanın biraz kederle ayıldığı
kısa süren bir sarhoşluktan başka bir şey değildi. Ama yine
de ya her şeyi bilmiyorsa, ya insanın kendini zevkle kaptırdığı
aşklar varsa!.. Lambasını söndürdü. İlk gençlik düşleri,
geçmişin derinliklerinden çıkıp yeniden belirliyordu.

Yağmur yağıyordu. Madam Martin-Bellème, gökyüzü sularının altında, tıpkı kara kaplumbağaları gibi ilerleyen şemsiye yığınının arabasının ıslak camları ardından belli belirsiz görüyordu. Düşüncelere dalmıştı. Düşünceleri, yağmurun sildiği meydanların, sokakların görüntüleri gibi kül rengi ve belirsizdi.

Miss Bell'in evinde bir ay geçirme fikrinin aklına nereden geldiğini artık bilmiyordu. Gerçekten de hiçbir zaman tam olarak bilememişti bunu. Bu tıpkı önce birkaç sinirotu sapının arkasına saklanmış ve şimdi derin ve hızlı akan bir akıntı oluşturan kaynak gibiydi. Salı akşamı, yemekte, aniden gitmek istediğini söylemiş olduğunu çok iyi hatırlıyordu; ama bu arzunun ilk sızıntısına ulaşamıyordu. Robert Le Ménil'e, onun kendisine davrandığı gibi davranma isteği değildi bu. Kuşkusuz, o tilki avına gitmişken Cascine'de dolaşmaya çıkmayı çok güzel buluyordu. Bu, gözüne hoş bir simetri gibi görünüyordu. Onu yeniden bulmaktan daima memnunkalan Robert, bu dönüşünde yerinde bulamayacaktı. Ona bu adil sıkıntıyı çektirmenin doğru olduğu kanısındaydı; ama ilk başta bunu düşünmemişti. Sonra da aklına bile gelmemişti. Ona acı verme zevkini tatmak için küçük bir ihanetin şeytanlığıyla gitmiyordu gerçekten de. Ona karşı,

eskisinden daha az Batıcı, daha sağır, daha sert düşünceleri vardı. Özellikle onu hemen görmek gibi bir isteği yoktu. İlişkilerinde henüz hiçbir şey kopmuş değildi; ama artık Robert bir yabancıya dönüşmüştü onun için. Çoğundan daha iyi olsa da diğerleri gibi bir erkekti o da. İyi bir görünüşe, tarza ve değerli bir karaktere sahip, hoşuna giden; ama artık kendisini fazla eğlendiremeyen biri olarak görüyordu onu. Aniden çıkıvermişti hayatından. Yaşamında nasıl bir yer kaplamış olduğu Thérèse'in isteyerek anımsadığı bir şey değildi. Robert'e ait olma düşüncesi onu hayrete düşürüyor, bir münasebetsizlikmiş gibi görünüyordu gözüne. Spontini Sokağı'ndaki o küçük dairede tekrar buluşma fikri bile o kadar güç geliyordu ki bunu aklından hemen uzaklaştırıveriyordu. Bir araya gelmelerine beklenmedik, önüne geçilemez bir olayın mani olacağına inanmayı tercih ederdi. Hayatın sonu mesela. Bilimler Akademisi'nden Mösyö Lagrange bir önceki gün Madam de Morlaine'lerde gök uçuşumundan gelen bir kuyruklu yıldızın belki bir gün yeryüzüne çarpacağını, onu ateş saçan kuyruğuyla sarmalayıp soluğuyla yakacağını, bitkilerin ve hayvanların bilinmeyen zehirler solumasına neden olup tüm insanları çılgınca bir kahkaha ya da donuk bir uyuşukluk içinde öldüreceğini söylemişti. Gelecek ay için ona gereken bu ya da açıklanmaz bir şey değildi; ama uçup gitme isteğine belirsiz bir sevincin karışmasına, karşılaşacağı şeylerin büyü-süne önceden kapılışına bir neden bulamıyordu. Arabacı, Thérèse'i la Chaise'in dar sokağının bir köşesinde bıraktı.

Madam Marmet, kocasının ölümünden beri burada, yüksek bir evin çatısı altında balkon boyunca sabah güneşiyle ısınan beş pencerenin ardında, daracık; ama tertemiz bir evde oturmaktaydı.

Kontes Martin tam gününde gelmişti onu görmeye. Sade ve parlak salonda Mösyö Lagrange'ı, ak saçlarıyla oluşturduğu tacı altında yumuşak ve sakin duran iyi yürekli kadının karşısında, koltukta uyuklarken buldu.

Yüksek sosyetenin bu ihtiyar bilgini ona sadık kalmıştı. Marmet'nin toprağa verilmesinin ertesi günü, acılı dula Schmoll'un zehirli söylevini getiren de onu teselli etmek isterken öfkeden ve acıdan boğulduğunu gören de oydu. Kolları arasında bayıvermişti zavallı kadın. Madam Marmet onun sağduyusunun olmadığını düşünüyordu. Lagrange en yakın dostuydu. Sık sık zengin sofralarda birlikte yemek yerlerdi.

Madam Martin bir danteller dalgasına açılan samur kürkünden ceketi içinde ince ve sert, gri gözlerinin büyüleyici parıltısıyla, kadın güzelliğine duyarlı ihtiyarı uyandırdı. Bir önceki gün, Madam de Morlaine'lerin evinde dünyanın sonunun nasıl geleceğinden bahsetmişti. Ona geceleyin kıvılcımlar tarafından yutulmuş, soğuktan ölmüş, ay gibi bembeyaz kesilmiş yeryüzü manzaralarını tekrar görürse korkup korkmayacağını sordu. Lagrange, yapmacık bir kibarlıkla konuşurken Thérèse bir yandan salonda pencereler karşısındaki duvarı tamamen kaplayan maun ağacından kitaplıkla ilgileniyordu. Pek kitap kalmamıştı; ama içteki rafta, silahlarıyla birlikte bir iskelet uzanmaktaydı. Bu iyi kalpli kadının evinde, kafatasına yeşil bronzdan bir miğfer takan; parçalanmış göğsü üzerinde zırhının aşınmış parçalarını taşıyan bu Etrüsk savaşçısıyla karşılaşmak şaşırtıyordu insanı. Şekerleme kutuları; yaldızlı, porselen vazolar; yalancı mermerden yapılmış Meryem heykelleri; ufak oyma işleri; Luceme ve Righi'den gelme hatıra eşyaları arasında, dağılmış, yabanıl uymaktaydı.

Madam Marmet, dulluk yaşamının zorlukları içinde, kocasından kalan meslek kitaplarını satmış; arkeolog tarafından toplanmış tüm eski nesneler arasından bir tek bu Etrüsk'ü saklamıştı, onu da elinden almaya çabalamamış değillerdi, Marmet'nin eski meslektaşları ona da yer bulmuşlardı. Paul Vence, müzeler yönetimi tarafından Etrüsk'ü, Louvre'a yerleştirmek üzere, satın almakla görevlendirilmişti; ama yaşlı kadıncağız ondan bir türlü ayrılmak istememiş, hafif altın yapraklarla kuşanmış, yeşil bronz miğferli savaşçıyla birlikte, ağırbaşlılıkla taşıdığı ismini de kaybedecekmiş ve Yazıtlar Akademisi üyesi Louis Marmet'nin dul eşi olmaksızın çıkacakmış gibi geliyordu ona.

– Kaygılanmayın madam; bir kuyruklu yıldız o kadar çabuk çarpmaz dünyaya. Böyle bir çarpışma son derece az bir ihtimaldir.

Madam Martin yeryüzünün ve insanlığın hemen yok olmasından hiçbir önemli sakınca görmediğini söyledi.

İhtiyar Lagrange derin bir içtenlikle bir şaşkınlık çılgılığı attı. Kıyametin gecikmesi onun için son derece büyük bir önem taşıyordu.

Thérèse ona baktı. Çorak kafası, siyaha boyalı birkaç tel saçı güçlkle besliyordu, kirpikleri hâlâ güleç gözleri üzerinde paçavra gibi duruyordu. Sararmış yüzünden uzun deriler sarkıyor ve elbiselerinin altında kuru bir beden seziyordu.

Thérèse: "Yaşamı seviyor!" diye düşündü.

Madam Marmet de dünyanın sonunun o kadar da yakın olmasını istemiyordu.

– Mösyö Lagrange, diye devam etti. Madam Martin, siz türüz otlarıyla kaplı, pencereleri botanik bahçesine bakan küçük, şirin bir evde yaşıyorsunuz, öyle değil mi? Çocukluğumdaki Nuh'un gemilerini, eski Kutsal Kitap'taki yeryüzü cennetlerini anımsatan böyle bir bahçede yaşamak büyük bir zevk gibi geliyor bana.

Ama Lagrange pek de memnun değildi. Ev küçüktü, kötü döşenmiş ve farelerle sarmalanmıştı.

Madam Martin hiçbir yerde rahat edilemediğini, her yerde ya gerçek ya da simgesel fareler, sıkıntı verici küçük yaratıklardan oluşmuş tümenler olduğunu kabul etti. Yine de botanik bahçesini severdi. Hep gitmek ister; ama hiç gitmezdi. Muséum vardı bir de, hiç girmemişti içeri; ama çok merak ederdi.

Lagrange güleryüzlü ve halinden memnun, orayı gezdirmeyi teklif etti. Orası onun eviydi. "Hava taşlarını" gösterirdi ona. Çok iyi muhafaza ediyorlardı.

Madam Martin'in hava taşının ne olduğuna dair hiçbir fikri yoktu; ama kendisine, Muséum'daki ilk insanlarca işlenmiş ren geyiği kemiklerinin üzerine, uzun zaman önce türleri tükenmiş hayvanlara ait resimlerin kazınmış olduğu fildişi plakaların bulunduğunu söylediklerini anımsadı. Bunun doğru olup olmadığını sordu. Somurtkan bir umursamazlıkla bu nesnelerin başka bir meslektaşını ilgilendirdiğini söyledi Lagrange.

– Ya! dedi Madam Martin. Bu sizin alanınız değil demek!

Madam Martin, bilginlerin meraklı kişiler olmadık-

larını, onlara kendi alanları dışındaki konular hakkında sorular sormanın patavatsızlık olduğunu sezmişti. Şu bir gerçektir ki Lagrange bilim alanındaki varlığını gökten düşmüş kayalar sayesinde oluşturmuştu. Bu onu kuyruklu yıldızları incelemeye sürüklemişti; ama zekiydi. Yirmi yıldır, kentteki akşam ziyafetlerinden daha çok ilgilendiği pek bir şey yoktu.

Lagrange yanlarından ayrıldıktan sonra, Kontes Martin, Madam Marmet'ye ondan istediği şeyi söyledi:

– Gelecek hafta Fiesol'a gidiyorum, Miss Bell'in evine ve siz de benimle geliyorsunuz.

İyi kalpli Madam Marmet, meraklı gözlerinin üstünde, tepkisiz alnıyla bir an sessiz kaldı, uyuşuk uyuşuk reddetti, yalvarttı ve razı oldu.

Gürültü ve duman içinde, camlardan yansıyan kurşuni mor bir ışığın altında kamyonların sürüldüğü ticaret arabalarının dolaştığı rıhtımda Marsıyla ekspresi hazırды. Açık kapılar önünde uzun mantolu yolcular gidip geliyordu. İsten, tozdan göz gözü görmez olmuş geçidin ucunda, bir dürbünün ucundaymışcasına küçük bir gökkuşağı görülüyordu. Yolculuğun sonsuzluğu denen şey bir el büyüklüğündeydi. Kontes Martin ve Madam Marmet bölmelerine yerleşmişlerdi bile, çantalarla doldurulmuş filenin altındaydılar, yanlarında, yastıkların üzerine atılmış gazeteler vardı. Choulette gelmemişti, Madam Martin de onu beklemiyordu artık. Oysa gara geleceğine söz vermişti. Yola çıkmak için hazırlanmış ve editöründen Blandices'in parasını da almıştı. Paul Vence, bir akşam onu, Debilliy rıhtımındaki köşke getirmişti. Yumuşak başlı, kibar, nükteli bir neşede ve saf bir sevinç içinde görünmüştü. Madam Martin o zamandan beri, içten günahlar ve masumiyetle dolu, yolunu kaybetmiş yaşlı bir çocuk ve eğlenceli bir deliyle, dikkat çekecek kadar çirkin ve öylesine özgün dahi bir adamla seyahat etmenin zevkini çıkaracağını ummuştu. Kapılar kapanıyordu: Artık onu beklemekten vazgeçmişti. Bu düşüncesiz, serseri ruha güvenmemesi gerekirdi. Makine boğuk hırıltılar çıkarmaya başladığı

an Madam Martin kapıya bakmaktaydı ve sakince:

– Sanırım Mösyö Choulette geldi, dedi.

Bir bacağı topallıyordu. Yamru yumru başına bir şapka geçirmişti. Bakımsız sakalıyla eliş, eski bir çantayı sürükleyerek peron boyunca ilerliyordu. Neredeyse korkunç görünüyordu; ama elli yaşında olmasına karşın genç duruyordu. Mavi gözleri öylesine berrak ve parlak bakıyor; sararmış, çökmüş yüzünde öylesine saf bir cesaret saklıyordu ki yıkılmaya yüz tutmuş bu ihtiyardan şairin ve sanatçının sonsuz gençliği fışkırıyordu. Onu görünce Thérèse bu kadar tuhaf bir yol arkadaşı seçtiği için pişman oldu. Choulette her kompartmana hızla göz atıyor, bakışları giderek daha kötü ve kuşkulu bir hal alıyordu. Ama iki kadının bulunduğu bölme gelince öyle hoş bir şekilde gülümsedi, öyle okşayıcı bir sesle merhaba dedi ki, yarı kopmuş kulpundan tuttuğu oldukça eski eliş vazilini saymazsak az önce garda dolaşan kaba serseriden eser kalmamıştı.

Valizini, kül rengi bir bezle sarmalanmış, düzgün çantaların bulunduğu fileye titizlikle yerleştirdi; ama valizi burada, göze batıcı, kirli bir leke gibi durdu. Kan rengi bir fon üzerine sarı çiçeklerle süslenmiş olduğu görülüyordu.

Çok rahattı, Madam Martin'in sincap rengi yolculuk paltosuna iltifat etti.

– Kusura bakmayın bayanlar, dedi, geç kalmaktan korkuyordum. Bu sabah Saint-Séverin'deki Meryem Kilisesi'nde, biz zavallı günahkârları arındıran ve mirlitonlar (*) gibi göğe yükselen hoş, tuhaf sütunlar altında verilen altı ayinini dinlemeye gittim.

(*) Mirliton: Bir çeşit kamış flüt. (Ç.N.)

– O halde bugün dindarsınız demek, dedi Madam Martin.

Sonra ona, kurduğu tarikatın kordonunu yanına alıp almadığını sordu.

Choulette ciddi ve üzgün bir havaya büründü:

– Madam, korkarım ki Paul Vence size bu konuda pek çok saçmasapan yalan söylemiş. Kordonumun bir zil kordonu olduğunu salonlarda yaydığını duydum. Ne zil ama! Bu kadar zavallı buluşlara bir anımı bile harcasaydım üzülürdüm doğrusu. Kordonum sembolik bir kordondur madam. Bir yoksulun, yoksulluğun kutsallık olduğu ve dünyayı kurtaracağı alametini gösterircesine ona dokunmasından sonra elbiselerin altına taktığımız basit bir iple temsil ediliyor. Yalnız yoksulluk iyiliği barındırır, "Blandices" in parasını aldığımdan beri haksız ve acımasız buluyorum kendimi. Çantama bu gizemli ipçiklerden birkaç tane koyduğumu bilmenizde yarar var.

Sonra, kurumuş kan rengi berbat çantasını parmağıyla göstererek:

– Kötü bir papazın bana verdiği ekmeği, (*) Mösyö de Maistre'in eserlerini, birkaç gömlek ve çeşitli şeyler aldım yanıma.

Madam Martin biraz ürkmüştü, gözlerini kaldırdı. Madam Marmet ise her zamanki soğukkanlılığını koruyordu.

Tren banliyönün çirkinlikleri arasında, kenti hüznünlü bir şekilde çevreleyen bu koyu sınır üzerinde ilerliyordu. Choulette cebinden eski bir cüzdan çıkardı, içini karıştırmaya

---

(*) Ayin sırasında papazın dağıttığı mayasız ekmek. (Ç.N.)

başladı. Serseri yüzünün ardına gizlenmiş yazıcı ortaya çıkıyordu. Choulette öyle görünmek istemese de yazıp çizirdi. Kafede şiir taslaklarını yazdığı kâğıt parçalarını sürekli yanında taşıdığı, karşılaştığı arkadaşlarına, geceleri, sokak lambalarının altında okumaya hazır olduğu, kirlenmiş, lekelenmiş, tüm kıvrım yerlerinden yırtılmış bir düzine pohpohlayıcı mektubu yanına aldığından emin olmak istiyordu. Hiçbir şeyin eksik olmadığını anladıktan sonra, cüzdanın içinden, açık bir zarftan katlı bir mektup çıkardı. Uzun süre gizemli bir küstahlıkla elinde salladı, sonra Kontes Martin'e uzattı. Bu bir tanıtma mektubuydu. Markiz de Rieu vermişti kendisine. Floransa'nın pek yakınlarında yalnız yaşayan Kont de Chambord'un oldukça yakın bir akrabası olan dul, yaşlı ve Fransız soyundan gelme bir prensese götürülecekti. Uyan-dıracağını düşündüğü etkinin tadını çıkararak belki bu prensesi görmeye gidebileceğini, onun iyi ve dindar biri olduğunu söyledi.

– Gerçekten soylu; görkemini elbiselerle, şapkalarla göstermeyen bir kadın, diye ekledi. Gömleklerini altı hafta boyunca, hatta bazen daha da fazla süre giyermiş. Maiyetindeki soylular onun topuklarına kadar düşen çok kirli beyaz çoraplar giydiğini görmüş. Büyük İspanya kraliçelerinin erdemleri onda yeniden diriliyor. Ah o kirli çoraplar, ne büyük bir zafersiniz siz!

Mektubu geri alıp cüzdanına yerleştirdi. Sonra boynuz saplı bir bıçakla bastonun ucundaki birazı yontulmuş heykelciği işlemeye koyuldu. Bu sırada bir yandan da kendisini övüyordu.

– Tüm dilenci ve serseri sanatlarında becerikliyimdir.

Kilitleri bir çiviyle açmayı ve kötü bir bıçakla odun yontmayı iyi bilirim.

Heykelin baş kısmı belirginleşmeye başlamıştı. Bu, ağlayan bir kadının zayıf yüzüydü. Choulette bu heykelle insan sefaletini anlatmak istiyordu; ama eski insanların kabalık ve iyilik karışımı bir dünyada hissettikleri şekilde basit ve dokunaklı değil; iğrenç ve boyanmış bir dünyada Fransız İhtilali'nin doğurduğu özgür düşünceli burjuvaların ve vatan-sever savaşçıların taşıdığı kusursuz çirkinlik içinde anlatmak istiyordu. Ona göre, şimdiki rejim ikiyüzlülükten, zulümden başka bir şey değildi. Militarizm midesini bulandırıyor.

– Kışla modern zamanların korkunç icadıdır. Onyedinci yüzyıla kadar uzanır. Önceleri, yalnız muhafız birlikleri vardı, bu birlikte paralı askerler kart oynar ve Merlusine'in hikâyelerini (*) anlatırlardı. 14. Louis, Convention'un (**) ve Bonaparte'ın habercisidir; ama askerlik herkesi kapsayan korkunç bir kararla değiştiğinden beri işler çey bozuldu. Öldürmeyi, insanlar için bir zorunluluk yapmaları imparatorların ve cumhuriyetçilerin utancıdır. Cinayet de cinayetidir bu. Barbar diye andığımız zamanlarda kentlerin ve prenslerin güvenliği aklı başında, ihtiyatlı insanlar olan paralı askerlerce sağlanırdı. Savaş, askerler arasında yapılır, büyük bir savaşta bazen beş ya da altı ölü olurdu. En azından şövalyeler savaşa gittiklerinde, buna zorlanmazlardı; kendi zevkleri için öldürtürlerdi kendilerini. Kimse, Saint Louis zamanında, bir bilgenin, bir düşünce adamının askere

(*) Merlusine hikâyeleri tabiri 14. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Burada popüler hikâyeler anlamında kullanılmıştır. (Ç.N.)

(**) Convention: Fransız Devrimi sırasında kurulmuş meclis ve bu meclis dönemi. (Ç.N.)

çağrılacağını aklına bile getirmezdi ve tabi çiftçileri ekili tarlalarından söküp orduya alamazlardı. Şimdiyse zavallı bir köylüye asker olma ödevi yüklüyoruz. Akşamın altın rengi sessizliği içinde bacası tüten evinden, sığırların otladığı dolgun çayırardan, tarlalardan, babadan kalma koruluklardan sürüyorlar; çirkin bir kışla avlusunda, düzenli olarak adam öldürmeyi öğretiyorlar ona; tehdit ediyor, hakaret ediyor, hapsediyorlar; bunun bir onur olduğunu söylüyor ve eğer bu şekilde onurlandırılmak istemezse, kurşuna diziyorlar. Boyun eğiyor; çünkü korkuyor, tüm evcil hayvanların arasında en yumuşağı, en güleci, en uysalı. Biz Fransa'da askeriz ve vatandaşız. Bir başka gurur nedeni de vatandaş olmak! Fakirler için vatandaşlık, zenginlerin güçlerini ve başıboşluklarını desteklemek ve korumaktan ibaret. Köprü altında yatmayı, sokaklarda dilenmeyi ve ekmek çalmayı yoksula yasakladığı gibi zengine de yasaklayan yasaların görkemli eşitliği karşısında çalışmak zorundalar. İhtilalin nimetlerinden biri bu. Bu ihtilal deliller ve budalalar tarafından, ülusun servetini cebe indirenlerin yararına yapıldığından ve sonuç olarak kur-naz köylülerle tefeci burjuvaların zenginleşmesini sağladığından, 'eşitlik' adı altında zenginlik imparatorluğunu yükseltti. Fransa'yı, onu yüz yıldır durmaksızın tüketen para babalarına teslim etti. Fransa'nın efendileri, soyluları onlardır. Zavallı, sefil, pis, perişan ve belalılardan oluşmuş görüntüde bir hükümet para babalarının hizmetindedir. Yüz yıldan beri bu zehirlenmiş ülkede, kim yoksulları sevmişse vatan haini sayılmıştır. Sefiller arasından geldiğin söyleniyorsa tehlikeli birisindir. Üzülmeye ve acımaya karşı bile yasalar yaptılar. Bu söylediklerim yayınlanamaz.

Soğuğa dayanıksız güneşin altında kara topraklı tarla-

lar, kışın soyduğu ağaçların mor demetleri ve gümüşümsü nehrin kıyılarında kavak dizileri geçiyor, Choulette coşuyor, bıçağını sallıyordu.

Bastonundaki yontulmuş yüze acıyarak baktı.

– İşte sen, dedi ona, zavallı insanlık, zayıf ve ağlamaklı, utançtan ve sefaletten aptallaşmış, askerin, zenginin, efendilerinin seni soktuğu durumdasın.

Madam Marmet'nin mesleğine bağlı bir topçu yüzbaşı olan genç, sevimli bir yeğeni vardı; bu nedenle Choulette'nin orduya bu denli şiddetle saldırması sarstı onu. Madam Martin'se bunları eğlendirici bir imgelem gücü olarak görüyordu. Choulette'nin düşünceleri onu korkutmuyordu: O hiçbir şeyden korkmazdı; yalnız biraz saçma buluyordu; o asla geçmişin şimdiden daha iyi olduğunu düşünmezdi.

– Ben insanların şimdi nasılsalar, her zaman öyle olduklarına inanırım, bencil, sert, cimri ve acımasız. Sanırım ki yoksullara karşı yasalar ve töreler her zaman sert ve acımasız oldu.

La Roche'la Dijon arasında, lokantalı vagonda öğle yemeklerini yediler ve orada Choulette'i, piposu, benediktin (*) bardağı ve kızmış ruhuyla baş başa bıraktılar.

Kompartmanlarına gelince Madam Marmet durgun bir sevgiyle kaybettiği kocasından bahsetti. Kocasını severek evlenmişti onunla: Ona hayranlık verici şiirler yazardı, o da bunları saklar, kimseciklere göstermezdi. Çok canlı ve neşeli biriydi. Çalışmaktan yorgun düşmüş, hastalıktan zayıflamış halini sonradan görenler gözlerine inanamadılar. Son anına

---

(*) Benediktin: Benediktin likörü. (Ç.N.)

kadar çalışmıştı. Kalbindeki büyüme rahatsızlığı nedeniyle acı çektiğinden yatamaz, geceyi koltuğunda, küçük bir masanın üstündeki kitaplarıyla geçirirdi. Ölümünden iki saat önce bile hâlâ okumaya çalışıyordu. Sevecen ve iyi kalpliydi. İzdirap çekerken bile yumuşaklığını muhafaza etti.

Madam Martin, söyleyecek daha iyi bir şey bulamadığından:

– Uzun, mutlu seneleriniz oldu; anılarınızı saklıyorsunuz; bu dünyada hâlâ bir parça mutluluktur bu.

Ama Madam Marmet iç çekti, sakın alnından bir bulut geçti.

– Evet, dedi, Louis hem insanların hem de kocaların en iyisiydi. Yine de çok mutsuz etti beni. Tek bir kusuru vardı; ama bu kusur bana acımasızca izdirap verdi. Kıskançtı. O, o kadar iyi kalpli, o kadar sevgi dolu, cömert biriyken bu korkunç tutku onu haksız, zorba ve sert birine dönüştürdü. Sizi temin ederim ki hareketlerimde kuşkuyla meydan verecek hiçbir şey olmazdı. Fingirdek bir kadın değildim. Ama gençtim, tazeydim; neredeyse güzel olduğum bile söylenirdi. Bu kadarı yetti. Yalnız dışarı çıkmamı engeller, o yokken ziyaretçi kabul etmemi yasaklardı. Beraber bir baloya gideceksek, daha arabada bana yaşatacağı sahneleri düşünür, titrerdim.

Sonra içini çekerek:

– Dansı sevdiğim bir gerçek; ama vazgeçmek zorunda kaldım. Ona çok acı veriyordu.

Kontes Martin şaşkınlığını gizleyemedi. Marmet'yi hep şişman, beyaz, yumuşacık karısıyla bronz ve altın miğferli

Etrüsk savaşçı iskeletinin arasında biraz gülünç duran, çekingen ve işi başından aşkın yaşlı bir adamcağız olarak görmüştü. Ama mükemmel dul, kendisi elli üç, kocası elli beş yaşındayken bile Louis'nin ilk günkü gibi kıskanç olduğunu söyledi.

Thérèse, Robert'in asla kıskançlıktan ötürü ona acı vermemiş olduğunu düşündü. Bu bir incelik, zevk; bir güven ifadesi miydi, yoksa onu acı çektirecek denli sevmemiş miydi? Bilmiyordu, bilmeye çabalamak da gelmiyordu içinden. Açmak istemediği ruhunun çekmecelerini, karıştırması gerekecekti.

Hiç dikkat etmeksizin:

– Sevilmek istiyoruz; ama sevdikleri zaman ya bize acı çektiriyorlar ya da canımızı sıkıyorlar, diye mırıldandı.

Gün kitap okuyarak, düşlere dalarak geçti. Choulette tekrar ortalıklarda görünmemişti. Gece yavaş yavaş gri külleriyle Dauphiné'nin dut ağaçlarını örttü. Madam Marmet bir minder yığınının dayanır gibi kendi kendine dayanarak sakin bir uykuya daldı. Thérèse ona bakıp: "Mutlu olduğu bir gerçek, mademki hatırlamayı seviyor." diye düşündü.

Gecenin hüznü çökmüştü yüreğine. Zeytinlikler üzerinde ay yükselirken ovaların ve tepelerin yumuşak hatlarının geçişini, mavi gölgelerin akışını görünce Thérèse, her şeyin huzurdan ve unutuştan bahsettiği, hiçbir şeyin kendisinden söz etmediği bu manzarada Seine Nehri'ni, 'Arc de triomphe'u, caddelerin parıltılarını, Bois'nun ağaçlı yollarını özledi, en azından orada ağaçlar ve taşlar onu tanıyordu.

Aniden, sinsi bir kabalıkla Choulette vagona dalıverdi.

Budaklı bastonunu kuşanmış, yüzü başı kırmızı yün giysilerle, sert postlarla sarmalanmıştı; neredeyse Thérèse'i korkuttu. İsteddiği de buydu. Sert davranışları ve vahşi giyinişi daima iyi hesaplanmış olurdu. Durmaksızın çocuksu, tuhaf etkiler yaratmakla uğraşır, korkutucu görünmekten hoşlanırdı. Kendisi de çabuk korkuverir, hissettiği dehşeti başkalarında da uyandırmaktan memnun kalırdı. Biraz önce, koridorun başında, piposunu tek başına tütürürken Camarque'ın üstündeki bulutların arasından ayın hızla geçip gittiğini görünce, şu nedensiz korkulardan, çocukluk korkularından birine kapılmış, imgelerle dolu, hafif ruhu altüst olmuştu. Yatışmak için Kontes Martin'in yanına gelmişti.

– Arles, dedi. Arles'i bilir misiniz? Saf bir güzelliktir! Saint-Tromphime Manastırı'nda heykellerin omuzlarına yerleşmiş güvercinler ve Aliscamps lahitleri üzerinde güneşte ısınan küçük gri kertenkeleler gördüm. Şimdi mezarlar kiliseye giden yolun iki yakasında sıralanır. Tekne şeklindedirler ve fakirlere geceleri yataklık ederler. Bir akşam, Paul Arène'le gezinirken düğün gününde ölmüş bir bakirenin antik mezarı üzerine kuru otlar yayan yaşlı bir kadına rastladık. Ona iyi geceler diledik. "Tanrı duysun sesinizi! Kara talih, bu teknenin karayelin estiği köşeden açık olmasını istemiş. Eğer yarık öteki tarafta olsaydı, Kraliçe Jeanne gibi yatardım." diye yanıtladı.

Thérèse hiç cevap vermedi. Uyukluyordu. Choulette gecenin soğukunda ölüm korkusuyla titredi.

Miss Bell, Kontes Martin-Bellème'le Madam Marmet'yi kendi sürdüğü İngiliz arabasıyla Floransa garından almış, tepedeki yokuşlardan geçirerek Fiesole'deki, pembe parmaklıklar bağıyla taçlanmış, eşsiz kente bakan evine getirmişti. Oda hizmetçisi valizlerle birlikte arkadan geliyordu. Choulette, Miss Bell'in yardımıyla manastır ayin eşyaları muhafızından dul kalmış bir bayanın, Fiesole Katedrali'nin gölgesindeki evine yerleştirilmişti. Akşam yemeğinden önce beklenmiyordu. Bayan şair, çirkin; ama nazık, kısa saçlı, kısa ceketli, oğlan çocuğu göğsüne bir erkek gömleği giymiş, azıcık kalçalarıyla neredeyse sevimliydi. Fransız dostlarını zevkinin ateşli zerafetini yansıtan evinde özenle ağırılıyordu.

Salon duvarlarında soluk benizli, uzun elli Siena bakireleri, meleklerin, peygamberlerin ve azizlerin ortasında, üç parçalı tablonun yaldızlı, güzel mimarisi içinde saltanat sürmekteydi. Bir kürsünün üzerinde, saçlarından oluşmuş bir elbise giyen, zayıflığı ve yaşlılığı tüyler ürpertici, Pistoia yolunun bir dilenci kadını, güneşle, korla yanmış teniyle Donatello'nun tanınmamış bir öncüsü tarafından korkunç derecede sadık ve dokunaklı bir şekilde kopyalanmıştı. Her yerde Miss Bell'in armaları vardı: Büyük ve küçük çanlar. En iri olanlarının bronzdan tepelikleri, odanın köşelerine

kadar uzanıyordu, diğerleri birbirlerine dokunarak bir zincir halinde duvar diplerine yerleşmişti. Daha ufaklarıysa kornişler boyunca uzayıp gitmekteydi. Sobanın, sandıkların ve dolapların üzerinde de çanlar vardı. Camekanlar gümüş ve altın kaplama gümüşten çanlarla doluydu. Üzerine Floransa zambağı işlenmiş, iri eteklik giymiş bir kadın yerleştirilmiş büyük, bronz, 16. yüzyıl zilleri; kemiklerle, gözyaşlarıyla dekore edilmiş ölüm çingirakları; Saint-Louis zamanlarında kiliselerde çalan, üzerleri sembolik hayvanlar ve yapraklarla kaplı, gözenekli çanlar; kulpu bir heykelcik olan 17. yüzyıl masa zilleri, Rutli vadilerinde ineklere takılan düz ve duru çingiraklar; geyik boynuzuyla gevşekçe çalınan Hindu çanları, silindir şeklindeki Çin çanları, bu ufak Miss Bell'in büyüülü çağrısına uyup tüm ülkelerden ve tüm topraklardan gelip buraya yerleşmişlerdi.

– Benim konuşan silahlarıma mı bakıyorsunuz? dedi Madam Martin'e. Umarım tüm bu Miss Bell'ler buradan hoşlanıyordur, bir gün hepsi birden şarkı söylemeye başlasaydı çok da şaşırmazdım; ama hepsi için aynı hayranlığı beslememeli. En saf ve en coşkulu övgüleri şuradakine saklamak gerek.

Sonra koyu renk, çıplak bir çana parmağıyla vurdu, ince bir ses çıktı.

– Bu, dedi, 5. yüzyıldan kalma, ermiş bir köylü kadındır. Başlarımızın üzerindeki gökyüzüne ilk şarkı söyleten Aziz Paulin de Nole'un manevi kızıdır. Campanie tuncu diye adlandırılan, nadir bulunan bir metalden yapılmıştır. Pek yakında size bunun yanında duran çok kıbar bir Floransa'lıyı göstereceğim. Çanların kraliçesidir o. Gelecek; ama bu ıvrır

zıvır şeylerle sıkıyorum sizi, darling ve tabi Madam Mar-met'yi de. Kötü bir şey bu!

Onları odalarına götürdü.

Bir saat sonra, Madam Martin, dinlenmiş, dinç, fularını ve dantelini çıkarmış şekilde, Miss Bell'in onu beklediği yere, terasa indi. Daha zayıf; ama şimdiden cömert güneşin ılıklaştırdığı nemli hava, ilkbaharın sıkıntılı yumuşaklığını üflüyordu. Thérèse, dirseklerini parmaklıklara dayamış, gözlerine güneş banyosu yaptırıyordu. Ayaklarının dibinde kara selviler yükseliyor, yamaçlarda zeytin ağaçları küme-leniyordu. Vadinin çukur kısmında, Floransa'nın kubbeleri, kuleleri, yığınlarca kırmızı çatısı uzanıyor, onların arasında, Arno'nun dalgalanan hatları zar zor seçiliyordu. Ötede, tepeler mavileşiyordu.

İlk ziyaretinde gezmiş olduğu Baboli bahçelerini, hiç sevmediği Cascine'i, Pitti Sarayı'nı, Sainte-Marie-de-la-Fleur'ü ayırt etmeye çalışıyordu. Sonra gökyüzünün büyü-leyici sonsuzluğu çekti onu. Bulutlarda akıp giden şekilleri izledi.

Uzun bir sessizlikten sonra, Vivian Bell elini ufka doğru uzattı:

– Darling, anlatamam, nasıl anlatılacağını bilmiyo-rum; ama bakın, darling biraz daha bakın. Gördüğünüz şey dünyada tektir. Doğa hiçbir yerde bu derecede ince, zarif ve saf değildir. Floransa tepelerini yaratan tanrı bir sanatçıymış. Ya! O, mücevheratçı, madalyon oymacısı, heykeltraş, bronz dökücüsü ve ressamdı; bir Floransa'lıydı o. Dünyada yalnızca bunu yaptı, darling! Geri kalanı daha az zarif bir elin, daha özensiz bir çalışmanın eseri. Böylesine sağlam, böylesine

saf bir çıkıntının, bu mor renkli San Miniato Tepesi'nin, Mont Blanc'ın yazarı olmasını nasıl beklersiniz? İmkânı yok bunun. Bu manzara, darling, eski bir madalyonun, değerli bir resmin güzelliğine sahip. Bir kusursuzluk, ölçülü bir sanat yapıtıdır bu. İşte anlatamadığım, anlayamadığım başka bir şey daha ve gerçek bir şey. Bu ülkede kendimi, siz de benim gibi hissedeceksiniz darling, yarı canlı yarı ölü, oldukça soylu, pek hüznü ve pek yumuşak hissediyorum. Bakın, iyice bakın; Floransa'yı çevreleyen bu tepelerin melankolisini keşfedeceksiniz ve ölümler dünyasından nefis bir hüznün yükseldiğini göreceksiniz.

Güneş ufka yaklaşıyordu. İri bulutlar tutuşurken dorukların uçları birbiri ardından sönüyordu.

Madam Marmet hapsirdi.

Miss Bell şallar getirtti ve Fransızları, akşamların serin ve kurnaz olduğunu söyleyerek uyardı.

Aniden:

– Darling, Mösyö Jacques Dechartre'ı tanır mısınız? Önümüzdeki hafta Floransa'da olacağını yazmış. Mösyö Jacques Dechartre'ın sizinle bizim kentimizde karşılaşacağına sevindim. Bizimle kiliselere ve müzelere gelecek, iyi bir rehber olacak. Güzel şeylerden anlar; çünkü sever güzel şeyleri. Ayrıca ince bir heykeltraş yeteneğine sahip. Heykelleri ve madalyonları, İngiltere'de, Fransa'dakinden çok daha fazla hayranlık uyandırmıştır. Mösyö Jacques Dechartre'ın Floransa'da sizinle karşılaşacağına o kadar memnunum ki darling!

Ertesi gün, Saint-Marie-Nouvelle'den çıkmış, eski sirklerdeki gibi iki mermer sınır taşının dikili olduğu alandan geçerken Madam Marmet, Kontes Martin'e:

– Sanırım şuradaki Mösyö Choulette, dedi.

Choulette, bir kunduracı dükkânına oturmuş, elinde piposu, ritmik hareketler yapıyordu, şiir okuyor gibi görünüyordu. Floransa'lı ayakkabıcı, bir yandan bızını işliyor, öte yandan da tatlı bir gülümsemeyle dinliyordu. Ufak tefek, kel bir adamdı, Flemenk resimlerinin tanıdık tiplerinden biri gibiydi. Masanın üstünde odundan kalıplar, çiviler, deri parçaları ve zift topçukları arasında bir fesleğen gövdesinin yeşil ve yuvarlak başı uzanıyordu. Eksik bacağı yerine kibrit ucu yerleştirilmiş bir serçe, yaşlı adamın başında, omzunda neşeyle sıçırıyordu.

Bu görüntü karşısında pek neşelenen Madam Martin, eşikten, şarkı söyler gibi oldukça yumuşak konuşan Choulette'e seslenerek ona neden kendisiyle İspanyol Kilisesi'ni görmeye gelmediğini sordu.

Choulette doğrulayarak cevap verdi:

– Siz boş görüntülerle uğraşıyorsunuz madam; oysa ben, hayatın, gerçeğin içinde kalıyorum.

Tamircinin elini sıktı ve iki bayanı takip etti. Ama bir süre onları eşikte alıkoydu.

– Sainte-Marie-Nouvelle'e giderken eserinin üzerine eğilmiş, bir mengene gibi kalıbını dizleri arasında sıkkan bu ihtiyarı kaba ayakkabılar dikerken gördüm. Basit ve iyi yürekli olduğunu hissettim. Ona İtalyanca: "Babacığım, benimle bir bardak Chianti şarabı içmek ister misiniz?" diye sordum. Kabul etti. Bir şişeyle, bardak aramaya gitti ve ben de dükkânını bekledim.

Choulette iki bardakla, sobanın üstüne koyulmuş bir şişe gösterdi.

– Döndüğünde beraber içtik; karanlık ve iyi şeyler söyledim, seslerin tatlılığıyla büyüledim onu. Dükkânına yine geleceğim; ondan, ayakkabı yapmayı ve arzusuz yaşamayı öğreneceğim. Ondan sonra da kadersiz olacağım artık; çünkü yalnız arzu ve başıboşluk kederli kılar bizi.

Kontes Martin gülümsedi:

– Hiçbir şeyi arzulamıyorum Mösyö Choulette; ama yine de neşeli değilim. Benim de mi ayakkabı yapmam gerek?

Choulette ciddeyle cevap verdi:

– Henüz zamanı değil.

Oricellari bahçelerine gelmişlerdi. Madam Marmet kendini banka bıraktı. Sainte-Marie-Nouvelle'de Ghirlandajo'nun sakın fresklerini, koro bölmelerini, Cimabue'nün Meryemi'ni, manastır resimlerini incelemişti. Bunları, İtalyan sanatını çok sevdiği söylenen kocasının hatırına, özen göstererek yapmıştı. Çok yorgundu. Choulette yanına oturarak ona:

– Madam, bana söyleyebilir misiniz, papanın giysilerini Worth'ta yaptırdığı doğru mu?

Madam Marmet buna inanmıyordu. Choulette kafelerde duymuştu bunu. Madam Martin, hem sosyalist hem Katolik olan Choulette'in, cumhuriyet yanlısı bir papadan böylesine az bir saygıyla bahsedişine şaşırdı; ama Choulette 8. Léon'u hiç sevmezdi.

– Prenslerin bilgeliği azdır, dedi. Kilisenin kurtuluşu, 8. Léon'un da umduğu ve arzu ettiği gibi İtalyan Cumhuriyeti'nden gelecek; ama kilise o dindar Machiavel'in düşündüğü şekilde kurtulmuş olmayacak. İhtilal, papaya, mal varlığının geri kalanıyla son haksızlığını da yitirecek. İşte kurtuluş bu olacak. Soyulmuş ve yoksul papa güçlü hale gelecek. Dünyayı sarsacak. Pierre, Lin, Clet, Anaclet ve Clément, dünyanın yüzünü değiştirmiş tüm bu alçakgönüllüler, bilgisizler, ilk günlerdeki ermişler tekrar çıkacaklar ortaya. Yarın, olacak şey değil ya, Pierre'in kürsüsüne gerçek bir Hristiyan, gerçek bir piskopos oturursa, onu bulur ve şöyle derim: "Altın bir mezar içine canlı gömülmüş bir ihtiyar olmayın, uşaklarınızı, soylu muhafızlarınızı ve kardinallerinizi bırakın, sarayınızdan ve güç gösterilerinizden ayrılın. Gelin, koluma girin, ekmeğimizi dilenelim uluslar arasında. Paçavralar içinde, yoksul, hasta, can çekişir durumda, sizdeki İsa imgesini gösterip yollar boyunca ilerleyelim. Şöyle söyleyin: "Zenginleri kınamak için dileniyorum ekmeğimi." Şehirlere girin, kapı kapı soylu bir sersemlikle bağırın: "Basit olun, yumuşakbaşlı olun, yoksul olun!" Karanlık şehirlerde, pis, bakımsız konutlarda, kışlalarda, barışı ve Tanrı sevgisini haykırın. Sizi küçümseyecek, üzerinize taşlar fırlatacaklar. Jandarmalar hapsedecekler sizi. Güçlüler için olduğu kadar

basit insanlar için de; zenginlere olduğu kadar fakirlere de, bir alay konusu tiksinti ve acıma nesnesi olacaksınız. Papazlarınız tahtınızı sallayacak, size karşı başka bir papa atacaklar ortaya. Herkes deli olduğunuzu söyleyecek ve doğruyu söylüyor olmaları gerek; bir deli olmalısınız: Dünyayı deliler kurtardı. İnsanlar size dikenlerden bir taç ve kamıştan bir kraliyet asası verecekler ve yüzünüze tükürecekler; ama sizi gerçek bir kral ve İsa gibi gösterecek olan da bu belirtiler olacaktır. Yeryüzünde Tanrı'nın kraliyetini, Hristiyan sosyalizmini bu yolla kuracaksınız.

Choulette bu şekilde konuşurken şu uzun ve yamuk yumuk, içinden bir saman çöpü geçen İtalyan sigaralarından birini yaktı. Pis kokan dumanından birkaç nefes çekti, sonra sakince konuşmaya devam etti:

– Kolay olurdu bu. Benden her şeyi esirgeyebilirler; ama durumun net bir görüntüsünü değil. Ah, Madam Marmet, bu dünyadaki büyük şaheserlerin deliler tarafından yapıldığının ne kadar gerçek olduğunu asla bilemeyeceksiniz. Eğer ermiş François d'Assise aklı başında biri olsaydı, halkların serinlemesi için iyiliğin taze sularını ve sevginin tüm güzel kokularını yeryüzüne döker miydi sanırsınız?

– Bilmiyorum, dedi Madam Martin. Ama aklı başında tipler hep can sıkıcı görünmüştür gözüme. Size bunu söyleyebilirim, Mösyö Choulette.

Tepeye tırmanan tramvayla Fiesole'a döndüler. Yağmur yağdı. Madam Marmet uyuyor, Choulette sızlanıyordu. Tüm ağırları toplu halde üzerine çullanmıştı. Havadaki nem dizlerini ağrıtıyor, bacağını bükemiyordu. Bir önceki gün Fiesole'la gar arasındaki yolda kaybolmuş seyahat çantası buluna-

mamıştı. Bu telafi edilemez bir felaketti; bir Paris dergisi şiirlerinden birini baskı yanlışları; Afrodit'in mührü boncuğu kadar geniş, istiridye kabuğu kadar iri dizgi yanlışlarıyla basmıştı.

İnsanları ve nesneleri kendisine karşı düşmanca ve uğursuz olmakla suçladı. Çocuksu, mantıksız ve çekilmez biriydi. Choulette'in ve yağmurun kederlendirdiği Madam Martin'e tırmanış hiç bitmeyecekmiş gibi geldi. Çanlar evine döndüğü zaman, Miss Bell'i salonda, gece bulduğu dizeleri Aldes italiği biçiminde altın rengi mürekkeple bir parşömen kâğıdına geçirirken buldu. Arkadaşının gelişini görünce ısıltı gözleriyle aydınlanıp yanan çirkin küçük başını kaldırdı Miss Bell:

– Darling, size Prens Albertinelli'yi takdim edeyim.

Prens, sobanın karşısında gür, kara bir sakalın daha da arttırdığı genç tanrı güzelliğini sergilemekteydi. Selam verdi.

– Bu duygu yüreklerimize önceden yerleşmiş olmasaydı eğer, Madam bize Fransa'yı sevdirdi.

Kontes ve Choulette, kendilerine, yazmış olduğu dizeleri okuması için rica ettiler Miss Bell'den. François Villon'dan sonra en çok sevdiği Fransız şairine, yabancı olmasından dolayı belirsiz gelecek tonlama ritmini dinleteceğinden ötürü özür diledi, sonra; o güzel, ısıltılı, kuş sesiyle ezberinden okumaya başladı:

Kayaların dibindeki eğimli bir kaynağın,
Naiade'ye benzeyen, şarkı söyleyip gülen bir kaynağın
Serin kollarını çarpıp Arno'ya havalandığı vakit,
İki güzel çocuk değiştirmişti yüzüklerini.

Sevme mutluluğuydu akan göğüslerinden,
Tepelerden akan sel suları gibi.
Gemma'ydı kızın adı ama sevgilisine,
Ad koymadı hiçbir hikâyeci.

Gündüzleri bu masumlar dudak dudağa,
Kekiklerden oluşmuş vahşi bir yatakta,
Karışırdu körpe bedenleri birbirine ve akşam yaklaşırken,
Yorgun zanaatçı oturduğunda ıhlamur ağacı dibine,
Şaşkın şaşkın dönerlerdi şehre.
Umursamazlardı onları bayağı kalabalık
Ve sık sık çok mutlu olur, ağlarlardı,
Yaşamak kötüydü onlara, anlarlardı.

Oysa bu çayırda sevinçten paramparça,
Yeşil karaağaç, eğilen asma bağıydılar.
Sızlayan bağlarını бүkerlerdi göğün altında,
Garip bir bitki yükselirdi, çiçekleri kandan,
Solgun mızrak demirinden yapraklarını sallardı rüzgâr,
Sessizlik bitkisi diye andıkları çobanların.

Ve Gemma biliyordu ki sonsuz uyku,
Sonsuz dinlenme ve sonsuz düş,
Gelecekti bu bitkiyi ısırana.

Çalının altına uzanmış gülüyordu bir gün,
Bir yaprak koydu sevgilisinin dudaklarına.
Bir daha uyanmamamacasına sevinçle dalınca sevgilisi uykuya,
O da ısıtıverdi çok sevgili yaprağı,
Düşüp bayıldı sevgilisinin ayakları dibine.
Akşamları güvercinler gelip inledi üzerlerinde,
Ama hiçbir şey bozamadı aşk dolu uykularını...

– Bu çok hoş, dedi Choulette. Thulé sisleriyle yumuşakça örtünmüş bir İtalya var bu şiirde.

– Evet, diye devam etti Kontes Martin. Güzel; ama neden sevgili Vivian, sizin bu iki masum ölmek istesinler?

– Oh! Darling; çünkü kendilerini olabildiğince mutlu hissediyorlar ve artık hiçbir şey arzulamaz oluyorlar. Bu çok ümitsizdi darling, ümitsiz!.. Bunu nasıl anlamazsınız?

– Ve siz yaşıyor oluşumuzun nedenini hâlâ umut ediyor oluşumuza mı bağlıyorsunuz?

– Ya! Evet, darling, yarının getireceklerini bekleyerek yaşıyoruz. Periler padişahı yarının, çiçeklerle, yıldızlarla, gözyaşlarıyla süslü koyu mavi mantosu altında getireceği şeylerin beklentisi içinde yaşıyoruz. O, bright King To-Morrow!

içinde yıpranmış gözlerinin tatlılığını açığa vuruyordu. Bu bir Floransa'lı, Miss Bell'in ve prensin dostu, Profesör Arrighi'ydi. Eskiden kadınları büyülemiş, şimdiyse Toskana ve Emilie'de tarım üzerine yaptığı çalışmalarıyla ün kazanmıştı.

Kontes Martin hemen hoşlandı ondan. İtalya'nın kır yaşamına dair pek bir bilgisi olmamasına karşın profesöre metotları ve elde ettiği sonuçlar hakkında sorular sormaya çalıştı.

Profesör ihtiyatlı bir enerjiyle hareket ediyordu.

– Toprak da kadın gibidir: Kendisine karşı ne kaba ne de çekingen davranılsın ister.

Tüm çan kulelerinde çalınan Ave Maria, gökyüzünü devasa bir dinsel müzik aletine dönüştürüyordu.

– Darling, dedi Miss Bell, akşamları Floransa'nın havasının çan sesleriyle çınlayıp tamamen berraklaştığını fark ettiniz mi?

– Ne tuhaf, dedi Choulette, bir şey bekleyen insanlara benziyoruz.

Vivian Bell, aslında Mösyö Dechartre'ı beklediklerini söyledi. Biraz gecikmişti; Miss Bell, treni kaçırmış olmasından korkuyordu.

Choulette, Madam Marmet'ye yaklaşarak oldukça ciddi bir havayla:

– Madam Marmet, bir kapıya, boyanmış, ahşap bir kapıya, sanırım sizinkine benzeyen ya da benimki gibi veya tam bu kapıya benzeyen bir kapıya; bir başka kapı da olur, her an bir ziyaretçi gelecekmiş beklentisinin insana hissettirdiği ürperti ve dehşeti hissetmeksizin bakabilmeniz müm-

kün mü? Evlerimizin kapısı, Madam Marmet, sonsuza açılır. Bunu hiç düşündünüz mü? Bir insan görüntüsü altında, tanıdık bir simayla, bayağı giysiler içinde evimize giren bir adamın veya bayanın gerçek ismini bilir miyiz hiç?

Choulette, odasına kapandığı vakit, korkudan saçları diken diken olmaksızın bakamazdı kapıya.

Ama Madam Marmet salon kapılarının açılışını görünce dehşete düşmezdi. Evine gelen herkesin ismini bilirdi: Hoş insanlardı.

Choulette kederle baktı ona, başını sallayarak:

– Madam Marmet, yeryüzü adlarıyla andıklarımızın başka adları vardır, dedi. Bizim bilmediğimiz; ama gerçek adları.

Madam Martin, felaketin insanların evine girmek için çşiği geçmeye ihtiyacı var mı, diye sordu Choulette'e.

– Becerikli ve kurnazdır. Pencereden girer, duvarlardan geçer. Kendini her zaman göstermez; ama hep oradadır. Bu kötü ziyaretçinin gelişinde zavallı kapıların hiç suçu yoktur.

Choulette, felaketin ziyaretine asla kötü dememesi gerektiğini söyleyerek sertçe uyardı Madam Martin'i:

– Felaket en büyük efendimiz ve en yakın dostumuzdur. Hayatın anlamını bize öğreten odur. Bayanlar, acı çektiğinizde, bilmeniz gerekeni bilecek, inanmanız gerekene inanacak ve yapılması gerekeni yapacak, olmanız gerektiği gibi olacaksınız ve hazzın kovduğu sevinci hissedeceksiniz. Sevinç çekingendir ve eğlencelerden hiç hoşlanmaz.

Prens Albertinelli, Miss Bell'in ve iki Fransız arkadaşı-

nın mükemmel olmak için mutsuz olmaya ihtiyaçları olmadıklarını ve ızdırap çekerek olgunluğa erişme doktrininin barbarca bir zalimlik olduğunu, İtalya'nın güzel gökyüzüne hiç yakışmayan bir şey olduğunu söyledi. Sonra, konuşmanın cansızlığı içinde, ihtiyatlı bir şekilde, aynı tarzda bir Trovatore havasına kaymaktan korkarak ince ve bayağı Sicilya piyasasında ezgiler aramaya başladı.

Vivian Bell, çizdiği yaratıklara kısık sesle sorular soruyor ve saçma, alaycı cevaplarından yakınıyordu.

– Şu an, duvar kaplamasının resimlerini duymak isterdim. Tıpkı kendileri gibi solgun, eskimiş ve değerli şeyler söylerlerdi.

Yakışıklı prens, şimdi melodinin akışına kapılmış, şarkı söylüyordu. Sesi yayılıyor, tavuşkuşu kuyruğu gibi açılıp saçılıyor, çalım satıyor ve sonra baygın 'Ah! Ah! Ah!'lar içinde ölüyordu.

Madam Marmet camlı kapıya dikmişti gözlerini:

– Sanırım Mösyö Dechartre geldi.

Miss Bell, küçük, kuş çığlıklarıyla karşıladı onu.

– Sizi görmek için oldukça sabırsızlanıyorduk Mösyö Dechartre. Mösyö Choulette kapılar hakkında kötü şeyler söylüyordu... Evet, evlerdeki kapılar hakkında ve aynı zamanda felaketin çok nazik, yaşlı bir centilmen olduğunu da söyledi. Tüm bu güzel şeyleri kaçırdınız. Çok beklettiniz bizi Mösyö Dechartre, neden?

Dechartre özür diledi. Sadece otele uğramış, üstünü başını ancak değiştirebilmişti: Çok iyi ve büyük dostu, Dr. San Michele duvarındaki oyukta öylesine dokunaklı duran

bronzdan San Marco'yu bile selamlamamıştı. Bayan şaire iltifatlar etti ve Kontes Martin'i zor zaptettiği bir sevinçle selamladı.

– Paris'i terk etmeden önce, Debilly rıhtımına sizi görmeye gittim. Bana sizin, Fiesole'da, Miss Bell'in evinde, ilkbaharı beklediğinizi söylediler. Ben de o zaman sizi, her zamankinden daha çok sevdiğim bu ülkede bulma umuduna kapıldım.

Madam Martin, önce Venedik'e uğrayıp uğramadığını, Ravenne'de, ayla imparatoriçeleri, kıvılcımlar saçan hayatleri yeniden görüp görmediğini sordu.

Hayır, hiçbir yerde durmamıştı.

Madam Martin hiçbir şey söylemedi.

Bakışlarını duvarın köşesindeki Saint-Paul'ün çanında sabitlemişti.

Vivian Bell kâğıtlarını ve kalemlerini attı.

– Yakında sizi daha çok etkileyecek bir harika göreceksiniz Mösyö Dechartre. Küçük çanın kraliçesini ele geçirdim. Rimini'de buldum onu, şimdi bir ambar olarak kullanılan, bir şarap sıkımevinde buldum onu. Şu yağlanmış, çok sert, çok koyu ve çok parlak yaşlı odunlardan almaya gitmiştim. Satın aldım ve kendim paketlettirdim. Onu bekliyorum. Yaşayamaz oldum artık. Siz de göreceksiniz. Yuvarlak kısmının üstünde Meryem ile Aziz Jean arasında çarmıha gerilmiş bir İsa var, sonra 1400 tarihi damgası ve Malatesta armaları... Mösyö Dechartre beni yeteri kadar dikkatli dinlemiyorsunuz. İyi dinleyin beni: 1400 yılında, Lorenzo Ghiberti savaştan ve vebadan kaçıyordu. Rimini'ye sığınmıştı, Paola Malates-

ta'nın evine. Çanımdaki figürleri biçimlendiren kuşkusuz odur ve burada, gelecek hafta, bir Ghiberti yapıtı göreceksiniz.

Sofranın hazır olduğunu bildirdiler.

Miss Bell İtalyan yemekleri yedireceği için özür diledi. Aşçısı Fiesole'lü bir şairdi.

Masada, hasır kaplı şişeler önünde, bu çok sevdikleri, mutlu XV. yüzyıldan bahsettiler. Prenş Albertinelli evrenselliklerinden, kendilerini sanatlarına verişlerindeki tutkulu aşklarından ve içlerini kemiren dehalarından ötürü, zamanın sanatçılarına övgüler yağdırdı. Okşayan bir ses tonuyla tımtırlı bir dille konuşuyordu.

Dechartre da hayrandı onlara; ama onun hayranlığı başka türlüydü.

– Giotto'dan Masaccio'ya kadar öylesine yürekten çalışan bu insanları gerektiği gibi övmek için övgünün sade ve kesin olması gerekir. Önce onları atölyede, esnaflar gibi yaşadıkları dükkânda göstermek gerek. Sadeliklerini ve dehalarını, onları; ancak burada, yapıtlarının başında çalışırken görürsen tadabilirsin. Cahil ve kabaydılar. Az şey okumuş, az şey görmüşlerdi. Floransa'yı çevreleyen tepeler gözlerinin ve ruhlarının ufkunu kapatmıştı. Sadece yaşadıkları şehri, Kutsal Kitabı ve aşkla okşayıp inceledikleri birkaç antika heykel kalıntısını bilirlerdi.

– Doğru söylüyorsunuz, dedi Profesör Arrighi. Tek kaygıları en iyi yöntemi kullanmaktır. Tüm düşünceleri sürülecek şeyi iyi hazırlama ve boyalarını iyice karıştırmakla meşguldü. Ahşapla birlikte tablonun da çatlamaması için pano üzerine bez yapıştırmayı düşünen kişi mükemmel biri

sayılırdı. Her ustanın özenle sakladığı kendi reçetesi, kendi formülleri vardı.

– Mutlu zamanlar, diye devam etti Dechartre, bugün bu kadar açgözlülükle aradığımız özgünlük kaygısı yoktu o zamanlar. Çırak, ustasına benzemeyle çalışırdı. Tek hırsı ona benzemektir, diğerleri arasında fark yaratması bilinçli bir uğraşın eseri değildi. Çalışması zafer için değil yaşamak içindi.

– Haklıydılar, dedi Choulette. Hiçbir şey yaşamak için çalışmaktan daha iyi olamaz.

– Gelecek kuşağa ulaşma arzusu kafalarını karıştırmazdı, diye sürdürdü Dechartre. Geçmişi hiç bilmediklerinden geleceği de hiç tasarlayamazlardı, hayalleri kendi yaşamlarının ötesine geçemezdi. İş iyi yapmak için güçlü bir istek duyarlardı. Basit olduklarından fazla yanılmaz, zekâmızın bizden sakladığı gerçeği görürlerdi.

Bu sırada Choulette, Madam Marmet'ye o gün, Marki de Rieu'nün ona verdiği tanıtma mektubunu sunduğu, Fransız soyundan gelen prensese yaptığı ziyareti anlatmaya başladı. Kendisi gibi bir bohem, bir serserinin, ne Miss Bell'in ne de Kontes Martin'in kabul edilmediği bu kraliyet soyundan gelen prensesin evine kabul edilmesini ve Prens Albertinelli'nin bir gün bir törende karşılaştığı için bile övündüğü böyle birinin huzuruna çıkışını sezdirmekten hoşlanıyordu.

– Titiz bir dindarlığın gereklerini yapar, dedi prens.

– Soyluluğu ve sadeliği hayranlık verici, dedi Choulette. Evinde, soylular ve hanımlarla çevrili şekilde, büyüklüğünün kefareti için en sıkı kurallar uygular, her sabah kilisenin döşemelerini yıkamaya gider. Bir köy kilisesidir bu, papaz,

ayin eşyaları muhafızıyla briskola oynarken tavuklar kilisenin içine dolar.

Choulette masanın üzerine eğilerek peçetesiyle çömelmiş bir çamaşırcı kadın taklidi yaptı. Sonra, başını kaldırarak ciddiyle:

– Art arda gelen salonlarda uygun bir bekleyiştten sonra elini öpmek için kabul edildim.

Ve sonra sustu.

Madam Martin sabırsızca:

– Sonuçta, bu soyluluğuyla, sadeliğiyle hayranlık uyandıran prenses size ne dedi?

– Bana: "Floransa'yı gezdiniz mi? Bu sıralarda akşamları da aydınlatılan çok güzel mağazalar açılmış." dedi. Sonra da şunları ekledi: "Burada iyi bir eczacımız var. Avusturya eczacıları bile daha iyi değildir. Bacağıma yakı koymuşlardı, altı hafta oldu hâlâ düşmedi." Marie-Thérèse'in bana lütfettiği sözler bunlar işte. Ey sade büyüklük! Ey Hıristiyan erdemi! Ey Aziz Louis'nin kızı! Ey sesinizin mükemmel yankısı, pek ermiş Macaristan'lı Elisabeth!

Madam Martin gülümsedi, Choulette'in dalga geçtiğini sanıyordu; ama Choulette kızmış, savunmaya geçmişti. Miss Bell'se dostuna hak vermiyordu. Fransızların, dedi, her şeyi şaka sanmak gibi bir eğilimleri var.

Sonra bu ülkede havayla birlikte solunan sanat konularına döndü.

– Ben Giotto ve öğretimine hayran kalacak kadar bilge değilim, dedi Kontes Martin. Beni çarpan şey, Hıristiyan diye anılan 15. yüzyıl sanatındaki şehvettir. Dindarlığı ve sadeliği

yalnızca Fra Angelico'nun, her şeye rağmen çok hoş resimlerinde gördüm. Geri kalanı, o bakire ve melek resimleri şehvetli ve okşayıcıdır ve bazen de baştan çıkarıcı bir saflığa sahiptirler. O, çocuk İsa'nın önünde bağlılıklarını bildiren, kadınlar gibi güzel krallarda, gençlikle parlayan, Hıristiyanlığın acılı Bacchus'üne benzeyen Ermiş Sebastien'da dinsel olan ne var?

Dechartre onunla aynı fikirde olduğunu ve madem Savonarole da onlarla aynı düşündüğüne ve hiçbir sanat eserinde dinsel bulamayıp hepsini yakmak istediğine göre haklı olmaları gerektiğini söyledi. Daha önceleri Floransa'da, şu yarı Müslüman, gösterişli Manfred zamanında, Epikür tarikatından olduğu söylenen ve Tanrı'nın varlığını yadsımak için kanıtlar arayan insanlar görülmüştü. Yakışıklı Guido Cavatcanti ölümsüz ruha inanan cahilleri küçümserdi. Şu sözleri sık sık anılırdı: "İnsanların ölümü de tıpkı hayvanlarınki gibidir. Daha sonraları, antika güzellik mezarlardan çıkınca, Hıristiyan göğü hüzünlü göründü. Kiliselerde ve manastırlarda çalışan ressamalar ne sofü, ne de namuslulardı. Pérugin ateistti ve bunu saklamazdı.

– Evet, dedi Miss Bell, ama kalın kafalı olduğu ve tarınsal gerçeklerin kalın kafasından giremeyeceği söylenirdi. Açgözlü ve cimriydi, maddi çıkarılara gömülmüş vaziyetteydi. Tek düşündüğü, evler satın almaktı.

Profesör Arrighi, Pérouse'lu Pietro Vanucci'yi savunmaya başladı:

– O namuslu bir adamdı, dedi. Floransa Gesauti'lerin başrahibi ona güvenmekle haksızlık etti. Bu dindar kireçleşmiş lacivert taşlarını ezerek lacivert boya elde ederdi. O

zamanlar lacivert, altınla tartılırdı; hiç kuşkusuz kendine göre sırları olan başrahip de kendi boyalarını yakuttan, safirden daha değerli bulurdu. Pietro Vanucci'den manastırın iki kısmını dekore etmesini istedi. Ustanın kabiliyetinden çok gökyüzüne yayılmış lacivertinin güzelliğinden bekliyordu mucizeyi. Ressam, odalarda İsa'nın hikâyesini çalıştığı sürece, başrahip de yanında duruyor ve ona, elinden hiç bırakmadığı küçük torbadan o değerli tozunu sunuyordu. Pietro, kutsal adamın gözleri önünde buradan boya alıyor, boyaya bulanmış fırçasını duvarın sıvasına sürmeden önce, su dolu bir çanağın içine batırıyordu. Bu şekilde oldukça fazla boya kullanıyordu. Küçük torbasının zayıflayıp tükendiğini gören rahip, içini çekiyor: "Kutsal İsa! Bu kireç ne kadar da lacivert yutuyor!" diye söyleniyordu. Freskler bitirip Pérugin, rahipten kararlaştırılan parayı aldıktan sonra, bir mavi toz paketi koydu avucuna: "Bu size ait, kutsal peder. Fırçamla aldığım lacivertiniz çanağımın dibine iniyordu, ben de her gün topluyordum onu. Size iade ediyorum. İyi insanlara güvenmesini öğreniniz." dedi.

– Ya! dedi Thérèse, Pérugin'in cimri ve dürüst olmasında olağanüstü bir şey yok. Kuruntusu olmayan insanlar her zaman çıkar düşkünün insanlar olmuyor. Pek çok dürüst cimri var.

– Elbette, darling! dedi Miss Bell. Cimriler hiçbir şey borçlu olmak istemezler; oysaki savurganlar için borçlu olmak hiç de güç bir durum sayılmaz. Sahip oldukları paraları hiç düşünmezler, borçlu olduklarınıysa ondan bile az düşünürler. Pérouse'lu Pietro Vanucci'nin dürüst bir insan olmadığını söylemiyorum. Sadece kalın kafalı olduğunu ve evler, pek çok evler satın aldığını söyledim. Lacivert boyayı Ga-

suatî'lerin başpapazına iade ettiğini öğrendiğim için memnun oldum.

– Madem sizin şu Pietro'nuz zengindi, lacivert tozu geri vermesi gerekirdi. Zenginler ahlak açısından dürüst olmakla yükümlüdürler; fakirlerinse böyle bir yükümlülükleri yoktur.

Bu sırada, başuşak, önlerine bir gümüş leğen getirdi, içi güzel kokulu su dolu bir ibriği de bu leğenin üzerine eğiordu. Oymalı bir vazo ve çift dipli bir kupaydı bu. Miss Bell, eski zamanlarda uygulandığı gibi, bunu yemeklerden sonra, konukların hizmetine sunardı.

Choulette, Pilate'ın yaptığını yapmama bahanesiyle parmağının ucunu bile uzatmadı; ama asıl neden, ellerini yıkamayı sevmemesiydi.

Sonra, Profesör Arrighi'nin koluna girip masadan kalan Miss Bell'in ardından o da ayağa kalktı, yabanıl görünüyordu.

Salonda, Miss Bell, kahve servisi yaparken:

– Mösyö Choulette, niçin bizi eşitliğin vahşi hüznüne mahkum ediyorsunuz? Neden? Daphnis flüdü yedi eşit kamıştan yapılmış olsaydı iyi çalmazdı. Siz, efendiyle uşak, soylularla esnaf arasındaki güzelim uyumu bozmak istiyorsunuz. Ah! Siz bir barbarsınız, Mösyö Choulette. Yoksullara acıyorsunuz; ama tanrısal güzelliğe acımıyor, onu bu dünyadan kovuyorsunuz. Mösyö Choulette, reddediyorsunuz onu, üstü çıplak, gözünde yaşıyla. Şundan emin olun: Zavallı insancıkların hepsi zayıf, cılız ve cahil olunca o da kalmaz yeryüzünde. Toplumda çeşitli şartlar altında yaşayan insan-

ların, mütevazılarla görkemlilerden oluşturduğu becerikli grupları parçalamak, zenginler kadar yoksulların da düşmanı olmaktır, bu insan ırkının düşmanı olmaktır.

– İnsan türünün düşmanları, diye karşılık verdi Choulette, bir yandan da kafesine şeker katıyordu: Katı yürekli Romalı da kendisine sevgiyi öğreten Hristiyanları böyle adlandırırdı.

Bu esnada Dechartre, Madam Martin'in yanına oturmuş, ona sanat ve estetik zevkleri üzerine sorular soruyor, beğenilerini destekliyor, yönlendiriyor, canlandırıyor, bazen okşayıcı bir sertlikle zorluyor, gördüğü her şeyi görsün, sevdiği her şeyi sevsin istiyordu.

Baharın ilk belirtileri hissedilmeye başlar başlamaz bahçelere gitmesini de arzu ediyordu. Şimdiden soylu teraslarda seyrediyordu onu, ensesinde ve saçlarında ışığın oynayıp oynadığını, gözlerindeki karanlık küre üzerine defne dallarının gölgesinin tırmanışını görür gibi oluyordu. Ona göre, Floransa'nın toprağı ve göğü bu genç kadını süslemekten başka bir işe yaramazdı artık.

Bedeninin ve güzelliğinin özelliğine uygun sadelikte giyinişine, her hareketiyle yarattığı hatların büyüleyici tazeliliğine iltifat etti. Bu, hareketli, canlı, çevik, tinsel ve özgür, pek az rastlanan ve unutulmayan tuvaletleri severdi, öyle söylüyordu.

Oldukça övülen biri olmasına karşın Thérèse daha önce, hiç bundan daha fazla zevk veren iltifatlar duymamıştı. Cesur ve kendinden emin bir beğeniyle çok iyi giyindiğinin bilincindeydi; ama babası dışında hiçbir erkek, ona bu konuda uzmanca iltifatlar etmemişti. Erkeklerin sadece bir tuvaletteki

etkiyi hissedebileceğini, ustaca detayların farkına varamayacağına sanırdı. Kadın giyimi konusunda zekâ sahibi birkaçıysa, kadınsı bir hava ve kaypak zevkleriyle dikkatini dağıtırlardı. Giyimindeki zerafetin sadece dar kafalı, kötü niyetli, kıskanç kadınlar tarafından beğenilmesine boyun eğmişti. Dechartre'ın sanatsal ve erkekçe hayranlığı, hem hoşuna gitmiş hem de şaşırtmıştı onu, fazlasıyla samimi, neredeyse uygunsuz olduğunu fark etmeksizin hoş bir şekilde kabul etti övgüleri.

– Demek siz hep tuvaletlere bakarsınız Mösyö Dechartre?

Hayır, pek bakmazdı. Kadınların her zamanki kadar, hatta daha da iyi giyindiği bu zamanda bile, zevkli giyinmiş bir kadına o kadar az rastlanıyordu ki. Kılıksızların yürüyüşünü izlemekten zevk almazdı; ama önünden, uyumu ve hattı olan bir kadın geçerse ona hayır duası ederdi.

Biraz daha yüksek bir ses tonuyla devam etti:

– Ne zaman süslenen bir kadın düşünsem, hemen aklıma sanatçılara verdiği büyük ders gelir. Kısa bir sürede giyinip saçını yapar, boşa gitmeyen bir özendir bu. Bizler de tıpkı onun gibi, geleceği düşünmeksizin süslemeliyiz yaşamı. Gelecek kuşaklar için resim, heykel yapmak, yazı yazmak kibriň budalalığından başka bir şey değildir.

– Mösyö Dechartre, Miss Bell'in açık mor rengi, üstüne gümüş çiçekler serpiştirilmiş giysisine ne dersiniz? diye sordu Prens Albertinelli.

-- Ben yeryüzünün geleceğini o kadar az düşünürüm ki, en güzel şiirlerimi sigara kâğıtlarının üstüne yazarım.

Kolaycacık yitip giderler, dizelerime de metafizik bir varoluştan başka bir şey kalmaz.

Kendine kayıtsızmış gibi bir hava veriyordu. Aslında, yazılarının tek bir satırını bile kaybetmemişti. Dechartre ise daha içtendi, öldükten sonra bile var olmak gibi bir isteği hiç olmamıştı. Miss Bell onu kınadı.

– Mösyö Dechartre, yaşamın büyük ve dolu olması için geçmişi de geleceği de içine katmak gerek. Şiirlerimizi ve sanat yapıtlarımızı ölümlerin onuruna ve doğacak olanları düşünerek yaratmalıyız. Olmuşa da, olana da, olacağı da katılırız. Böylece ölümsüz olmak istemiyorsanız Mösyö Dechartre, dikkat edin. Tanrı sizi duyabilir.

Dechartre cevapladı:

– Azıcık daha yaşasam yeter bana.

Ertesi gün, erkenden gelip Madam Martin'i Brancacci Kilisesi'ne götüreceğine söz vererek izin istedi.

Bir saat sonra Thérèse, estetik bir zevkle döşenmiş, duvarları, iri altın rengi meyvelerle dolu limon ağaçlarının peri ormanını oluşturduğu kumaşlarla döşenmiş bir odada başını yastığın üstüne koymuş, güzel, çıplak kolunu başının altında kıvrımış, lambasının altında düşüncelere dalmıştı. Yeni yaşamına ait görüntülerin gözleri önünden belli belirsiz dalgalandığını görüyordu. Vivian Bell ve çanları; bu, gölgeler kadar hafif Rafael öncesi döneme ait resimler; o, tek başına, kaygısız, sofuca sahneler ortasında biraz kederli duran ve gelenleri izleyen bayanlar, kavalyeler; böyle daha hoş, tatlı uyuşuklukları içinde daha dost; sonra, akşamları Fiesole villa-sında Prens Albertinelli, Profesör Arrighi, Choulette, akıcı

sohbetler, tuhaf düşünce oyunları ve Dechartre, biraz yorgun bir yüzde, genç bir bakış, esmer teni, sivri sakalıyla bir Afrikalı havası.

Onun büyüleyici bir imgeleme, kendisine açılmış tüm ruhlardan daha zengin bir ruha ve artık daha fazla direnemediği bir çekiciliğe sahip olduğunu düşündü. Her şeyden önce beğeni yetisini tanımış, şimdiyse ondaki arzuyu keşfetmişti. Bu düşünceyi çok hoş buldu; onu tutmak istercesine gözlerini kapattı. Sonra, aniden ürperdi. İçinde, varlığının gizeminde acı verici bir çatışma, gizli bir patlama hissetti. Birden beklenmedik bir şekilde sevgilisinin görüntüsü geldi gözlerinin önüne, tüfeği koltuğunun altında, korundaydı. Düzgün, sert adımlarla ağaçlı yolda ilerliyordu. Yüzünü ayırt edemiyordu ve bu onu rahatsız ediyordu. Artık ona kızmıyordu. Kırgın da değildi. Kendi kendine kızıyordu şimdi. Robert ise önünde, arkasına bakmaksızın dosdoğru, uzaklara gidiyor, gittikçe daha da uzaklaşıyor, ıssız ve üzgün korulukta kara bir nokta olarak kalıncaya kadar ilerliyordu. Bir mektup bile yazmadan, bir "elveda" bile demeden terk ettiği için kendini kaba, kaprisli ve zalim buluyordu. Dostuydu o, tek dostu. Başka biri hiç olmamıştı. "Benim yüzümden mutsuz olmasını istemezdim." diye geçirdi içinden.

Yavaş yavaş yatıştı. Kuşkusuz onu sevmişti; ama ne mutlu ki Robert endişelenerek, ızdırap çekecek denli hassas, ince biri değildi. Kendi kendine: "Avlanıyor. Halinden memnun. Hayranlık duyduğu Lannoix halasını da görüyor..." dedi. Sakinleşti ve Floransa'nın büyüleyici güzelliklerine daldı. Kiliseleri tek başına gezerken Antonio Pollaiuolo'nun küçük Herkül'ü ilkin içinde merak uyandırmıştı. Öylesine bir merak sanıyordu bunu; ama aslında, resme ilgisi, Dechartre'ın bir

konusmasında resimdeki gücü, manzaranın güzelliğini ve Vinci'nin sanatını hissettiren aydınlık-karanlık tadını övmesiyle başlamıştı. Şimdiyse, bu küçük Herkül'ü pek iyi anımsayamıyor, içinde onu tekrar görmenin ateşli sabırsızlığını hissediyordu. Bu arzuyla ışığını söndürüp uykuya daldı.

Sabahleyin düşünde, ıssız bir kilisede, Robert le Ménil'le karşılaştığını gördü, Robert'in üzerinde daha önce hiç görmediği bir kürk manto vardı. Kendisini bekliyordu; ama birdenbire ortaya çıkan, papazlardan ve dindarlardan oluşmuş bir kalabalık aralarına girdi. Robert'e ne olduğunu bilmiyordu. Yüzünü görememişti ve bu onu dehşete düşürüyordu. Uyandığında, açık bıraktığı penceresinde; hafif, tekdüze, hüzünlü bir çılgılık duydu, süt rengi ufuktan bir kırlangıcın geçtiğini gördü. O an, yok yere, nedensiz yere ağlayıverdi.

Erken saatte, ince, gizli bir özenle giyinmek ona zevk verdi. Vivian Bell'in estetik imgelemesinin eseri olan tuvalet odası, kabaca cilalanmış çömllekleri, bakırdan büyük testileri ve döşemedeki çinili damalarıyla bir mutfığa; ama bir peri mutfığına benziyordu. Burada, Kontes Martin'in kendisini 'eşek postu' (*) sanmasının tatlı şaşkınlığım duymasına yol açacak denli kırsal bir hava vardı ve olağanüstüydü. Oda hizmetçisi saçlarını düzeltirken Dechartre'la Choulette'in pencerelerin altındaki konuşmalarını işitti. Pauline'in yaptığı her şeyi yeniden yaptı ve ensesinin o güzel hattını çekinmeden ortaya çıkardı. Son bir kez daha aynayla kendine baktıktan sonra bahçeye indi.

Mutlu bir mezarlık gibi porsuk ağaçları dikili bahçede Dechartre, Floransa'yı izleyerek Dante'den dizeler söylüyordu:

"Aklımızın bedene yabancılaştığı saatte..."

Onun yanında Choulette, terasın trabzanlarına oturmuş, bacaklarını sarkıtmış, burnu sakalının içinde, serseri bastonuna sefaletin yüzünü oyuyordu.

(*) Eşek postu: Eski bir masalda bir eşek postuna bürünerek çirkinleşmek zorunda kalan güzel prenses. (Ç.N.)

çoğu zaman, küçümsediğimiz şeylerin öcü ya da terk edilmiş varlıkların sitemidir. Beklenilmemeleri, bazen de hüznün verişleri bundan kaynaklanır.

Thérèse bir an düşüncelere daldı, sonra:

– Belki de doğru, dedi.

Sonra, ateşli ateşli Choulette'e, bastonunun başına yaptığı sefalet portresini tamamlayıp tamamlamadığını sordu. Söz konusu 'Sefalet' bir Pietà olmuştu, Choulette onda Meryem'i görüyordu. Hatta helezon biçiminde, altına yazmak için bir dörtlük, eğitici, ahlaki bir dörtlük bile hazırlamıştı. Artık sadece Fransızca dizelere dönüştürülmüş Tanrı buyrukları üslubunda yazıyordu. Yazdığı dört dize de bu basit ve iyi usluptaydı. Dizelerini okumaya razı oldu:

Haçın dibine oturmuş ağlıyorum,
Sen de ağla benimle, sev ve inan,
Bu kurtarıcı ağacın altında,
Toprağı gölgelendirecek olan.

Thérèse tıpkı geldiği günkü gibi dirseklerini taraçanın parmaklıklarına dayadı, uzaklarda, ışık denizinin derinliklerinde, Vallombrose'un neredeyse gökyüzü kadar akışkan doruklarını aradı. Jacques Dechartre onu izliyordu. Sanki onu ilk kez görüyordu, hayatın ve ruhun iççiliğinin, genç ve taze güzelliği bozmaksızın üzerine derinlikler bıraktığı bu yüzde öyle büyük bir zerafet buluyordu ki. Çok sevdiği ışık ona karşı hoşgörülüydü ve güzel biçimleri okşayıp soylu düşünceleri besleyen bu hafif Floransa aydınlığıyla kuşatılmış şekilde gerçekten güzeldi. Hafif bir pembelik iyice yuvarlak yanaklarına yükseliyordu. Mavimsi grilikteki gözbebekleri gülüyordu. Konuştuğunda, dişlerinin parıltısında ateşli bir tatlılık

doğuyordu. Dechartre, yumuşak gövdesini, dolgun kalçalarını ve belinin cesur büyüklüğünü bir bakışla kucakladı. Sol eliyle şemsiyesini tutuyor, öteki eliyle menekşelerle oynuyordu. Dechartre güzel ellerden hoşlanır, güzel elleri sever, güzel ellere deli olurdu. Eller, onun gözünde yüz kadar çarpıcıydı, bir karakter, bir ruhtu. Bu eller büyölüyordu onu. Onları şehvetli ve tinsel buluyordu. İğimsi parmaklarına, pembe tırnaklarına, içinden kıvrımlar gibi zarif hatların geçtiği, parmakların dibinden ufak, uyum içinde sıralanmış dağlar gibi çizgilerin yükseldiği biraz tombul ve yumuşak avucuna hayrandı. Büyülü bir dikkatle inceledi onları. Ta ki Thérèse avucunu şemsiyesinin kolu üzerine kapayınca kadar. Bu sefer Dechartre, biraz arkasından Thérèse'e yine bakmaya başladı. Narin, saf hatlı kolları ve gövdesi, zengin kalçaları, zarif bilekleri, anfor şeklinde canlı, güzelim hatlarıyla Thérèse tamamıyla hoşuna gitmişti.

– Mösyö Dechartre, şu uzaktaki kara leke, Boboli bahçeleridir, değil mi? Üç yıl önce görmüştüm. Pek fazla çiçek yoktu. Yine de, kocaman, hüzünlü ağaçlarıyla çok sevmiştim orayı.

Dechartre, onun konuşup düşünmesine neredeyse şaşıtı. Bu sesin duruluğu, şimdiye kadar hiç duymamışçasına heyecandırıyor onu.

Öylesine bir yanıt verdi. Arzusunun sert ve kesin temelini saklamak için gülümsemeye çalıştı. Acemi ve beceriksizdi; ama Thérèse, bunu fark etmiş gibi görünmüyordu. Memnun bir havası vardı. Perdelenen, zayıflayan bu derin ses onun haberi olmaksızın kendisini okşuyordu. Thénèse de, Dechartre gibi sudan şeyler söylüyordu:

– Bu manzara gerçekten çok güzel. Hava yumuşak.

Sabahleyin, Thérèse çan biçiminde arma işlemeli bir yastığın üzerine başını dayamış, bir önceki gün yaptığı gezintileri düşünüyordu; meleklerin oluşturduğu bir çerçeve içinde öylesine zarif duran Meryem'leri, iyiliğin ve güzelliğin övgüsünü tüm şehir boyunca temiz yürekleriyle şarkılara taşıyan; her biri güzel, mutlu resmedilmiş ya da heykeli yontulmuş sayısız çocuğu getirdi aklına. Ünla Brancacci Kilisesi'nde, olağanüstü bir şafak gibi ışıltılı duran bu ölgün freskler önünde, Dechartre, Masaccio'dan bahsetmişti ona. Öyle canlı, öyle renkli bir dille anlatmıştı ki; sanki Thérèse, ustalar ustası delikanlıyı, ağzı aralık, mavi gözleri üzüntülü, dalgın, can çekişir, büyülenmiş haliyle görür gibi olmuştu karşısında. Gündüzden daha hoş bir sabahın bu harikalarını sevmişti. Dechartre, Thérèse için, bu büyümlü şekillerdeki ruh, bu soylu nesnelerdeki zihindi. Sanatı ve yaşamı onunla, onda anlıyordu. Dünyadaki manzaralarla; ancak Dechartre'ın ilgilendiği kadar ilgileniyordu.

Bu yakınlık nasıl doğmuştu içinde? Kesin bir şey anımsamıyordu. İlk başta, Paul Vence kendisine Dechartre'ı takdim etmek isteyince, onu tanımak için hiçbir arzu, hoşuna gideceğine dair hiçbir önsezi hissetmemişti. Durand-Ruel'de ya da Champ-de-Mars salonunda onun imzasını taşıyan zarif

bronzlar, ince balmumları gördüğünü hatırlıyordu; ama bizzat kendisinin de hoş biri, birlikte samimi öğle yemekleri yediği onca sanatçı ve sanatseverden daha çekici biri olabileceğini düşünmemişti; ama daha ilk görüşünde hoşlandı ondan.

Yumuşak bir düşünceye, onu kendine çekme, sık sık görme düşüncesine kapıldı. Dechartre'ın, onun evinde ilk kez yemek yediği akşam fark etti ki Thérèse ona karşı, kendine bile hoş gelen oldukça soylu bir beğeni besliyordu. Hemen sonra biraz kızmıştı ona. Fazlasıyla içine kapanık, kendi iç dünyasında yaşıyor oluşu, onunla çok az ilgilenmesi Thérèse'i sinirlendirmişti. Oysa Thérèse, Dechartre'ın kafasını karıştırmış olmak isterdi. Bu sabırsızlık ve sinir hali içinde kendisini dünyada yapayalnız hissettiği bir akşam Dinler Müzesi'nin parmaklıkları önünde karşılaşmışlardı. Dechartre ona Ravenne'den ve mezarında altın bir sandalyede oturan bu imparatoriçeden bahsetmişti. Onu, sıcak sesi gecenin karanlığındaki yumuşak bakışlarıyla ciddi ve hoş; ama fazlasıyla yabancı, fazlasıyla uzak, fazlasıyla bilinmedik bulmuştu. Huzursuzluğa benzer bir duygu hissediyordu içinde ve taraçayı çevreleyen şimşirler boyunca ilerlediği şu an, onu her gün görmek mi, yoksa bir daha hiç görmemek mi istediğini artık bilmiyordu.

Dechartre'ı Floransa'da tekrar gördüğünden beri sadece onu yanında hissetmekten ve sesini duymaktan hoşlanır olmuştu. Dechartre, yaşamını sevimli, değişik, renkli, yeni, yepyeni bir şekle sokuyordu. Onda, hoş neşeleri ve düşüncesindeki doyum olmaz hüznünler ortaya çıkarıyor, içinde uyur bir vaziyette taşıdığı zevkleri uyandırıyor. O an, onu saklamaya karar verdi; ama nasıl? Güçlükleri önceden görüyor, açık zihni ve mizacı her birini önüne seriyordu. Bir an kendi

kendini kandırmayı denedi. Belki de hayalperest, coşkulu, dalgın, sanatsal çalışmaları içinde kaybolmuş biri olarak kadınlara karşı şiddetli bir beğeni beslemeyen doyumsuzluk göstermeden bağlı kalacak biridir, diye geçirdi içinden; ama hemen sonra, yastığının üzerinde, saçlarının karanlık derelerine batmış güzel başını salladı, bu düşünce üzerinde kesin bir yargıya varmak istemedi. Eğer Dechartre bir âşık olmasaydı, Thérèse'in gözünde tüm cazibesini yitirirdi. Thérèse, daha fazla geleceği düşünmeye cesaret edemedi. Şimdiki anda yaşıyordu, gözlerini yummuş, mutlu ve kaygılı.

İçinden ışık oklarının geçtiği gölgede Thérèse böyle, düşlere dalmıştı ki Pauline, sabah çayıyla birlikte mektuplarını da getirdi. Royale Sokağı'ndaki kulübün armasını taşıyan bir zarf üzerinde Le Ménil'in hızlı, sade elyazısını tanıdı. Bu mektubu bekliyordu. Çocukluğunda, şaşmaz duvar saati, piyano dersi saatini çaldığı zamanlardaki gibi, olması gerekenin gerçekten de olmasına şaşırmıştı sadece.

Robert, mektubunda ona mantıklı sitemler ediyordu. Niçin hiçbir şey söylemeden, bir "elveda" bile demeksizin gitmişti? Paris'e döndüğünden beri her sabah, gelmemiş bir mektup bekliyordu. Geçen sene, haftada iki-üç defa, uyanıldığında gelen öylesine kibar, öylesine güzel yazılmış ve yayınlatabileceği için üzüntü duyduğu mektuplarını bulduğunda daha mutluydu. Kaygılanmış, evine koşmuştu.

"Gidişinizi öğrendiğimde serseme döndüm. Kocanız karşıladı beni. Onun öğütlerine boyun eğmiş, kışı Floransa'da, Miss Bell'in yanında geçirmek için yola çıkmışsınız. Bir süredir sizi solgun, zayıflamış buluyormuş. Bir hava değişikliğinin size iyi geleceğini düşünmüş. Siz gitmek istememişsiniz;

ama sağlığınız gittikçe daha çok bozulduğundan, sizi razı etmeyi başarmış."

"Ben sizin zayıfladığınızı görmemiştim. Tersine, gözüme gayet sağlıklı görünüyordunuz. Ayrıca Floransa, kışı geçirmek için hiç de iyi bir istasyon sayılmaz. Gidişinize bir anlam veremiyorum ve bu bana acı veriyor. Rica ederim, beni bir an önce yatıştırınız..."

"Haberinizi kocanızdan almam, gizlerini dinlemem hiç de hoş değil! Yokluğunuz onu üzüyor. Toplumsal yaşamın zorunluluklarının onu bu sıralarda Paris'te alıkoyması canını sıkıyor. Kulüpte duyduğuma göre, bakan olma şansı varmış. Bu beni şaşırttı, bakanları yüksek sosyeteden seçmek pek de alışık olduğumuz bir durum değil."

Sonra, av hikâyelerini anlatıyordu. Ona üç tilki postu getirmişti ki bunlardan biri çok güzeldi, kuyruğundan çekip ininden çıkardığı, dönüp elini ısırarak, gözüpek bir hayvanın postuydu. "Sonuçta hayvan da haklıydı." diyordu.

Paris'te bazı sıkıntıları vardı. Küçük kuzeni kulübe üye olmak için aday olmuştu. Reddedilmesinden korkuyordu. Adaylığı önceden ilan edilmişti. Bu şartlarda, ona adaylığını geri çekmesini de öğütleyemezdi, bu büyük bir sorumluluk alma olurdu. Öte yandan, başarısızlığa uğraması da gerçekten hoş olmayan bir duruma yol açacaktı. Kendinden haber vermesini, hemen gelmesini rica ederek bitiriyordu mektubunu.

Thérèse mektubu okuduktan sonra, yavaş yavaş yırttı ve ateşe attı, sonra kuru bir kederle, iyilikten uzak bir dalgınlıkla yanışını seyretti.

Robert şüphesiz haklıydı. Söylenmesi gerekeni söylü-

yor, nasıl yakınılması gerekiyorsa öyle yakınıyordu. Nasıl yanıt vermeliydi ona? Kavga etmeye, surat asmaya devam mı etmeliydi? Surat asmanın da tam sırasıydı şimdi! Tartışmalarının konusu artık ona o kadar önemsiz geliyordu ki neden tartıştıklarını hatırlaması için düşünmesi gerekiyordu. Hayır, artık Robert'e acı çektirmek istemiyordu. Tersine, ona karşı beslediği hisler öylesine uysaldı ki Le Ménil tarafından güvenle, inatçı bir sakinlikle sevildiğini gördükçe üzülen, korkuyordu.

Robert değişmemişti. Önceleri nasılsa hâlâ aynıydı; ama Thérèse önceki kadın değildi. Tıpkı yaşatan ya da ölüme sürükleyen hava etkileri gibi anlaşılamayan ve güçlü şeyler ayırmıştı onları. Hizmetçi onu giydirmek için odaya girdiğinde henüz cevap yazmaya başlamamıştı bile.

Kaygılıydı, "Bana güveniyor, içi rahat." diye geçirdi içinden. Onu en çok kızdıran da buydu. Ne kendilerinden, ne de başkalarından kuşkulanan basit insanlara sinir olurdu.

Çanlar salonuna inince, Vivian Bell'i yazı yazar buldu:

– Sizi beklerken ne yaptığımı bilmek istermisiniz, darling? Hem hiçbir şey, hem her şey. Dizeler. Ah! Darling, şiir dediğin, ruhumuzun doğal dışavurumu olmalı.

Thérèse, Miss Bell'i kucaklayıp öptü, başını dostunun omzuna dayadı.

– Bakabilir miyiz?

– Bakın, darling. Ülkenizin popüler şarkı modellerine uygun yazılmış dizeler bunlar.

Thérèse okumaya başladı:

Beyaz bir taş attı
 Derin gölün içine,
 Sakin sudaki taş,
 Küçük bir halka yaptı.

O zaman taş atan kadının
 İçi sızladı, utandı,
 Hain göle boşalttı diye,
 Yüreğindeki ağırlığı.

– Bu bir simge mi, Vivian? Açıklayın bana.

– Oh! Darling, neden açıklamalı, neden? Şiirsel bir imgenin pek çok anlamı olmalı. İçinden çekip aldığınızdır sizin için gerçek olan anlam; ama bir tanesi çok açık, my love. Kalbimize yerleştirdiklerimizi kolayca sıyırıp atmamalıyız.

Atlar koşulmuştu. Önceden kararlaştırıldığı gibi, del Moro üzerinden Albertinelli galerisini gezmeye gittiler. Prens kendilerini bekliyordu, Dechartre ise sarayda katılacaktı onlara. Yolda, araba geniş taşlar üzerinde kayarken, Vivian Bell şarkımsı, kısa kelimelerle, şakacı, yapmacıklı neşesini saçıyordu çevresine. Pembe ya da beyaz evler; heykeller ve çeşmelerle süslü kat kat bahçeler arasında arabadan inerken mavimsi çamlar altında saklı bir köşk gösterdi dostuna; Décaméron'un damları, kavalieri Floransa'yı harap eden vebadan kaçıp buraya sığınmış, burada, hafif meşrep, matrak, trajik hikâyeler anlatarak eğlenmişler. Sonra, dün aklına gelen iyi bir fikri itiraf etti:

– Mösyö Dechartre'la birlikte Carmine'e gitmiştiniz, darling. Hoş, ölçülü ve kibar bir yaşlı bayan olan Madam Marmet'yi Fiesole'da bıraktınız. Paris'te yaşayan seçkin insan-

lar hakkında pek çok öykücükler biliyor. Anlatışı da tıpkı aşçım Pampaloni'nin yumurta servisi gibi: Yumurtaları tabağa, üzerlerine tuz atmadan, tuzluğu yanına ilâştirerek koyuyor. Madam Marmet'in dili pek tatlı. Tuz yanda, gözlerinin içinde. Pampaloni tabağı, my love: Herkes kendi zevkine göre yer. Ah! Madam Marmet'yi çok seviyorum. Dün siz gittikten sonra, salonun bir köşesinde yalnız ve kederli buldum onu. Yas havasına bürünmüş, kocasını düşünüyordu. Ona: "Benim de kocanızı düşünmemi ister misiniz?" diye sordum. "Sizinle birlikte seve seve düşünürüm." Söylenenlere göre, Paris'te bir krallık kurumunun üyesi, bilge bir insanmış. "Bana ondan bahsedin Madam Marmet." dedim. Kocasının kendini Etrüsk'lere adadığını, tüm yaşamını onlar için harcadığını söyledi. Ah, darling! Etrüskler için yaşamış bu Mösyö Marmet'nin anısına hemencecik ısınıverdim. O sırada çok iyi bir fikir geldi aklıma: "Fiesole'da, Pretorio Sarayı'nın içinde, sade, küçük bir Etrüsk müzemiz vardır. Birlikte orayı ziyaret edelim, ister misiniz?" diye sordum. Bütün İtalya'da en çok görmeyi arzu ettiği şeyin bu olduğunu söyledi. Hep beraber Pretorio Sarayı'na gittik; bir dişi aslan ve bronzdan minik adam heykelleri gördük, acayıptiler, ya çok şişman, ya çok zayıf. Etrüskler ciddi biçimde neşeli insanlarmış. Tunç karikatürler yaparlarmış; ama Madam Marmet kimisi şişman göbeği altında ezilen, kimisi tüm kemiklerinin olduğu gibi ortaya çıkmasına şaşırmış tüm bu gülünç heykelciklere acıklı bir hayranlıkla bakıyordu. Onları sanki şey izler gibi... çok güzel bir Fransızca kelime var, hatırlamaya çalışıyorum... Mösyö Marmet'nin anıtlarını, ganimetlerini izler gibiydi!

Madam Martin gülümsedi; ama kaygılıydı. Gökyüzünü somurtkan, sokakları çirkin, gelip geçenleri bayağı buluyordu.

Beyaz bir taş attı
 Derin gölün içine,
 Sakin sudaki taş,
 Küçük bir halka yaptı.

O zaman taş atan kadının
 İçi sızladı, utandı,
 Hain göle boşalttı diye,
 Yüreğindeki ağırlığı.

– Bu bir simge mi, Vivian? Açıklayın bana.

– Oh! Darling, neden açıklamalı, neden? Şiirsel bir imgenin pek çok anlamı olmalı. İçinden çekip aldığınızdır sizin için gerçek olan anlam; ama bir tanesi çok açık, my love. Kalbimize yerleştirdiklerimizi kolayca sıyırıp atmamalıyız.

Atlar koşulmuştu. Önceden kararlaştırıldığı gibi, del Moro üzerinden Albertinelli galerisini gezmeye gittiler. Prens kendilerini bekliyordu, Dechartre ise sarayda katılacaktı onlara. Yolda, araba geniş taşlar üzerinde kayarken, Vivian Bell şarkımsı, kısa kelimelerle, şakacı, yapmacıklı neşesini saçıyordu çevresine. Pembe ya da beyaz evler; heykeller ve çeşmelerle süslü kat kat bahçeler arasında arabadan inerken mavimsi çamlar altında saklı bir köşk gösterdi dostuna; Décaméron'un damları, kavalieri Floransa'yı harap eden vebadan kaçıp buraya sığınmış, burada, hafif meşrep, matrak, trajik hikâyeler anlatarak eğlenmişler. Sonra, dün aklıma gelen iyi bir fikri itiraf etti:

– Mösyö Dechartre'la birlikte Carmine'e gitmiştiniz, darling. Hoş, ölçülü ve kibar bir yaşlı bayan olan Madam Marmet'yi Fiesole'da bıraktınız. Paris'te yaşayan seçkin insan-

lar hakkında pek çok öykücükler biliyor. Anlatışı da tıpkı aşçım Pampaloni'nin yumurta servisi gibi: Yumurtaları tabağa, üzerlerine tuz atmadan, tuzluğuyanaına ilıştırerek koyuyor. Madam Marmet'in dili pek tatlı. Tuz yanda, gözlerinin içinde. Pampaloni tabağı, my love: Herkes kendi zevkine göre yer. Ah! Madam Marmet'yi çok seviyorum. Dün siz gittikten sonra, salonun bir köşesinde yalnız ve kederli buldum onu. Yas havasına bürünmüş, kocasını düşünüyordu. Ona: "Benim de kocanızı düşünmemi ister misiniz?" diye sordum. "Sizinle birlikte seve seve düşünürüm." Söylenenlere göre, Paris'te bir krallık kurumunun üyesi, bilge bir insanmış. "Bana ondan bahsedin Madam Marmet." dedim. Kocasının kendini Etrüsk'lere adadığını, tüm yaşamını onlar için harcadığını söyledi. Ah, darling! Etrüskler için yaşamış bu Mösyö Marmet'nin anısına hemencecik ısınverdim. O sırada çok iyi bir fikir geldi aklıma: "Fiesole'da, Pretorio Sarayı'nın içinde, sade, küçük bir Etrüsk müzemiz vardır. Birlikte orayı ziyaret edelim, ister misiniz?" diye sordum. Bütün İtalya'da en çok görmeyi arzu ettiği şeyin bu olduğunu söyledi. Hep beraber Pretorio Sarayı'na gittik; bir dişi aslan ve bronzdan minik adam heykelleri gördük, acayıptiler, ya çok şişman, ya çok zayıf. Etrüskler ciddi biçimde neşeli insanlarmış. Tunç karikatürler yaparlarmış; ama Madam Marmet kimisi şişman göbeği altında ezilen, kimisi tüm kemiklerinin olduğu gibi ortaya çıkmasına şaşımış tüm bu gülünç heykelciklere acıklı bir hayranlıkla bakıyordu. Onları sanki şey izler gibi... çok güzel bir Fransızca kelime var, hatırlamaya çalışıyorum... Mösyö Marmet'nin anıtlarını, ganimetlerini izler gibiydi!

Madam Martin gülümsedi; ama kaygılıydı. Gökyüzünü somurtkan, sokakları çirkin, gelip geçenleri bayağı buluyordu.

yanlarına yaklaştı.

– Bu tablonun aşağı yukarı her yerde satılan bir kopyası vardır. Bunun orijinal olduğunu iddia etmiyorum; ama çok uzun zamandır ailemizde. Eski defterler de tablonun Michel-Ange'a ait olduğunu söylüyor. Bütün söyleyebileceğim de bundan ibaret.

Sonra Prens, Rönesans öncesi sanatçıların yapıtlarını arayan Miss Bell'e yöneldi.

Dechartre huzursuzdu. Önceki günden beri Thérèse'i düşünüyordu. Tüm gece boyunca onu düşünmüş, onu hayal etmişti. Yine çok hoş; ama başka türlü hoş, uykusuz saatler boyunca hayal etmiş olduğundan çok daha arzu uyandırıcı bulmuştu onu. Daha az altüst olmuş ve dalgın; teni canlı, daha güçlü ve daha yakıcıydı; ruhu daha gizemli, daha anlaşılmaz. Thérèse kederliydi, Dechartre'a soğuk ve dalgın göründü; Dechartre onun için hiçbir şey ifade etmediğini, can sıkıcı ve gülünç olmaya başladığını düşündü. Suratı asıldı, sinirlendi. Kulağına eğilip acı bir şekilde:

– Düşünmüştüm. Gelmek istemiyordum. Neden geldim ki? diye mırıldandı.

Thérèse ne demek istediğini hemen kavradı, o an Dechartre'ın ondan korktuğunu, sabırsız, çekingen ve beceriksiz olduğunu anladı. Bu haliyle Thérèse'in hoşuna gidiyordu. Dechartre'ta uyandırdığı heyecan ve arzular için minnettarlık duyuyordu.

Kalp atışları hızlandı. Dechartre'ın söylediklerinden kötü resimler için rahatını bozduğuna pişman olduğunu çıkarıyormuş gibi yaparak gerçekten de galeride ilgi uyandıran

hiçbir şey bulunmadığını söyledi. Dechartre, onun hoşuna gitmemenin dehşetini yaşarken gerçekten de Thérèse'in kayıtsızlık ve dalgınlık içinde olduğunu, ne ağzından kaçırdığı sözlerin altında yatan anlamı, ne de söyleyişindeki gizli imayı kavramamış olduğunu sanıp yatıştı.

– Hayır, ilginç hiçbir şey yok, dedi.

Prens iki konuğunu öğle yemeği için alıkoyuyordu, dostlarının da kendilerine refakat etmesini rica etti. Dechartre özür diledi. Dışarı çıkacağı esnada, konsolların üstü şeker kutularıyla süslü, boş, büyük salonda Madam Martin'le yalnız buldu kendini. Oradan kaçmak geldi içinden; artık yalnız onu tekrar görmeyi düşünüyordu. Ertesi gün, Bargello'yu ziyaret etmesi gerektiğini anımsattı Thérèse'e.

– Bana size refakat etme onurunu başıslamıştınız, dedi.

Thérèse, kendisini bugün can sıkıcı ve somurtkan bulup bulmadığını sordu. Hayır! Sıkıcı değil; ama biraz kederliymiş gibi gelmişti ona.

– Ne yazık! diye ekledi Dechartre, kederlerinizi sevinçlerinizi bilmeye hakkım yok.

Thérèse hızlı, neredeyse sert bir bakışla baktı ona.

– Sizi sırdaşım olarak kabul edeceğimi düşünmüyorsunuz ya?

Sonra aniden uzaklaştı.

Akşam yemeğinden sonra, küçüklü büyüklü çanlarla dolu salonda, büyük abajurlarından uzun elli Siena baki-relerine loş bir ışığın süzüldüğü lambalar altında, iyi yürekli Madam Marmet, dizlerinin üzerine beyaz bir kedi oturtmuş, sobanın yanbaşımda ısınıyordu. Serin bir akşamdı. Madam Martin'in bakışlarında hâlâ hafif bir hava, mor doruklar, koskocaman kollarını yola eğmiş yaşlı pimal ağaçlarıyla dolu, mutlu bir yorgunluk içinde gülümsüyordu. Miss Bell, Dechartre ve Madam Marmet'yle birlikte Ema Manastırı'nı geziyordu. Şimdi, gördüklerinin ince sarhoşluğu içinde, iki gün önceki kaygılarını, huzurunu kaçırın mektupları, uzak sitemleri unutuyor; dünyada, oymalı, resimli, avlu otları arasında kuyusu bulunan manastırlardan, çatıları kırmızı kiremitli köylerden ve gurur okşayıcı sözlerle oyalandığı ve baharın gelişini hissettiği yollardan başka şeyler de olabileceğini aklına getirmiyordu hiç. Dechartre, Miss Bell için balmumundan küçük bir Béatrice maketi yapmıştı. Vivian melek resimleri yapıyordu. Prens Albertinelli yumuşakça onun üzerine eğilmiş, kalçasını iyice yuvarlaklaştırmış, sakalını okşuyor ve kibar fahişeler gibi çevresine göz işaretleri yapıyordu.

Vivian Bell'in evlilik ve aşk hakkındaki düşüncesine karşılık verdi:

– Kadının seçmesi gerekir, dedi. Bir kadın, kadınlar tarafından sevilen bir erkekle rahat edemez. Kadınların sevmediği bir erkekle de mutlu olamaz.

– Darling, sevdiğiniz bir dostunuz için hangisini seçerdiniz?

– Dostumun mutlu olmasını da, rahat olmasını da dilerdim Vivian. O, ihanetlerden, alçaltıcı kuşkulardan, bayağı güvensizliklerden nefret eden birini arzulamalı.

– Ama darling, prens, bir kadının hem mutluluğa hem de güvene aynı anda sahip olamayacağını söylüyor; bana dostunuzun hangisini seçeceğini söyleyin, söyleyin darling.

– Seçmeyiz Vivian, seçmeyiz. Bana evlilik hakkında ne düşündüğümü söyletmeyin.

Bu sırada Choulette göründü, eski kentlerin kapılarını onurlandıran dilencilerin o büyülu havasına bürünmüştü. Fiesole'un bir meyhanesinde köylülerle birlikte, briskola oynamıştı, oradan dönüyordu.

– İşte Mösyö Choulette, dedi Miss Bell. Bizi evlilik hakkında düşünmemiz gerekenler hakkında bilgilendirecek kişi odur. Bir vahiymiş gibi dinleyeceğim sözlerini. Bizim gördüğümüzü görmüyor, görmediklerimizi görüyor. Söyleyin Mösyö Choulette, evlilik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Choulette oturdu, Sokrat gibi bir parmağını havaya kaldırarak:

– Erkekle kadının görkemli birleşmesinden mi bahsediyorsunuz, matmazel? Bu anlamda, evlilik bir kutsallaşmadır. Bundan da hemen hemen daima kutsal şeylere hakaret, bir günah olduğu sonucu çıkar. Yasal evliliğe gelince, bu

sadece bir formalitedir. Toplumumuzda buna verilen önem, eski rejimin kadınlarını güldürecek denli saçma. Başka pek çok şey gibi bu önyargıyı da devrim adı verilen ve onunla geçinenlerin gözüne hayranlık uyandırıcı görünen şu burjuva coşkuluğuna, maliyecilerin ve hukukçuların zorlamalarına borçluyuz. Saçmalıkların anasıdır bu. Bir yüzyıldır her gün yeni yeni aptallıklar çıkarıyor üç renkli eteklerinin altından. Başka pek çok şey gibi yasal evlilik de aslında devletin, kişilerin durumunu kesin olarak bilmek için tuttuğu bir kayıttan ibarettir; çünkü uygarlaşmış bir devlette herkesin bir fişi olmalıdır. Tüm bu fişler Tanrı'nın oğlunun gözünde aynı değerdedir. Ahlak açısından, koskocaman bir deftere tutulan bu kaydın, bir kadını, sevgili bulmaya sürüklemek gibi bir etkisi bile yoktur. Bir belediye başkanının önünde edilmiş bir yemine ihanet etmeyi kim düşünür ki? İhanetin tadına varmak için kişinin dindar olması gerekir.

– Ama mösyö, dedi Thérèse, hepimiz kilisede evlendirildik...

Sonra içten bir sesle:

– Ne bir erkeğin evlenmesine; ne de ne yaptığıının bilincine vardığı bir yaşta, bir kadının böyle bir çılgınlık yapabilmesine aklım ermiyor.

Prens kuşkuyla yüzüne baktı. Anlayışlı biri olmasına karşın bir insanın hiçbir amaç gütmeksizin, kayıtsızlık içinde, genel görüşlerini ifade etmek amacıyla da konuşabileceğini hiçbir şekilde düşünemiyordu. Kontes Martin-Bellème'in onunla gerçekleştirmek istediği tasarılarını paylaştığını sandı. Zaten kendini savunmayı ve öç almayı önceden düşünmüş olduğundan, yumuşak bakışlarını ona doğru yöneltip sevecen

bir kibarlıkla konuşmaya başladı:

– Siz, madam, tutsaklığı öfkeliendiren, zeki ve güzel Fransız kadınlarındaki gururu yansıtıyorsunuz. Fransız kadınları özgürlüğü severler ve hiçbiri de sizden daha çok layık değildir buna. Ben de biraz Fransa'da yaşadım. Paris'in kibar çevresini, salonlarını, kutlamalarını, sohbetlerini, oyununu görmüş, hayran kalmıştım; ama dağlarımızda, zeytin ağaçlarımızın altında yontulmamış halimize dönüyoruz. Kır yaşamaına kapılıyoruz yeniden ve evlilik tertemiz bir sevgi oluveriyor bizim için.

Vivian Bell, Dechartre'in masanın üstüne bırakmış olduğu maketi inceledi.

– Ah! Béatrice de böyleydi, bundan eminim. Biliyormusunuz, Mösyö Dechartre? Béatrice'in hiç var olmadığını söyleyen kötü insanlar var.

Choulette kendisinin de bu kötü insanlardan olduğunu söyledi. Béatrice'in, eski aşk şairlerinin gülünç bir yücelikte birkaç skolastik düşünce söylemesine neden olmuş diğer kadınlardan daha fazla bir gerçekliği olduğunu sanmam.

Almadığı, kayıp övgülerinin sabırsızlığı içindeydi Choulette, tüm evren gibi o da Dante'yi kıskanırdı. Öte yandan, oldukça kültürlü bir insandı, zırhın zayıf noktasını bulduğunu sandı ve atıldı:

– Meleklerin genç kız kardeşlerinin, en yüce şairin kuru imgeleminden başka bir yerde yaşayıp yaşamadığından kuşku duyuyorum, dedi. Hatta saf bir simgeye ya da daha doğrusu bir hesap alıştırmasına, bir astroloji konusuna benzer. Söz aramızda, Dante, Bolonya'lı iyi bir doktordu. Dört köşeli

başlığının altındaki kafası pek çok saçma şeyle doluydu ve sayıların erdemine inanırdı. Bu ateşli geometri bilgini, sayıları düşlerdi ve Béatrice'i de bir aritmetik çiçeğidir. İşte hepsi bu!

Sonra piposunu yaktı.

Vivian Bell:

– Ah! Böyle konuşmayın, Mösyö Choulette. Beni üzüyorsunuz. Dostumuz Mösyö Gebhart bu sözlerinizi duy-
saydı, size çok kızardı. Ceza olsun diye, Prens Albertinelli,
size Béatrice'nin aydaki lekeleri açıkladığı ilahiyi okuyacak.
İlahi Komedy'a'yı alın, Eusebia. Masanın üstünde gördüğünüz
şu beyaz kitap. Açın ve oradan okuyun.

Lambanın altında kitap okunurken Dechartre, Kontes
Martin'in yanındaki kanepeye oturmuş, kısık sesle ve heyecanla Dante'den, şairlerin en heykeltraşı olarak bahsediyordu.
Bu, iki gün önce Santa Maria'da, servi kapısının üzerinde
birlikte gördükleri, başlığı defnelerle çevrili şairin, Floran-
sa'nın ve yedi halkanın güç ayırt edildiği, neredeyse silinmiş
freski hatırlattı Thérèse'e. Sanatçıyı coşturmak için bu kadarı
yeterdi; ama o hiçbir şey fark etmemiş, heyecan duymamıştı.
Sonra, saklamıyordu da: Dante, fazlasıyla karamsardı, onu
pek çekmiyordu. Thérèse'in, tüm sanat ve şiir üzerine fikirle-
rine katılmasına alışmış Dechartre şaşırılmış, biraz da hoşnut-
suzdu. Yüksek sesle ona:

– Bazı büyük, güçlü şeyler var ki hissetmiyorsunuz,
dedi.

Miss Bell başını kaldırıp darlingin hissetmediği bu
şeylerin, hangileri olduğunu sordu. Söz konusu şeylerin Dan-
te'nin dehası olduğunu öğrenince yapmacık bir öfkeyle atıldı:

– Ya! Tüm övgüleri hak eden, nehirlerin tanrısına, babaya saygıyı göstermiyor musunuz? Artık sizi sevmiyorum, darling... Nefret ediyorum sizden.

Sonra, Choulette'e ve Kontes Martin'e sitem eder gibi mihrapta, İsa onuruna yakılmış mumları alıp Dante'nin büstü önüne götüren Floransalı'nın sevgisini anımsattı.

Prens yarım kalmış okumasına devam etti:

"Ölümsüz inci içine aldı bizi."

Dechartre, Thérèse'in anlamadığını ona beğendirmekte ısrarcıydı. Bu nedenle Dante'yi de, dünyanın geri kalanıyla birlikte bütün şairleri de feda etmeye hazırды; ama yanında sakın ve arzu uyandırıcı duran Thérèse, farkında olmaksızın iç açıcı güzelliğinin büyüyle sınırlarını bozuyordu onun. Düşüncelerini, sanat tutkularını, hatta düşlerini ve kapislerini ona zorla kabul ettirmeye çalışıyordu. Kısık sesle, kısa ve kavgacı sözlerle köşeye sıkıştırıyordu onu. Thérèse, Dechartre'a:

– Tanrım! Ne kadar sertsiniz! dedi.

O zaman Dechartre, kulağına eğilerek boğmaya çalıştığı ateşli bir sesle:

– Beni ruhumla almalısınız, dedi. Sizi yabancı bir ruhla kazansaydım bundan zevk almazdım.

Bu söz Thérèse'in içinde küçük bir korku ve zevk ürper-tisi yarattı.

Ertesi gün uyanınca, Robert'e yanıt vermek gerektiğini düşündü. Yorgunca terasa düşen su damlalarını dinliyordu. Vivian Bell, masanın üzerine özenini, kibarlığını yansıtan bir sürü sanatlı kâğıt koymuştu. Dua kitaplarının tirşelerini taklit etmiş kâğıtlar, solgun mor rengi üzerine gümüş kül rengi serpiştirilmiş başka kâğıtlar; fırça gibi kullanılması gereken beyaz ve hafif, selüloitten yapılmış kalemler; sayfanın üzerinde gök mavisi, altın sarısı renklerine dönüşen, yanardöner bir mürekkep. Thérèse, basit, fazla göz alıcı olmayan bir mektup yazmak istediği an buna uygun düşmeyen tüm bu inceliklere ve kibarlık budalalığına sinirlendi. İlk satırda Robert'e verdiği 'dost' adının, gümüşümsü kâğıt üzerinde oynadığını, güvercin göğsü ve sedef kabuğu renklerine girdiğini fark edince dudaklarında yarım bir gülümseme belirdi. İlk cümleleri yazarken güçlük çekti. Gerisi su gibi aktı, Vivian Bell'le Prens Albertinelli'yi uzun uzun anlattı. Choulette'i kısaca andıktan sonra Dechartre'ı Floransa'da şöyle bir gördüğünü yazdı. Müzede gördüğü birkaç tabloyu övdü, zevk almaksızın sırf sayfalar dolsun diye Robert'in resimden hiç anlamadığını, yalnızca Détaille'in Goupil'den satın alınmış küçük bir zırhlı süvarisine hayran olduğunu biliyordu. Ona, bir gün gururla gösterdiği yatak odasında,

aynının yanında, aile portrelerinin altına yerleştirilmiş bu küçük zırhlı süvari gözlerinin önüne geliyordu. Tüm bunlar uzaktan, önemsiz, can sıkıcı ve hüznü geliyordu ona. Mektubunu dostça sözlerle, yapmacık olmayan bir yumuşaklıkla bitirdi; çünkü gerçekten de dostuna karşı hiçbir zaman bu derece yumuşak, bu derece sakın hissetmemişti kendisini. Dört sayfada, pek az şey anlatmıştı, belli ettikleriye ondan bile azdı. Bir tek Floransa'da bir ay kalacağını, havasının sağlığına iyi geldiğini söylemişti. Sonra da babasına, kocasına ve Prenses Seniavine'e mektup yazdı. Elinde mektubu merdivenlerden indi. Bekleme odasında postaya verilecek mektupların konulduğu gümüş tepsiye attı üçünü. Madam Marmet'nin meraklı gözlerinden sakınmak için Le Ménil'in mektubunu el çantasına koydu, gezintide, bir fırsat bulup herhangi bir posta kutusunun içine atacaktı.

Çok kısa bir süre sonra, Dechartre, üç dostu da şehri beraber gezmek için almaya geldi. Bekleme odasında bir süre oyalanırken tepsi üzerindeki mektupları gördü. .

Yazıda ruhların çözümleneceğine hiç inanmazdı; ama harflerin şekillerine karşı hassastı. Onlara kendi zerafetleri olan bir tür resimmiş gibi bakardı. Thérèse'in yazısı, onun anısı, onun taze emaneti olduğundan büyülemişti onu. Doku-naklı içtenliğinin, gözüpek ve sade becerisinin tadını çıkarı-yordu. Adresleri, okumadan, şehvetli bir hayranlıkla seyretti.

O sabah, Kontes Martin'in Madam Marmet'yle birlikte daha önce de gezmiş olduğu Sainte-Marie-Nouvelle'i ziyaret ettiler. Ama Miss Bell, bir koro freski üzerindeki güzel Ginev-ra de Benu'yü görmemelerini ayıplamıştı. "Bu, sabaha yakışır yapıtı sabah ışığında görmeli!" diyordu Vivian. Thérèse şairle

konusurken Dechartre, Madam Marmet'ye takılmış, akademi üyelerinin, kibar kadınların evinde yedikleri akşam yemeklerine dair anekdotları sabırla dinliyor, kafası bir süredir, tül bir peçe alma konusuyla meşgul bu kadının kaygılarını paylaşıyordu. Floransa'daki dükkânlarda zevkine uyan bir tane bulamamıştı, Bac Sokağı'nı özlüyordu.

Kiliseden çıkınca, Choulette'in 'usta' olarak kabul ettiği ayakkabı tamircisinin dükkânı önünden geçtiler. Adamcağız kaba ayakkabılar onarıyordu. Hemen yanında, fesleğenin yeşil başı yükseliyordu. Tahta bacaklı serçe cıvıldıyordu.

Madam Martin ihtiyara sağlığını, geçimini sağlayacak kadar iş bulup bulamadığını, hayatından memnun olup olmadığını sordu. İhtiyar, tüm bu soruları İtalya'nın o çok hoş "evet"iyle, dişsiz ağzında yumuşakça çınlayan "si" ile yanıtlıyordu. Serçenin hikâyesini anlattırdı ona. Zavallı hayvancık, bir gün ayağını kaynayan zifte batırmıştı.

– Minik arkadaşşa kibrit çöpünden bir bacak yaptım. O da eskisi gibi omzuma tünüyor.

– Mösyö Choulette, bilgeliği öğreten işte bu yürekli yaşlı adam, dedi Miss Bell. Atina'da, Simon adında, felsefe kitapları yazan bir kunduracı vardı. Sokrat'ın da dostuydu. Her zaman Mösyö Choulette'i Sokrat'a benzetmişimdir.

Thérèse adını ve yaşam öyküsünü söylemesini istedi kunduracıdan. Adı Serafine Stoppini'ydi. Stia doğumluydu. Yaşlıydı, yaşamı boyunca pek çok acı tatmıştı.

Gözlüğünü alnına kaldırdı. Masmavi, yumuşacık gözleri çıktı ortaya. Kırmızı gözkapaklarının altında neredeyse sönmüşlerdi.

– Bir karım, çocuklarım vardı, artık yok. Pek çok şey bilirdim, artık bilemiyorum, dedi.

Miss Bell ve Madam Marmet bir peçe aramaya gitmişlerdi.

– Dünyada yalnızca aletleri, bir avuç çivisi, deri parçalarını batırdığı bir fiçisi, bir de fesleğen testisi var ve mutlu, diye düşündü Thérèse.

Ona:

– Bu bitki güzel kokuyor, çok yakında çiçek açacak, dedi.

– Zavallı küçük, çiçek açınca ölecek, diye yanıt verdi adam.

Thérèse oradan ayrılırken masanın üstüne para bıraktı.

Dechartre yanındaydı. Ciddi bir şekilde, neredeyse sertçe:

– Biliyor muydunuz? diye sordu ona.

Thérèse yüzüne baktı ve bekledi.

Dechartre sözünü tamamladı:

– ... Sizi sevdiğimi?

Thérèse, bir süre sessiz sessiz, gözkapakları kıpırdayan duru gözlerini Dechartre'tan ayırmadı. Sonra başıyla "evet" işareti yaptı ve sokağın başında kendisini bekleyen Miss Bell ile Madam Marmet'nin yanına gitti. Dechartre onu durdurmaya çalışmadı.

Thérèse, Dechartre'ı bırakıp dostu ve Madam Marmet ile birlikte, Victor-Emmanuel'in Svoie Dükü iken sevmiş olduğu Floransa'lı yaşlı bir bayanın evine, öğle yemeğine gitti. Otuz yıldan beri Arno üzerindeki sarayından dışarı adımını atmamış bu yaşlı kadın; başına mor bir peruk geçirir, yüzünü boyayıp pudralar ve beyaz salonlarda gitar çalardı. Floransa'nın seçkin çevresini evine kabul ederdi. Miss Bell de sık sık onu görmeye giderdi. Sofrada, toplumdan uzak yaşayan bu seksen yedi yaşındaki yalnız kadın, Kontes Martin'e, Paris'in seçkin çevresine dair sorular sordu. Olayları, zamanla görkem kazanan bir havailikle, gazetelerden ve sohbetlerden takip ederdi. Yalnız yaşamayı seçmiş olmasına karşın, hazlara karşı sevgisini, saygısını koruyordu.

Palazzo'dan çıkınca Miss Bell, nehrin üzerinden esen rüzgârdan kaçmak için, dostlarını, kara taşlı evlerle çevrili, eski, dar sokaklardan geçirdi. Sokaklar aniden ufka açılıyor; ufukta, duru havada, ince, uzun üç ağaçlı bir tepe gülümsüyordu. İlerliyorlardı. Vivian Bell dostuna, kırmızı paçavralar sarkan kirli ön cepheleer üzerinde birkaç mermer işleme, bir Meryem heykeli, bir zambak çiçeği, sedefli bir oyukta bir Ermiş Catherine gösteriyordu. Eski kentin bu dar sokaklarından geçip Dechartre'ın kendilerini beklediği Or San

Michele Kilisesi'ne gidiyorlardı. Thérèse bu sırada ilgiyle, ince ve titiz bir dikkatle Dechartre'ı düşünmekteydi. Madam Marmet bir peçe aramak niyetindeydi. Ona Carso üzerinde güzel parçalar bulabileceğini söylemişlerdi. Bu iş Mösyö Lagrange'ın bir dalgınlığını hatırlatmıştı ona. Bir gün, verdiği toplu derslerden birinde, kürsüdeyken cebinden altın benekli peçesini çıkarmış ve mendilini kullandığını sanarak alnını silmişti. Dinleyiciler şaşırmış, fısıldaşmaya başlamışlardı. Bir gün önce, yeğeni Matmazel Jeame Michot'nun birlikte konse-re gittiklerinde kendisine emanet etmiş olduğu peçeydi bu. Sonra Madam Marmet, Mösyö Lagrange'ın onu pardesüsünün cebinde bulduğunu, yeğenine geri vermek amacıyla yanma aldığını ve dalgınlıkla çıkarıp açtığını ve gülümseyen dinleyicilerin üzerine doğru salladığını anlattı.

Thérèse, Lagrangei adını duyunca, bilgin tarafından ortaya atılmış alevli yıldızı hatırladı ve alaycı bir hüzne kapılıp bu işin içinden sıyrılması için yıldızın dünyaya son vermesinin tam sırası olduğunu düşündü; ama eski kilisenin değerli duvarları üzerinde, gökyüzünü gördü. Denizden esen rüzgârlarla kurumuş, soluk, zalim bir mavilikle parlıyordu. Miss Bell, Thérèse'e, kilisenin duvarlarını süsleyen, işlemeli oyuklar içindeki bronz heykellerden birini gösterdi.

– Bakın darling, Aziz Georges ne kadar da genç, ne kadar da gururlu. Eskiden genç kızların düşlediği bir şöval-yeydi. Biliyorsunuz ki Juliette, Roméo'yu görünce; "İşte güzel bir Aziz Georges!" demiş.

Ama darling onda kuralcı, can sıkıcı ve inatçı bir hava buluyordu. Bu sırada, el çantasındaki mektup geldi aklına aniden.

– Mösyö Dechartre geldi galiba, dedi Madam Marmet.

Dechartre onları, kilisenin içinde, Orcagna kutsal dolabının önünde aramıştı. Aziz Georges de Donatello'nun, Miss Bell üzerindeki karşı koymaz çekimini anımsaması gerekirdi. Bu ünlü resme kendisi de hayrandı; ama Aziz Marc'a, şu kaba, içten heykele apayrı bir dostluk beslerdi. Solda, üzerinden yün hallaçlarının eski evine dayanan büyük bir kemerli payanda geçen dar sokağa doğru, oyuğunun içinde görebilirdi onu.

Thérèse, sözü edilen heykele yaklaşırken azize bakan dar sokağın duvarının karşısında bir posta kutusu gördü. Bu sırada Dechartre, Marc'cağızını iyi görebilmek için uygun bir yere geçmiş, taşkın bir dostlukla ondan bahsediyordu.

– Floransa'ya gelir gelmez ilk onu ziyaret ederim. Yalnız bir defa şaştı bu; ama beni affedecektir. Mükemmel bir adamdır. Hiç dikkat çekmez, halk da ona pek değer vermez. Bana gelince, ben dostluğundan çok hoşlanırım. Diridir. Donatello'nun ona bir ruh verdikten sonra "Marc, niçin konuşmuyorsun?" diye haykırmasını anlıyorum.

Madam Marmet, hayran hayran Aziz Marc'ı izlemekten bıkmıştı. Yüzünde de "libeccio" yanıklarını hissediyordu. Miss Bell'i, peçe aramak amacıyla Calzaioli Sokağı'na doğru sürükledi.

İkisi beraberce, arkalarında darling'le Dechartre'ı hayranlıklarına terk ederek uzaklaştılar. Şapkacı dükkânında buluşacaklardı sonra.

– Onu severdim, diye sürdürüyordu heykeltraş. Bu Ermiş Marc'ı severdim; çünkü yaşamı boyunca iyi, yoksul bir işçi olarak kalan Donatello'nun elini, ruhunu Aziz

Georges'te hissettiğimden daha fazla hissettim onda. Bugün daha da çok seviyorum; çünkü saygıdeğer, dokunaklı saflığıyla, bu sabah kibarca konuştuğumuz Santa Maria Novella'daki yaşlı ayakkabı tamircisini hatırlatıyor.

– Ah! dedi Thérèse, adını unuttum bile. Mösyö Choulette'le ben ona "Quentin Matsyo" adını taktık; çünkü bu ressamın yaşlılarına benziyor. Kırmızı kiremitli sundurmanın altında bir kuzu arması bulunan, yün hallaçlarının eski evine bakan duvarı görmek için, kilisenin köşesinden saptıklarında Thérèse, posta kutusunun önünde buldu kendini. Öylesine tozlu, öylesine paslıydı ki yanına hiçbir postacı yaklaşmaz sanırdı insan. Thérèse, Aziz Marc'ın saf bakışları altında, mektubunu kutudan içeri kaydırıverdi.

Dechartre bunu gördü. Göğsüne sert bir darbe vurulmuş gibi hissetti. Konuşmaya, gülümsemeye çalıştı; ama mektubu atan eldivenli el bir türlü gitmiyordu gözlerinin önünden. Sabah Thérèse'in mektuplarını, bekleme odasındaki tepside gördüğünü anımsadı. Neden bunu da diğer mektuplar arasına koymamıştı? Nedenini anlamak güç değildi.

Dalgın, kımıldısız duruyor, çevresine bakıyor; ama görmüyordu. Sakinleşmeye çalıştı. Belki de Madam Marmet'nin sinir bozucu merakından sakındığı önemsiz bir mektuptu bu.

– Mösyö Dechartre, Corso'daki şapkacıda dostlarımıza katılmanın zamanı geldi, dedi Thérèse.

Belki de arası Madam Marmet ile bozuk olan Madam Schmoll'a yazmıştır. Çok geçmeden tahminlerindeki budalalığın farkına vardı.

Durum oldukça açıldı. Bir sevgilisi vardı. Ona yazmıştı.

Belki de ona; "Bugün Dechartre'ı gördüm, zavallı çocuk bana âşık." diyordu; ama bunu da yazsa, başka bir şey de yazsa, bir sevgilisi vardı. Şimdiye kadar hiç düşünmemişti bunu. Onun başkasına ait olduğunu ansızın öğrenmiş olmak, tüm bedenine ve tüm ruhuna acı veriyordu ve eli... Mektubu kutunun içine kaydıran o küçük eli gözlerinin önünden gitmiyor, acımasızca yakıyordu onu.

Thérèse, Dechartre'in niçin bir anda sessizleşip karamsarlaştığını bilmiyordu. Sıkıntılı bir bakışla posta kutusuna baktığını görünce anladı. Kıskanmaya hakkı yokken kıskanmasını tuhaf buldu; ama kızmadı.

Corso'ya gelince uzaktan, Miss Bell ile Madam Marmet'yi şapkacı dükkânından çıkarken gördüler.

Dechartre, Thérèse'e, buyurucu ve yalvaran bir sesle:

– Sizinle konuşmam gerek. Yarın sizi yalnız görmeliyim. Akşam saat altıda, Lungarno Acciaoli'de olun, dedi.

Thérèse hiç yanıt vermedi.

Saat altı buçuğa doğru, soluk sincap rengi mantosu içinde Lungarno Acciaoli'ye geldiğinde, Dechartre Thérèse'i duygulandıran alçakgönüllü ve pırıl pırıl bir bakışla karşıladı. Batan güneş Arno'nun kabarmış sularını kızıla boyuyordu. Bir an her ikisi de sessiz kaldı. Sarayların tekdüze çizgisi boyunca yürüyerek Pont-Vieux'ye doğru giderlerken ilk konuşan Thérèse oldu.

– Görüyorsunuz işte geldim. Gelmem gerektiğine inandım. Olanlar konusunda kendimi suçlu hissediyorum. Şunu iyi biliyorum ki sizi karşımda bu halde olmaya sürükleyecek şeyler yaptım. Davranışlarım, düşünmemeniz gereken şeyler düşündürttü size.

Dechartre anlamışa benzemiyordu. Thérèse devam etti:

– Bencildim, düşüncesizdim. Hoşuma gidiyordunuz. Düşünce tarzınızı beğeniyordum, kayıtsız kalamazdım. Kendimi beğendirmeye çabaladım... Duygusuzca yapamadım bunları. Sinsi de değildim; ama yaptım işte.

Dechartre başını salladı. Bunun hiç farkına varmadığını söyledi.

– Hayır, dedi Thérèse. Doğru söylüyorum. Kendimi size beğendirmeye çalıştım. Oysa, genelde böyle değilimdir;

ama size böyle davrandım işte. Bundan yararlanmaya çalıştığınızı, ki bunu yapmaya hakkınız vardı. Kendinize övünme payı çıkardığınızı söylemiyorum. Kendini beğenmiş biri olduğunuzu fark etmiş değilim. Hiç bir şey görmemiş olmanız da mümkün. Üstün insanlar bazen incelikten yoksun olur; ama şunu biliyorum ki olmam gerektiği gibi değildim. Sizden özür diliyorum. İşte bu nedenle geldim. Dost kalalım hâlâ zamanımız varken.

Dechartre, kasvetli bir yumuşaklıkla, onu sevdiğini söyledi. Bu aşkın ilk saatleri kolay ve doyumsuzdu. Sırf onu görmek, görmek, yine görmek istiyordu; ama çok geçmeden Thérèse, onu altüst etmiş, benliğini çekip almış ve parçalamıştı. Acı, bir gün, Fiesole'deki terasta, keskin ve ani bir şekilde patlayıvermişti içinde ve şimdi, ne acı çekmeye, ne de susmaya cesaret edemiyordu. Thérèse'e sesleniyordu. Buraya gelirken kesin bir amacı yoktu. Tutkusunu söylediyse eğer, bunu istemeden, elinde olmadan, zorla; onun nazarında yeryüzündeki tek kişi Thérèse olduğundan, ona ondan bahsetmenin amansız ihtiyacı içinde söylemişti. Artık yaşamı kendisine ait değildi. Thérèse'e aitti. Bundan sonra onu; yumuşak, belirsiz bir sevgiyle değil, kuru ve amansız bir ateşle sevdiğini Thérèse de bilmeliydi. Ne yazık! İmgelemi doğru ve keskindi. Ne istediğini biliyor, sürekli görüyordu ve bu bir işkenceydi.

Sonra, ona öyle geliyordu ki yaşamı yaşanası yapan tüm sevinçleri birlikte, birbirlerine karışarak tadacaklardı. Varlıkları gizli, güzel bir sanat eseri olacaktı. Beraber düşünecek, anlayacak, hissedeceklerdi. Duygularla, düşüncelerle çevrili mükemmel bir dünya olacaktı bu.

– Yaşamı, doyum olmaz bir bahçeye çevireceğiz.

Bu düşün masumluğuna kapılmış gibi yaptı Thérèse.

– Biliyorsunuz ki düşünme tarzınızın çekiciliğine karşı duyarsız değilim. Sizi görmeyi ve dinlemeyi bir gereksinim olarak hissediyorum artık. Bunu fazlasıyla belli ettim size. Dostluğuma güvenin. Artık kendinizi üzmenin.

Thérèse elini uzattı; ama Dechartre bu eli sıkmadı. Aniden yanıt verdi.

– Dostluğunuzu istemiyorum, istemiyorum... Ya her şeyinizle benim olmalısınız, ya da bir daha asla görmemeliyim sizi. Bunu çok iyi biliyorsunuz. Niçin saçma sözlerle elinizi uzatıyorsunuz bana? Arzu etseniz de etmeseniz de, bana ümitsiz bir arzu, ölümcül bir haz verdiniz. Acım, ızdırabım, işkencem oldunuz. Şimdi ise benden, hoş bir dostunuz olmamı istiyorsunuz. Asıl şimdi beğendirmeye çalışıyorsunuz kendinizi. Şimdi zalimsiniz. Eğer beni sevemezseniz, bırakın gideyim. Neresi olduğunun önemi yok. Sizi unutmaya, sizden nefret etmeye giderim; çünkü size karşı nefret ve kızgınlık var içimde. Sizi seviyorum, seviyorum...

Thérèse, Dechartre'in söylediklerine inandı. Gitmesinden korktu ve onsuz yaşamının sıkıntı ve kederinin doğurduğu korkuya kapıldı. Ona:

– Sizi yaşamda buldum. Kaybetmek istemiyorum. İstemiyorum bunu...

Dechartre sert, çekingen mırıldanıyordu. Sözler, gırtlığında boğuluyordu. Uzaktaki dağlara alacakaranlık iniyor, güneşin son parıltıları doğuda, San Miniato tepesi üzerinde solgunlaşıyordu. Thérèse:

– Yaşamımı bir bilseydiniz, sizden önce ne kadar boş

olduğunu görmüş olsaydınız, benim için ne ifade ettiğinizi anlar, beni terk etmeyi düşünmezsiniz.

Ama sesindeki sakın ton ve adımlarının döşeme taşları üzerindeki düzenli hareketliliği sinirlerini bozuyordu Dechartre'ın. Thérèse, çektiği acıyı, ona beslediği yakıcı arzuyu, sabit fikrindeki ızdırabı, her yerde, her an, gece gündüz nasıl onu gördüğünü, onu çağırdığını, ona kollarını uzattığını haykırdı. Tanrısal hastalığı biliyordu artık.

– Düşüncenizin inceliğini, kibar cesaretinizi, ruhsal gururunuzu, teninizin kokusuymuşçasına içime çekiyorum. Konuştuğunuzda, ruhunuz dudaklarınızda çırpınıyor gibi geliyor bana. Oraya dudaklarımı bastıramadığım için canım gidiyor. Ruhunuz, güzelliğinizin kokusundan başka bir şey değil benim için. İlkel insanların içgüdüleri kalmıştı benliğimde. Siz onları uyandırdınız. Sizi vahşi bir basitlikle sevdiğimi hissediyorum.

Thérèse ona tatlı tatlı baktı. Hiç cevap vermedi. O an, bastıran gecenin içinde, uzaktan onlara doğru gelen ışıklar, üzüntülü şarkılar duydular. Sonra rüzgârın kovduğu hayaletler gibi, siyahlara bürünmüş tövbekârlar çıktı ortaya. Haç önlerinde koşuyordu. "Merhamet Kardeşleri"ydi bunlar. Cübbeler giymiş, meşaleler tutarak, mezamirler (*) söyleyerek bir öyküyü mezarlığa taşıyorlardı. İtalyan geleneğine uygun olarak cenaze alayı geceleyin, hızlı adımlarla gidiyordu. Haçlar, tabut ve bayraklar, ıssız rıhtımda bir yükselip bir alçalıyordu. Jacques ve Thérèse, bu ölüm kasırgasının, papazların, korodaki çocukların, yüzü olmayan insanların ve onlarla beraber dörtnele ilerleyen, bu şehvetli toprakta

---

(*) Mezamirler (Mezmurlar): Zebur ayetleri. (Ç.N.)

selamlanmayan can sıkıcı ölümün yanlarından geçip gitmesi için kenara çekildiler.

Kara çığ geçmişti. Kadınlar kaba, demir ayakkabılar giymiş hayaletlerin kovaladığı tabutun ardından koşarak ağlıyorlardı.

Thérèse içini çekti:

– Yeryüzünde ızdırap çekmemiz ne işimize yarayacak? dedi.

Dechartre duymamış gibiydi. Yatışmış bir sesle konuşmasını sürdürdü.

– Sizi tanımadan önce mutsuz değildim. Yaşamı seviyordum. Düşlerle, meraklarla bağlıydım yaşama. Şekilleri, içlerinde taşıdıkları ruhu okşayan ve güzelleştiren görüntüleri tadıyor, görmekten ve düşlemekten zevk alıyordum. Her şeyin tadını çıkarıyor, hiçbir şeye bağlanmıyordum. Arzularım boldu, hafifti, beni yarmadan sürüklerlerdi. Her şeye ilgi duyar, hiçbir şey istemezdim. Yalnızca *isteği* acı çektirir insana. Bugün biliyorum bunu. Hiçbir karanlık isteğim olmadı. Farkında değildim; ama mutluydum. Ah! Az şeydi bu, yalnızca yaşamak için gerekendi. Şimdi bu da yok. Zevklerim, yaşama, sanata dair ilgim, düşünmüş bir heykeli ellerimle yaratmanın sivri eğlencesini, her şeyi, her şeyi kaybettirdiniz bana. Bunların pişmanlığını bile bırakmadınız bende. Ne özgürlüğümü, ne de geçmişteki huzurumu isteyemem artık. Sanki sizden önce hiç yaşamıyormuşum gibi. Şimdi yaşadığımı hissettiğim şu an ne sizin yanınızda, ne de sizden uzakta yaşayabiliyorum. Ema yolunda gördüğümüz dilencilerden bile daha sefil durumdayım. Soluyacakları havaları vardı onların, benim yok. Ben sadece sizi soluyabilirim; ama

soluyamıyorum. Yine de karşıma çıktığınıza sevindim. Yaşamımdaki tek şey bu. Az önce sizden nefret ettiğimi sanıyordum. Yanılmışım... Size tapıyorum ve bana yaşattığınız acılar için sizi kutsuyorum. Sizden gelen her şeyi seviyorum.

San Niccola köprüsünün başında yükselen karaağaçlara yaklaşıyorlardı. Nehrin öteki tarafında, puslu toprakların, geceyle birlikte daha da derinleşen hüznü yayılıyordu. Thérèse, onun sakin ve yumuşak bir yorgunluk içinde olduğunu görünce tümünden imgeleminde yeşermiş aşkının sözcüklerle uçup gittiğini, arzularının düşler gibi aktığını sandı. Böyle ani bir boyun eğişi beklemiyordu. Korkmuş olduğu tehlikelerden sıyrıldığı için neredeyse düş kırıklığına uğramıştı.

Elini uzattı, ilk seferden daha cesurca:

– Hadi dost olalım, dedi. Geç oldu, dönelim. Arabama kadar götür beni. Arabamı Seigneurie Meydanı'nda bırakmıştım. Size dargın değilim.

Ama Dechartre, kıyının giderek artan ıssızlığı içinde, kıra doğru sürükledi Thérèse'i.

– Hayır, size söylemek istediklerimi söylemeden gitmenize izin veremem; ama artık konuşmayı beceremiyorum, sözcükleri bulamıyorum. Sizi seviyorum, istiyorum. Bana ait olduğunuzu bilmek istiyorum. Yemin ederim ki bundan şüphe etmekten duyduğum dehşete, bir gece daha katlanamayacağım.

Onu tuttu, kollarında sıkıca sıktı. Yüz yüze geldiler. Dechartre, peçesinin karanlığı altındaki bakışlarının parıltısını seyrediyordu.

– Beni sevmeniz gerekiyor. Bunu istiyorum ve siz de

bunu istemiştiniz. Bana ait olduğunuzu söyleyin. Söyleyin!..

Thérèse tatlılıkla sıyrıldı, sonra zayıf bir sesle cevap verdi:

– Yapamam! Yapamam! Gördüğünüz gibi açık yürekli davranıyorum size. Az önce dargın olmadığımı söylüyordum; ama dileğinizi yerine getiremeyeceğim.

Sonra uzakta olanı, kendisini bekleyeni hatırlayarak:

– Yapamam, dedi.

Dechartre, üzerine eğilmişti. Kaygıyla, iki yıldızı titreyip perdelenen bu bakışta bir şeyler arıyordu.

– Neden? Beni seviyorsunuz, hissediyorum bunu, görüyorum. Seviyorsunuz beni. Neden benim olmama kötülüğünü yapıyorsunuz bana?

Thérèse'i göğsüne doğru çekti. Ağzını ve ruhunu, bu gizlenen dudaklar üstüne bastırmak istedi. Bu kez Thérèse, çevik bir iradeyle sıyrıldı kollarından.

– Yapamam. Daha fazlasını istemeyin benden. Sizin olamam.

Dudakları titredi, bütün yüzü sarardı. Dechartre bağırdı:

– Bir sevgiliniz var ve onu seviyorsunuz. Niçin benimle dalga geçiyorsunuz?

– Size yemin ederim ki sizinle dalga geçmek istemedim ve yeryüzünde birini sevseydim eğer, bu siz olurdunuz.

Ama Dechartre artık dinlemiyordu.

– Bırakın beni! Bırakın beni!

Karanlık kıra doğru kaçıyordu. Arno, şimdi kıyıya yayı-

lıyor, bereketli topraklarda su birikintileri oluşturuyor, bunların üzerinde yarısı saklanmış ayın belirsiz ışıkları kırılıyordu. Dechartre su ve çamur birikintilerine batıp çıkarak hızlı, kör, korkunç adımlarla ilerliyordu.

Thérèse korktu, bir çığlık attı. Ona seslendi; ama Dechartre ne başını çevirdi, ne de yanıt verdi. Tüyler ürpertici bir sakinlikle kaçıyor. Thérèse ardından koştu. Çakıl taşları ayağını yaraladı. Islanan eteği ağırlaştı. Sonunda ona yetişti, ateşli bir şekilde kendine doğru çekti Dechartre'ı.

– Ne yapacaktınız?

O an Thérèse'e bakınca, gözlerinin içindeki korkuyu gördü:

– Korkmayın. Görmeden gidiyordum. Sizi temin ederim ki ölmeye çalışmıyordum. Sakinleşin. Ümitsizim; ama çok sakinim. Sizden kaçıyordum. Özür dilerim; ama hayır, artık sizi göremem. Bırakın beni rica ederim. Elveda!

Thérèse şaşırmış, zayıf bir sesle:

– Gelin! Elimizden geleni yapacağız.

Dechartre somurtuyor, konuşmuyordu.

Thérèse tekrarladı:

– Hadi gelin!

Koluna girdi. Bu elin keskin tatlılığı Dechartre'ı yine canlandırdı. Ona:

– Bunu gerçekten istiyor musunuz? diye sordu.

– Sizi kaybetmek istemiyorum.

– Söz verir misiniz?

– Öyle olması gerek.

Thérèse kaygı ve sıkıntı içinde, Dechartre'ın çılgınlığının, işi çok çabuk başardığını düşünerek neredeyse gülümsedi.

Dechartre:

– Yarın, dedi.

Thérèse, ateşli ateşli, savunma içgüdüğü ile:

– Ah! Hayır, yarın değil, diye cevap verdi.

– Beni seviyor musunuz? Söz verdiğinizde pişman mısınız?

– Hayır, pişman değilim; ama...

Dechartre dil döküyor, yalvarıyordu. Thérèse bir an ona baktı, başını çevirdi, durakladı, sonra alçak sesle:

– Cumartesi, dedi.

Akşam yemeğinden sonra Miss Bell salona geçmiş, resim yapıyordu. Madam Marmet'nin işleyeceği bir yastık için kanaviçe üzerine sakallı Etrüsk'lülerin profillerini çiziyordu. Prens Albertinelli, kadınsı nüans duygusuyla yünleri seçmekteydi. Choulette, her zaman yaptığı gibi lokantada, aşçıyla briskola oynamıştı. Ortalıklerde görüldüğünde, akşam epeyce ilerlemişti. Neşeli ve Tanrı'nın ruhu ile dolu gibiydi. Madam Martin'in yanına, kanepeye oturdu ve ona sevgiyle baktı. Yeşil gözlerinde, köpürmüş bir şehvet ışıldıyordu. Konuşurken güzel, şiirsel övgüler sıralıyordu ona. Sanki Thérèse'in yanında, doğaçlama söylediği bir aşk şarkısı taslağıydı bu. Kısa, heyecanlı ve tuhaf sözlerle onun çevreye yaydığı sihri anlatıyordu.

Thérèse "O da!" diye düşündü.

Ona takılarak eğlendi. Floransa'da daha aşağı semtlerde, kendilerine daha istekli şekilde seslendiği birileriyle karşılaşp karşılaşmadığını sordu; çünkü onun tercihleri biliniyordu. İnkâr etmesi işe yaramazdı. Laik papazlar topluluğunun kordonunu hangi kapıda bulduğunu bilmiyor değildi. Dostları onu Saint-Michel bulvarında, başı açık hanımlarla görmüşlerdi. Bu zavallı yaratıklardan hoşlandığı, şiirlerinde de ortaya çıkıyordu.

– Ah Mösyö Choulette! sizi değerlendirebildiğim kadarıyla kadınlar konusundaki tercihleriniz pek kötüdür.

Choulette, gösterişli bir yanıt verdi:

– Madam, Mösyö Paul Vence tarafından ekilmiş iftira tohumlarından, bir avuç fırlatabilirsiniz yüzüme. Kendimi savunacak değilim. Benim lekесiz biri olduğumu, tertemiz bir ruhum olduğunu bilmeniz gerekmiyor; ama zavallı dediğiniz ve bu nedenle de sizin için kutsal olması gerekenleri, hafiflikle yargılamayın sakın. Küçümsenen, mahvolmuş kadın, tanrısal çömlekçinin parmağındaki yumuşak kildir. Adak sunağı, günah ödeyen kurbandır o. Fahişeler, namuslu kadınlardan daha da yakındır Tanrı'ya. Ne kibir, ne gurur vardır benliklerinde. Hanımefendilerin övündüğü hiçliği yüceltmezler. Gökyüzündeki hoş erdemlerin köşe taşı olan alçakgönüllülük vardır onlarda. Orada, ön sıralara geçmek için ufak bir pişmanlık yeter; çünkü günahları, kötülükten, hazdan yoksun günahları, bağışlanmayı da, tutsaklıktan kurtulmayı da içinde taşır. Acılarını yaratan suçları, acıya bağlı üstünlüklere eklenir. Kaba aşkın efendiliği altında olduklarından, şehvet beslemezler içlerinde. Böylece bakışlarını Tanrı'nın ülkesine çevirip hadım olmuş erkeklere yaklaşırlar. Onlar da bizim gibi suçludur; ama utanç suçlarının üzerine bir merhem gibi akar, çektikleri ızdırap bir kor gibi arındırır onları. Bu yüzden de Tanrı, kendisine çevirecekleri ilk bakışı görecektir. "Baba"nın sağ yanında bir taht hazır bekler onları. Tanrı'nın ülkesinde, kraliçe ve imparatoriçe, sokak kadınının ayakları dibine oturdukları için, mutlu olacaklardır. Gökyüzünün evinin insana ait bir plan üzerine inşa edildiğini sanmayın. Her şey gereklidir orada madam.

Bununla birlikte kurtuluşa götüren birçok yollar bulunduğunu da belirtti. Aşkın yolundan da gidilebilinirdi.

– İnsanların aşkı aşağılıktır, dedi; ama acı verici yokuşlarla yükselir, Tanrı'ya götürür.

Prens ayağa kalktı. Miss Bell'in elini öptü.

– Cumartesi görüşmek üzere.

– Evet, yarından sonra cumartesi, diye tekrar etti Vivian.

Thérèse irkildi. Cumartesi! Diğerleri cumartesiden, sıradan bir günmüşçesine, sakınca bahsediyorlardı. O ana kadar cumartesinin böylesine erken ve doğal bir şekilde gelebileceğini düşünmek istememişti.

Yarım saat geçmişti ayrılımlarının üzerinden. Thérèse yorgundu, bitkindi. Yatağına uzanmış düşünüyordu. Kapısının tıkırdadığını duydu. Kapı aralandı ve kapı perdesindeki iri limon ağaçları arasından Vivian'ın küçük başı görüldü.

– Rahatsız etmiyorum ya, darling? Uykunuz yok ya?

Hayır, uyumak istemiyordu. Dirseğine dayanıp doğruldu. Vivian, yatağın üzerine ilişiverdi. O kadar hafifti ki yatak kıpırdamadı bile.

– Biliyorum darling, çok mantıklısınız. Ah! Bundan eminim. Nasıl ki Mösyö Sadler'in kemancı olduğu bir gerçekse, sizin de mantıklı olduğunuz kuşku götürmez. Canı istediğinde biraz yanlış çalar. Tıpkı onun gibi, siz de doğru yargılamalarda bulunmadığınızda, bir virtüöz zevki tadıyorsunuz demektir. Ah darling! Sağlam bir yargılama ve mantık gücüne sahipsiniz. Size akıl danışmaya geldim.

Thérèse şaşırmış, biraz da endişelenmişti. Mantıklı biri

olduğunu kabul etmedi. İnkârında samimiydi; ama Vivian onu dinlemiyordu.

– François Rabelais'yi çok okudum my love. Rabelais ve Villon'la öğrendim ben Fransızca'yı. Emektar dil ustalarıdır onlar; ama siz, Pantagruel'i bilir misiniz darling? Ah! Pantagruel çöpçüler geçmeden, saraylarda dolu soylu ve güzel bir kenttir. Ah! Hayır darling. Çöpçüler çöpü toplamadı ve hizmetçi kızlar da avluları yıkamadı ve ben Fransız hanımların Pantagruel'i okumadıklarını öğrendim. Tanımıyor musunuz onu? Hayır mı? Yo! Zorunlu değil tabi. Pantagruel'de, Panurge evlenmesi gerekip gerekmediğini, gülünç duruma düşüp düşmediğini sorar, my love. Evet işte! Tamam onunki kadar gülünç bir durumdayım mademki, size aynı soruyu soruyorum.

Thérèse gizlemediği bir huzursuzlukla cevap verdi:

– Bu konuda bana hiçbir şey sormayın şekerim. Daha önce fikrimi söylemiştim size.

– Ama darling, siz sadece erkeklerin evlenerek hata yaptıklarını söylediniz. O öğüdü kendi üzerime alamam ki!..

Madam Martin, Miss Bell'in, küçük oğlan çocuklarını anımsatan başına baktı. Tuhaf bir şekilde aşkın utangaçlığını taşımaktaydı.

Ona sarılarak:

– Tatlım, yeryüzünde sizi hak edecek kibar ve hoş bir erkek yok.

Sonra sevecen bir ciddiyet ifadesine bürünerek:

– Çocuk değilsiniz. Seviliyor ve seviyorsanız, ne yapmanız gerektiğine inanıyorsanız onu yapın; ama aşka,

duygularla hiç alakası olmayan hesapları ve çıkarları karıştırmayın. Bu bir dost öğüdüdür.

Miss Bell, bir an anlayıp anlamamakta tereddüt etti. Sonra yüzü kızardı ve kalktı. Sarsılmıştı.

Cumartesi saat dörtte Thérèse, söz verdiği gibi İngiliz mezarlığının kapısına geldi. Dechartre'ı parmaklıkların önünde bekler buldu. Ciddi ve telaşlıydı, güçlükle konuşuyordu. Thérèse, sevincini göstermeyişine memnun oldu. Dechartre onu bahçenin ıssız duvarları boyunca, tanımadığı dar bir sokağa gelinceye dek sürükledi. Thérèse bir tabela üzerinde "Via Alfieri" yazısını okudu. Elli adım ilerledikten sonra Dechartre karanlık, ağaçlarla çevrili dar bir yolun önünde durdu:

– Burası, dedi.

Thérèse sonsuz bir hüznle ona baktı.

– Girmemi mi istiyorsunuz?

Dechartre'ın kararlı olduğunu gördü ve hiçbir şey demeden, yolun nemli gölgesinde onu izledi. Döşeme taşlarının arasından otların çıktığı bir avludan geçtiler. Dipte, keçiler ve orman perileriyle süslü girişi ve sütunlarıyla üç pencerele bir köşk yükseliyordu. Yosun tutmuş giriş basamaklarının üzerinde Dechartre, kilit içinde gıcırdayan, direnen anahtarı çevirdi.

– Paslanmış... diye mırıldandı.

Thérèse düşüncesiz, ruhsuz bir durumda:

– Bu ülkede bütün anahtarlar paslı zaten, dedi.

Bir merdivenden çıktılar. Rum sunağının altında o kadar sakin duruyordu ki adım sesini unutmuşa benziyordu. Dechartre bir kapıyı itti ve Thérèse'i odaya soktu. Thérèse, hiçbir şey görmüyordu. Dosdoğru, mezarlığa bakan açık pencereye koştu. Yasin, hiç bulandırmaksızın sevince karıştığı, yaşama sevincinin, ölülerin otlarının ucuna kadar yükseldiği bu topraklarda, kasveti ortadan kaldıramayan çamların tepeleri yükseliyordu duvarın üzerinden. Dechartre elini tutup bir koltuğa götürdü onu. Thérèse ayakta durup odaya baktı. Dechartre, Thérèse'in kendisini ne kaybolmuş, ne de serüvende hissetmeyeceği şekilde hazırlamıştı odayı. Gülünç yüzü, yaşlı Hintli resimleri, geçmiş neşelerin hoş hüznünü yayıyordu duvarlara. Beraberce, bir antikacı dükkânında görmüş oldukları, Thérèse'in solmuş güzelliğinden dolayı "Rosalba'nın gölgesi" diye adlandırdığı silik, pastel tabloyu bir köşeye asmıştı Dechartre. Dedelerden kalma bir koltuk, beyaz sandalyeler, yuvarlak sehpanın üzerinde resimli fincanlar, Venedik camından kadehler vardı. Her köşede, renkli kâğıtlardan yapılmış paravanlar vardı. Üzerlerinde maskeler, gülünç resimler, çoban şiirleri, Floransa'nın, Bolonya'nın ve Venedik'in grandükler ve son dükalar zamanındaki hafif ruhu görülüyordu. Thérèse, Dechartre'in yatağı, eğlenceli bir şekilde öykülendirilmiş bu paravanlardan birinin ardına saklamak inceliğini göstermiş olduğunu fark etti. Sonra bir ayna, halılar, hepsi buydu. Kurnaz hırdavatçıların kendisini adım adım izlediği bir kentte, daha fazlasını göze alamamıştı.

Pencereyi kapattı ve ateş yaktı. Thérèse bir koltuğa oturdu. O koltukta dimdik dururken Dechartre önünde diz çöktü, ellerini tuttu, öptü ve uzun süre korkak; ama gururlu

bir hayranlıkla izledi onları. Sonra yere kapandı, dudaklarını potininin ucuna bastırdı.

- Ne yapıyorsunuz?
- Bana gelen ayaklarınızı öpüyorum.

Kalktı, Thérèse'i usulca kendine doğru çekti, dudaklarını aradı, uzun süre öpüştüler. Thérèse hiç kımıldamıyordu. Başı geriye düşmüş, gözleri kapalı duruyordu. Şapkası kaydı, saçları dağıldı.

Daha fazla direnmeden, teslim oldu.

İki saat sonra, batan güneşin ışıkları kaldırım taşları üzerindeki gölgeleri uzatırken Thérèse, şehre yalnız yürümek istemiş, kendini, nasıl olduğunu bilmeksizin Sainte-Marie-Nouvelle'ın iki dikilitaşının önünde buluvermişti. Meydanın köşesinde, ihtiyar ayakkabı tamircisini gördü. Adam hiç değişmeyen bir devinimle mumlu ipliğini çekiyor, serçesi omzunda gülümsüyordu.

Thérèse dükkâna girdi, tabureye oturdu ve Fransızca:

- Quentin Matsyo dostum, ne yaptım ben, şimdi ne olacağım peki? diye sordu.

Adam ona sakın sakın, anlamadan, endişelenmeden, güleç bir iyilikle baktı. Artık hiçbir şey heyecanlandıramazdı onu. Thérèse kafasını salladı.

- Yaptığım şeyi, benim iyi yürekli Quentin'ciğim, o acı çektiği için, onu sevdiğimden yaptım. Pişman değilim.

Adam her zamanki gibi, İtalyancanın melodik "evet"iyle cevapladı:

- Si! Si!

– Öyle değil mi Quentin, kötü bir şey yapmadım ya? Ama Tanrı aşkına, şimdi ne olacak?

Thérèse, gitmek için kalktı. Ayakkabı tamircisi, biraz beklemesini işaret etti. Dikkatle bir fesleğen dalı kopardı ve ona uzattı.

– Kokusu için, signora!..

Ertesi gündü.

Choulette, budaklı bastonunu, piposunu ve eski, elışı çantasını özenle masanın üstüne koydu. Sonra, pencerede kitap okumakta olan Madam Martin'i selamladı. Assise'e gidecekti. Keçi postundan bir kazak giymişti. Noel yortularındaki yaşlı çobanlara benziyordu.

– Elveda madam. Fiesole'dan, sizden, Dechartre'dan, aşırı yakışıklı Prens Albertinelli'den ve 'kibar' dev Miss Bell'den ayrılıyorum. Asise Dağları'nı ziyaret edeceğim; ama şaire göre oraya Asise değil, Doğu denmeli; çünkü aşkın güneşinin doğduğu yer orası. Dibinde, Ermiş François'nın taştan bir yatakta, yastık yerine bir taş başını dayayarak çıplak uyuduğu mutlu mahzenin önünde diz çökeceğim; çünkü o, her türlü sevincin, her türlü iyiliğin izlerini bıraktığı bu dünyadan, bir kefeni bile götürmek istemedi.

– Elveda Mösyö Choulette. Bana, Ermiş Claire'in bir madalyonunu getirin. Ermiş Claire'i çok severim.

– Çok haklısınız madam. Güçle ve ihtiyatla dolu bir bayandı. Ermiş François hasta, neredeyse kör olmuş bir vaziyette dostunun yanında birkaç gün kalmak için Saint-Damien'e geldiğinde, dostu ona bahçede, kendi elleriyle bir

kulübe yaptı. Ermiş François, buna çok memnun oldu. Acı veren bir bitkinlik, göz kapaklarındaki yanmalar, uykusunu kaçıırıyordu. Geceleri sürüyle iri iri fareler gelip saldırıyorlardı ona. O zaman, masum, yararlı ve saf kız kardeşimiz Su'yla, görkemli erkek kardeşi Güneş'i kutsamak için, neşeli bir ilahi yazdı. Benim en güzel dizelerimde, hatta "Gizli Bahçe"de bile öylesine kaçınılmaz bir büyü, öylesine doğal bir görkem yoktur. Böyle olması da gerekiyor; çünkü Ermiş François'nın kalbi, benimkinden daha güzeldir. Tanıdığım çağdaşlarımın hepsinden daha iyiyim; ama hiçbir değerim yok. François, "Güneş" şarkısını yazdığı zaman çok memnun olmuştu. Kardeşlerim ve ben kentlere gideceğiz. Panayır günü meydanlara çıkacağız ellerimizde birer lavta ile. İyi insanlar bize yaklaşıp-
cak. Biz de onlara; "Bizler Ulu Tanrı'nın saz şairleriyiz. Size bir koşuk söyleyeceğiz. Eğer memnun kalırsanız, bize bir ödül vereceksiniz." diyeceğiz. Bunu kabul edecekler. Koşu-
ğumuzu okurken verdikleri sözü hatırlatacağız onlara. "Bize bir ödül borçlusunuz. Sizden istediğimiz ödül, birbirinizi sevmenizdir." Hiç kuşkusuz, sözlerinde durmak, Tanrı'nın ozanlarına haksızlık etmemek için, başkalarına zarar vermek-
ten kaçınacaklardır.

Madam Martin, Ermiş François'nın, ermişlerin en sevimlisi olduğunu düşünüyordu.

– Yapıtı, daha o hayattayken yok edildi, diye sürdürdü. Yine de mutlu öldü; çünkü sevinç ve gerçek alçakgönüllülük vardı benliğinde. Gerçekten de Tanrı'nın gerçek şarkıcısıydı. Başka bir fakir şairin, onun işini yeniden ele alması ve dünyaya gerçek dini ve gerçek sevinci öğretmesi çok doğru bir şey olur. Mantığımla beraber kibirimi de benliğimden söküp atabilirsem, o şair ben olacağım madam; çünkü bu dünyada

tüm manevi güzellikler, Tanrı'dan gelen ve deliliğe benzeyen bu anlaşılmaz bilgelikle meydana getirilmiştir.

– Cesaretinizi kırmak istemem Mösyö Choulette; ama yeni toplumumuzda kadınlara hazırlayacağınız yazgı, kaygılandırıyor beni. Hepsini manastırlara kapatacaksınız.

– İtiraf etmeliyim ki yeniden oluşturma planlarımda bu kadınlar bana oldukça sıkıntı veriyor. İnsanın, onları severkenki şiddeti hırçın, acıtırıcıdır. Verdikleri haz, hiç de barışçıl değildir, insana sevinç aşılamaz. Yaşamımda kimsenin bilmediği, yüz kızartıcı iki-üç suç işledim onlar için. Yeni Sainte-Marie-des-Anges'ta sizi yemeğe davet edeceğimden şüpheliyim.

Piposunu, eliş çantasını ve insan başlı bastonunu aldı.

– Aşkın kusurları bağışlanacak, dedi. Doğrusunu isterseniz, insan sadece sevdiği zaman kötülük yapmaz; ama cinsel aşta aşk kadar, nefret, bencillik ve öfke de vardır. Bir akşam şu kanepede üzerinde, sizi güzel bulduğum için, bir şiddetli düşünceler bulutu sarmıştı benliğimi. Albergo'dan dönmüştüm. Miss Bell'in aşçısının, bahar üzerine, doğaçlama yarattığı büyüleyici bin iki yüz dizesini dinlemiştim. Göksel bir sevince batmıştım ki sizi gördüm. Sevincimi yitirdim. Havva'nın lanetlenişinde, derin bir gerçek saklı olsa gerek; çünkü sizin yanınızdayken kederli, kötü birine dönüştüm. Dudaklarımda tatlı kelimeler vardı. Yalan söylüyorlardı. İçimde, derinliklerimde sizin rakibiniz, düşmanınız olduğumu hissediyor, sizden nefret ediyordum. Güldüğünüzü gördükçe, içimden sizi öldürmek geliyordu.

– Gerçekten mi?

– Ah madam! Çok doğal bir duygudur bu. Kaç kez

uyandırmışsınızdır bu duyguyu; oysaki benim caplanlı imgelemim, durmaksızın beni bana yansıtır. Ruhumu seyrederim. Bazen görkemli, sık sık da iğrençtir. Eğer söz konusu akşam, ruhumu görmüş olsaydınız, dehşetinizden çığlık atardınız.

Thérèse gülümsedi:

– Elveda Mösyö Choulette. Ermiş Claire madalyonu-
mu unutmayın, dedi.

Choulette, valizini yere koydu. İşaret parmağını kaldırdı, bir şey gösteren, öğreten biri gibi kolunu uzatarak:

– Benden korkmanızı gerektirecek hiçbir neden yok; ama seveceğiniz ve sizi sevecek kişi acı verecek size. Elveda madam! dedi.

Valizini alarak çıktı. Thérèse onun uzun, kaba gölgesinin, bahçedeki sarı salkımlar ardında kaybolduğunu gördü.

Öğleden sonra, Dechartre'm kendisini beklediği San Marco'ya gitti. Onu bu kadar erken görmeyi hem arzuluyor, hem de bundan korkuyordu. Yabancı bir duygu, derin bir tatlılıkla hafifleyen bir iç sıkıntısı hissediyordu. Aşkla, kendini ilk kez teslim edişinin sersemliğini, düzeltilemez sertliğini duymuyordu. Daha ağır, daha belirsiz, daha güçlü etkiler altındaydı. Bu kez hoş bir hayal, okşayışların anısını anımsatıyor ve yanığı yıkıyordu. Heyecanlara, kaygılara gömülmüştü; ama ne utanç, ne de pişmanlık hissediyordu. İsteğine uygun davranmaktansa, en iyi olduğunu sezdiği bir güce boyun eğmişti. Çıkarını düşünmekten uzak olduğu için hoş görüyordu kendini. Hiçbir şey hesaplamadığından hiçbir şeye de güvenmiyordu. Serbest değilken kendini vermesi bir hataydı kuşkusuz; ama bunun için hiçbir şey istemiş değildi.

Belki Dechartre için şiddetli, içten bir fantaziden öte bir anlam ifade etmiyordu. Onu tanıımıyordu. İyilik için olduğu kadar, kötülük için de ortak vasatlığın çok üstlerinden geçen o ateşli, dalgalanan, güzel düşlerin denemesini yapmamıştı. Eğer, aniden ondan uzaklaşıp ortalıktan kaybolsaydı, ona sitem etmez, kızmazdı. En azından öyle olacağını sanıyordu. Dünyada bulunabileceklerin en nadirinin, en değerlisinin anısını, izini içinde saklayacaktı. Belki de Dechartre, gerçek bir bağlanmaya katlanamayan insanlardandı. Thérèse'i sevdiğini sanmıştı. Bir saat sevmişti Thérèse'i. Thérèse içtenliğini, gururunu kışkırtan, zekâsının berraklığını bulandıran yanlış bir durumun sıkıntısı içinde daha fazlasını dinlemeyi göze alamazdı. Arabasıyla San Marco'ya giderken Dechartre'in bir önceki gün, Thérèse'in ona ne anlam ifade ettiğine dair hiçbir şey söylemeyeceğine ve penceresinden, çamların koyu renk tepelerinin göğe yükselişlerinin görüldüğü aşk odasının anısının, her ikisi için de bir rüyanın rüyası olarak kalacağına iyice inandı.

Dechartre, basamağın önünde ona elini uzattı. Thérèse, daha o konuşmaya başlamadan, bakışından kendisini sevdiğini, onu hâlâ arzuladığını sezdi ve aynı anda kendisinin de bunun böyle olmasını istediğini anladı.

– Siz, dedi Dechartre. Siz... Sen!.. Öğleden beri buradayım, bekliyordum. Henüz gelmeyeceğinizi biliyordum; ama sizi göreceğim yerde soluyabilirdim ancak. Sizsiniz!.. Konuşun, sizi göreyim, sesinizi duyayım.

– Demek hâlâ seviyorsunuz beni?

– Sizi asıl şimdi seviyorum. Sizi, arzularımla yüklü bir hayaletken sevdiğimi sanmıştım; ama şimdi sen, içine

ruhumu sığdırdığım bir bedensin. Gerçek değil mi? Benim olduğunuz gerçek, öyle değil mi? Bu dünyanın en büyük, biricik nimetini hak etmek için ne yaptım ki? Yeryüzünü dolduran bu erkekler, yaşadıklarını sanıyorlar!.. Bir tek ben yaşıyorum! Söyle, sana sahip olmak için ne yaptım ben?

– Yapılması gerekeni ben yaptım. Bunuiçtenlikle söylüyorum size. Eğer bu noktaya gelmişsek, bu benim suçum. Bilirsiniz, her zaman itiraf etmezler; ama bu suç hep kadınlarındır. Bundan dolayı ne olursa olsun yakınmayacağım size.

Sundurmadan koşup gelen şamatacı, hareketli bir dilenci ve beraberindekiler, uçarı İtalyanların hiç yitirmedikleri bir tür incelikle karışmış can sıkıntısıyla çevrelerini sarmıştı. Aşık olduklarını, kurnazlıkları sayesinde sezdiler ve âşıkların savurgan olduklarını çok iyi bilirdiler. Dechartre, birkaç kuruş attı önlerine ve hepsi mutlu tembelliklerine geri döndüler.

Bir belediye görevlisi karşıladı onları. Madam Martin, karşısında bir rahip görmeyişine üzülüyordu. Dominken'lerin beyaz giysisi, Santa Maria Novella'da, avlunun kemerleri altında öylesine güzel olurdu ki!

Fra Angelico'nun; kardeşi Benedetto'nun da yardımıyla çıplak kireç üzerine dindarlar ve yoldaşları için masum resimler yaptığı hücreleri gezdiler.

– Guimet Müzesi'nin önünde, bir hendeğin üzerindeki küçük bir köprüde karşılaşp da Debilly rıhtımına giden, bahçelerle çevrili küçük sokağa kadar birlikte yürüdüğümüz kış akşamını hatırlıyor musunuz? Ayrılmadan önce, üzerinde cılız bir şimşir ağaçları perdesi bulunan korkuluğun yanında bir an durmuştuk. Kışın kuruttuğu bu şimşir ağacına bakmıştınız. Siz gittikten sonra, uzun süre onu seyrettim.

San Marco Manastırı başrahibi Savonarole'un kaldığı hücreye gelmişlerdi. Rehber onlara bu din kurbanının portresini ve ondan kalanları gösterdi.

– O gün neyimi beğenebilirdiniz? dedi Thérèse. Aydınlik değildi.

– Yürüyüşünüzü görmüştüm. Biçimlerin dilidir devinimler. Her bir adımınız keskin, çekici güzelliğinizin gizlerini sızdırıyordu bana. Ah!.. Size karşı, ölücü bir imgelemim olmadı hiç. Sizinle konuşmaya cesaret edemiyordum. Sizi görünce korkuyordum. Bana her şeyi yapabilecek birinin önünde dehşete düşüyordum. Karşınızda titriyor, size hayran kalıyordum. Sizden uzaktayken arzusunun tüm saygısızlıklarına kapılıyordum.

– Bundan kuşku duymuyorum; ama ilk görüşmemizi, Paul Vence'in sizi tahmin ettiği zamanı anımsıyor musunuz? Paravanın yanına oturmuştunuz. Asılı duran minyatürlere bakıyordunuz. Bana: "Sickardi'nin yaptığı bu kadın, André Chénier'nin annesine benziyor." demiştiniz. Ben de: "Kocamın büyükannesidir. André Chénier'in annesi nasıldı?" diye sormuştum. "Portresi vardır, düşük bir Ortadoğu'lu." demiştiniz.

Dechartre, böylesine pervasızca konuşmuş olduğunu inkâr etti.

– Ama öyle! Sizden daha iyi anımsıyorum ben, dedi Thérèse.

Manastırın beyaz sessizliğinde ilerliyorlardı. Ermiş Angelico'nun, hoş resimlerle süslediği hücreyi gezdiler. Burada, solgun gökyüzünde Tanrı Baba'dan, ölümsüz tacı alan

Meryem'in önünde, Dechartre Thérèse'i kollarına aldı ve neredeyse koridordan Baedeker'e bakarak geçen iki İngiliz kadının bakışları altında dudaklarına birer öpücük kondurdu. Ona:

– Ermiş Antonin'in hücrelerini unutuyorduk, dedi Thérèse.

– Thérèse, mutluluğum içinde, sizden gelip de elimden kaçan her şey ızdırap veriyor bana. Tamamen bana ait olmanızı, geçmişte de tümüyle benim olmanızı isterdim.

Thérèse, hafifçe omzunu oynattı.

– Ah!.. Geçmiş!..

– Geçmiş, insanın tek gerçeğidir. Olan her şey geçmiştir.

Thérèse; gözbebekleri, hem güneşli, hem yağmurlu o çok hoş gökyüzlerine benzeyen gözlerini ona çevirdi.

– Size şu kadarını söyleyebilirim. Sizden önce yaşadığımı hiç hissetmemiştim.

Fiesole'a döndüğünde le Menil'in kısa ve tehditkâr mektubunu buldu. Thérèse'in uzamış yokluğuna, sessiz bakışına bir anlam veremiyordu. Eğer derhal ona döneceğini bilmezse, kendisi gelip onu bulacaktı.

Mektubu okurken hiç şaşırmamıştı; ama olması her şeyin olduğunu ve hiçbir şeyin, onu korktuğu şeylerden kurtaramayacağını görmek bunaltmıştı. Hâlâ onu yatıştırabilir, sakinleştirebilirdi. Tek yapması gereken, hâlâ onu sevdiğini, çok yakında Paris'e döneceğini, buraya gelip ona katılmak gibi delice bir fikirden vazgeçmesi gerektiğini, Floransa'nın bir köyden ibaret olduğunu, hemen göze batacaklarını söylemekti; ama "seni seviyorum" diye yazmalıydı. Gönül okşayıcı

sözlerle, onu uyutmalıydı. Buna cesaret edemiyordu. Thérèse, gerçeği üstü kapalı biçimde sezdirirdi ona. Anlaşılmaz sözlerle kendi kendini suçladı. Karamsarca, yaşamın akıntısına kapılıp gitmiş ruhlardan, nesnelerin hareketli okyanusunda, insanın ne kadar da küçük olduğundan bahsetti. Sevgi dolu bir hüznle, ruhunun küçük bir köşesinde, kendinden iyi bir anı saklamasını diledi ondan.

Mektubu, Fiesole Meydanı'ndaki posta kutusuna götürdü. Alacakaranlıkta çocuklar kaydırak oynuyorlardı. Tepenin yüksekliklerinden, güzel Floransa'nın, çukurunda bir mücevher gibi taşıdığı kibar kupaya baktı. Akşamın huzuru onu titretti. Mektubu kutuya attı. Yaptığı şeyin ve sonuçlarının bilincine, ancak o an vardı.

Çiçek açmış bahar güneşinin sarı güllerini yaydığı Segneuri Meydanı'nda, öğle vaktinin gelişi, pazara gelmiş tahıl ve makarna satıcılarının kaba kalabalığını dağıtıyordu. Lanzi'nin dibinde, toplu heykellerin önünde, gezgin dondurmacılar, kırmızı pamuklarla örtülü masalar üzerinde, tabanlarında Bibite Ghiacciate yazılı küçük şatolar kurmuşlardı. Gökyüzünün uysal neşesi, yeryüzüne doğru inmekteydi. Thérèse ve Jacques, Boboli bahçelerine yapmış oldukları sabah gezintisinden dönüyor, ünlü Loggia'nın önünden geçiyorlardı. Thérèse, Bolonyalı Jean'ın Sabine'ine, bir kadının, başka bir kadını incelerkenki merakıyla bakıyordu; ama Dechartre sadece Thérèse'e bakıyordu.

– Günün canlı ışığının güzelliğinizi övmesi, sizi sevmesi, yanaklarınızın incecik sedefini okşaması, muhteşem bir şey.

– Evet, diye yanıt verdi Thérèse. Mum ışığı, hatlarımı sertleştirir. Bunu fark etmiştim. Maalesef, ben akşam kadını değilim. Oysaki kadınlar kendilerini göstermek, hoşla gitmek fırsatını daha çok akşamları bulurlar. Prenses Seniavine'in teni, akşamları mat, yaldızlı, güzel bir tendir. Güneşe çıkıncaysa, bir limon kadar sarı. Bunu pek de umursamadığını söylemek gerek. Kendini beğendirme kaygısına düşmüş

kadınlardan değildir.

– Siz öyle misiniz?

– Ah! Evet... Eskiden kendim için öyleydim, şimdi ise sizin için...

Thérèse, kolları ve bacaklarıyla, Roma'nının kucağından sıyrılmaya çalışan iri, uzun, güçlü Sabine'i inceliyordu hâlâ.

– Bir kadının güzel olması için illa ki yapısının böyle kuru, kollarının bacaklarının bu kadar uzun mu olması gerekiyor? Ben hiç böyle değilim.

Dechartre, ona güven vermeye çalıştı; ama Thérèse kaygılanmamıştı. Kızıl pamuktan bir örtünün üzerinde bakırları parlayan gezgin dondurmacının küçük şatosuna çevirdi bakışlarını. Az önce orada, ayakta, şehir işçilerinin yaptığı gibi dondurma yemek istedi canı aniden.

– Bir saniye, dedi Dechartre.

Lanzi'nin sol yanında uzanan sokağa doğru koşup gözden kayboldu.

Bir süre sonra geri döndüğünde zamanın, üzerindeki altın yıldızları yarı yarıya dökmüş olduğu, sapında, orta kısmı kırmızıyla minelenmiş bir Floransa zambağı bulunan küçük bir kaşık uzattı.

– Dondurmanızı yemeniz için. Dondurmacı kaşık vermiyor. Dilinizle yalamak zorunda kalacaktınız. Bu da çok güzel olacaktı; ama alışık değilsiniz.

Thérèse kaşığı tanıdı. Bir önceki gün Lanzi yakınlarındaki bir antika dükkânında ilgisini çekmiş küçük bir mücevherdi.

Mutluydular... Dopdolu, yalın sevinçlerini, hiç anlamı olmayan, hafif sözlerle dile getiriyorlardı ve Floransa'lı atalarından kalmış mimiklerle, eski İtalyan öykücülerinin sözlerini yeniden söyledikçe, gülüyorlardı. Thérèse bu eskil, neşeli yüzün kusursuz oyunuyla eğleniyordu; ama sözlerin hepsini anlayamıyordu... Jacques'a.

- Ne söyledi? diye soruyor, o da:
- Bilmek mi istiyorsunuz? diyordu.

Evet, istiyordu.

– Pekâlâ! Yatağındaki pireler, sizin gibi olsaymış çok sevinirmiş, dedi.

Thérèse, dondurmasını bitirince, Jacques Or San Michele'yi gidip bir daha görmeye zorladı onu. O kadar yakındı ki! Meydanı yanlamasına geçer geçmez, eski taş mücevheri buluverirlerdi. Gittiler. Saint Georges'la, Saint Marc'ın tunçtan heykellerini incelediler. Dechartre, evin pul pul olmuş duvarında posta kutusunu yeniden gördü. Sonra, mektubu atan küçük, eldivenli eli acı bir kesinlikle anımsadı. Thérèse'in sırrını yutmuş bu bakırdan ağız, iğrenç geliyordu ona. Gözlerini ondan ayıramıyordu. Tüm neşesi kaçmıştı. Thérèse bu arada kaba havari heykelini sevmeye çalışıyordu.

– Dürüst ve içten bir görünüşü olduğu doğru. Konuşmaya başlasaydı, yalnız doğru sözler çıkardı ağzından.

Dechartre, acı acı karşılık verdi:

- Bir kadının ağzı değil bu.

Thérèse ne düşündüğünü anladı. Yumuşak bir sesle:

– Dostum, niçin benimle böyle konuşuyorsunuz? Ben, tamamen içtenim.

– Siz neye içten olmak istiyorsunuz? Biliyorsunuz ki bir kadın yalan söylemeye mecburdur.

Thérèse durakladı, sonra:

– Bir kadın yararsız yalanlar söylemediği zaman içtendir, dedi.

Thérèse, koyu gri bir elbise giymiş, çiçekli sarı salkımlar altında kayar gibi ilerliyordu. Koca yemiş çalıları, terasın dik kenarını gümüş rengi yıldızlarla sarmıştı. Tepelerin yamaçlarındaki defneler kokulu alevler fırlatıyordu.

Vivian Bell, güzel kokularla dolmuş bahçede, bembeyaz ilerliyordu.

– Görüyorsunuz ya darling, Floransa gerçekten de bir çiçekler şehri. Ambleminin kırmızı zambak oluşu boşuna değil. Bugün bayram darling.

– Ya!.. Bayram mı bugün?

– Darling, mayısın ilk gününde, Primavera'da olduğumuzu bilmiyor musunuz? Bu sabah çok hoş bir peri ülkesine açmadınız mı gözlerinizi? Ah, darling... Çiçek bayramını kutlamıyor musunuz? Çünkü biliyorum my love, siz çiçekleri seversiniz, sevensiniz onlara karşı. Bana, neşeyi ve acıyı hissedebildiklerini, insanlar gibi acı çektiklerini söylemişsiniz.

– Ya!.. Bizler gibi acı çektiklerini mi söylemiştim?

– Evet, söylediniz! Bugün onların bayramı. Ataların geleneğine uygun, eski ressamlarca benimsenmiş kurallarına göre kutlamalıyız bunu.

Thérèse işitiyor, anlamıyordu. Eldivenin içinde yeni aldığı bir mektubu buruşturuyordu. İtalyan pulu taşıyan ve içinde yalnızca iki satır yazılı bir mektup:

"Bu gece Büyük Britanya Oteli'ne indim. Lurgarno Acciaioli. Öğleden önce sizi bekliyorum. No 18."

– Ah, darling! Her yıl 1 Mayıs'ta yeniden doğuşu kutlamanın Floransa için bir gelenek olduğunu bilmiyor musunuz? Ama o zaman, Botticelli'nin, çiçek bayramına adanmış tablosunu, düşsel bir sevinçle dolu, doyum olmaz "Bahar"ını tam olarak anlayamazsınız. Eskiden darling, mayısın bu ilk gününde tüm kent sevince boğulurdu. Genç kızlar bayram elbiselerini giyer, akdikenlerinden taç takar, uzun alaylar oluşturarak Carso'dan, çiçek tarlalarının altından geçer, yenilenmiş otlar üzerinde, defneler altında korolar oluştururlardı. Biz de onlar gibi yapacağız. Bahçede dans edeceğiz.

– Bahçede dans mı edeceğiz?

– Evet darling. Size onbeşinci yüzyılın Toskana adımlarını öğreteceğim. Londra'nın kitaplık ustalarının en eskisi Mösyö Morisson tarafından bir elyazmasında bulundu bunlar. Çabuk dönün my love. Çiçeklerden şapka yapıp takacağız ve dans edeceğiz.

– Tamam tatlım, dans edeceğiz.

Sonra, parmaklıklı kapıyı itti. Bir sel yatağı gibi çukurlaşmış, taşlarını gül çalıları altında gizleyen küçük yoldan kaçarcasına uzaklaştı. Bulduğu ilk arabaya atlayıverdi. Arabacının şapkasında da, kamçının sapında da peygamber çiçekleri vardı.

Thérèse, koyu gri bir elbise giymiş, çiçekli sarı salkımlar altında kayar gibi ilerliyordu. Koca yemiş çalıları, terasın dik kenarını gümüş rengi yıldızlarla sarmıştı. Tepelerin yamaçlarındaki defneler kokulu alevler fırlatıyordu.

Vivian Bell, güzel kokularla dolmuş bahçede, bembeyaz ilerliyordu.

– Görüyorsunuz ya darling, Floransa gerçekten de bir çiçekler şehri. Ambleminin kırmızı zambak oluşu boşuna değil. Bugün bayram darling.

– Ya!.. Bayram mı bugün?

– Darling, mayısın ilk gününde, Primavera'da olduğumuzu bilmiyor musunuz? Bu sabah çok hoş bir peri ülkesine açmadınız mı gözlerinizi? Ah, darling... Çiçek bayramını kutlamıyor musunuz? Çünkü biliyorum my love, siz çiçekleri seversiniz, sevenseniz onlara karşı. Bana, neşeyi ve acıyı hissedebildiklerini, insanlar gibi acı çektiklerini söylemişsiniz.

– Ya!.. Bizler gibi acı çektiklerini mi söylemişim?

– Evet, söylediniz! Bugün onların bayramı. Ataların geleneğine uygun, eski ressamlarca benimsenmiş kurallarına göre kutlamalıyız bunu.

Thérèse işitiyor, anlamıyordu. Eldivenin içinde yeni aldığı bir mektubu buruşturuyordu. İtalyan pulu taşıyan ve içinde yalnızca iki satır yazılı bir mektup:

"Bu gece Büyük Britanya Oteli'ne indim. Lurgarno Acciaioli. Öğleden önce sizi bekliyorum. No 18."

– Ah, darling! Her yıl 1 Mayıs'ta yeniden doğuşu kutlamanın Floransa için bir gelenek olduğunu bilmiyor musunuz? Ama o zaman, Botticelli'nin, çiçek bayramına adanmış tablosunu, düşsel bir sevinçle dolu, doyum olmaz "Bahar"ını tam olarak anlayamazsınız. Eskiden darling, mayısın bu ilk gününde tüm kent sevince boğulurdu. Genç kızlar bayram elbiselerini giyer, akdikenlerinden taç takar, uzun alaylar oluşturarak Carso'dan, çiçek tarlalarının altından geçer, yenilenmiş otlar üzerinde, defneler altında korolar oluştururlardı. Biz de onlar gibi yapacağız. Bahçede dans edeceğiz.

– Bahçede dans mı edeceğiz?

– Evet darling. Size onbeşinci yüzyılın Toskana adımlarını öğreteceğim. Londra'nın kitaplık ustalarının en eskisi Mösyö Morisson tarafından bir elyazmasında bulundu bunlar. Çabuk dönün my love. Çiçeklerden şapka yapıp takacağız ve dans edeceğiz.

– Tamam tatlım, dans edeceğiz.

Sonra, parmaklıklılı kapıyı itti. Bir sel yatağı gibi çukurlaşmış, taşlarını gül çalıları altında gizleyen küçük yoldan kaçarcasına uzaklaştı. Bulduğu ilk arabaya atlayıverdi. Arabacının şapkasında da, kamçının sapında da peygamber çiçekleri vardı.

– Büyük Britanya Oteli, Lungarno Acciaioli!

Lungarno Acciaioli'nin nerede olduğunu biliyordu... Akşam gitmişti oraya. Nehrin dalgalı örtüsü üzerinde, güneşin parça parça olmuş altınları gözlerinin önüne geliyordu. Sonra gece başlamıştı. Sessizlik içinde suların boğuk fısıltıları, sözler, onu heyecanlandıran bakışlar, sevgilisinin ilk öpüşü, karşı konulmaz aşkın başlangıcı. Ah! Evet, Lungarno Acciaioli'yi, nehrin Pont-Vieux'nün ötesindeki kıyısını anımsıyordu... Büyük Britanya Oteli... Biliyordu: rıhtım üzerinde, büyük, taş bir ön cephe. Madem gelmesi gerekiyordu. Oraya gelmiş olması daha iyiydi. Manin Meydanı'ndaki Dechartre'ın kaldığı Kent Oteli'ne de gelebilirdi. Aynı koridorda, kapı komşusu olmamaları iyi olmuştu... Lungarno Acciaioli!.. Hızlı hızlı götürüldüğünü gördükleri şu ölü, bir yerlerde, çiçekli, küçük bir mezarlıkta huzur içindeydi...

– Numara 18.

İçinde İtalyan tarzı sobasıyla, çıplak bir otel odasıydı bu. Masanın üstüne özenle yerleştirilmiş bir fırça takımı ve bir demiryolları tarifi. Ne bir kitap, ne de bir gazete. O içerideydi. Thérèse onun kemikli yüzündeki heyecanı, derin ıstırapı sezdi. Sert, dayanılması güç bir duygu hissetti içinde. Le Ménil bir sözcük, bir hareket bekledi; ama Thérèse bir yabancı gibi uzaktı. Hiçbir şeye cesaret edemiyordu.

– Thérèse, benim bilmediğim şeyler var. Konuşun.

Bir sessizlik anından sonra, Thérèse, dayanılmaz bir ağırlıkla cevap verdi:

– Tanrı aşkına. Ben Paris'teyken ne diye gittiniz sanki?

Le M  nil, Th  r  se'in kederli sesinde, sevecen bir sitem sezdi, sezmek istedi. Yüzüne renk geldi. Ateşli ateşli cevap verdi:

– Ah! Eğer bilseydim!.. Aslında hiç de umurumda değildi bu av partisi! Ama siz... Mektubunuz. 27 tarihli mektubunuz (tarihler konusunda yetenekliydi) korkunç bir kaygıya düşürdü beni. O sırada bir şey olmuştu. Her şeyi anlatın bana.

– Dostum, beni artık sevmediğinizi sanıyordum.

– Ama   imdi bunun doğru olmadığını bildi  inize göre?

–   imdi...

Th  r  se kolları sarkık, ellerini kavuşturmuş,   ylece kaldı. Sonra zoraki bir sakinlikle:

– Tanrım!.. Dostum, biz bilmeden birleştik. Asla bilinmez böyle şeyler. Gen  siniz, aşağı yukarı aynı yaşta olduğumuza göre, benden de genç sayılırsınız. Kuşkusuz, gelecekle ilgili planlarınız vardır.

Le M  nil gururla, dosdoğru ona baktı. Th  r  se daha az güvenle, konuşmasına devam etti.

– B  y  kleriniz, anneniz, halalarınız, general amcanızın, sizin için planları vardır. Bu çok doğal. Ben, bir engel olabilirdim size... Yaşamınızdan çıkıp gitmem en iyisi. Birbirimiz için güzel birer anı olarak kalırız.

Th  r  se, Le M  nil'e eldivenli elini uzattı. Le M  nil kollarını kavuşturdu:

– Demek beni istemiyorsunuz artık? Beni hiçbir

erkeğin olmadığı kadar mutlu ettin, sonra da fırlatıp attın. Bu da böylece bitti sanıyorsun!.. Ne demiştiniz bana? Bir bağ çözülebilir de. İnsan birleşir de, ayrılabilir de... Hayır, böyle bir şey olamaz! Siz, bırakıp gidecek bir kadın değilsiniz.

– Evet, belki de böyle bir durumda, herkesin verdiğinden daha fazla önem verdiniz bana. Sizin için sıradan bir eğlence değildim; ama ya sandığınız kadın değilsem ben, ya sizi aldatmışsam, ya uçarıysam... Biliyorsunuz, söylemişler... Ya size karşı, olmam gerektiği gibi olmadıysam...

Durakladı. Sonra, sözleriyle çakışan ciddi, saf bir sesle:

– Ya, size ait olduğum zamanlarda, başka şeylerin peşinde sürüklendiysem, başka merakların peşinden. Ya size, ciddi duygular için yaratılmamışım ben dersem...

Le Ménil sözünü kesti.

– Yalan söylüyorsunuz.

– Evet, yalan söylüyorum. Üstelik bu konuda pek de iyi sayılmam. Geçmişimizi karalamak istemezdim. Haksızdım. Bildiğiniz biri bir şey; ama...

– Ama ne?

– Ah!.. Size hep bunu söyledim. Emin değilim. Söylenenlere göre, kesin sözler verebilen kadınlar da varmış. Benim, onlar gibi olmadığım konusunda uyarmıştım sizi. Hiçbir şey için güvence vermediğimi söylemiştim.

Le Ménil, başını sağa sola sallıyordu. Sanki öfkeli dirdiğimizde, saldırıp saldırmamak konusunda tahrik ettiğimiz bir hayvana benziyordu.

– Ne demeye çalışıyorsunuz? Anlamıyorum... Hiçbir şey anlamıyorum. Açık konuş... Açık diyorum, anlıyor musun? Aramızda bir şeyler var. Ne olduğunu bilmiyorum; ama öğrenmek istiyorum. Ne oldu?

– Söyledim ya size dostum. Kendinden emin bir kadın değilim ben ve bana güvenmemeliydiniz. Hayır! Güvenmemeliydiniz. Size hiçbir şey için söz vermedim... Hem sonra söz vermiş olsaydım bile, söz dediğin nedir ki?

– Artık beni sevmiyorsun. Ah!.. Beni artık sevmiyorsun, bu çok açık. Ne yazık senin için! Bense seni hâlâ seviyorum. Kendini vermemeliydin. Geri alacağını sanma. Seni seviyorum ve alıkoyuyorum... Bu kadar kolay kurtulacağını mı sanıyordun benden? Dinle beni biraz. Seni sevmem, sana bağlanmam, sensiz yaşayamamam için elinden geleni yaptın. Hayal bile edilemeyecek hazlar tattık birlikte. Payını inkâr etme. Ah! Sana zorla sahip olmadım. Sen de çok istedin bunu. Daha altı hafta önce, daha iyisini aramıyordun. Her şeyimsin sen. Ben de senin her şeyindim. Senin mi ben, benim mi sen olduğunu anlayamadığımız anlar yaşadık iç içe. Sonra birdenbire, her şeyi unutmamı, artık seni tanımamamı, benim için yaşamda karşılaştığım herhangi bir kadın kadar yabancı olmanı sindirmemi istiyorsun. Ah! Ne kadar da küstahsın sen! Bir bakalım, yoksa düş mü gördüm ben? Öpüşlerin, boynumda hissettiğim nefeslerin, çılgınlıkların... Bütün bunlar, gerçek değil miydi yoksa? Hepsini ben mi uydurdum, söyle? Ah! Şüphe yok, beni seviyordun. Hâlâ hissediyorum aşkını. Eh işte! Ben değişmedim. Önceden nasılsam, hâlâ öyleyim. Benden şikayet edemezsin. ~~Seni diğer~~ kadınlarla aldatmadım. Bununla üstünlük taslamak bana göre değil. Yapamazdım. İnsan bir kez seni tanıdı mı, en güzellerde

bile yavan bir tat bulur. Seni aldatmak, aklımın ucundan bile geçmedi. Size hep kibar bir erkek gibi davrandım. Neden beni artık sevmeyeceksiniz? Yanıt ver bana, konuşsana. Hâlâ beni sevdiğini söyle. Bu bir gerçek olduğuna göre, söyle! Gel, gel... Beni eskiden olduğu gibi sevdiğinizi hemen hissedeceksiniz Thérèse. Çok mutlu olduğumuz Spontini Sokağı'ndaki o küçük yuvada olduğu gibi. Gel!...

Üzerine atıldı. Ateşli, kolları açık. Thérèse'in gözleri korkuyla doldu. Buz gibi bir dehşetle geriye itti onu.

Le Ménil anladı, durdu.

– Bir sevgilin var senin! dedi.

Thérèse, yavaşça başını eğdi, sonra kaldırdı. Ciddi ve sessizdi.

O zaman Le Ménil, göğsüne, omzuna, yüzüne vurmaya başladı. Hemen sonra utançla geriledi. Gözlerini yere indiriyor, susuyordu. Parmakları dudaklarındaydı, tırnaklarını kemiriyordu. Elinin, korsajın bir iğnesiyle yaralandığını, kanadığını fark etti. Bir koltuğa attı kendini. Kanını silmek için mendilini çıkardı. Düşüncesiz, umursamaz duruyordu.

Thérèse başı dik, rengi solmuş, bakışları buğulanmış, sırtını kapıya dayamış, yırtılmış peçesini çıkarıyor, içgüdüsel olarak şapkasını düzeltiyordu. Le Ménil, buruşturulan kumaşların çıkardığı ve bir zamanlar kendisine enfes gelen hafif gürültüyle irkildi. Ona baktı ve tekrar sinirlendi.

– Kim? Bilmek istiyorum.

Thérèse hareketsiz kaldı. Beyaz yüzünde, yediği yumruğun yakıcı izi vardı. Yumuşak bir soğukkanlılıkla yanıt verdi.

– Size söyleyebileceğim her şeyi söyledim. Daha fazlasını sormayın bana. Buna gerek yok.

Le Ménil, Thérèse'in daha önce hiç görmediği acımasız bir bakış fırlattı ona.

– İsterseniz söylemeyin adını. Onu bulmakta hiç güçlük çekmeyeceğim.

Thérèse susuyordu. Onun için üzüntülü, başka biri için kaygılıydı. Sıkıntıyla, telaşla doluydu içi. Yine de ne pişmanlık, ne acı, ne de keder hissediyordu. Ruhu, başka yerlerdeydi.

Le Ménil, onun içinden geçenleri belli belirsiz bir duyguyla sezdi. Thérèse'i bu kadar yumuşak başlı, bu kadar durgun, kendisine ait olduğu zamanlardakinden bir başka güzel, bir başkası için güzel bulmanın kızgınlığı içinde, onu öldürmek geçti içinden.

– Git! Git! diye haykırdı.

Sonra, hiç de alışık olmadığı bu kin bunalımıyla altüst olmuş bir durumda, başını ellerinin arasına aldı ve hıçkırmaya başladı.

– Bu acı Thérèse'e dokundu. Onu yatıştırmak, ayrılışı yumuşatmak umuduna kapıldı. Dostça geldi, yanına oturdu.

– Dostum, beni ayıplayın. Ayıplanacak, acınası bir durumdayım. İsterseniz hor görün beni. Tabi yaşamın oyuncağı olmuş zavallı bir yaratık hor görülebilirse. Beni, istediğiniz şekilde yargılamakta özgürsünüz; ama öfkenizde, benim için küçükük bir dostluk, hem güneşi, hem karayeli aynı anda dans ettiren bu sonbahar havası gibi, tatlı sert bir anı kalsın. Bunu hak ediyorum. Yaşamınızdan geçmiş hoş

ve boş konuğa karşı katı davranmayın. Nereye gittiği bilinmeyen kederli bir yolcuyu uğurlar gibi uğurlayın beni de. Gidişlerde hep o kadar hüzün olur ki!.. Az önce bana kızmıştınız. Sizi suçlamıyorum. Sadece acı çekiyorum. Bana karşı biraz yakınlık kalsın içinizde. Kim bilir? Gelecek, daima bir bilinmezdir. Önüm çok puslu, çok karanlık. Size karşı iyi, açık, içten davrandığımı, sizin de bunu unutmayacağınızı düşünebileyim. Zamanla beni anlayacak, affedeceksiniz. Bugünden sonra biraz acıma olsun içinizde.

Le Ménil onu dinlemiyordu. Duru duru, pırıl pırıl akan bu sesin okşayışıyla yatışmıştı sadece. Yeniden sıçrayarak:

– Onu sevmiyorsunuz. Sevdığınız kişi benim. Öyleyse? dedi.

Thérèse durakladı, sonra:

– Ah!.. Kimi sevip kimi sevmediğini söylemek bir kadın için kolay bir seçim değildir. En azından benim için öyle. Diğerleri nasıl yapıyor, bilmiyorum; ama hayat çok da yumuşak değil! Fırlatıp savurur insanı, itip kakar, diye cevap verdi.

Le Ménil ona baktı. Çok sakindi. Aklına bir fikir gelmişti. Bir çözüm bulmuştu. Çok basitti. Affedecek, unutacaktı; ama tatlı bir şartla; Thérèse hemen kendisine dönecekti.

– Thérèse, onu sevmiyorsunuz değil mi? Bu bir hataydı, bir dalgınlık anıydı. Yaptığınız korkunç, aptalca bir şeydi. Zayıflığınıza, şaşkınlığınıza, kızgınlığınıza yenildiniz. Hepsi bu... Söz verin bana, artık bir daha onu görmeyeceksiniz.

Thérèse'i kollarına aldı.

– Söz verin!..

Thérèse susuyordu. Dişleri sıkılmıştı, suratı asılmıştı. Robert bileğini sıktı. Thérèse çılgık attı.

– Canımı acıtiyorsunuz.

Le Ménil düşüncesini gerçekleştirmekte ısrarcıydı. Masaya sürükledi onu. Masanın üstünde, fırça takımının yanında, bir mürekkep şişesiyle, bir otelin sayısız pencereci cephesini gösteren, büyük, mavi resimli birkaç mektup kâğıdı buluverdi.

– Söyleyeceklerimi yazın, mektubu ben götürürüm.

Thérèse direniyordu. Robert, dizleri üzerine düşürdü onu.

– Yapamam, istemiyorum.

– Neden?

– Çünkü... Bilmek mi istiyorsunuz?... Çünkü seviyorum onu.

Robert aniden bıraktı kolunu. Eğer elinde silahı olsaydı, belki de onu öldürürdü; ama hemen sonra, öfkesi kederle islandı. Artık ölmek isteyen oydu, ümitsizdi...

– Az önce söylediğiniz doğru mu? Mümkün mü bu? Gerçek mi?

– Ben biliyor muyum sanki? Söyleyebilir miyim? Anlıyor muyum? Bir düşüncem, bir duygum, ne olursa olsun bir pırıltım var mı?

Biraz zorladı kendini, sonra ekledi:

– Şu an kederimden, sizin ümitsizliğinizden başka şey düşünebiliyor muyum ki?

– Seviyorsun onu! Seviyorsun. Nasıl biri? Böyle

sevdiğin neyi var?

Şaşkınlıktan aptallaşmıştı. Bir heyecan uçurumundaydı; ama Thérèse'in az önce söyledikleri, ne olursa olsun yollarını ayırmıştı artık. Ona sert davranmayı, onu yakalayıp tartaklamayı, kötü ve inatçı bir malıymış, kendine ait bir nesneymiş gibi, onu istediği şekle sokmayı göze alamıyordu artık.

– Onu seviyorsunuz! Onu!.. Ama size kendini sevdirecek ne dedi? Ne yaptı? Sizi tanırım. Görüşleriniz beni şok ederdi; ama bunu her seferinde söylemezdim size. İddiasına girerim, soylu çevreden bile değildir. Sizi sevdiğini mi sanıyorsunuz? Buna inanıyor musunuz? Yanılıyorsunuz. Sizi sevmiyor. Sadece övünmüştür, hepsi bu!.. İlk fırsatta terk edecek sizi. Saygınlığınızı yeteri kadar zedeledikten sonra yol verecektir size. Çapkınlığa kurban gideceksiniz. Gelecek yıl, "Herkesle düşüp kalkıyor." diyecekler sizin hakkınızda. Babanız için üzülüyorum sadece. Dostlarımdan biridir. Yaptıklarınızı öğrenecek, onu aldatabileceğinizi sanmayın.

Thérèse dinliyordu. Aşağılanmıştı; ama onu bağışlayıcı bulmaktan acı duyacağı düşüncesi onu yatıştırıyordu.

Robert, içtenlikle aşağılamaktaydı. Bu küçümseme, yatıştırıyordu Robert'i. İçinde ne var ne yoksa boşalttı.

– Nasıl oldu bu iş? Bana söyleyebilirsiniz.

Thérèse öyle acıyordu ki Robert aynı tavırla konuşmaya cesaret edemedi. Yine kindar bir havaya büründü.

– Görünüşte sizi kurtarmaya yardım edeceğimi, size yine geleceğimi, kocanızı eskisi gibi ziyaret edeceğimi mi sanıyorsunuz?

– Kibar bir erkeğin yapması gerekenleri yapacağınızı

düşünüyorum. Sizden hiçbir şey istemiyorum. Sizi, mükemmel bir dost olarak anımsamak isterdim. Bana karşı iyi niyetli, hoşgörülü olduğunu sanıyordum; ama bu imkânsız. Görüyorum ki dostça ayrılamayacağız. İleride, ileride daha doğru yargılayacaksınız beni. Elveda!..

Le Ménil, Thérèse'e baktı. Yüzünde öfkeden çok, keder vardı şimdi. Thérèse, onun gözlerini hiçbir zaman böyle kuru, mor halkalarla çevrili; seyrek saçları altında şakaklarını, böylesine kuru görmemişti. Sanki bir saat içinde yaşlanmış gibiydi.

– En iyisi sizi uyarayım. Sizi tekrar görmem imkânsız artık. Siz, elde edilip de kaçırıldıktan sonra, herkes içinde karşılaşılabilecek bir kadın değilsiniz. Bunu size söylemiştim. Diğerleri gibi değilsiniz. Kendinize özgü bir zehriniz var. Bana bu zehiri içirdiniz... Hâlâ onu içimde, damarlarımda hissediyorum. Sizi neden tanıdım ki?

Thérèse, ona iyilikle baktı.

– Elveda!.. Benim, böylesine acı pişmanlıklara değmeyeceğimi düşünün.

Robert, Thérèse'in elini kapının anahtarına götürdüğünü görünce, bu hareketle onu yitireceğini, bir daha hiç ele geçiremeyeceğini sezince, bir çığlık kopardı ve ileri atıldı. Hiçbir şey anımsamıyordu artık. Ona yalnız; bitmiş, büyük bir felaketin, önlenemez bir yasın şaşkınlığı kalıyordu ve bu şaşkınlığın derinliklerinden bir arzu yükseliyordu. Gidene ve bir daha dönmeyecek olana, tekrar sahip olmak istiyordu. Thérèse'i kendine çekti. İstiyordu, yalnızca istiyordu. Hayvanı arzusunun tüm gücüyle istiyordu onu. Thérèse serbest, tetikte, var olan tüm gücüyle direndi. Örselenmiş, ezilmiş,

koparılmış, parçalanmış sıyrıldı. Korkmamıştı bile.

Robert, artık her şeyin faydasız olacağını anladı. Artık kendisine ait olmadığını, bir başkasına ait olduğunu anımsadı. Acısı geri dönmüştü. Hakaretler yağdırdı üzerine, ve dışarı itti onu.

Thérèse koridorda bir an hareketsiz, öylece durdu. Gururun, artık geçmişte kalmış aşklarına degecek son bir bakışa, bir sözcüğe ihtiyacı vardı.

Ama Le Ménil "Defol!.." diye haykırdı ve sertçe kapıyı çarptı.

Thérèse, Via Alfieri de üzerinde kuru otlar bitmiş avlunun, iç kısmındaki küçük köşkü yeniden gördü. Onu; sakin, sessiz, keçileri ve su perileriyle, Grandüşes Élısa zamanının âşıklarına sadık buldu. Daha ilk anda; kaba, acı verici dünyadan kaçmış, yaşamının insana yüklediğı kederle henüz tanışmamış olduğı zamanlara dönmüş gibi hissetti kendini. Basamaklarına gül yaprakları serpiştirilmiş merdivenin başında, Dechartre kendisini beklemekteydi. Thérèse, kollarına atıldı ve kendini bıraktı. Dechartre hareketsiz bedeni, önünde sararıp solduğı, titrediğı kadının değerli cesediymiş gibi taşıdı. Thérèse, gözkapakları yarı kapalı, güzel bir av oluşun yüce aşığılanışını tadıyordu. Yorgunluğı, kederi, gündüz yaşadığı bıkkınlıklar, şiddet anıları, özgürlüğüne yine kavuşması, unutmaya ihtiyacı, bir korku kalıntısı, her şey; ama her şey sevgisini canlandırıyor, kıskırtıyordu. Yatağın üstüne devrildi, kollarını sevgilisinin boynuna doladı.

Kendilerine geldiklerinde, çocuklar kadar neşeliydiler. Gülüyor, önemsiz şeylerden bahsediyor, oyunlar oynuyor, resimli tabaklara yığılmış limonlardan, portakallardan,

karpuz dilimlerinden ısıyorlardı. Thérèse'in üzerinde bir tek ince, pembe gömleği vardı. O da omzunun yarısına kadar sıyrılıyor, bir göğsünü açığa çıkarırken ötekini gizliyor, gömleğin altından ucunun kızarıklığı belli oluyordu. Çıplaklığını sunmanın tadını çıkarıyordu. Dudakları aralanıyor, ıslak dişleri parıldıyordu. Kendini beğendirme kaygısıyla Dechartre'a, kendisi için kurduğu bilgince düştün sonra, hayal kırıklığına uğramadığını soruyordu.

Dechartre, ayarlamış olduğu gün ışığının okşayıcı parıltıları altında taptaze bir sevinçle seyrediyordu Thérèse'i. Onu öpücüklere, övgülere boğuyordu.

Nazlı okşayışlar, dostça atışmalar, mutlu bakışlar içinde, kendilerinden geçiyorlardı. Sonra aniden ciddileşiyor, kilitlenmiş dudaklar, gözlerindeki karamsarlıkla, aşkı nefrete benzeten şu kutsal öfkeye kapılıyor, tekrar birbirlerine kavuşuyor, karışıyor, uçurumu arıyorlardı.

Thérèse, ıslak gözlerini tekrar açıyor ve gülümsüyordu. Yeni yeni iyileşen bir hastanın yumuşaklığıyla, başı yastığın üstünde, saçları dağınık...

Dechartre, şakağındaki ufak, kırmızı izin nereden geldiğini sordu ona. Thérèse unuttuğunu, önemli bir şey olmadığını söyledi. Tam olarak yalan söylemiyordu, açık yüreklilikle konuşuyordu. Gerçekten de unutmuştu.

Güzel, kısacık öykülerini, karşılaştıkları gün başlamış tüm yaşamlarını anımsıyorlardı.

– Biliyorsunuz, gelişinizin ertesi günü, terasta, arkası gelmeyen belirsiz şeylerden bahsediyordunuz bana. Beni sevdiğinizi sezmiştim.

– Size aptal görünmekten korkmuştum.

– Biraz da öyleydiniz, benim zaferimdi bu. Sizi, yanımda heyecanlı görmeyince kızmaya başlıyordum. Siz beni sevmeden önce ben sizi sevdim. Ah! Bu benim yüzümü kızartmıyor.

Dechartre, dişlerinin arasına bir damla köpüklü şarap damlattı; ama yuvarlak masanın üstünde bir şişe Trasimene şarabı duruyordu. Thérèse akşam, çentiklenmiş opal kupa içinde hüznü, güzel duran gölün anısına, şarabın tadına bakmak istedi. İtalya'ya ilk geliyordu. Altı yıl geçmişti üstünden.

Dechartre, güzellikleri onsuz keşfetmiş oluşuna çattı.

Thérèse:

– Sen yokken, hiçbir şeyi görmesini bilmiyordum. Neden daha önce gelmedin sen? dedi.

Dechartre, ağır bir öpücükle susturdu onu. Thérèse, sevinçten bitkin düşmüş, teni mutlu ve yorgun bir durumda kendine geldiğinde:

– Evet, seni seviyorum! Evet, bir tek seni sevdim! diye haykırdı.

Le Ménil ona: "Yarın akşam, saat yedide gidiyorum, garda olun." diye yazmıştı.

Thérèse de gitmişti. Otelin arabaları önünde, kül rengi, pelerinli uzun bir manto içinde gördü onu Thérèse. Le Ménil sadece:

- Vay, siz misiniz?.. dedi.
- Ama dostum, beni siz çağırдыңız ya.

Le Ménil, Thérèse ona döner, yine onu sever, her şey unutulur ya da o "bu bir denemeydi" der diye aptalca bir umuda kapılıp yazdığını itiraf etmedi.

Thérèse böyle konuşmuş olsaydı, hiç tereddüt etmez, hemen inanırdı ona.

Ama Thérèse'in ağzını açmasıyla hayal kırıklığına uğradı ve kuru kuru:

- Ne söyleyeceksiniz bana? Konuşmak size düşer, bana değil. Size sunacak bir açıklamam yok. Kendini bir ihanetten aklayacak kişi ben değilim.

- Bu kadar zalim, bu kadar nankör olmayın geçmişe karşı dostum. İşte size tüm söyleyebileceğim bu ve size hâlâ gerçek bir dostun kederiyle, sizi terk ettiğimi söylemem gerekiyor.

– Hepsi bu mu? Bunu ötekine söyleyin. Benden çok, ötekinin ilgisini çekecektir.

– Beni çağırdınız, ben de geldim, pişman etmeyin.

– Sizi zahmete soktuğum için üzgünüm. Gününüzü daha iyi değerlendirebilirdiniz. Sizi alıkoymayayım. Gidin, ona katılın, istekten ölüyorsunuz.

İşittiği bu zavallı, sefil sözlerin, insanın sonsuz acısının sadece tek bir anını yansıttığını ve trajedinin benzer şeyleri işlediğini düşününce, alayla karışık bir kedere kapıldı. Dudaklarında beliren hafif kıvrım, bunu açığa vurdu. Le Ménil, onun güldüğünü sandı.

– Gülmeyin, beni dinleyin. Dünden önceki gün, otel odasında sizi öldürmek istedim. Buna öylesine yaklaştım ki ne demek olduğunu iyi biliyorum şimdi. Bundan dolayı yapmayacağım, hiç keyfiniz kaçmasın. Hem zaten ne işe yarar ki bu? Gerekenin yapılması gerektiğine, kendi adıma önem verdiğimden, Paris'te sizi görmeye geleceğim. Beni kabul etmenizin mümkün olmadığını öğrenince üzüleceğim. Kocanızı göreceğim. Babanızı da tabi. Biraz uzun sürecek bir yolculuğa çıkmadan önce, vedalaşmak için yapacağım bunları. Elveda madam!

Le Ménil, ona sırtını döndüğü an Thérèse, Miss Bell ile Prens Albertinelli'nin yük vagonları bölümünden çıkıp kendisine doğru ilerlediklerini gördü. Prens çok yakışıklıydı. Vivian onun yanında neşeyle yürüyordu.

– Oh! Darling, sizi burada bulmak ne güzel bir sürpriz. Prensle ben, gümrüğe gelmiş çana baktık az önce.

– Ya! Çan geldi mi?

– Burada darling, Ghiberti'nin çanı burada! Tahta kafesinde gördüm onu. Çınlamıyordu; çünkü tutsaktı; ama evimde barınak olarak pencereli bir çan kulesi vereceğim ona. Floransa'nın havasını hissettiğinde, pırıl pırıl sesini dinletmek, ona mutluluk verecek. Güvercinler ziyaretine gelecek, tüm sevinçlerimizde ve tüm acılarımızda çınlayacak. Sizin için çınlayacak. Benim için, prens, iyi yürekli Madam Marmet, Mösyö Choulette için, tüm dostlarımız için çınlayacak.

– Tatlım, çanlar hiçbir zaman gerçek sevinçlerde, gerçek acılarda çalmaz ki!.. Onlar yalnız resmi duyguları bilen dürüst memurlardır.

– Yo, çok yanıyorsunuz darling! Çanlar ruhların gizine ermiştir, her şeyi bilirler. Sizi burada bulduğuma çok memnunum darling. Niçin gara geldiğinizi de biliyorum. Hizmetçiniz ele verdi sizi. Bana gelmeyen pembe bir elbiseyi beklediğinizi, sabırsızlıktan yerinizde duramadığınızı söyledi; ama zahmete girmeyin o kadar. En güzel sizsiniz my love, her zaman.

Madam Martin'i arabaya bindirdi.

– Acele edin darling. Mösyö Jacques Dechartre bu akşam, yemeği bizimle yiyecek. Onu bekletmek istemem.

– Şuradaki öreke biçiminde budanmış karaağaçları, mezarlığın selvilerini görüyor musunuz darling? İşte ben orada uyumak isterim.

Ama Thérèse kaygılıydı, düşünüyordu. "Onu gördüler. Tanıdı mı acaba? Sanmam. Alan karanlıktı. Her yanda göz kamaştıran ufak ışıklar vardı. Onu tanıyor mu ki? Geçen yıl onu evimde görüp görmediğini anımsamıyorum."

Onu asıl kaygılandıran, prensin sinsi sevinciydi.

– Darling, bu kaba saba mezarlıkta, benim yanımda bir yer; yan yana, küçücük bir toprak parçası ve koskocaman bir gökyüzü altında, beraberce dinlenmemizi ister miydiniz? Ama size, kabul edemeyeceğiniz bir teklif sunardık, haksızlık yapıyorum. Sonsuz uykunuzu Fiesole tepelerinin eteğinde uyumanıza izin yok darling. Paris'te, Kont Martin Bellème'in hemen yanında uyumanız gerekecek...

– Neden? Yoksa siz kadının, ölümden sonra bile kocasına ait olduğuna mı inanıyorsunuz tatlım?

– Elbette, öyle olmalı darling. Evlilik hem yaşam, hem yaşamdan sonraki sonsuzluk içindir. Auverge'in birbirini seven genç evlilerin hikâyesini bilmiyor musunuz? Neredeyse aynı anda kapadılar gözlerini yaşama ve aralarından bir yol geçen mezarlara gömüldüler; ama her gece bir yabangülü ağacı, çiçekler açmış dalını, bir mezardan ötekine atıyordu. İki tabutu birleştirmek zorunda kaldılar.

Bordia'yı biraz geçince, tepeye tırmanan bir kalabalık gördüler. Yıldızlı tahtadan şamdanlarla taşınan kalın mumların son alevlerini, akşam rüzgârı yalıyordu. Renkli bayraklara, tarikatın beyazlı mavili iplikleri eşlik ediyordu. Sonra küçük bir Saint-Jean geliyordu; sarı, kıvrırcık saçları vardı. Kuzu yününün altında çıplaktı, bir de yedi yaşında Sainte-Marie-Madeleine vardı. Dalgalı saçlarının altın giysisi içindeydi. Fiesole'lular da, yığın halinde takip ediyorlardı kalabalığı. Kontes Martin, kalabalığın tam ortasında Choulette'i gördü. Bir elinde mum, öteki elinde kitabı, burnunun ucunda mavi gözlükleri, ilahi söylüyordu. Ablak yüzünün köşelerinde, kafasının çıkıntılarında, kızıl parıltılar titreşiyor-

du. Vahşi sakalı, ilahinin ritmine uygun kalkıp iniyordu. Yüzünde kıpırdaşan gölgelerin, ışıkların sertliği altında, yüz yıllık çileyi doldurabilecek yalnızlar gibi yaşlı ve güçlü bir havası vardı.

– Ne kadar güzel! dedi Thérèse. Kendi kendine oynuyor. Büyük bir sanatçı o!

– Oh, darling! Neden Mösyö Choulette'in dindar biri olmasını istemiyorsunuz? Neden? İnanmak pek çok sevinci, pek çok güzelliği barındırır içinde. Şairler bilir bunu. Eğer Mösyö Choulette inançlı biri olmasaydı, yazmış olduğu o güzel dizeleri yazamayacaktı.

– Ya siz tatlım? Siz de inançlı biri misinizdir?

– Ah, evet! Tanrı'ya ve İsa'nın sözüne inanırım.

Sayvan, bayraklar, beyaz tüller, inişli çıkışlı yolun zikzakları arasında gözden yitip gitmişti artık; ama hâlâ mum alevinin altın parıltılarla Choulette'in dazlak kafasından fışkırışı görülebiliyordu.

Bu sırada Dechartre, bahçede yalnız başına bekliyordu. Thérèse onu, aşkının ilk acılarını çektiği terasın balkonuna dirseklerini dayamış bir vaziyette buldu. Miss Bell, prensle birlikte, gelecek olan çanın asılacağı kulenin yerini ararken Dechartre bir an için sevgilisini sarı salkımların altına çekiverdi.

– Geldiğimde sizi bahçede bulacağıma dair söz vermiştiniz bana. Sizi beklediğim şu bir saat ölümcül geldi bana. Dışarı çıkmamalıydınız. Yokluğunuz hem şaşırttı, hem de ümitsizliğe düşürdü beni.

Thérèse gara gitmek zorunda kaldığını, Miss Bell'in

de, kendisini arabasıyla getirdiğini söyledi üstünkörü.

Dechartre, onun karşısına kaygılı bir yüzle çıktığı için özür diledi; ama her şey ürpertiyordu onu. Mutluluğundan korkuyordu.

Tam sofraya oturmuşlardı ki Choulette göründü. Eski kır tanrılarının yüzüne benziyordu yüzü. Fosforlu gözlerinde müthiş bir sevinç parıltıyordu. Asise'den döndüğünden beri, yalnız aşağı tabakadan insanlarla yaşıyor, bütün gün kızlarla, esnaflarla Chianti şarabı içiyor; onlara sevinci ve masumiyeti, İsa'nın gelişini öğretiyor, ileride verginin de, askerliğinde kalkacağını söylüyordu. Tören alayının sonunda, Roma tiyatrosunun yıkıntıları içinde serserileri toplamış, onlara Fransızca ve Toskanca karışımı, sonu Latin ekleriyle biten gülünç bir dille nutuk atmıştı. Tekrarlamaktan zevk alacağı bir söylevdi bu.

– Krallar, senatörler, yargıçlar; "Halkların yaşamı bizim içimizdedir." derler. Yalan söylüyorlar oysa, "Ben beş-iğim." diyor, tabuttur onlar.

"Halkların yaşamı, Tanrı'nın bakışı altında sararan kır-ların harmanlarındadır. Karaağaç fidanlarına asılı asmalarda, gökyüzünün bahçelerinde meyve ağaçlarını yıkadığı gözyaş-larında ve gülümseyiştir."

"Zenginlerin, güçlülerin, gücü ve zenginliği korumak için uydurduğu yasalardan değil."

"Krallıkların ve cumhuriyetlerin liderleri, insan hakkı-nın, savaş hakkı olduğunu yazdılar kitaplarında. Şiddeti yü-celtiltiler. Fatihlere saygı gösteriyor, meydanlara atlı kahraman heykelleri dikiyorlar; ama hak denen şey, öldürmekle gelmez.

Bunun için haklı insan, sandıktan kura numarasını çekip askere gitmeyecek. Hak, krallık ya da cumhuriyet üzerinde sivrilen prensin ne deliliğini, ne de cinayetlerini beslemek için değildir. Bu nedenledir ki haklı insan vergi de ödeme-yecek; sarraflara tek bir kuruşunu bile yedirmeyecek. Barış içinde çalışmasının meyvesini yiyecek, ektiği buğdayla ek-meğini yapacak, budadığı ağaçların meyvesini yiyecektir.

Prens Albertinelli ciddi ciddi:

– Ah, Mösyö Choulette, vergi dairesinin sömürdüğü zavallı, güzel kızlarımızın durumuyla ilgilenmekle ne doğru bir iş yapıyorsunuz. Net gelirinin yüzde otuz üçü vergiye giden bir topraktan ne meyve alabilir ki? Efendiler de uşaklar da sarrafların avı durumunda, dedi.

Sesindeki beklenmedik içtenlik, Dechartre'ı da Madam Martin'i de şaşırttı.

– Kralı severim, diye sürdürdü konuşmasını, tam bir kralcıyımdır; ama köylülerin çektiği sıkıntıya da duyarsız kalamam.

Gerçek, büyük bir inatla önemli bir işe kalkışmasında yatıyordu: Victor-Emmanuel'in emir subayı olan babası Prens Carlo'nun, dörtte üçünün faizcilerce yutulmasına izin verdiği Casentino çiftliğini yeniden bütünlüğe kavuşturmak istiyordu. Yapmacık gevşekliği, inatçılığını gizliyordu. Kusurları yararlı, çıkara yönelikti. Tablo eskiciliği yapışı, sarayının ünlü tablolarını gizlice satışı, yaşlı kadınlardan hoşlanışı ve sonuçta da para kazanmadaki becerisini ve evi çekip çevirmedeki ustalığını bildiği Miss Bell'le evlenmeye çalışması, yalnız ve yalnız Toskana'da yeniden büyük bir toprak sahibi olabilmek içindi. Toprağı ve köylüleri gerçekten de severdi.

Choulette'nin, şöyle böyle anlayabildiği ateşli sözleri, içindeki bu aşkı kımıldatıyordu. Çekinmeksizin söylüyordu düşüncesini.

– Efendiyle uşakların tek bir aile olduğu bir ülkede birinin yazgısı, ötekilerine bağlıdır. Hazine soyuyor bizi. Şu çiftçilerimiz ne de cesur insanlar! Toprağı sürme konusunda, dünyada üstlerine yoktur.

Madam Martin, buna inanmadığını söyledi. Yalnız Lambardie kırlarını iyi ekilmiş, sayısız kanallarla donatılmış olarak görmüştü; ama Toskana güzel, vahşi bir meyve ağacı gibiydi.

Prens gülümseyerek Casentino'daki uzun ve yıkıcı davalarının acısını çekmiş çiftliklerini görme onurunu kendisine bağışlasaydı, belki de bu şekilde konuşmayacağını söyledi. İtalyan köylüsünün ne olduğunu orada görecekti.

– Toprağımla çok uğraşırım. Bu akşam garda, hem Miss Bell'e hem de size rastlama zevkini tattığım sırada, oradan dönmekteydim. Miss Bell çanını arıyor, sizse Paris'li bir arkadaşınızla konuşuyordunuz madam.

Bu karşılaşmadan bahsetmenin, Madam Martin'in hoşuna gitmeyeceğini düşünmüştü. Gözlerini masada gezdirdi. Dechartre'in kaygılı bir şaşkınlık hareketi yapmaktan kendini alamadığını gördü. Israrla devam etti:

– Bir köylünün seçkin çevreyi tanıma iddiasını hoşgörün madam. Sizinle konuşan bu bayan, İngiliz'e benzeyen bir Paris'li oluşunu, sert gibi görünmeye çalışırken kusursuz bir rahatlığa, tamamen özel bir canlılığa bürünmesinden anladım.

Thérèse, hiç umursamıyormuş gibi:

– Ya! dedi. Uzun zamandır görmemiştim kendisini. Floransa'da, tam da gideceği sırada karşılaşınca çok şaşırdım.

Dechartre'a baktı. Dechartre, dinlemiyormuş gibi yapıyordu.

– Ama ben tanıyorum o beyi, dedi Miss Bell. Mösyö Le Ménil'dir o. Madam Martin'lerin evinde iki kez yan yana oturmuştuk yemekte. Hoş bir sohbet geçmişti aramızda. Futbolu sevdiğini, bu oyunu Fransa'ya kendisinin getirdiğini, futbolun şimdi çok moda olduğunu söylemişti. Ayrıca, av hikâyelerini de anlatmıştı bana. Hayvanları seviyor. Avcıların, hayvanları çok sevdiğini fark ettim. Emin olun darling, Mösyö Le Ménil hayranlık uyandırıcı bir dille söz ediyor tavşanlardan. Huylarını biliyor. Ay ışığı altında, fundalıklarda onları dans ederken görmenin bir zevk olduğunu söylemişti bana. Çok da zekilermiş. Kovalanan yaşlı bir tavşanın, köpekleri kandırmak için, başka bir tavşanı tekmeleyerek ininden çıkmaya zorladığını görmüş. Darling, Mösyö Le Ménil size de tavşanlardan söz etti mi?

Thérèse anımsamadığını, avcıları sıkıcı bulduğunu söyledi.

Miss Bell hemen atıldı. Mösyö Le Ménil'in, ay ışığında fundalıklarda, bağlarda dans eden tavşanlardan bahsederken sıkıcı olabileceğini hiç sanmıyordu. Kendisi de Phanion gibi, küçük bir tavşan beslemek isterdi.

– Darling, siz Phanion'u tanımazsınız; ama Mösyö Dechartre'ın onu tanıdığından eminim. Güzel bir kadındı. Şairlerin sevgilisiydi. Cos Adası'nda, limon ve sakız ağaçlarıyla örtülü bir tepede, masmavi denize uzanan bir yamaçta yaşarmış. Dalgaların gök mavisi bakışını seyredermiş.

Phanion'un öyküsünü Mösyö Le Ménil'e anlatmıştım, öğrendiğine çok sevinmişti. Hâlâ süt emdiği bir sırada annesinden koparılmış, uzun kulaklı minik bir tavşancık almıştı bir avcıdan. Dizlerinin üzerinde, bahar çiçekleriyle besleyerek büyüttü onu. Yavrucak Phanion'u sevmiş. Çok çiçek yemekten ölmüş. Phanion çok ağlamış. Limon ağacı bahçesinde, yatağından görebileceği bir mezar yapmış ona. Küçük tavşanın hayaleti, şairlerin şarkılarıyla avutulmuş.

Madam Marmet, Mösyö Le Ménil'in, artık günümüz gençlerinde bulunmayan kibar ve saygılı davranışlarını çok beğendiğini söyledi. Onu görmüş olmayı çok isterdi. Kendisinden bir ricası olacaktı.

– Yeğenim için, dedi. Topçu yüzbaşısıdır. Komutanları tarafından çok beğenilen, çok sevilen biridir. Yeğenimin albayı, uzun zaman Mösyö Le Ménil'in dayısının, General La Briche'in emrinde bulunmuş. Mösyö Le Ménil, dayısından Albay Faure'ye birkaç satır yazmasını isterse, kendisine minnettar kalırım. Hem yeğenim, Mösyö Le Ménil'e yabancı sayılmaz. Geçen yıl yüzbaşı de Lessay'ın, İngiliz otelinde, Caen garnizonunun subaylarıyla çevredeki ailelerin çocuklarına verdiği maskeli baloda birliktelermiş.

Madam Marmet, gözlerini yere indirdi:

– Davetli kadınlar doğal olarak, seçkin çevreden değıllermiş; ama söylenenlere göre, çok güzelleri varmış. O beyler, onları Paris'ten getirmişler. Bu detayları bana anlatan yeğenim, posta sürücüsü kılığındaymış o gece. Mösyö Le Ménil ise, ölüm süvarisi kılığına girmiş, çok da beğenilmiş.

Miss Bell, Mösyö Le Ménil'in Floransa'ya geldiğinden haberi olmadığı için üzüldüğünü söyledi. Onu Fiesole'a,

dinlenmesi için davet edebilirdi pekâlâ.

Dechartre, yemeğin geri kalan kısmında hep somurtkan ve dalgındı. Ayrılacakları sırada, Thérèse elini ona uzattığında, elini sıkmaktan kaçındığını hissetti.

Ertesi gün, Via Alfrieri'deki küçük, gizli köşkte Thérèse onu kaygılı gördü. İlk başta, canlı bir neşeyle, ısrarlı bir içli dışlılığın tatlılığıyla kendini sunan bir metresin yüce alçakgönüllülüğüyle, onu sıkıntısından uzaklaştırmaya çalıştı; ama o, surat asmaya devam ediyordu. Tüm gece boyunca kederini, sıkıntısını tasarlamış, üzerinde çalışmış, şekillendirmişti. Acı çekmek için nedenler bulmuştu. Düşüncesi bronzdan San Marco heykeli üzerindeki posta kutusunun içine mektubu kaydıran elle, gardaki sıradan ve korkunç yabancıyı birbirine yaklaştırmıştı. Şimdi Jacques Dechartre acısına bir yüz, bir isim veriyordu. Thérèse'in ilk geldiğinde, şimdiyse kendisinin oturduğu eski koltukta, acı verici düşlere gömülmüştü. Thérèse ise kollarından birinin üzerine eğilmiş, onu ılık bedeni, seven ruhuyla sarmalamıştı. Ona acı veren şeyi çok iyi biliyor, sormaya gerek duymuyordu Thérèse.

Ona güzel şeyler düşündürmek amacıyla, içinde bulundukları odanın gizlerini ve şehirde yaptıkları gezintilerin anısını hatırlattı. İçten, hoş sözler söylüyordu.

– Lanzini'nin altında bana verdiğiniz küçük kaşığı, hani şu kırmızı zambaklı küçük kaşığı, sabah çayını içerken kullanıyorum. Uyanınca onu her gördüğümde hissettiğim haz bana, seni ne kadar sevdiğimi anımsatıyor.

Dechartre ise hüzünlü, üstü kapalı sözlerle yanıt veriyordu. Thérèse:

– Ben burada, yanınızdayım. Sizinse bana aldırış ettiğiniz yok. Bilmediğim bir düşünceyle meşgulsünüz; ama ben varım ve bir düşünce hiçbir şey değildir.

– Bir düşünce hiçbir şey değil midir? Böyle mi düşünüyorsunuz? Bir düşünce bizi mutlu da yapar, sefil de. Bir düşünce yüzünden yaşayabiliriz de ölebiliriz de. Evet düşünüyordum...

– Ne düşünüyorsunuz?

– Niçin soruyorsunuz? Çok iyi biliyorsunuz, benden sakladığınızı, dün akşam öğrendiğim şeyi düşünüyorum. Dün, gardaki karşılaşmanın bir rastlantı olmadığını, buna bir mektubun, Or San Michele'deki posta kutusuna atılmış bir mektubun –hatırlayın– yol açtığını düşünüyorum. Yo! Hayır!... Size yakınıyor değilim. Buna hakkım yok; ama madem özgür değildiniz, niçin verdiniz kendinizi bana?

Thérèse, yalan söylemesi gerektiğini düşündü.

– Dün, garda gördüğüm birinden mi bahsetmek istiyorsunuz. Emin olun, dünyanın en sıradan karşılaşmasıydı bu.

Thérèse'in bahsettiği adamın adını anmaya cesaret edemeyişi, acıyla sarstı Dechartre'ı. Bir ad söylemekten kendisi de kaçındı.

– Sizin için gelmemiş miydi Thérèse? Floransa'da olduğunu bilmiyor muydunuz? Seçkin çevrede gördüğünüz, evinize kabul ettiğiniz herhangi biri miydi sizin için? Yokluğunda size, Arno kıyısında "Yapamam!.." dedirten kişi

o değil miydi? Nazarınızda hiçbir şey ifade etmiyor mu?

Thérèse kararlılıkla yanıt verdi:

– Birkaç kez evime geldi. General Lavière aracılığıyla tanıyorum onu. Size söyleyecek başka da bir şeyim yok. İnanın bana hiçbir şekilde ilgilenmiyorum onunla. Böyle bir şeyi düşünebilmiş olmanızı da hiç anlayamıyorum.

Ona sahip olma hakkını öylesine katı, öylesine şiddetli bir şekilde savunmuş bir erkeği yadsımakla, bir tür memnuniyet hissetmişti; ama bu dolambaçlı yoldan ayrılmakta acele ediyordu. Kalktı; güzel, sevecen, ciddi gözlerle baktı sevgilisine.

– Dinleyin beni, dedi. Size kendimi verdiğim günden itibaren yaşamım tümüyle size ait artık. Bir şüpheniz, bir kaygınız olursa eğer, bana sorun. Şu anım size aittir ve çok iyi biliyorsunuz ki yalnız ve yalnız siz, sen varsın içinde. Geçmişime gelince... Geçmişimin ne büyük bir hiçlik olduğunu bilseydiniz, sevinirdiniz. Benim gibi sevmek için yaratılmış bir başka kadının, size benimki kadar yeni bir aşk ruhu sunabileceğini hiç sanmam. Hatta bunun için yemin bile edebilirim. Sizsiz akıp geçmiş yıllarımı yaşamadım ben. Artık bunlardan bahsetmeyelim. Utanacak hiçbir şeyim yok. Pişman olmaya gelince, o başka şey. Sizi bu kadar geç tanımış olmaktan pişmanım. Neden sevgilim, neden daha erken gelmediniz? Beş yıl önce de bugünkü kadar isteyerek size kapılabıldım; ama inanın bana, yok olmuş zamanı eşelemekle yorulmayalım artık. Lohengrin'i anımsayın. Beni seviyorsanız eğer, ben sizin için son şövalyeyim. Size hiçbir şey sormadım ben. Hiçbir şey bilmek istemedim. Matmazel Jeanne Tancrece konusunda tartışmadım sizinle. Beni sevdiğini ve

bunun sana acı verdiğini gördüm. Bu kadarı bana yetti!.. Çünkü seviyordum seni.

– Kadının kıskançlığı erkeğinkine benzemez, bize en çok ızdırap vereni bir kadın sezemez.

– Bunu bilmiyordum. Neden?

– Neden mi? Sahiplenmenin o saçma, o cömert çılgınlığı, erkeğin kendine bir hak olarak gördüğü o antika içgüdü, bir kadının kanında, teninde yoktur. Erkek, yaratığının tamamen kendisine ait olmasını isteyen bir tanrıdır. Çok eski yüzyıllardan beri, kadın paylaşma alışıktır. Tutkularımızı geçmiş, karanlık geçmiş belirtiyor. Doğduğumuz günde bile, o kadar yaşlıydık ki! Bir kadın için kıskançlık, öz saygısının yaralanışdır sadece. Bir erkek içinse, ruhsal acı gibi derin, fiziksel acı gibi sürekli bir işkencedir... Neden diye mi soruyorsun? Çünkü tüm boyun eğişime ve saygıma karşın, bana hissettirdiğin korkuya rağmen sen madde, bense düşünceyim. Sen nesne, ben ruhum. Sen kilsin, bense sanatçı! Yo!.. Yakınma. Çiçek taçları kuşanmış yuvarlak testinin yanında, basit ve kaba çömlekçi kimdir ki? Sakin ve güzeldir testi. Çömlekçiye sefil. ızdırap çeker, arzular, işkence çeker. İstemek, acı çekmektir çünkü. Evet kıskancım. Kıskançlığımın neleri beslediğini de çok iyi bilirim. Onu incelediğim zaman, soyumdan gelen önyargılarla, bir vahşi gururu, hastalıklı bir duyarlılık, hayvansı bir şiddetle zalim bir zayıflığın karışımı, yaşamın ve dünyanın yasalarına karşı aptalca, sert bir isyanla karşılaşırım; ama onu iyi tanıyor oluşum neye yarar! Var ve beni altüst ediyor. Ben, yuttuğu asidin özelliklerini inceleyen, hangi bazlarla birleştiğini, hangi tuzları oluşturduğunu bilen bir kimyagerim. Bu sırada asit kimyageri yakar, kemiklerine kadar eritir onu.

– Dostum, saçmalıyorsunuz.

– Evet, saçmalıyorum. Bunu, sizin hissettiğinizden daha iyi hissediyorum. Tüm güzelliği, tüm zekâsıyla göz kamaştırıcı, kendine hakim, bilen ve cesaret eden, bu yüzden de daha da güzelleşen, daha da cezbeden, seçimlerinde özgür, bilinçli ve iradeli bir kadın istemek, onu olduğu gibi sevmek, arzulamak, onda görünce kişiyi sarsacak olan çocuksu saflıktan, cılız masumiyetten yoksun olduğu için acı çekmek, ondan, ondan hem kendisi olmasını, hem de olmamasını istemek; ona, yaşamın ona dokunuş şekliyle hayran kalmak, yaşam onu böylesine güzelleştirdi diye, yalnızca dokundu diye üzülmek, ah!.. Çok saçma! Seni seviyorum, duyuyor musun, bana getirdiğin tüm duygularla, alışkanlıklarla, deneyimlerimden öğrendiklerimle, belki de diğerinden, diğerlerinden öğrendiklerimle seviyorum seni... Bunlar benim hazlarım, işkencelerimdir. Aşklarımızın suç olmasını isteyen şu aptalca halk inanışında, derin bir anlam yatıyor olmalı. Sevinç devasa boyutlara ulaşınca, suçlu oluyor. İşte ben bunun için acı çekiyorum sevgilim.

Thérèse, önünde diz çöktü, ellerini tuttu, onu kendine çekti.

– Acı çekmeni istemiyorum, istemiyorum! Delilik bu. Seni seviyorum ve yalnız seni sevdim. Bana inanabilirsin. Yalan söylemiyorum.

Dechartre, alnından öptü onu.

– Yalan söylesen bile kızmazdım sana canım. Tam tersine minnettar olurdum. Sızıyı uyuşturmaktan daha dürüst, daha insanca ne olabilir? Kadınların, acıyıp yalan söylemesi olmasaydı, ne olurdu biz erkeklerin hali? Tanrım!.. Yalan

söyle sevgilim. Merhamete gel de yalan söyle. Aşk ve güzellik yanılmasına, bir yanılama daha katmaktan başka bir şey yapmış olmazsın.

İçini çekti.

– Sağduyu! Ortak bilgelik! diye söylendi.

Thérèse ne kastettiğini, bu "ortak bilgelik" ne olduğunu sordu. Dechartre, bunun anlam taşıyan; ama biraz kaba, söylenmemesi daha iyi olacak bir atasözü olduğunu söyledi.

– Yine de söyleyin siz.

– Madem istiyorsun, söyleyeyim: "Öpülen dudak, tazeliğini yitirmez."

Sonra şunları ekledi:

– Aşkın, güzelliği koruduğu, anıların çiçekle beslendiği gibi, kadın teninin de okşayışlarla beslendiği bir gerçek.

Thérèse, onu dudaklarından öperken bir yandan da yeminler fısıldıyordu.

– Size yemin ederim ki yalnız sevdim ben. Hayır, sana sunmaktan mutluluk duyduğum azıcık güzelliği, okşayışlar korumadı. Seni seviyorum! Seni seviyorum!

Ama Dechartre, Or San Michele'deki mektubu ve gardaki yabancıyı düşünüyordu.

– Beni gerçekten sevseydiniz, yalnız beni severdiniz.

Thérèse ayağa kalktı, sinirlenmişti.

– O halde siz, başka birini mi sevdiğimi düşünüyorsunuz? Canavarca bir şey bu söylediğiniz. Hakkımda böyle mi düşünüyorsunuz? Bir de beni sevdiğinizi söylüyorsunuz... Bakın! Size acıyorum; çünkü delisiniz.

– Deli miyim gerçekten? Söyleyin bana. Bir daha söyleyin.

Thérèse diz çökmüş, kibar avuçlarıyla yanaklarını, şakaklarını okşuyordu. Ona, sıradan, basit bir karşılaşmadan endişelenmesinin anlamsız olduğunu tekrarladı. Dechartre'ı inanmaya ya da daha çok unutmaya zorluyordu. Dechartre ise artık bu hafif ellerden, bu ateşli dudaklardan, bu doymak bilmez düşlerden, bu dolgun göğüslerden, bütün bu sunulmuş tenden başka şey görmez, bilmez, tanımaz olmuştu. Onun içinde yok olmaktan başka düşüncesi yoktu. Yitip gitmiş acısı ve öfkesi ona; her şeyi unutmanın, ona da unutturmanın ve onunla birlikte ölümcül bir kendinden geçişin içine gömülmenin, sabırsız arzusundan başka bir şey bırakmamıştı. Thérèse de kaygıyla, arzuyla yüreklenmiş, uyandırdığı sonsuz tutkuyu seziyor, aynı anda hem salt gücünü, hem de zayıflığını duyuyordu. Şimdiye kadar hiç bilmediği, kendisine yabancı bir tutkuyla sevişmeye daldı. İçgüdüsel bir kızgınlık içinde, kendisini daha iyi ve her zamankinden daha fazla vermenin boğuk isteğiyle, cesaret edebileceğinin imkânsız olduğunu sandığı şeye cesaret etti. Sıcak bir gölge kuşatmıştı odayı. Perdelerin kıyılarından sızan altın ışınlar masanın üstüne, bir Asti şarabı şişesinin yanma konulmuş çiçek sepetini aydınlatıyordu. Yatağın başucunda, Venedik'li bir bayanın aydınlık gölgesi, rengi solmuş dudaklarıyla gülümsüyordu. Bergama ve Verona maskeleri, paravanlar boyunca sessiz sevinçlerini sürüklüyorlardı. Bir bardakta, fazla ağır bir gül, yaprak yaprak dökülüyordu. Sessizlik aşkla yüklüydü; ateşli yorgunluklarını tadıyorlardı.

Thérèse, sevgilisinin göğsünde uyudu. Hafif uykusu şehvetini sürdürdü. Gözlerini yeniden açtığı zaman, mutluluk

içinde:

– Seni seviyorum, dedi.

Dechartre yastığa dayanmış, boğuk bir sıkıntıyla onu izliyordu.

Thérèse, neden kederli olduğunu sordu.

– Az önce memnundun, şimdi neden değilsin?

O ise başını salladı, hiçbir şey demedi.

– Konuşsana. Şikayetlerini, sessizliğine yeğlerim.

O zaman Dechartre:

– Bilmek mi istiyorsun? O zaman kızma. Her zaman-
kinden daha çok acı çekiyorum; çünkü ne verdiğini artık bili-
yorum.

Thérèse, aniden çekti kendini. Gözleri acıyla, sitemle doluydu.

– Bir başkasıyla da sizinle olduğum gibi olabilece-
ğime inanabiliyorsunuz! En zayıf noktamdan, size olan
aşkımdan vuruyorsunuz beni. Yalnız sizin için acı çektim.
Sevinin. Bana çok kötülük ediyorsunuz... Kötü biri misiniz
yoksa?

-- Thérèse, severken asla iyi olamayız.

Thérèse, yatağın üstünde oturmuştu. Banyo yapan bir kadın gibi, çıplak bacaklarını sarkıttı, uzun müddet düşün-
celere dalıp kımıltısız kaldı. Hazzın solgunlaştırdığı yüzüne renk geldi. Bir damla gözyaşı kirpiklerini ıslattı.

– Thérèse, ağlıyorsunuz siz!..

– Affedin dostum. İlk kez seviyorum ve ilk kez ger-
çekten seviyorum. Korkuyorum...

Çanlar köşkünü, bavulların merdivenlerde çıkardığı boğuk gürültü dolduruyor, paketleri yüklenmiş Pauline hafif adımlarla basamaklardan iniyor, Madam Marmet sakin bir dikkatle paketlerin taşınışını izliyor, Miss Bell odasında giyinmesini tamamlıyor, Thérèse yolculuk için grilere bürünmüş, terasın kıyısına dayanmış, çiçekler kentine son bir kez bakıyordu.

Gitmeye karar vermişti. Kocas, her mektubunda onu çağırıyordu. Onun ısrarla rica ettiği gibi, mayısın başında Paris'e dönerse, Grand Prix'den önce, birkaç şölen verebilir, ardından da kabuller gelirdi. Bağlı olduğu topluluk destekleniyordu. Dalga onu itiyordu. Garain, Kontes Martin'in salonunun, ülkenin geleceği üzerinde mükemmel bir etki yaratacağını düşünüyordu. Bu nedenler umurunda değildi; ama şimdi kocası için iyi duygular besliyor, ona daha hoş görünmek istiyordu. İki gün önce de babasından bir mektup almıştı. M. Montessuy, damadının politik düşüncelerine dokunmadan ve kızına öğüt vermeksizin, seçkin çevrede Kontes Martin'in Floransa'da şairler, sanatçılar arasında kalışındaki gizeminden, Çanlar köşkünün uzaktan, duygusal eğlence havasında durduğundan söz edildiğini çıtlatıyordu. Fiesole'ün bu dar dünyasında çok yakından gözetlendiğini

kendisi de seziyordu. Yeni yaşamında Madam Marmet onu rahatsız ediyor, Prens Albertinelli ise kaygılandırıyordu. Via Alfieri'deki köşkte buluşmaları güç ve tehlikeli olmaya başlamıştı. Prensle sık sık görüşen Profesör Arrighi bir akşam ona, boş sokaklarda Dechartre'a sokulmuş yürürken rastladı. Tarım üzerine bir inceleme yazan Profesör Arrighi, bilgelerin en sevimlisiydi. Kahramanları andıran beyaz bıyıklı güzel yüzünü başka tarafa çevirmiş, ertesi gün genç kadına: "Eskiden, güzel bir kadının yaklaşıyor oluşunu ta uzaktan fark ederdim. Şimdi, bayanların beğenen bakışlarını çekecek yaşı geçtikten sonra, gökyüzü bana acıyor, göstermiyor onları bana. Gözlerim çok kötü. En güzel yüzü bile tanıyamıyorum." demişti yalnızca. Thérèse anlamış, bunu bir uyarı olarak almıştı. Şimdi sevincini, Paris'in uçsuz bucaksızlığında gizlemeye can atıyordu.

Vivian'a yakında gideceğini bildirmiş, o da biraz daha kalması için ısrar etmişti; ama Thérèse bir gece, limonlu odada kendisine verdiği öğüdün dostunu sarstığından, hiç olmazsa seçimini beğenmeyen bir sırdaşın içtenliğinden, bütünüyle hoşlanmadığından ve prensin de kendisini ona, hafif meşrep, havai bir kadın olarak göstermiş olmasından kuşkulanıyordu. 5 Mayıs'ta yola çıkması kararlaştırılmıştı.

Arno Vadisi'nin üstünde güneş parlıyordu. Hoş, duruydu. Thérèse düşüncelere dalmış, terastan Floransa'nın mavi kupasına yerleştirilmiş, uçsuz bucaksız pembeliğine bakıyordu. Çiçekli yamaçların dibinde, sonsuz zevkler yaşadığı fark edilmez noktayı görmek için eğildi. Mezarlığın bahçesi, Via Alfieri olduğunu düşündüğü yerin yanbaşıda küçük, koyu bir leke oluşturuyordu. Kuşkusuz artık bir daha hiç giremeyeceği o çok değerli odada bir kez daha gördü

kendini. Dönmemecesine geçip gitmiş saatler, yasla perde-lenip aklına geliyorlardı. Gözlerindeki ışığın söndüğünü, dizlerinin tutmaz olduğunu, ruhunun güçsüzleştiğini hissetti. Bedeninde bir soluk, bir yaşam yoktu. Yaşamı, kara çamların kımıltısız doruklarının görüldüğü bu köşede bırakmıştı sanki. Sakinleşmesi, neşelenmesi gerekirken böyle nedensiz yere üzüldüğü için kızıyordu kendisine. Jacques Dechartre'ı Paris'te yeniden göreceğini biliyordu. İkisi aynı anda ya da daha çok, beraberce dönmek isterdi Paris'e. Dechartre'ın üç dört gün daha Floransa'da kalmasının gerektiğini düşünmüşlerdi; ama en azından, birleşmeleri yakındı, buluşma günü kararlaştırılmıştı. Thérèse şimdiden bunu düşünerek yaşıyordu. Aşk, tenine karışmış, kanında akar durumda taşı-yordu. Yine de benliğinin bir parçası asla ona iade edilmeyecekti. Yaşamın tüm ateşi içinde, sonsuz değerli şeyler için ölüyordu. Dechartre'ın sözlerini anımsıyordu. "Aşk fetişisttir. Terastan baktığınız kurtbağrının kurumuş, kara meyvelerini topladım." Niçin Thérèse de içinde tüm dünyayı unuttuğu köşkün küçük bir taşını götürmeyi akıl etmemişti?

Pauline'in çılgılığıyla düşüncelerinden sıyrıldı. Choulette, aniden sarı salkımların arkasından fırlamış, mantoları, çantaları arabaya taşıyan hizmetçileri öpüvermişti. Şimdi, kulakları parlak kafasının yanında dimdik, kirpi gibi, neşeli neşeli, ağaçlı yoldan kaçıyor. Kontes Martin'i selamladı.

– Demek bugün vedalaşıyoruz madam? dedi.

O, İtalya'da kalıyordu. Söylediğine göre, bir hanım onu çağırıyormuş, Roma'ya gidecekti. Kardinalleri görmek istiyordu. İçlerinden biri, çok anlayışlı yaşlı bir adam olarak övülen biri, belki de sosyalist, ihtilalci kilise fikrini benim-

seyecekti. Choulette'in amacı vardı. Haksız ve zalim medeniyetin yıkıntıları üzerine Calvaire haçım, artık ölü, çıplak değil, tersine canlı, hem de çiçekli kollarıyla dünyayı örten Calvaire haçını dikmek. Bu amaçla bir tarikat ve bir de gazete kuruyordu. Tarikatı Madam Martin biliyordu. Gazete, bir kuruş olacaktı. Ritimli cümleler, ağıt dizeleri yazılacaktı. Şarkı söyler gibi okunabilecek, okunması gerekecekti. Şiir, çok sade, ateşli ya da neşeliydi. Sözün kısası, halka uygun yegâne dildi. Oldukça büyük zekâsı olanlar beğenebilirlerdi ancak düz yazıyı. Saint-Jacques Sokağı'ndaki şarapçılarda, anarşistlerle sık sık görüşmüştü. Onlar romans dinleyip romans söylemekle geçirirlerdi gecelerini.

Sonra ekledi:

– Bir şarkı defteri olacak bu gazete, halkın ruhuna ulaşacaktır. Benim, biraz dahi olduğum söylenir. Haklılar mı bilmem; ama pratik bir zekâm vardır.

Miss Bell, eldivenlerini giyerek basamaklardan iniyordu.

– Ah, darling! Kent, dağlar ve gökyüzü sizi ağlatmak istiyor. Onları terk ettiğinize pişman olmanız ve geri dönme isteği uyandırmak için güzelleşiyorlar bugün.

Ama Toskana doğasının güzel kuruluğu Choulette'i yoruyordu. Yeşil Ombrie'yi ve nemli gökyüzünü özlüyordu. Assie'i ayakta, bereketli bir ovada daha yumuşak, daha mütevazı bir toprak üzerinde dua ederken hatırlıyordu.

– Orada korular, kayalıklar, beyaz bulutlarıyla, bir parça gökyüzünün görüldüğü açıklıklar vardır, dedi. İyi yürekli Ermiş François'ın izlerini takip etmiş, onun güneş

ilahisini eski, basit yoksul Fransız uyaklarına dökmüştüm.

Madam Martin, bu ilahiyi dinlemek istediğini söyledi. Miss Bell, dinlemeye çoktan hazırdı. Yüzü Mûno'nun yaptığı, coşkulu bir melek yüzünün ifadesine bürünmüştü.

Choulette ilahinin, sanattan uzak, kaba bir yapıt olduğunu söyleyerek onları uyardı. Dizeler hiç de güzel olmak istemiyorlardı. Sadeydiler. Hafif olsun diye, tek tek yazmışlardı. Sonra ağır ve tekdüze bir sesle, ilahiyi okumaya başladı:

Övgüler dizeceğim size, Tanrım, yaşamak için uğradığımız
Bu dünyayı, böylesine güzel ve aydınlık yaptığınız için.
Altın, zümrüt, lacivert taşı serpiştirdiniz üzerine,
Bir kitaba resimler yapan ressamalar gibi.

Övgüler dizeceğim size, Tanrım, herkese parlayan soylu
güneşi yarattığınız için

Onu öylesine güzel, öylesine size yaraşır,
Kırmızı, görkemli ve parlak,
Tam bir küre biçiminde yarattığınız için.

Övgüler dizeceğim size, Tanrım, kardeşimiz rüzgâr için,
Kız kardeşimiz ay ve diğer kardeşlerimiz yıldızlar için.
Ve mavi gökyüzüne hareketli bulutu koyduğunuz,
Sabah sislerini yelkenler gibi gerdiğiniz için.

Övgüler dizeceğim size, Tanrım, kutsayacağım sizi,
Çördük otu, meşenin dalı için,
Korkunç; ama iyilik dolu kardeşim, ateş için,
Uysal, namuslu ve değerli kardeşimiz su için.

Toprak için, güçlü, çiçeklerle örttüğü bağrında,
Kundak bezleri içine gömülmüş gülen çocuğuyla anayı
besleyen,

Ve sizi seven insanı ve gözlerinden yaşlar,
Akarken, meleklerin size taşıdığı yoksulu besleyen.

Kardeşimiz yaşam ve kardeşimiz ölüm için,
Övgüler dizeceğim size, Tanrım, şimdi, şu son saatimde,
Ölürken, güzel bir akşamda uyuyan bebek olmak için,
Daha iyi bir sabah için.

– Oh! Mösyö Choulette, dedi Miss Bell. Campo Santo de Pise'de görülen, keçilerin pek sevdiği dağa tırmanan keşiş gibi göğe yükseliyor bu ilahi. Size şunu söyleyeceğim; yaşlı keşiş inancın esasına dayanarak tırmanıyor. Adımları birbirinden farklı; çünkü koltuk değneği bir yanda olduğundan, bir ayağını öbüründen daha ileriye atıyor. Dizeleriniz bu yüzden düzensiz. Bunu çok iyi anladım.

Şair, bu övgüyü bilinçsizce hak ettiğini düşünerek kabul etti.

– Siz inanç sahibi birisiniz, dedi Thérèse. Güzel dize-ler yazmaktan başka, ne işe yarar bu?

– Günah işlemeye madam.

– Bu olmadan da günah işliyoruz pekâlâ!

Madam Marmet göründü. Yolculuk için hazırды. Sonunda La Chaise Sokağı'ndaki küçük dairesine, minik köpeği Toby'ye, eski dostu Mösyö Lagrange'a kavuşacağı, Fiesole'daki Etrüsk'lerden sonra, şekerleme kutuları arasında, pencereden, Bon Marché Parkı'na bakan evcil savaşıyı yeniden göreceği için durgun bir sevinç duymaktaydı.

Miss Bell dostlarını, arabasıyla gara götürdü.

Dechartre, iki yolcuyu vagonda selamlamaya gelmişti. Thérèse, onun kendisi için ne ifade ettiğini, ondan ayrılınca anladı. Dechartre ona, yaşamın leziz, yeni bir tadını tattırmıştı. Bu o kadar canlı, o kadar gerçekti ki! Hâlâ dudaklarında hissediyordu bu tadı. Bir büyü içinde onu tekrar görme hayaliyle yaşıyordu. Madam Marmet, yolculuk boyunca "sınırı geçiyoruz galiba" ya da "deniz kıyısında güller açmış" dedikçe heyecanlanıyor, hoş bir duygu kaplıyordu içini. Marsilya'da bir gece kaldıktan sonra da; taşlı tarlalarda kül rengi zeytin ağaçlarını, sonra dutları, uzaklarda Plade Dağı'nı, tepelerde demet demet yükselen, eskiden boz ve mor iken şimdi hoş bir yeşile bürünmüş ağaçları, tepelerin yamaçlarındaki tarlaların çizgi çizgi halılarını, dere kıyılarındaki söğüt sıralarını seyrederken de bu iç sevinci hep sürdü. Yolculuk, değişmez bir su gibi akıyordu onun için. Yaşadığı anların doluluğunu; heyecanlı, derin zevklerin tadında duyuyordu. Tren durduğu zaman, garın mavimsi ışıkları altında, kendisine kavuştuğuna sevinen kocasını, uykudan henüz uyanmış bir kadın gülümsemesiyle karşıladı. Madam Marmet'yi öperken ona, tüm kalbiyle teşekkür ettiğini söyledi. Gerçekten de Mösyö Choulette'in Ermiş François'ı gibi her şeye şükreliyordu.

Batan güneşin aydınlık tozları içinde, rıhtımlar boyunca

ilerleyen paytonda hiç sabırsızlık göstermeden, kocasının kürsüdeki başarılarını, parlamentodaki topluluklarının niyetlerini, tasarılarını, umutlarını, birkaç büyük siyasal şölen vermenin gerekliliği hakkında anlattıklarını dinledi. Daha iyi düşünebilmek için gözlerini yumdu. Kendi kendine: "Yarın bir mektup alacağım ve sekiz gün sonra onu tekrar göreceğim." dedi. Payton köprüden geçerken, alevleri yuvarlayan sulara, dumanlı kemerlere, çınar dizelerine, Couro-la-Reine üzerindeki kestane ağaçlarının çiçeklenmiş başlarına baktı. Tüm bu bildik görüntüler, onun gözünde büyüleyici bir yeniliğe bürünüyordu. Sanki aşkı, tüm evreni yeniden renklendirmişti. Ağaçların, taşların kendisini arayıp aramadığını merak ediyordu. Düşüncelere dalmıştı. "Nasıl oluyor da sessizliğim, gözlerim, tüm bedenim, gökyüzü ve yeryüzü sırrımı haykırmıyor?" M. Martin-Bellème, biraz yorgun olduğunu düşünerek dinlenmesini öğütledi. Gece odasına kapandığında, ruhunun çarpıntılarını duyduğu derin sessizliğin ortasında, uzaktakine, sürekli yenilikler içindeki çiçeklere benzeyen sözlerle dolu bir mektup yazdı. "Seni seviyorum ve bekliyorum. Mutluyum... Seni yanımda hissediyorum. Dünyada bir tek sen ve ben varız. Penceremden, mavimsi bir yıldız görüyorum, titreşiyor... Floransa'da, senin de onu gördüğünü düşünerek bakıyorum ona. Kırmızı zambaklı küçük kaşığı, masamın üstüne koydum. Uzaktan beni yakıyorsun. Gel".." Ruhundan taptaze, ölümsüz duygular, tasvirler akıyordu.

Bir hafta boyunca, tamamıyla içine döndü, içinde yaşadı. La Via Alfieri'deki günlerinden kalan tatlı sıcaklığı içinde hissetti, aldığı öpüşleri soludu. Sevildiği için, kendini seviyordu. İnce bir özen, dikkatli bir zevkle, yeni tuvaletler

yaptırdı kendine. Kendini beğeniyor, kendini daha da beğendirmek istiyordu. Postada kendisine gelmiş bir şey olmadığında, delicesine kaygılanıyor; parmaklıkların arasında, küçük gişenin üzerinde, sevgilisinin iri, süslü yazısını tanıdığı bir mektup alınca da titremeye başlıyor, neşeleniyor, anılarını, arzularını, umutlarını yiyip bitiriyordu. Böylece saatler, parçalanmış, örselenmiş, yanmış, çabucak yok oluvermişti.

Yalnızca onun geleceği sabah, mide bulandırıcı şekilde uzadıkça uzamıştı gözünde. Thérèse, daha tren gelmeden gardaydı. Trenin rötarlı geleceği söylendi. Canını çok sıktı bu. Planlarında iyimserdi. Babası gibi kaderi zorla tarafına çekerti. Bu yüzden, bu ummadığı gecikme, ona bir ihanet gibi geliyordu. Üç çeyrek saat boyunca, holün camlarından sızan kül rengi gün ışığı, yitirilmiş mutluluk dakikalarını hesaplayan devasa bir kum saatinin taneleriymişçesine üzerine düşmekteydi. İyice kederlenmişti ki şimdiden alçalmış güneşin kızıl aydınlığı içinde, canavar gibi; ama uysal ekspresin peron girişinde durduğunu ve vagonlardan sızan yolcu kalabalığı içinde, Jacques'ın, ince ve iri, kendine doğru yaklaştığını fark etti. Jacques, Thérèse'in çok iyi bildiği, şu bir tür karanlık ve şiddetli sevinçle bakıyordu ona.

– Sonunda size kavuştum! Sizi tekrar görmeden ölmekten korkuyordum. Bir hafta sizden uzakta yaşamamanın ne beter bir işkence olduğunu bilemezsiniz, ben de yeni öğrendim. Via Alfieri'deki küçük köşke döndüm. Odada, biliyor-sun, o eski pastelin önünde aşkla, öfkeyle haykırmıştım.

Thérèse ona baktı, hoşnuttu.

– Ya ben! Benim de seni çağırdığımı, seni istediğimi,

yalnızken kollarımı sana doğru uzattığımı düşünmüyorsun. Mektuplarını, mücevher çekmeceme saklamıştım. Geceleri yeniden okuyordum. Çok hoştular; ama tedbirsizce yazılmışlardı. Mektuplar sendin, hem fazla hem az.

Bavullarla yüklü arabaların gittiği avludan geçtiler. Thérèse, bir araba tutup tutmayacaklarını sordu.

Jacques cevap vermedi. Duymamış gibiydi. Thérèse yine konuştu:

– Evinizi görmeye gittim. İçeri girmeye cesaret edemedim. Parmaklıklardan baktım, gül ağaçlarının içinde, bir avlunun sonunda, bir çınarın ardında, çerçevelerle bölünmüş pencereler gördüm. "Orası!" dedim. Hiç o kadar heyecanlanmamıştım.

Dechartre onu dinlemiyordu artık, ona bakmıyordu. Hızla, taş döşemeli yolu onunla beraber geçti. Dar bir merdivenden geçip gar avlusunun alt kısmında uzanan ıssız bir sokağa saptı. Orada, odun depoları, kömürcü dükkânları arasında, alt katında kimi masaları kaldırımlara konmuş lokantası olan bir otel yükselmekteydi. Resimli tabelanın altında, pencerelerin beyaz perdeleri görünüyordu. Dechartre, küçük kapının önünde durdu ve Thérèse'i ağaçlık, karanlık yola çekti.

– Beni nereye götürüyorsunuz? diye sordu Thérèse. Saat kaç? Yedi buçukta evde olmam gerekiyor. Çıldırış olmalıyız.

İçinde, ceviz ağacından yapılmış bir yatakla aslan motifli bir halı bulunan, kırmızı kare taşlarla döşenmiş bir odada, yüce bir unutuş anı tattılar.

Merdivenlerden inerken Thérèse:

– Jacques, sevgilim, fazlasıyla mutluyuz. Hırsızlık bu, yaşamı soyuyoruz! dedi.

Ertesi gün bir payton onu, yeni evlerin birbirinden bahçe duvarlarıyla ayrıldığı, kalabalık olmasına rağmen, yine de ıssız, yarı hüznü, yarı neşeli bir sokağa götürdü. Gösterişle, enine bir şekilde sokağa kurulu Régence dönemi üslubunda yapılmış bir otelin, şimdi tozlarla ve unutuşlarla örtülmüş kambur kemerinin altındaki yol üzerinde durdu. Orada burada, taşların arasından uzanan yeşil dallar, şehrin bu köşesini neşelendirirler. Thérèse, küçük kapıyı çalarken evlerle çevrili görünüm içinde, çatı penceresi üzerinde, bir makara ve kilitçi işareti olan büyük, yaldızlı bir anahtar gördü. Bakışı, yeni olmasına rağmen şimdiden yakın hissettiği tüm bu görüntülerle doluydu. Başının üstünde güvercinler uçuşuyordu, tavukların gıdıklamasını işitiyordu. Askere ya da köylüye benzeyen, bıyıklı bir uşak açtı kapıyı. Thérèse kendini, bir çınarla gölgelenmiş, kum döşeli bir avluda buldu. Sol tarafta, sokağın dip kısmında, pencerelerinde kanarya kafesleri bulunan bir kapıcı kulübesi vardı. Bu tarafta, komşu evin çatıya kadar yükselen, yeşil elbise giymiş duvarı uzanıyordu. Bir heykeltraş atölyesinin camlı çatısı yaslanıyordu buraya. Camın ardından, tozlar içinde uyuyan alçı heykeller görünüyordu. Sağ tarafta, avluyu çevreleyen alçak duvar üzerine, değerli efriz kalıntıları, kabartma parçalarıyla kırık sütun gövdeleri

oturtulmuştu. Dipte, fazla büyük olmayan köşk; sarmaşık ve gül ağaçlarıyla yarı yarıya gizlenmiş cephesinin çerçeveli altı penceresi açılıyordu.

Onbeşinci yüzyıl Fransız mimarisine tutkun olan Philippe Dechartre burada, XII. Louis zamanına ait özel bir yapının özelliklerini, üstün bir bilgelikle yeniden oluşturmuştu. İkinci İmparatorluğun ortalarına doğru yapımına başlanmış olan köşk, henüz tamamlanmamıştı. Pek çok şato inşa etmiş olan kişi, kendi zayıf kalesini bitiremeden ölmüştü. Böyle olması daha iyiydi. Philippe Dechartre'm, o zamanlar bir seçkinliği ve bir değeri olan; ama artık sıradan ve modası geçmiş görünen bir tarza uygun inşa edilmiş küçük kalesi, bahçelerden oluşan geniş çerçevesini yavaş yavaş yitirerek yüksek yapı duvarları arasında sıkışmıştı. Köşk; öleli belki yirmi yıl olmuş ustayı bekleye bekleye çürüyen işlenmemiş taşların kabalığı, azıcık yontulmuş üç çatı penceresinin doğal ağırlığı, mimarın dul karısının az bir masrafla kapattığı çatının sadeliği, bitmemişliğin, kararsızlığın tüm mutluluğuyla fazlasıyla taze eskiliğinin, arkeolojik romantizminin aykırılığını kapatıyor, nüfus artışıyla çirkinleşmiş bir semte alçakgönüllülükle uyum sağlıyordu.

Kısacası, bu küçük köşk, yıkıntı görünüşü altında, kendine özgü bir çekiciliğe sahipti. Thérèse, aniden içgüdüyle, farklı uyumlar sezdi. Sarmaşıklarla örtülmüş duvarlardan atölyenin kararmış camlarına; görünüşünün, avludaki deli otları, pullarıyla örttüğü eğri çınara kadar uzanan bu terk edilmişlikte; ustanın uyuşuk, korumakta beceriksiz, tutkunların melankolisini taşıyan ruhunu seziyordu. Sevinci, bir yandan da sevgilisinin çevresindeki nesnelere karşı umarsız durduğunu öğrenmenin yürek

sıkıntısını barındırıyordu içinde. Bunda bir çeşit incelik, soyluluk bulunuyordu; ama Montessuy'lerin ilgili, özenir ruhunatazet oluşturacak denli, öz doğalarına zıt bir bağımlılık eğilimi de görüyordu. Birdenbire aklına, bu vahşi köşedeki düşüncelere boğulmuş tatlılığı bozmadan, buraya kendi düzeninin canlılığını taşımak geldi. Ağaçlı yolu kumlarla örtecek, biraz güneş gelen köşeye de çiçeklerin neşesini yerleştirecekti. Yerle bir olmuş bir parktan getirilmiş bir heykele, kara yosunlarla kemirilmiş, yere yatmış, kırılmış kolları yanında duran bir Flore'a sevgiyle baktı. Onu; çok yakında doğrultulmuş, Vieux-Colombier Sokağı'nda bir avluda, bir antikacı dükkânında gördüğü heykel ayaklığının üzerine yerleştirilmiş haliyle düşünüyordu.

Dechartre, bir saattir Thérèse'in gelişini dört gözle beklemekteydi. Hâlâ kaygılı; ama sevinçli, ateşli mutluluğunun etkisiyle titriyor, kapının basamaklarından iniyordu. Thérèse, bronzların; mermerlerin ağırbaşlı görkemini, bulanık bir şekilde sezdiği holün serin boşluğunda duruverdi. Göğsünde tüm hızıyla çarpan kalbinin sesi, aklını başından almıştı.

Dechartre onu göğsüne bastırdı ve uzun uzun öptü. Thérèse şakaklarında, çünkü şiddetli hazları kendisine hatırlatan uğultuyu hissediyordu. Yatağın önündeki halının üzerinde Atlas aslanını yeniden gördü. Jacques'ın öpüşlerine, çok hoş bir yavaşlıkla karşılık verdi.

Jacques, çıkıntılı bir ahşap merdivenden, bir zamanlar babasının çalışma odası olan geniş salona götürdü onu. Kendisi de burada resim yapar, heykellerini işler ve her şeyden çok da okurdu. Okumayı bir afyon gibi sever, bitmemiş sayfalar üzerinde düşüncelere daldı.

Çok görkemli 16. yüzyıl duvar kabartmaları, tavanın resimli kirişlerine kadar yükseliyordu. Üzerine, mükemmel bir ormanda, başına hennin (*) giymiş bir kadın görünüyordu. Ayaklarının dibinde, çiçekli otlar üzerinde bir licorne (**) yatıyordu.

Jacques onu, İspanyol kaftanları ve Bizans gömleklerinin görkemli parçalarıyla kaplanmış yastıklarla dolu geniş ve basık bir divanın önüne götürdü; ama Thérèse bir koltuğa oturdu.

– İşte siz! Buradasınız! Dünyanın sonu gelebilir artık.

– Ben de eskiden dünyanın sonunu düşünürdüm, diye cevap verdi Thérèse. Korkutmazdı beni. Mösyö Lagrange, çapkınlık olsun diye, dünyanın sonunu vaat etmişti bana. Ben de beklerdim. Sizi tanımadan önce öyle çok canım sıkıldı ki!

Thérèse, çevresindeki vazolar ve heykellerle dolu masalara, duvar kaplamalarına, ormanların karışık ve görkemli kalabalığına, mineli biblolara, mermer yontulara, resimlere, eski kitaplara bir göz attı.

– Çok güzel şeyleriniz var, dedi.

– Çoğu babamdan kalma. Koleksiyonların altın çaığında yaşamıştı. Devamının Cluny'de tamamlandığı bir licorne öykülerini babam 1851'de, Meung-sur-Yèvre'de küçük bir kır lokantasında bulmuştu.

Ama Thérèse merak ve düş kırıklığıyla karışık bir

(*) Hennin: XV. yüzyılda bir kadın başlığı. (Ç.N.)

(**) Licorne: Eski zamanlarda, başının ortasında bir boynuz bulunduğu ve at bedenli olduğu tasarlanan bir hayvan. (Ç.N.)

duyguyla:

– Size ait hiçbir şey göremiyorum. Ne bir heykel, ne de bir kabartma! İngiltere'de oldukça aranan şu mumlardan bir tane bile yok. Küçük bir yontu, bir nişan, bir plaka... dedi.

– Kendi yapıtlarımın ortasında yaşamaktan zevk alabilir miyim sanıyorsunuz? Yaptıklarımı fazlasıyla iyi tanırım... Beni sıkarlar. Sırrı olmayan bir şeyin çekiciliği de yoktur.

Thérèse ona yapmacık bir küskünlükle baktı.

– Siz bana insanın gizemi kalmayınca, sizin için çekiciliğini yitirdiğini söylememişsiniz.

Dechartre, beline sarıldı.

– Ah! Yaşayan şey fazlasıyla gizemlidir ve sen sevgili, benim için yaşamın hazlarını ve ölümün dehşetini içinde barındıran bilinmez bir duygunun bilmecesisin. Kendini vermekten korkma. Seni daima arzulayacağım. Hep bir bilinmez olacaksın benim için. Sevdğine hiç sahip olabilir mi kişi? Öpüşler, okşayışlar çok hoş bir ümitsizliğin çırpınışlarından başka nedir ki? Sana sarılmış dururken bile, hâlâ seni arıyorum. Seni daima istediğime göre, sana hiçbir zaman sahip değilim. Ne olduğunu da belki asla öğrenemeyeceğim. Birkaç kötü heykel yaptım diye "heykeltraşım" diyemem. Ben, doğada kaygı ve azap konuları arayan bir çeşit şair, bir çeşit filozofum daha çok. Biçim algısı beni doyurmuyor. Meslektaşlarım dalga geçer benimle; çünkü sadelikte onlara erişmem. Haklılar da. Ne düşünerek ne de arzulayarak yaşamamızı söylerken şu Choulette hayvanı da haklı. Dostumuz, Santa Maria Novella'da ayakkabı tamircisi, kendisini haksız

ve mutsuz kılacak hiçbir şeyden haberi olmadığından bir yaşam sanatı ustasıdır. Sizi safça sevmeliydim, beni saçma ve kötü kılan şu bir tür tutku dolu metafiziğe kapılmaksızın sevmeliydim. İyilik bilmemekte, unutmaktadır bir tek. Gel, yaklaş, yaklaş sevgilim. Seni sende unutmam gerek. Seni ancak sende unutabilirim. Ancak sende yitirebilirim kendimi.

Thérèse, kara tülü çenesine kadar indirdi. Garip nesnelerin bakışlarından rahatsız olmuşçasına, bu yabancı, geniş salonda biraz ürkmüştü.

– Burada mı? Düşünmeyin bile bunu!

Dechartre, yalnız olduklarını söyledi.

– Yalnız mıyız? Ya bana kapıyı açan o korkunç bıyıklı adam?

Dechartre gülümsedi.

– Fusellier'dir o. Babamın emektar uşağıdır. Tüm evi, karısıyla o idare eder. Meraklanmayın, kulübelerindeler, sadık ve huysuz. Madam Fusellier'yi de göreceksiniz, sizi uyarmalıyım, çok rahattır.

– Dostum, Mösyö Fusellier ister uşak olsun ister İsviçre'li olsun, niçin Tatar bıyıkları var?

– Sevgilim, doğa vermiş bunları ona, ben de seve seve özgür bırakıyorum. Fidan yetiştiricisi olmuş eski bir başça-vuşa benzediği, böylece bende kır komşummuş gibi bir duygu uyandırdığı için ona minnettarım.

Divanın köşesine oturmuştu. Onu dizlerine çekip öptü. Thérèse de karşılık verdi.

Sonra aniden kalktı.

– Bana öbür odaları gösterin. Çok merak ediyorum. Her şeyi görmek istiyorum.

Dechartre onu ikinci kata çıkardı. Koridorun duvarları Philippe Dechartre'in suluboya tabloları ile doluydu. Bir kapıyı açtı ve pelesenk ağacından eşyalarla döşenmiş bir odaya soktu onu.

Annesinin odasıydı bu. El sürmeden, çünkü geçmişinde, bizi gerçekten duygulandıran ve bize keder veren tek geçmişte saklıyordu onu. Dokuz yıldır odada kimse yaşamıyordu; ama hâlâ yalnızlığa boyun eğmemiş bir havası vardı odanın. Aynalı dolap, yaşlı hanımın bakışını gözlüyor, Hacıbektaş taşından sarkacın üstünde, düşünceli bir Sapho, çark sesini duymaz olduğu için sıkılıyordu.

Duvarda iki portre vardı. Biri Richard'ın fırçasından çıkmış Philippe Dechartre'in resmiydi. Oldukça solgun, saçları karışmış, gözleri romantik bir düşe dalmış, ağzı iyilik, incelikle dolu. Diğer portre ise ilkinden daha kaygısız bir elden çıkmıştı. Ateşli zayıflığı içinde, hemen hemen güzel, orta yaşlı bir hanımın portresiydi bu. Madam Philippe Dechartre.

– Zavallı annemin odası da benim gibidir, dedi Jacques anımsar bir halde.

– Annenize benziyorsunuz, dedi Thérèse. Gözleriniz onun gözleri. Paul Vence, annenizin sizi çok sevdiğini söylemişti.

Jacques gülümseyerek:

– Evet, dedi. O mükemmel biriydi. Zeki ve zarıftı. Eşsiz bir saçmalığı vardı. Anaç aşkın çılgınlığına yakalanmıştı. Bir an olsun rahat bırakmazdı beni. Kendi acı çeker,

bana da çektirirdi.

Thérèse, şifonyerin üzerinde duran bir Carpeaux bronzuna bakıyordu.

– İmparatorluk prensini, soğuk yüzünü birazcık neşelendiren Zefir (*) kanadı biçimindeki kulaklarına bakıp tanırırsınız. Bu bronz III. Napolyon'un bir hediyesidir. Annemle babam, Compiègne'e giderlerdi. Babam, Fontainebleau'da kalırken şatonun plamını çıkarmış, galeriyi çizmişti. Sabahları, imparator redingotunu giyip ağzında lületaşından piposu ile yanına gelir, bir kayaya ilişen penguan gibi ilişirmiş yanına. O sıralarda, Bonaparte'ta yatisız öğrenciydim. Bu öyküleri sofrada dinledim, aklımda kalmışlar. İmparator sakın sakın, yumuşak başlı bir şekilde durur, koca bıyıklarının altında boğulan birkaç sözle delermiş sessizliği. Sonra biraz daha canlanır, makineler hakkında ne düşündüğünü açıklamaya koyulurmuş. Mucit ve makinistti. Cebinden bir kurşunkalem çıkarır, babamın resimleri üzerine, fikirlerini ispatlayan karalamalar yaparmış. Bu da babamı üzerdi. Bu şekilde haftada iki ya da üç taslağı bozarmış... Babamı çok sever, ona, bir türlü gelmeyen unvanlar, tasarılar vaat edermiş. Annemin de söylediği gibi imparator iyi biriydi; ama nüfuzu yoktu. Ben o sıralarda çocuktum. O zamandan beri, hayatın büyük maceralarında basit bir esaret ve yumuşak bir kadercilikle davranan bu sevecen; ama dehası olmayan adama karşı belirsiz bir sempati beslerim... Onu sevmemin başka bir nedeni de, yerine geçmeye çalışan, ondaki gibi ruhun derinliklerinde bir halk aşkı taşımayan kişilere saldırıya, hakarete uğramış olmasıdır. O zamandan beri böylesini hep iktidarda gördük.

(*) Zefir: Batı rüzgârı, batı rüzgârı perisi. (Ç.N.)

Tanrım! Ne iğrençler! Senatör Loyer mesela. Sigara odasında cebine sigaralar dolduruyor, bana da aynı şeyi yapmamı öğüt-lüyordu, "Bunlar da yol için." diyordu. Kötü biridir bu Loyer. Zavallılara, zayıflara, basit insanlara karşı çok serttir. Ya Ga-rain, sizce de iğrenç ruhlu biri değil mi o? Hatırlayacaksınız: Sizde ilk akşam yemeği yediğim sırada, Napolyon'dan bahsedilmişti. Saçlarınız, ensenizin üstünde bağlanmıştı. Elmas bir ok tutturmuşunuz, hayranlık veren bir sertlikle bükülmüşlerdi. Paul Vence yüce şeyler söylemişti. Garain anlamamıştı. Bana ne düşündüğümü sormuşunuz.

– Parlayıvermeniz içindi. O gün bile gururumu okşu-yordunuz.

– Ya! O pek ciddi insanlar önünde söyleyecek tek cümle bulamazdım ben; ama yine de III. Napolyon'u, birincisinden daha çok beğendiğimi; çünkü onun kadar ateşli olmadığını söylemek isterdim. Bu düşüncem, ortamda kötü bir etki uyandırırды belki de. Hem zaten politikayla uğraşacak kadar yetenek yoksulu değilim.

Odada dolaşıyor, eşyalara içten bir sevgiyle bakıyordu. Yazı masasının bir çekmecesini açtı:

– Bakın, annemin gözlüğü. Gözlüklerini hep arardı. Şimdi size kendi odamı göstereceğim. Düzenli bulmazsanız, Madam Fusellier'yi bağışlayın. Dağınıklığıma saygı göster-mesini öğrettim ona.

Pencerelerin perdeleri inikti. Açmadı. Bir saat kadar sonra Thérèse, kırmızı satenin eteklerini araladı. Işık huzmesi, gözlerini kamaştırdı, dağınık saçlarının üzerine yayıldı. Thérèse, bir ayna aradı. Sadece bir Venedik aynası vardı, geniş, kara çerçevesinin içinde donuktu. Aynada kendini görmek

için parmak ucunda yükseldi.

– Bu karanlık, uzak hayalet ben miyim? Ötekiler de, burada benim gibi kendilerini görmüş olmalılar. Korkunç bir büyücüsünüz. Beraber olduğunuz kadınları gölgeye dönüştürüyorsunuz.

Birdenbire bir kaygı uyandı içinde.

– Tanrım! Bay ve Bayan Fusellier benim için ne düşünecekler?

Sonra duvarda, Dechartre'ın, üzerine eğlendirici, günahkâr bir kız resmi işlediği bir madalyon gördü.

– Bu da ne? diye sordu.

– Clara. Demours Sokağı'nın gazeteci kızı. Her sabah Le Figaro'yu getirir bana. Yanaklarında gamzeleri vardı, öpüş yuvaları. Bir gün ona: "Senin portreni yapacağım." dedim. Bir yaz sabahı Neully şenliğinden alınmış küpeler ve yüzüklerle geldi. Sonra da bir daha görünmedi. Ona ne oldu bilmiyorum. Büyük bir yosma olmak için fazlasıyla içgüdüye sahipti. Kaldırmamı ister misiniz?

– Hayır, bu köşeye yakışmış. Clara'yı kıskanmıyorum.

Geri dönme zamanı gelmişti. Thérèse bir türlü gidemiyordu. Kollarını, sevgilisinin boynuna dolamıştı.

– Seni seviyorum! Bugün çok neşeli ve güleçtin. Neşe sana yakışıyor. Senin neşen hafif ve ince. Sana hep neşe vermek isterdim. Aşk kadar, sevince de ihtiyacım var benim. Sen bana sevinç vermezsen, başka kim verir ki?

Paris'e döndüğünden beri, yani altı haftadır Thérèse mutluluğun ateşli sarhoşluğu içinde yaşıyor, tüm gerçekler içinde, düşünce barındırmadığı düşünce dalıyordu. Jacques'a her gün çınarın gölgesinin düştüğü küçük odada tekrar kavuşuyor, sonra akşama doğru birbirlerinden koptuklarında, ruhunda tapınası anılarla ayrılıyordu oradan. Güzelim yorgunluğu, yeniden doğan arzuları, sevmeye saatlerini birbirine bağlayan dalı oluşturunuyordu. Aynı zevklere sahiptiler. Aynı heveslere bırakıyorlardı kendilerini. Aynı kaprisler, ikisini de birden alıp götürüyordu. Kenti sarmalayan bulanık, güzel kırları, şarap tortusu rengi meyhaneleri, akasyalarla gölge-lenmiş sokakları, duvar diplerinde ısırganlar biten taşlı yolları, fabrikalardan yükselen dumanlarla çizgi çizgi olmuş ince bir gökyüzü altında uzanan küçük koruları, tarlaları gezmek onlara neşe veriyordu. Thérèse, kendini tanıyamaz olduğu ve onda, sanki Dechartre'in içinde yitmiş, kaybolmuş hissini uyandıran bu ülkede Dechartre'a yakın olmaktan memnundu.

O gün, hevesten, Thérèse'in sık sık pencerelerinin altından geçerken gördüğü vapura binmişlerdi. Tanınmaktan korkmuyorlardı. Tehlike çok büyük ~~sayılmazdı~~. ~~Sevmeye~~ başladığından beri pek ihtiyatlı davranmıyordu. Kenar mahallelerin tozlu kuruluşundan ~~ayrılıp~~ yavaş yavaş gülen

kıyılar gördüler. Kır kahvelerini, söğütler altına bağlanmış sayısız kayığı gölgelendiren ağaç demetleriyle adaların kıyısından geçtiler. Bas Meudon'a çıktılar. Thérèse, havanın çok sıcak olduğunu, susadığını söyleyince Dechartre onu, döşemeli odaları olan bir meyhanenin, yan kapısından içeri soktu. Tahta dehlizlerle doluydu kapı. Yalnızlıkla daha da irileştiriyordu. Pazar gününün kendisini, kızların kahkahaları, kayıkçıların bağırışları, tayfaların şarap ve yemek kokularıyla doldurmasını bekliyor, kaba bir huzur içinde uyukluyordu.

Basamaklarının arası mesafeli, gıcırdayan merdiveni çıktılar. Birinci katta odaya girdiler. Hizmetçi kız onlara, şarap ve kurabiye getirdi. Akajudan bir karyola üzerine, yün örtü örtülmüştü. Köşelerden birini kesen şöminenin üzerinde, çiçekli bir çerçeve içinde, yumurta biçiminde bir ayna asılmıştı. Açık pencereden Seine Nehri, yeşil kıyıları uzaklarda sıcak havaya, kavakların tepesine değmek üzere olan güneşe batmış tepeler görünüyordu. Nehrin kıyısında, bir sinek sürüsü dans ediyordu. Gökyüzünü, yeryüzünü, suyu, bir yaz akşamının titrek huzuru dolduruyordu.

Thérèse, uzun uzun nehrin akışını izledi. Vapur pervanesini kemiren suyun üzerinden geçti. Dalgalar, halkalar kıyıya yaklaşınca, nehre eğilmiş evler de bir gemi gibi sallanıyordu sanki.

Thérèse, sevgilisine dönüp:

– Suyu çok severim, Tanrım, ne kadar da mutluyum! dedi.

Dudakları birleşti.

Aşkla büyülenmiş umutsuzluğa gömülmüşlerdi. Zamanı onlara hatırlatan şey, on dakikada bir vapurun geçişinden

sonra, aralık pencerenin alt yanına vurup kırılan suyun serin şakırtısıydı sadece.

Thérèse, yastıkların üzerinde doğruldu. Sabırsızlıkla fırlatılmış elbiseleri döşemenin üzerindeydi. Aynada, çiçeklenmiş çıplaklığını gördü. Sevgilisinin okşayan övgülerine cevap verdi:

– Evet, dedi, ne olursa olsun, aşk için yaratılmışım ben.

Yerinde bir zafer duygusuyla yanaklarının, dudaklarının, göğüslerinin yer yer solgun, yer yer lal rengi güllerini canlandıran parlak kırmızı ışığın altında bedenini izliyordu.

– Beni sevdiğin için, ben de kendimi seviyorum.

Elbette Dechartre onu seviyordu. Onu neden böyle ateşli bir sevgiyle, bir tür kutsal kırgınlıkla seviyor olduğunu kendine bile açıklamıyordu. Sonsuz değerli, az rastlanır güzelliği için değildi bu. Endamı vardı; ama endam hareketi izler ve durmadan kaçır ve kaybolur, yeniden ortaya çıkar, estetik zevklere, ümitsizliklere yol açar. Güzel bir endam, gözleri çok hoş bir biçimde yaralayan şimşektir. Önce hayran kalır insan, heyecanlanır. Arzular ve sever böylece, tatlı ve korkunç bir güçtür, güzellikten çok daha güçlüdür. Bin kadın arasından bir kadın bulunur ki bir kez elde edildikten sonra bir daha bırakılmaz, durmamacasına arzulanır. Daima sürer bu arzu. Bu iyileşmez "sevme" yarasını açan, onun tenindeki çiçektir. Bir de söylenemeyen başka bir şey, bedeninin ruhudur. İşte o, bu terk edilmesi olanaksız, aldatılmaz kadındı!..

– Söyle, insan beni terk edemez mi?

Kendisini güzel bulduğuna göre, ne diye büstünü yap-

madığını sordu ona.

– Neden mi? Kötü bir heykeltraşım da ondan. Üstelik de bunun farkındayım ki bu sıradan bir insan olmadığımı gösterir; ama ille de büyük bir sanatçı olduğuma inanmak istiyorsan, sana başka nedenler göstereceğim. Yaşayan bir heykel yaratmak için, modeli bayağı bir hammadde gibi ele almak gerekir. Özü çıkarmak için güzelliği alman, sıkılan, ufalanan bir madde gibi. Sende endamında, bedeninde, her şeyinde benim için değerli olmayan bir şey yok. Büstünü yapsaydım eğer, noktası noktasına bu hiçlere bağlanacaktım. Bu hiçler de benim için her şeydir; çünkü senin hiçlerindir. Budalaca onlar üzerinde duracak, bir bütün kurmayı başaramayacaktım.

Thérèse biraz şaşkın, onu izliyordu.

Dechartre devam etti.

– Hafızadan bir şey söylemem. Kurşunkalemle küçük bir karalama yapmayı denedim. Hep yanımda taşıyorum.

Thérèse, ne olursa olsun görmek istedi onu. Dechartre de gösterdi. Bu bir albüm yaprağı üzerine pek ustaca çizilmiş, çok sade bir taslaktı. Thérèse bu taslakta kendini hiç tanıyamadı. Bir sertlik, tanımadığı bir ruh buldu.

– Ya!.. Beni böyle mi görüyorsun, sence ben böyle miyim?

Dechartre albümü kapadı.

– Hayır, bu ufak bir not, bir bilgi, o kadar; ama notun doğru olduğuna inanıyorum. Kendini tamamen benim seni gördüğüm gibi görmemen normal. Her insan, başkalarının gözündeki yansımada, farklı bir yaratığa döner.

Sonra, bir tür sevinçle:

– Bu bakımdan hiçbir zaman, aynı anda iki erkeğe ait olmadığın söylenebilir. Paul Vence'in düşüncesi bu, diye ekledi.

– Bu doğru sanırım, dedi Thérèse.

Sonra:

– Saat kaç oldu? diye sordu.

Saat yediydi.

Thérèse onu, gitmek için sıkıştırdı. Her gün biraz daha geç dönüyordu evine. Kocas, buna dikkatini çekmişti. "Tüm ziyaretlere en son biz varıyoruz. Kaderimiz bu!" demişti; ama her gün kendisi de Palais-Bourbon'da, bütçe tartışmalarında gecikiyor, yazanakçısı olduğu komisyonun işlerine dalıyor, Thérèse'i az bekletmiyordu. Böylece devlet işleri Thérèse'in gecikmelerini de örtüyordu.

Madam Garain'e sekiz buçukta gittiği akşamı gülümseyerek anımsattı. Tatsızlık çıkacak diye korkmuştu; ama büyük gensoru günüydü o gün. Kocas Garain'le birlikte, ancak saat dokuzda dönebilmişti meclisten. İkisi de yemeğini ceketle yemişlerdi. Bakanlığı kurtarmışlardı.

Sonra, düşüncelere daldı.

– Meclis tatile girince sevgilim, Paris'te kalmam için bahanem olmayacak. Daha şimdiden babam, beni burada tutan bağlılığa bir anlam veremiyor. Sekiz gün içinde Dinard'a, onun yanma gitmem gerekiyor. Sissiz ne olacağım ben?

Ellerini kavuşturup sonsuz sevecen bir kederle Dec-hartre'a baktı; ama o, daha kederliydi.

– Asıl ben, Thérèse, ben kendime sızsız ne yapacağımı sormalıyım. Asıl ben kaygılanmalıyım. Beni yalnız bıraktığında, acı veren düşünceler üşüşüyor başıma. Karamsar düşünceler çevremi sarıyor.

Thérèse, bunların hangi düşünceler olduğunu sordu.

Dechartre cevap verdi:

– Sevgilim, daha önce de söyledim. Seni sende unutmalıyım ben. Sen gidince, hayalin bana işkence etmeye gelecek. Bana tattırdığın mutluluğun faturasını ödemem gerek.

Pembe kayalıklar serpiştirilmiş mavi deniz, gümüş rengi saçığını tembel tembel, altın rengi iki çıntıyla biten girinti boyunca, kumsalın ince kumları üzerine atıyordu. Günün güzelliği Chateaubriand'ın mezarına bir Yunanistan güneşi ışığı düşürüyordu. Balkonundan, bahçedeki mersin ve ılgın ağaçlarının üzerinden kıyının, okyanusun, adaların, kıyının dirseğinin görüldüğü odada Thérèse, sabahleyin Saint-Malo postanesinden alıp da yolcularla dolu salda açamadığı mektupları okuyordu. Yemekten hemen sonra, odasına kapanmıştı. Mektupları kucağına yaymış, oburca okuyor, kaçak sevincinin acısını çıkarıyordu aceleyle. Saat ikide babası, kocası, Prenses Semiavine, milletvekilinin karısı Madam Berthier d'Eyzelles, akademi üyesinin karısı Madam Raymond'la birlikte, atlı araba gezisi yapması gerekiyordu. İki mektup almıştı o gün. İlk okuduğunda, neşeli bir aşk kokusu vardı. Jacques hiç bu kadar güleç, hiç bu kadar yalın, mutlu, büyüleyici görünmemişti.

Söylediğine göre, onu sevmeye başladığından beri, kendini o kadar hafıflemiş, o kadar neşeli hissediyordu ki ayakları yere basmıyordu. Tek korkusu, düş görüyor oluşu, uyandığında Thérèse'i tanımıyor olabilme ihtimaliydi. Kuşkusuz tüm bunlar bir düştü. Hem de ne düş! Via Alfieri'deki

köşk, Meudon Meyhanesi, öpüşmeler, o tanrısal omuzlar, üzerinde çukurların gülüştüğü tüm bu ten, o çiçekler içinden akan bir dere gibi çevik, serin, hoş kokulu beden. Eğer uyanık düş gören biri değilse, şarkılar söyleyen bir sarhoştur. Ne mutlu ki aklını başından almıştı. Thérèse yokken bile, durumacasına hep görüyordu onu. "Evet, seni yanımda görüyorum. Gökyüzünün ve çiçeklerin bütün maviliklerinden daha hoş bir grilikteki gözbebeklerinin üzerindeki kirpiklerini, bulunmaz bir meyve tadı taşıyan dudaklarını, gülünce üzerine tapılası iki çukur beliren yanaklarını görüyorum. Gözümde güzel ve arzu uyandırıcısın; ama kaçıp gidiyorsun. Kollarımı açtığımda, sen yoksun. Seni uzaklarda, çok uzaklarda, sarı, uzun kumsalda, pembe giysinin içinde, şemsiyenin altında küçük bir eğrelti otu dalı büyüklüğünde görüyorum. Ah! Öyle küçüksün ki!.. Tıpkı bir zamanlar seni Floransa'da Dôme meydanında, çan kulesinin tepesinde gördüğümdeki gibi. O gün düşündüğüm şey geliyor aklıma yine. 'Onu benden tümünden saklamaya, küçük bir ot parçası bile yeter; oysaki o, sevincin ve acının sonsuzluğudur benim için.' "

Yokluğunun acılarından yakmıyordu sadece. Bununla birlikte yakınmalarına, mutlu aşkın gülümsemeleri karışıyordu. Dinard'a gelip onu şaşırtacağını söylüyor, şakayla karışık tehdit ediyordu. "Hiçbir şeyden korkma. Beni tanımazlar. Alçıdan yapılmış süs eşyaları satan bir satıcı kılığına bürünürüm. Yalan sayılmaz bu. Gri bir ceket, çadır bezinden yapılmış bir pantolon giyer; sakalım, yüzüm ak bir tozla kaplı şekilde Montessuy köşkünün kapısını çalacağım. Başımın üzerine yerleştirdiğim tahtayı dolduran küçük heykellerden tanıyacaksın beni Thérèse. Hepsi de aşk perileri olacak. Sadık aşk, kıskanç aşk, sevecen aşk olacak. Ateşli aşk, pek çok

ateşli aşk olacak. Pisa ya da Floransa esnaflarının çınlayan diliyle bağıracağım: 'Tutti gli Amori per la signora Teresina!' "

Mektubun son sayfası, sevecen ve kendinden geçmiş şekilde yazılmıştı. Thérèse'e, çocukken okuduğu dua kitaplarını hatırlatan dindarca iç dökmelerden sıyrılıyordu. "Sizi seviyorum... Sizde her şeyi seviyorum. Sizi taşıyan, üzerinde pek hafif durduğunuz ve güzelleştirdiğiniz toprağı, sizi görmemi sağlayan ışığı, soluduğunuz havayı... Avlumdaki eğri çınarı seviyorum; çünkü bakışlarınız değdi ona. Bir kış akşamı size rastladığım caddede dolaştım bu gece. O akşam baktığınız bir şimşir dalını kopardım. Sizin bulunmadığınız bu kentte gördüğüm tek şey sizsiniz."

Mektubun sonunda, dışarıda yemek yiyeceğini söylüyordu. Madam Fusellier, bir gün önce Nevers'e, doğduğu yere gitmişti. O zamandan beri evde yemek pişmiyordu, Royale Sokağı'nda, alışık olduğu bir meyhanede yiyecekti. Orada, silik kalabalığın ortasında, onunla baş başa olacaktı.

Thérèse, görünmez okşayışların tatlılığıyla uyuşmuştu. Gözlerini yumdu, başını koltuğun arkalığına bıraktı. Kapının önüne gelen arabanın gürültüsünü duyduğu sırada, ikinci mektubu açmak üzereydi. Bozuk yazıyı; eğri, aceleyle karanlanmış satırları, sert ve kederli görünüşü fark edince heyecanlandı.

Karanlık başlangıç, beklenmedik bir endişeyle karamsar kuşkuvarı dile getiriyordu.

"Thérèse, Thérèse, madem her şeyinizle benim olmayacaksınız, neden verdiniz kendinizi bana. Bilmek istemediğimi öğrenmiş bulunmaktayım. Beni aldatmış olmanız neye yarar?"

Thérèse öylece kalakaldı. Gözleri dumanlıydı. İçinden: "Az önce o kadar mutluydu ki! Ne oldu Tanrım? Bense çoktan yok olmuş bir sevince seviniyormuşum meğer! Mektuplarda yalnız sönmüş duygular, silinmiş düşünceler dile geliyorsa, hiç yazmamak daha iyi." diye geçirdi.

Mektubun geri kalanını da okumaya koyuldu. Kıskançlığın Dechartre'ın benliğine, pençelerini geçirmiş olması Thérèse'in cesaretini kırdı:

"Tüm gücüm, tüm benliğimle onu sevdiğimi kanıtlamadıysam, bundan sonra nasıl inandırabilirim bunu ona?"

Bu beklenmedik çılgınlığın nedenini öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

Jacques, Royale Sokağı'nda bir lokantada yemeğini yerken, kaplıcalardan dönüp denize giden, bu arada da Paris'e uğramış eski bir dostuna rastlamıştı. Sohbet etmeye başlamışlardı. Seçkin çevrenin pek de yabancı olmadığı bu adam, şans eseri sözü Kontes Martin'e getirmişti. Jacques burada öyküyü kesiyor, haykırıyordu:

"Thérèse, yalnızca benim bilmediğim bir şeyi eninde sonunda bir gün öğreneceğime göre, bana yalan söylemenin ne anlamı var? Ama sizden çok ben hatalıyım. Or San Michele'deki posta kutusuna atılan mektubunuz, Floransa garındaki buluşmanız... Ben gerçeği küçümseyip de yanılsamalarımın inanmakta ısrar etmeseydim, yeteri kadar bilinçlendirebilirdi beni. İstemiyordum, hayır; o usta inceliğiniz uğruna öleceğim. O dopdolu şehvetinizle kendinizi bana verdiğiniz sırada, başka birine ait olduğunuzu bilmek istemiyordum. Bilmiyordum, bilmemek istiyordum. Daha fazla yalan söylemezsiniz korkusuyla, hiçbir şey sormuyordum size; ama

bir budala aniden, kabaca, bir yemek masasının önünde gözlerimi açacak, beni bilmeye zorlayacakmış. Ah! Artık biliyorum. Öyleki artık kuşku duyamam da. Oysaki şüphe, leziz bir duygu gibi gelirdi bana! O adı, Fiesole'da Miss Bell'in ağzından çıkmış adı söyledi ve sonra da 'Herkes bilir bu hikâyeyi' diye de ekledi."

"Demek onu seviyordunuz. Hâlâ da seviyorsunuz! Ben odamda tek başıma, yüzümü, başını koyduğun yastığa gömerken o belki yanındadır. Oradadır kuşkusuz. Her yıl Dinard'a koşulara gidermiş. Söylediler bana. Anlıyorum. Her şeyi anlıyorum. Obsesyon halinde gözümün önünden gitmeyen görüntüleri bir bilseydin 'Delirmiş!' diyerek bana acırdın. Ah! Unutmak isterdim seni. Seni ve her şeyi... ama yapamam. Çok iyi biliyorsun. Ancak sende kaybolmuşken unutabilirim kendimi ben. Seni durmaksızın onunla görüyorum. Bir işken-
ce bu. Biliyorsun! Arno kıyısındaki gece mutsuz olduğumu düşünmüştüm. Meğer acı çekmenin ne demek olduğunu bile bilmiyormuşum."

Thérèse, mektubu okumayı bitirdikten sonra düşünmeye başladı: "Rastlantı eseri sarf edilmiş bir söz bu duruma getirdi onu. Bir söz üzerine umutsuzluğa, deliliğe gömülmüş." Hakkında bu şekilde söz eden alçağın kim olabileceğini düşündü. Bir zamanlar Le Ménil'in, fazla güvenmemesi doğrultusunda uyararak kendisine takdim ettiği iki-üç gençten kuşkulandı. Babasından almış olduğu o soğuk öfkelerden birine kapıldı. Kendi kendine: "Öğreneceğim." dedi; ama şimdi ne yapmalıydı? Dostu, umutsuzluğa düşmüştü. Çılgın, hastaydı; ama ona koşamaz, onu kucaklayamaz, her şeyiyle kendisine ait olduğunu hissettirecek, onu inanmaya zorlayacak bir beden ve ruh teslimiyetiyle üzerine atılamazdı. Yaz-

mak! Gidip onu bulmak, sessizce göğsüne kapanmak, sonra da ona: "Tamamıyla sana ait olmadığımı inanmaya şimdi cesaret et bakalım!" demek ne kadar iyi olurdu; ama bir tek mektup yazmak geliyordu elinden. Tam mektuba başladığı sırada, bahçeden sesler, gülüşmeler geldi. Prenses Seniavine arabanın basamağına basmıştı bile.

Thérèse aşağıya indi. Dış kapının basamaklarına çıktı. Sakin ve güleryüzlüydü. Gelinciklerle çevrili, geniş hasır şapkası, içinde gri gözlerinin parladığı, saydam bir gölge düşüyordu yüzüne.

– Tanrım, ne kadar da güzel, diye haykırdı Prenses Seniavine. Ortalıklara hiç çıkmaması ne kötü! Sabah olunca sala biniyor, Saint-Malo'nun dar sokaklarında taban tepiyor, öğleden sonra da odasına kapanıyor, hepimizden kaçıyor.

Araba, tepenin yamaçlarına serpiştirilmiş köşkların, bahçelerin eteğinde, kumsalın geniş halkasını dönüyordu. Sol tarafta, surların ve Saint-Malo'nun çan kulesinin mavi denizden çıkışı görünüyordu. Sonra canlı bitkilerle çevrili bir yola saptı. Çitler boyunca, uçları dalgalanan patiska hotozlarının altında dimdik, Dinard'lı kadınlar geçiyordu.

Madam Raymond, Montessuy'nün yanında oturuyordu:

– Maalesef eski giyim tarzı yok oluyor. Demiryollarının suçu bu.

– Doğru, dedi Montessuy. Demiryolu olmasa köylüler o eski, o hoş giysilerini giyeceklerdi; ama biz onları göremeyecektik.

– Ne önemi var! Biz de hayal ederdik, diye yanıtladı Madam Raymond.

– Zaman zaman ilginç şeylere rastladığınız olur mu? diye sordu Prenses Seniavine. Ben hiç rastlamadım.

Madam Raymond, kocasının kitaplarından kaptığı üstünkörü birkaç felsefe kırıntısıyla nesnelerin hiçbir şey, düşüncelerin ise her şey olduğunu söyledi.

Kontes Martin, ikinci sırada, sağında oturan Madam Berthier d'Eyzelles'e bakmaksızın:

– Evet, insanlar sadece kendi düşüncelerini görürler. Yalnız kendi düşüncelerini takip ederler. Körler, sağırklar gibi giderler. Durduramazsınız.

Prensesin yanında, ön tarafta oturan Kont Martin:

– İyi; ama tatlım, yön veren düşünceler olmasaydı, gelişigüzel giderdi insan... Ha, aklıma gelmişken, Caret Gassicourt heykelinin açılış töreninde Loyer'nin söylediği nutku okudun mu Montessuy? Başî dikkate değer doğrusu. Loyer'de politikacı kafası yok değil.

Araba, söğütlerle çevrili çayırıları geçtikten sonra bir tepeye tırmandı. Sonra geniş, ağaçlık bir yaylanın üzerinde ilerlemeye başladı. Uzun süre bir bahçe duvarını takip etti. Yol, duvarın nemli gölgesi altında göz alabildiğince uzanıyordu.

– Burası Guerric mi? diye sordu Prenses Seniavine.

Birdenbire üzerinde aslanlar bulunan, iki taş ayaklığın arasında, dört tepe-çiçekli demir çelengi altında parmaklıklî bir kapı belirdi, kapalı duruyordu. Parmaklıklar arasından, ıhlamurlarla çevrili bir yolun sonunda, şatonun kül rengi taşları görünüyordu.

– Evet, dedi Montessuy. Guerric burası.

Sonra Thérèse'e döndü:

– Marki de Ré'yle tanışmıştın, dedi... Altmış beş yaşında bile; gençliğini, gücünü görüyordu. Modaya şekil verir, güzel giyinmede örnek teşkil eder, çok da sevilirdi. Redingotunu, gözlüğünü, hareketlerini, o büyüleyici küstahlığının, eğlendirici tuhaflıklarını kopyalardı gençler. Aniden, seçkin çevreden çekti kendini. Salonuna kapandı, atlarını sattı, bir daha da ortalıklarda görünmedi. O ani kayboluşunu hatırlıyor musun Thérèse? Yeni evlenmiştin. Sık sık seni görmeye gelirdi. Bir gün Paris'ten ayrıldığı duyuldu. Kış ortasında gitmiş olduğu yer burası, Guerric... Bu ani çekilişin nedenlerini araştırdılar. İlk kez uğradığı bir başarısızlığın alçalışı içinde, yaşlandığı görülür korkusuyla, bir keder sarımsıyla kaçtığı düşünüldü. En çok korktuğu şey yaşlılıktı. Gerçek şu ki kendi içine kapandı, altı yıl geçmesine karşın bir kez olsun şatosundan, bahçesinden dışarı adım atmadı. Gençliğinden tanıdığı birkaç arkadaşını kabul ediyor ancak Guerric'e. Bu parmaklıklı kapı bir tek onlara açılır... Ortalıklara çıkmamaya başladığından beri kimse görmedi onu. Görmeyecek de asla. Bir zamanlar görünmek için harcadığı gücü, şimdi saklanmak için harcıyor. Yaşayan bir ölüdür o. Bence bu, hiç de küçümsenecek bir şey değil.

Thérèse, çapkın zamanlarını, kendisiyle görkemli bir şekilde bitirmek istemiş olan sevimli ihtiyarı anımsayarak başını çevirdi, meşelerin kül rengi dorukları üzerinde, dört kulesiyle yükselen Guerric'e baktı.

Gezinti dönüşü başının ağrıdığını bahane ederek yemeğe inmeyeceğini söyledi. Odasına kapanıp mücevher kutusuna koymuş olduğu üzücü mektupları çıkardı. Son sayfayı

bir kez daha okudu.

"Bir başkasına ait olduğun düşüncesi içimi yakıyor, paramparça ediyor beni. Hem sonra, onun bu adam olmasını istemezdim."

Saplantılı bir düşünceydi bu. Aynı sayfaya üç kez şu sözleri yazmıştı:

"Onun bu adam olmasını istemezdim!"

Thérèse'in tek bir düşüncesi vardı; Dechartre'ı yitirmemek. Onu yitirmemek için her şeyi söyleyebilir, her şeyi yapabiliirdi. Masanın başına oturdu, sevecen ve sızlanan bir şiddetin atılımıyla, bir mektup yazdı. Mektupta, inlercesine yineleyip duruyordu: "Seni seviyorum, seni seviyorum, yalnız seni sevdim. Bir tek seni, yalnız seni, duyuyor musun beni? Tüm ruhumda, tüm benliğimde bir tek sen varsın. Bir alçağa kulak asma. Beni dinle. Yemin ederim ki senden önce kimseyi; ama kimseyi sevmedim ben."

Yazarken, denizin uçsuz bucaksız iç çekişi, göğsünün iç çekişine eşlik ediyordu. Gerçek sözler söylemek istiyor, söylediklerine inanıyordu. Tüm söyledikleri aşkın gerçekliğinde gerçektir. Merdivende babasının ağır, güvenli ayak seslerini duydu. Mektubu saklayıp kapıyı açtı. Montessuy, okşayıcı bir sesle, biraz daha iyi olup olmadığını sordu.

– Sana iyi geceler dilemeye gelmiştim. Bir de bir şey soracaktım, dedi. Yarın, koşularda Le Ménil'i görebilirim. Her yıl gelir. Alışkanlıklarına bağlı bir adamdır. Ona rastlarsam, birkaç gün burada kalması için çağırmamda sakınca görüyor musun tatlım? Kocan, onun seni eğlendirebileceğini düşünüyor. Mavi odayı verdik ona.

– Nasıl istersen; ama mavi odayı Paul Vence'e ayırsan daha iyi olur bence. Çok istiyor gelmeyi. Choulette'in de çat kapı gelmesi mümkün. Huyudur onun. Bakarsın bir dilenci gibi çaliverir bahçe kapısını. Biliyorsun ki kocam benim Le Ménil'den hoşlandığımı düşünerek aldanıyor. Ayrıca, önümüzdeki hafta Paris'e gidip iki-üç gün kalmam gerekiyor.

Thérèse, mektubundan yirmi dört saat sonra, Dinard'dan Ternes'teki küçük eve geliyordu. Paris'e gitmek için bir bahane uydurması pek de zor olmamıştı. Aisne'de, sosyalistlerin kazanmaya çalıştığı seçmenlerini görmek isteyen kocasıyla yola çıkmıştı. Jacques'ı, sabah atölyesinde; Arno kıyısında antik zaferine ağlayan iri bir Floransa'lı figürünün taslağı üzerinde çalışırken buldu.

Uzun boylu, esmer bir kız olan model, bir tabure üzerinde dikilmiş, poz veriyordu. Camlardan sızıp bu çıplak beden üzerine düşen çığ ışık, güzel biçimleri ortaya çıkarıyor, uyumsuz renkleri, cilt kusurlarını acımadan vurguluyor, doğanın katı gerçeklerini göz önüne seriyordu.

Dechartre, sevinç ve acı dolu bir bakışla baktı konu-ğuna. Çamur kalemmini, sehpanın kenarına koydu. Heykelin üzerine ıslak bir bez attı. Sonra içinde kil kurumuş bir çanağın suyuna batırdı ellerini ve modele dönerek:

– Bugünlük bu kadar yeter kızım, dedi.

Kız, yere atladı. Bir kucak koyu renkli yünle kirli çamaşırlar aldı ve paravanın arkasına giyinmeye gitti.

Bu arada Jacques, Thérèse'i alıp atölyeden çıktı.

Ufalanan kabukları avlunun kumlarını kaplayan çınarın

altından geçtiler.

– Artık inanmıyorsunuz değil mi? dedi Thérèse.

Dechartre, onu odasına götürdü.

Dinard'dan yazılmış mektup, acı duygularını önceden yumuşatmıştı. Thérèse, Dechartre'ın, acı çekmekten yorulduğu; sevgiye, huzura ihtiyaç duyduğu bir anda gelmişti. Birkaç satır yazı ruhunu yatıştırmış, düşlerle beslemişti. Nesnelerden çok, nesnelerin belirtilerine duyarlıydı; ama yine de ruhunda bir kırgınlık taşıyordu hâlâ.

Her şeyin kendisi için konuştuğu; mobilyaların, perdelerin, halıların aşklarından söz ettiği odada Thérèse yumuşacık sözler mırıldandı:

– İnanabilmişsiniz... Ne olduğunuzu bilmiyor musunuz ki?.. Bir çılgınlıktı bu!.. Nasıl, bir kadın sizi tanıdıktan sonra, bir başkasına katlanabilir?

– Ama daha önce?

– Daha önce de sizi bekliyordum ben.

– Dinard koşularında değil miydi?

Thérèse sanmıyordu; su geçirmez bir gerçek varsa o da Thérèse'in orada olmadığıydı. Atlar da, atadüşkün adamlar da sıkardı onu.

– Kimseyle karşılaştırılamayacağınıza göre, hiç kimseden korkmayın Jacques.

Dechartre ise tersine, kendisinin de insanların da Tanrı'nın veya bir köylünün elindeki kalburda tohumlar gibi sallanıp karıştırıldığı, ayrıldığı bu dünyada pek az bir şey olduğunu biliyordu. Bu tanrısal ya da mistik kalbur fikri,

yaşama tamamıyla uygulanabilecek kadar ölçülü ve düzenliydi. Öyle sanıyordu ki insanlar, bir kahve değirmeninde birer taneden başka bir şey değildi. Önceki gün Madam Fusellier'nin kahve çektiğini görünce, çok güçlü bir şekilde hissetmişti bunu.

– Niçin gurur duymuyorsunuz? diye sordu Thérèse. Fazla bir şey eklemeydi. Gözleriyle, kollarıyla, göğsünü indirip kaldıran soluğuyla konuşuyordu.

Dechartre, onu görmenin, onu dinlemenin hissettirdiği mutlu şaşkınlıkla inanmaya diremedi.

Thérèse o iğrenç konuşmayı, kininle yaptığını sordu. Dechartre'ın bunu gizlemek için hiçbir nedeni yoktu. O kişi Daniel Salomon'du.

Thérèse şaşırmıştı. Hiçbir kadının sevgilisi olamamakla tanınan Daniel Salomon, en azından hepsinin özel hayatına girmeye, sırlarını öğrenmeye çalışırdı. Thérèse onun neden konuştuğunu anlıyordu.

– Jacques, söyleyeceğim şeye kızmayın. Duygularınızı saklayacak kadar becerikli değilsiniz. Beni sevdiğinizden kuşkulmuş, bundan emin olmak istemiştir. Şimdi ilişkimiz olduğundan emindir artık; ama umurumda değil. Tersine, daha iyi gizleyebilseydiniz, bu kadar sakın olamazdım. Beni yeterince sevmiyorsun sanırdım.

Sonra, onu kaygılandırırım korkusuyla, konuyu değiştirdi.

– Taslağınızı ne kadar beğendiğimi söylemedim size. Arno kıyısındaki Floransa bu. O halde biz miyiz?

– Evet... Bu heykele aşkımızın heyecanını koydum.

Hüzünlüdür, bense güzel olmasını isterdim. Görüyorsunuz ya Thérèse, güzellik acı vericidir. İşte bu nedenle yaşamım güzelleştiğinden beri, acı çekiyorum ben.

Ceketinin cebini karıştırıp sigara tabakasını çıkardı; ama Thérèse giyinmesi için zorladı onu. Öğle yemeğine evine götürecekti. Bütün gün hiç ayrılmayacaklardı. Çok hoş olacaktı.

Çocuksu bir sevinçle baktı ona. Sonra da hafta sonunda Dinard'a dönmesi, oradan da Joinville'e gitmesi gerektiğini ve tüm bu süre zarfında ayrı olacaklarını düşünüp kederlendi.

Joinville'e, birkaç günlüğüne babasının yanına çağıracaktı onu; ama orada, Paris'teki gibi özgür ve baş başa olamayacaklardı.

– Doğru, dedi Dechartre. Paris, bu karışık büyüklüğüyle bizim için çok iyi.

Sonra da:

– Sen yokken bile Paris'ten ayrılmam artık, diye ekledi. Seni tanımayan ülkelerde yaşamak korkunç olur benim için. Senden bahsedemeyecek bir gökyüzünün, dağların, ağaçların, çeşmelerin, heykellerin bana söyleyecek hiçbir şeyleri olamaz.

Dechartre giyinirken Thérèse masanın üstünde bulduğu bir kitabı karıştırıyordu. "Binbir Gece Masalları"ydı bu. Yazıların arasına, oraya buraya, vezirlerin, sultanların, zenci harem ağalarının, pazarların, kervanların romantik resimleri serpiştirilmişti.

– Binbir Gece Masalları sizi eğlendiriyor mu? diye sordu Thérèse.

Dechartre, kravatını bağlıyordu.

– Çok, diye yanıt verdi. Eğer istersem, bacakları kara mermer kesilmiş o Arap prenslerine, geceleri mezarlıkta dolaşan harem kadınlarına inanabilirim. Bu masallar, yaşamı unutturan kolay düşler yaratırlar imgelerimde. Dün gece, yatarken çok kederliydim ve yatağında "Üç Kör Kalender" in öyküsünü okudum.

Thérèse, biraz acı bir sesle:

– Sen, unutmaya çalışıyorsun! Bense, ne pahasına olursa olsun, senden gelen bir kederin anısını yitirmek istemezdim, dedi.

Sokağa çıktılar. Thérèse biraz ileride bir araba tutacak, eve ondan birkaç dakika önce varacaktı.

– Kocam sizi yemeğe bekliyor.

Yol boyunca ufak tefek, önemsiz şeylerden konuştular. Aşkları, bunları büyük ve hoş bir biçime sokuyordu. Öğle sonlarını, bol bol içten bir sevinç ve usta bir zevkle dolduracak şekilde ayarlıyorlardı. Thérèse giyimi için ona danışıyordu. Güneşle, öğle hoşluğuyla dolmuş sokakta onunla beraber yürüdüğü için mutluydu. Bir türlü ayrılmıyorlardı onlar. Ternes Caddesi'ne gelince önlerine, cadde üzerinde, birbiriyle yarışırcasına yan yana dizilmiş, büyüleyici bollukta yemekleri sergileyen dükkânlar gördüler. Kebapçıların kapısından sıra sıra, dizi dizi kümes hayvanları, manavda kayısı ve şeftali sandıkları, üzüm sepetleri, armut yığınları vardı. Yolu, meyve ve çiçek arabaları çevreliyordu. Bir lokantanın camlı saçağı altında erkekler, kadınlar gevrek yiyordu. Thérèse, aralarında, küçük bir masada tek başına oturan, bir defne ağacı karşısında piposunu yakan Choulette'i gördü.

Choulette de Thérèse'i fark etti. Kasılarak masaya yüz kuruşluk bir para atıp kalktı ve selam verdi. Çok ciddiye. Uzun redingotu içinde ince, sert bir havası vardı.

Madam Martin'i, Dinard'ı ziyaret etmeyi çok istediğini söyledi; ama Vendée'de, Markiz de Rieu'nün yanında alıkonulmuştu. Bu arada Jardin Clos'un "Verger de Sainte-Claire" ile çoğaltılmış yeni bir baskısını çıkarmıştı. Duygusuz sanılan ruhlara dokunmuş, kayalardan pınarlar fışkırmıştı.

– Böylece bir tür Musa oldum, dedi.

Cebini karıştırdı. Yıpranmış, lekelenmiş bir mektup çıkardı cüzdanından.

– Akademi üyesi Madam Raymond'un bana yazmış olduğu mektup, dedi. Onun onuruna sözler olduğu için yayınlıyorum bunları da.

Sonra ince kâğıtları açıp okumaya koyuldu.

"Kitabınızı kocama gösterdim. Spiritüalizmin en saf hali! Tam bir kapalı bahçe; ama bence, zambakların, beyaz güllerin olduğu tarafta akademi yoluna açılan küçük bir kapısı da var!"

Choulette, ağzındaki içki kokusuna karışan bu sözlerin tadını çıkardı. Sonra mektubu özenle tekrar cüzdanına koydu.

Madam Martin, Madam Raymond'un aday olduğu için şairi kutladı.

Akademi seçimleriyle uğraşsaydım, benim de adayım olurdunuz Mösyö Choulette; ama enstitü sizi çekiyor mu?

Choulette bir süre, görkemli bir sessizlik içinde kaldı. Sonra:

– Politika ve din dünyasının Neully'de oturan saygın kişileriyle görüşmeye gidiyorum madam, dedi. Markiz de Rieu, boş yaşamı boyunca, general olduğu söylenen bir ihtiyarın ölümü üzerine, ülkesinde boş kalan bir senato koltuğuna adaylığımı koymam için sıkıştırıp duruyor. Bu konuyla ilgili Bineau Bulvarı'nda –Ey ölümsüz bilgelik!– rahiplerden, kadınlardan ve çocuklardan akıl danışacağım. Oylarını isteyeceğim topluluk ağaçlık, engebeli bir yerdedir. Tarlaları, başları budanmış söğütler çevreler. Bu emektar söğütlerden birinin oyuğunda, etleri dökülmüş parmakları arasında tüfeğiyle tespihini hâlâ sıkkan bir papaz bulmak, olmayacak bir şey değil. Bildirimi, meşe ağaçlarının kabuğuna yapıştıracağım. Şöyle olacak: "Papaz evlerine huzur! Piskoposların, ellerine tahta asalar alıp en yoksul bölgenin, en yoksul papaz vekiline benzeyecekleri gün gelsin! İsa'yı, piskoposlar çarmıha gerdi. Adları Anne ve Saïphe'ti. Tanrı oğlunun önünde adları hâlâ budur. Onlar, onu çarmıha bağlarken ben de yanına asılmış, Hıristiyan olarak ölen iyi yürekli hırsızdım."

Bastonunu Nauilly'e doğru uzatarak:

– Dechartre, dostum, orada, sağda Bineau Bulvarı'nın toz toz olduğunu düşünüyor musunuz? dedi.

– Elveda Mösyö Choulette, dedi Thérèse. Senatör olduğunuz zaman beni unutmayın.

– Madam, dualarımın hiçbirinde unutmam sizi, sabahları da akşamları da. Tanrı'ya şöyle derim: "Öfkeniz içinde mademki ona zenginlik ve güzellik bahsettiniz; ona hoşgörü gösteren, o büyük merhametinizle yaklaşın."

Kalabalık caddede, dimdik, bacağını sürükleye sürükleye uzaklaştı.

Thérèse, pembe bir manta (*) bürünmüş, Dechartre'la birlikte giriş kapısının basamaklarından iniyordu. Joinville'e sabah gelmişlerdi. Sürek avları başlamadan Thérèse, sevgilisini yakın dostlarından oluşan küçük halkaya sokmuştu; ama Le Ménil'den haber alamamış oluşu, her zamanki gibi bu yıl da çağrılabilceği korkutuyordu onu. Hafif eylül havası, saçındaki buklelerinde dans ediyordu. Ufka yakın güneş, gözbebeklerinin derin griliğinde altın noktaları parlatıyordu. Arkalarında, şatonun ön cephesinde, zemin katın üç kemeri üzerinde, pencere aralıklarında konsollar üstünde, Roma imparatorlarının büstleri sergileniyordu. Evin asıl yakası, iki yüksek köşk arasına sıkışmıştı. Büyük, ardavuz çatıları altında, ölçüyü aşmış bir İyon sütun düzenlemesi olduğundan yüksek gösteriyordu onları. Bu düzenlemede, 1650 yılında, Mazarin'in adamı ve maliye genel müfettişi Fouquet'nin mutlu suç ortağı şu zengin Mareuilles için Joinville-sur-Oise şatosunu inşa etmiş mimar Leveau'nun sanatı hissediliyordu.

Thérèse ve Jacques, önlerinde çiçekleri Le Nôtre tarafından resmedilmiş ve büyük kıvrık dallar oluşturan çiçek bahçesini, yeşil halıyı, havuzu; üzerine şimdiden sonbaharın

---

(*) Mante: Geniş, kolsuz bir kadın giysisi. Kadınların giydiği bir çeşit harmani. (Ç.N.)

kızılığını, altın rengini koymaya başladığı iri ağaçlarıyla taçlanmış, iri kazıkları ve beş kaba kemeriyle mağarayı görüyordu.

– Ne de olsa bu yeşermiş geometri, güzel bir şey, dedi Dechartre.

– Evet, dedi Thérèse. Ama ben, taşları arasından otlar fışkıran avludaki eğri çınarı düşünüyorum. Çiçeklendireceğiz orayı, değil mi?

Basamakların dibindeki doldurulmuş hendekleri gözleyen, hemen hemen insan yüzlü, taştan aslanlardan birine yaslanmıştı. Şatoya döndü, kornişin üstünde açık ejder ağızlı çatı pencerelerinden birine baktı:

– Odanız şurada, dedi. Dün akşam oraya çıktım. Aynı katta, öbür tarafta, en uçta babamın çalışma odası var. Beyaz, ahşap bir masa, akajudan bir evrak dolabı, şöminenin üstünde bir sürahi. Gençliğindeki çalışma odası. Bütün servetimiz o odadan çıktı.

Çiçeklerle çevrili kumlu yollardan geçerek bahçeyi güneyden sarmalayan, budanmış şimşir ağaçlarından oluşan duvara vardılar. Anıtsal kapısı üzerinde Mareuilles'in Loren haçı bulunan limonluğun önünden geçtiler. Sonra, yeşil halı boyunca süren, ıhlamurlarla çevrili yola saptılar. Yaprakları yarı yarıya dökülmüş ağaçlar altında, orman perileri heykelleri solgun ışıklarla beneklenmiş, nemli gölgede titreyo-lardı. Ak kadınlardan birinin omzuna konmuş bir güvercin havalandı. Zaman zaman bir esinti, kurumuş bir yaprağı koparıyor; yaprak, altın bir kabuk biçiminde, üzerinde bir yağmur damlasıyla düşüyordu. Thérèse, orman perisini gösterdi:

– Bu peri, çocukluğumda ölmek isterken gördü beni. Arzudan, korkudan acı çekerdim. Sizi beklerdim; ama o kadar uzaktınız ki!..

İhlamur yolu göbekte kesiliyordu. Büyük bir havuz dolduruyordu burayı. Ortasında sular oynamaya başlayınca, köpükten çiçeklerle taş oluşturmak için sedeflerini üfleyen bir denizkızları ve superileri topluluğu yükseliyordu.

– Joinville Tacı bu, dedi Thérèse.

Havuzda başlayıp kırdı, doğuda gözden yiten bir keçi yolunu gösterdi.

– İşte benim yolum, dedi. Kaç kez, kederli kederli dolaşmışımdır burada! Sizi tanımazken kederli biriydim ben.

Başka ihlamur ağaçları, başka orman perileriyle göbeğin ötesine giden ağaçlık yolu tekrar buldular ve mağaralarına kadar bu yolu izlediler. Çakıl döşeli beş oyuktan oluşmuş bir yarım daire şeklinde, bahçenin derinliklerinde durmaktaydı. Oyuklarının üzerinde parmaklıklar vardı ve devasa kazıklarla birbirinden ayrılmışlardı. Bu kazıklardan biri anıtın köşesinde, korkunç çıplaklığıyla üzerlerinde duruyor; çekingen, yumuşak taş bakışlarıyla bakıyordu onlara.

– Babam Joinville'i satın aldığı zaman; mağaralar, otlar ve yılanlarla dolu bir harabeden başka bir şey değildi, dedi Thérèse. Binlerce tavşan yuva yapmıştı buralara. Babam, Perrelle'nin kütüphanede saklanmış baskılı şekillerine göre kazıkları ve kemerleri yeniden kurdu. Kendi mimarı oldu.

Bir gölge ve gizem arzusu onları, mağaraların yamacını örten gürgen fidanlarına sürükledi; ama kapalı yoldan gelen bir ayak sesi işiterek bir an duraksadılar. Yapraklar arasından

Prenses Seniavine'i belinden tutmuş Montessuy'u gördüler. Çok sakın, şatoya doğru gidiyorlardı. Jacques ile Thérèse, devasa kazığın altında büzülerek onların geçmesini beklediler. Sonra Thérèse, sessiz sessiz kendisine bakan Dechartre'a:

– Bu kış, Prenses Seniavine'in, at almak için niçin babama danıştığını şimdi anlıyorum, dedi.

Bununla birlikte Thérèse, müşkülpesent olarak tanınan ve delice düzensiz yaşamı yüzünden düştüğü güçlüklerle karşın, zengin olduğu bilinen bu güzel kadını fethettiği için, babasına hayran kaldı. Jacques'a, prensesi güzel bulup bulmadığını sordu. Dechartre onda, hayvansı bir ihtişam ve zevkine göre fazla bir ten tadı olduğunu düşünüyordu. Büyük, esmer bir halkayla çevrilmiş göğüsleri, safrandan, kükürten, toprak renginde bir karnı ve kıllı bacakları olduğunu hayal ediyordu. Her şeyden öte, fazlasıyla iri bir beni olmasını kusur sayıyordu. Thérèse, bunun doğru olabileceğini; ama yine de akşamları Prenses Seniavine'in tüm diğer kadınları gölgede bıraktığını söyledi.

Mağaraların arka tarafından tırmanarak pembe mermerden bir süs havuzunun ortasında, bir kurşun kamışlar demetinin şekillendirdiği Gerbe-de-l'Oise'a giden yosunlu merdivenlere götürdü Jacques. Burada bahçenin görünümünü kapayan ve koruluğu başlatan büyük ağaçlar yükseliyordu. Yetişkin ulu ağaçlar altında ilerliyorlardı. Yaprakların zayıf iniltisi içinde susuyorlardı. Karaağaçların büyüleyici perdesinin ötesinde, akçakavak ve kayınağacı demetlerinin, kesilmiş çalılıkları uzanıyordu, solgun kabukları, son bir gün ışığıyla tutuşuyordu.

Dechartre, onu kollarında sıktı, göz kapaklarının üstüne öpücükler kondurdu. Gökten gece iniyor, dallar arasında ilk yıldızlar titreşiyordu. Islak otlar arasında kurbağaların flütü duyuluyordu. Daha ileriye gitmediler.

Thérèse, gece onunla birlikte şatoya dönerken dudaklarında bir öpüş ve name tadını, gözlerinde, bir kayınağacının dibinde, ayakta dururken kır tanrısını ve onun kollarında, ellerini ensesinde düğümlemiş, şehvetten ölmek üzere olan kendi imgesini de beraberinde götürüyordu. İhlamur ağacının altına gelince, çocukluk gözyaşlarına tanık olmuş orman perilerine gülümsedi. Gökyüzüne Kuğu'nun yıldızlardan oluşmuş tacı yükseliyor; ay, incecik boynuzunun gölgesini, Taç havuzuna düşürüyordu. Otlar arasındaki böcekler, aşk davetiyeleri saçıyordu. Şimşirlerden duvara gelince, Thérèse ile Jacques, şatonun üçlü kara gövdesini gördüler. Zemin katın pencerelerinden kırmızı bir ışık içinde kımıldayan gölgeler görülüyordu. Çan, çalmaya başladı.

– Akşam yemeği için giyinecek kadar zamanım var ancak! diye haykırdı Thérèse.

Sevgilisine bir pınar tanrıçası ya da bir orman perisi imgesi bırakarak taş aslanların önünden kaçıp kaybıldı.

Yemekten sonra salonda, M. Berthier d'Eyzelles gazete okuyor, Prenses Seniavine de oyun masasının başında, iskambil falı açıyordu. Thérèse, bir kitaba yarı kapalı gözlerle dalmış, Gerbe-de-l'Oise'da üzerinden atlanmış çukurlardaki dikenlerin acısını topuklarında hissederek yapraklar arasında, bir orman perisi ile oynayan kır tanrısı gibi onu bağrına basmış sevgiliyi titreyerek anımsadı.

Prenses, okuduğu kitabın eğlenceli olup olmadığını

sordu.

– Bilmem. Okuyup düşünüyordum. Paul Vence haklı: "Kitaplarda yalnız kendimizi buluyoruz."

Duvar kaplamaları arasından, bilardo salonundaki oyuncuların kesik konuşmaları, topların kuru gürültüsü geliyordu.

– Başardım! diye haykırdı prenses, iskambil kâğıtlarını atarak.

O gün Chantilly, koşulara katılan bir at üzerine, yüklü bir miktarda para oynamıştı.

Thérèse, Fiesole'dan bir mektup aldığını söyledi. Miss Bell yakında Prens Eusebio Albertinelli della Spina ile evleneceğini bildiriyordu.

Prensес gülmeye başladı:

– İşte kendisine büyük hizmetlerde bulunacak bir erkek! dedi.

– Ne hizmeti? diye sordu Thérèse.

– Onu erkeklerden tiksindirme hizmeti!

Montessuy salona girdi, neşeliydi. Partiyi kazanmıştı.

Berthier d'Eyzelles'nin yanına oturdu, kanepenin üzerinde açık duran gazeteyi aldı:

– Maliye bakanı, meclis açıldığında tasarruf kasaları hakkındaki yasa tasarısını sunacağını bildiriyor.

Tasarruf kasalarını belediyelere borç vermekte yetkilendirmek söz konusuydu. Bu da Montessuy'nün yönettiği kuruluşların en iyi müşterilerini ellerinden almak demekti.

– Berthier, kesinlikle karşı mısınız bu tasarıya? diye

sordu maliyeci.

Berthier başını eğdi.

Montessuy kalktı, elini milletvekilinin omzuna koydu:

– Dostum Berthier, bana kalırsa bakanlar kurulu daha toplantı döneminin başında düşecek, dedi.

Sonra kızına yaklaştı:

– Le Ménil'den garip bir mektup aldım, dedi.

Thérèse kalkıp bilardo salonunun kapısını kapattı. Hava akımından korktuğunu söyledi.

– Çok tuhaf bir mektup, diye tekrarladı Montessuy. Le Ménil, Joinville'e avlanmaya gelmeyecek. Seksen tonilatoluk bir yat almış, Rosebud. Akdeniz'de dolaşıyormuş, yalnız su üstünde yaşamak istiyormuş artık. Yazık!.. Bir tek o bilirdi avı yönetmeyi.

Bu sırada Dechartre, Kont Martin ile salona girdi. Kont onu bilardoda yendikten sonra dostluk göstermiş, ona evin bakımı ve hizmetçi sayısına dayanan bir verginin yarattığı tehlikeden bahsediyordu.

Solgun bir kış güneşi, Seine Nehri'nin sislerini delerek yemek odasının kapıları üzerinde duran Oudry köpeklerini aydınlatıyordu.

Madam Martin'in sağında; eski adalet bakanı, milletvekili ve eski başbakan Garain; solunda, senatör Loyer vardı. Kont Martin-Bellème'in sağında da M. Berthier d'Eyzelles oturuyordu. Samimi ve renksiz bir iş yemeğiydi. Montessuy'nün tahminleri çıkmış, bakanlar kurulu dört gün önce düşmüştü. Garain, daha bu sabah Elysée Sarayı'na çağrılmış, kabineyi kurma işini kabul etmişti. Yemek yerken bir yandan da başkana sunulacak listeyi hazırlıyordu. Onlar adlar üzerine konuşurken Thérèse, kendi içinde özel hayatının imgelerini bir kez daha geçiriyordu gözlerinin önünden.

Meclis açılır açılmaz Kont Martin'le Paris'e gelmişti, o zamandan beri büyümlü bir yaşam sürüyordu.

Jacques onu seviyordu, tutku ve sevecenlik, bilgiç bir deneyim ve meraklı bir saflık karışımı çok hoş bir duyguyla seviyordu onu. Sinirliydi, çabuk kızıyor, kaygılanıyordu; ama mizacının bu gelgitleri neşesini daha değerli kılıyordu. Bu sanatçı neşesi bir alev gibi aniden parlayıveriyor, aşkı, onu aşağılamadan okşuyordu. Thérèse'i en çok hayran bırakan şey de dostunun bu ruhsal gülüşüydü. Onun neşeli

şımarıklıklara, içten heveslere doğallıkla kattığı bu tadı, Thérèse hayal bile edemezdi. İlk zamanlarda, Dechartre tekdüze, neşesiz bir ateşlilik göstermişti ona karşı. Thérèse'i kendine bununla bağlamıştı yalnız; ama o zamandan beri, Thérèse, onda; neşeli, zengin, değişken bir ruh; eşsiz incelikli bir şehvet, bir övme, tüm ruhu tenle doyurma yetisi keşfetmişti.

– Homojen bir bakanlar kurulu, diye haykırdı Garain; ama meclisin değişik kesimlerine özgü eğilimleri de hesaba katmamız gerek.

Kaygılıydı. Bir zamanlar kendinin kurduğu tuzaklar kadar tuzakla kuşatılmış görüyordu kendisini. Kendi çalışma arkadaşları bile düşman kesilmişti.

Kont Martin'se, yeni bakanlar kurulunun, yeni bir anlayışın arzularına cevap verebilecek nitelikte olmasını istiyordu:

– Listeniz, köken ve eğilim bakımından temelden farklı kişilerden oluşmuş, dedi. Oysa cumhuriyet hükümetini görüş birliğine sokma ihtimali, bana kalırsa gerekliliği, şu son yılların politika tarihinin en önemli olgusudur belki de. Bunlar sizin ender bulunan bir konuşma sanatıyla belirttiğiniz görüşlerdir, sevgili Garain.

Mösyö Berthie d'Eyzelles susuyordu.

Senatör Loyer, parmaklarıyla ekmek kırıntılarını top yapıp yuvarlıyordu. Çok eskiden beri birahanelerin müdavi-miydi. Düşüncelerini ya ekmek kırıntılarını yoğurup yuvarlarken ya da mantar yontarken bulurdu. Kirli bir sakal sarkan kırmızı benekli yüzünü kaldırdı. İçinde ufak, kızıl bir ateşin titrettiği çekik gözleriyle Garain'e baktı:

– Söylemiştim bunu; ama bana inanmak istemediler. Monarşik sağcıların yok edilişi, cumhuriyet partisinin başları için onarılamaz bir yıkımdır. Hükümet ona karşı yönetiliyordu. Bir hükümetin gerçek dayanağı muhalefettir. İmparatorluk, Orléanist'lere ve bize karşı yönetti ülkeyi. 16 Mayıs hükümetiyse cumhuriyetçilere karşı! Biz daha mutluyduk sağcıları yönetirken. Sağ, ne iyi bir muhalefetti! Tehditkâr, saf, güçsüz, geniş, dürüst, halkça tutulmamış! Onu korumak gerekirdi. Bilemediler. Sonra, her şey yıpranır zaten. Bununla birlikte, yönetirken her zaman bir şeyi karşınıza almanız gerekir. Bugün bize sağcıların tam on beş yıl boyunca, sürekli olarak cömert bir biçimde sağladıkları desteği sağlayacak olanlar yalnız sosyalistlerdir; ama onlar da fazlasıyla zayıf. Onları güçlendirmek, büyötmek, siyasal bir parti durumuna getirmek gerekir. Bugün, bu, işleri bakanının ilk görevidir.

Garain saygısız bir adam değildi, hiç cevap vermedi.

Kont Martin:

– Garain, dedi, başbakanlıkla birlikte adalet ya da işleri bakanlığını da alıp alamayacağınızı hâlâ bilmiyor musunuz?

Garain, kararının, varlığı kabinede gerekli olan ve hâlâ iki koltuk arasında tereddüt eden N...'nin yapacağı seçime bağlı olduğunu söyledi. Garain, kişisel isteklerini yüksek çıkarlar uğruna feda ediyordu.

Senatör Loyer, sakalının altından yüzünü buruşturdu. Adalet bakanlığını istiyordu. Geçmişten geliyordu bu arzu. İmparatorluk döneminde hukuk hocasıydı, kahve masaları başında beğenilen dersler verirdi. Kavgı çıkarmaktan, mızıkçılık yapmaktan hoşlanırdı. Siyasal başarılarına kendisine

kovuşturmalar, davalar ve birkaç haftalık hapis cezaları getirecek şekilde ustaca hazırlanmış makalelerle başlamıştı. O zamanlardan beri basını, her iyi hükümetin ezmesi gereken bir muhalefet silahı olarak görürdü. 4 Eylül 1870'ten beri adalet bakanı olmayı hayal ediyor, Badinquet zamanında, Pélagie'nin müdavimi yaşlı bohem, bir zamanlar lahana turşusu yiyip yasa açıklayan hukuk kocasının nasıl yargıçlar sınıfının en büyük başı olduğunu göstermek istiyordu.

Düzinelerce budala, sırtına çullanmıştı. Senatonun sıradan unvanlarıyla yaşlanmış, yoksulluktan sıyrılammış, meyhaneden bir yosmaya tutulmuş, sefil, tembel, gözü açık biriydi. Eski cumhuriyetçi kafası, açık yürekli bir şekilde halkı küçümseyişi, hırslarından sonra da devam etmiş, onun hâlâ bir devlet adamı olabilmesini sağlamıştı. Bu kez, Garain'in listesine girmişti, adalet bakanlığını kapacağını düşünüyordu. Koruyucusu, bu yeri ona vermiyor, can sıkıcı bir rakip oluyordu. Ekmek kabuğundan küçük bir kaniş köpeği şekillendirerek bıyık altından güldü.

M. Berthier d'Eyzelles çok sakın, ciddi ve durgundu; güzel, ak favorilerini okşuyordu:

– Mösyö Garain, siz de bugün bizim yönelmiş olduğumuz politikayı daha ilk baştan savunmuş kişilere de kabinede yer verilmesinin uygun olacağını düşünmüyor musunuz? dedi.

Garain sinirli bir şekilde:

– Onlar bu politikanın içinde yitip gittiler. Bir siyaset adamı koşullardan önce gelmemeli. Fazlasıyla erken haklı olmak haksızlıktır. Düşünce adamlarıyla iş yürütülmez. Hem sonra, açık konuşalım: Merkez sola bir bakanlık verilmesini

istiyorsanız, söyleyin; ben çekilirim; ama sizi uyarmalıyım; ne meclis ne de ülke sizi desteklemez.

– Bir çoğunluk sağlanmasının gerekliliği oldukça açık, dedi Kont Martin.

– Benim listem çoğunluğu sağlamıştır, dedi Garain. Bakanlığı bize karşı destekleyen azınlıktır, sonra da onlardan kopardığımız oylardır. Baylar, sizin bağlılığınıza güvenim sonsuz.

Sonra o hummalı koltuk dağıtma olayına yine daldılar. Kont Martin önce çalışma bakanlığını aldı; ama bu konuda fazla bir uzmanlığı olmadığından reddetti, sonra dışişleri bakanlığı verildi, itiraz etmeksizin hemen kabul etti.

Ama Garain, M. Berthier d'Eyzelles'e ticaret ya da tarım bakanlığını sununca, Berthier d'Eyzelles buna pek yanaşmadı.

Loyer, sömürgeleri aldı. Ekmek kabuğundan kanişini örtünün üstünde durdurmaya çalışıyordu. Bu sırada; küçük, kısık gözüyle Kontes Martin'e bakıyor, onu arzu uyandırıcı buluyordu. Gelecekte daha yakın, daha özel şekilde onu görmekten duyacağı zevki, belli belirsiz hissetti.

Garain'in tartışmalarına kulak asmayıp bu güzel bayanla ilgileniyor, zevklerini, alışkanlıklarını tahmin etmeye çalışıyor, tiyatroyu sevip sevmediğini, akşamları bazen kocasıyla birlikte gazinoya gidip gitmediğini soruyordu. Thérèse de onu, o kalın kir tabakasının altında, seçkin çevreye yabancı kalışı, olağanüstü edepsizliğiyle diğerlerine kıyasla daha ilgi uyandırıcı bulmaya başlamıştı.

Garain kalktı. Listesini cumhurbaşkanına götürmek için tekrar görmesi gereken biri vardı: N..., N..., N.... Kont

Martin arabasını hizmetine sundu; ama Garain'in kendi arabası vardı.

– Başkan bazı isimlere itiraz eder mi? diye sordu Kont Martin.

Garain:

– Başkan durumun gereklerini anlayacaktır, dedi.

Kapıdan tam çıkmıştı ki alnına vurarak geri döndü:

– Savunma bakanını unuttuk!

– Generaller arasından bulmanız çok kolay, dedi Kont Martin.

– Ah, diye atladı, savunma bakanını seçmenin kolay olduğunu mu sanıyorsunuz siz? Benim gibi üç kabineye katılmadığınız, meclise başkanlık yapmadığınız çok açık. Bakanlıklarında da, başkanlık yaptığım sırada da en çetrefil zorluklar hep savunma bakanlığından geldi. Tüm generaller aynıdır. Kurduğun kabine için seçtiğim generali tanırırsınız. Aldığımızda işlerin yabancısıydı. Bildiği tek şey, iki meclis olduğuydu. Kendisine parlamento mekanizmasının tüm düzenini açıklamak, bir ordu komisyonu, bir bütçe komisyonu, alt komisyonlar, yazmanlar, bütçe tartışması diye bir şey olduğunu öğretmek gerekmişti. Tüm bu bilgilerin küçük bir kâğıt parçasına yazılıp kendisine verilmesini istedi. İnsanlar ve nesneler konusundaki cehaleti bizi dehşete düşürmüştü... On beş gün sonra, mesleğinin en ince noktalarını biliyor, tüm senatörleri, milletvekillerini kişisel olarak tanıyor, onlarla bir olup bize karşı entrikalar çeviriyordu. Askerlere güveni olmayan başkan Grévy yardıma yetişmese, iyice tuzağa düşürecekti bizi; ama çok sıradan bir generaldi, diğer generallerden

hiç farkı yoktu. Hayır! Savunma koltuğunun öyle aceleyle, düşünmeksizin verilebileceğini sanmayın...

Garain, Saint-Germain Bulvarı'ndaki eski meslektaşını anımsadıkça hâlâ titrerdi. Dışarı çıktı.

Thérèse kalktı. Senatör Loyer, kırk yıl önce Bullier'de öğrenmiş olduğu güzel, yumuşak devinimlerle ona kolunu verdi. Thérèse siyaset adamlarını salonda bıraktı. Dechartre'a kavuşmak için acele ediyordu.

Seine Nehri'ni, taştan rıhtımları, altın rengi çınarları kızıl ışıklar bürüyordu. Thérèse evinden çıkınca, havadaki tatlı sertliğin ve ölen günün görkeminin doyumunu olmaz tadını hissetti. Paris'e döndüğünden beri mutluydu, havanın yenilenmesi her sabah neşelendiriyordu onu. Yaprakları dökülmüş ağaçlar arasından rüzgâr kendisi için esiyor, yağmurun o ince grisi caddelerin ufkunu kendisi için ıslatıyor ya da güneş soğuğa dayanıksız gökyüzünde soğumuş bedenini kendisi için sürüklüyordu, tamamen kendisi için, sırf o, Ternes'teki küçük eve girdiği zaman, aşkındaki samimiyete nesneler okyanusunu da eklerken: "Rüzgâr var, yağmur yağıyor, hava çok hoş." diyebilirdi diye. Bütün günler onun için güzel başlıyordu, sonuçta hepsi de onu, sevgilisinin kollarına taşıyordu.

Diğer günlerde olduğu gibi o gün de Ternes'teki küçük eve giderken artık iyice güven altına aldığını hissettiği, beklenmedik, dopdolu mutluluğunu düşünüyordu. Şimdiden kışın dokunmaya başladığı güneşin son parıltısı içinde yürüyor: "Beni seviyor." diye söyleniyordu, "Beni tamamen sevdiğine inanıyorum. Onun için sevmek, diğer erkeklere kıyasla çok daha kolay ve doğal. Onların yaşamda kendile-

rinden üstün tuttıkları düşünceleri, bir inançları, alışkanlıkları, çıkarları vardır. Ya Tanrı'ya, ya ödevlere ya da kendilerine inanırlar. Oysa yalnız ve yalnız bana inanıyor. Ben onun tanrısı, ödevi, yaşamıyım."

Sonra düşündü:

"Hiç kimseye, bana bile ihtiyacı olmadığı doğru. Kafası rahat rahat yaşayabileceği büyüleyici bir dünya; ama ben, o olmadan yaşayamam. Onu kaybedersem, ne hale gelirim ben?"

Jacques'ın kendisinden aldığı o ateşli hazzı, o büyüğü alışkanlığı düşünüp yatıştı. Bir gün ona: "Bana karşı yalnız cinsel bir aşk besliyorsun. Bundan yakınmıyorum, belki de tek gerçek aşk budur." demiş olduğunu anımsadı. Jacques: "Bu ayrıca tek büyük, tek güçlü aşktır. Önlem alır, silahları vardır; anlamlarla, imgelerle doludur; şiddetli ve gizemlidir; tene ve tendeki ruha bağlanır. Gerisi yalandan, yanılsamadan başka bir şey değildir." diye yanıtlamıştı. Thérèsee neşeli bir ruh hali içinde sakindi. Kuşkular ve endişeler bir yaz fırtınası bulutları gibi dağılıp gitmişti. Aşklarının en kötü zamanları, birbirlerinden uzak kaldıkları anlardı. İnsan birbirini sevince ne olursa olsun ayrılmamalı asla.

Marceau Caddesi'yle Galilée Sokağı'nın köşesinde, kendisine hafifçe dokunup geçen bir gölge, unutulmuş bir şekil sezdi, tanımaktan çok hissetmişti. Yanıldığını sandı, yanılmayı diledi. Gördüğünü sandığı şey artık yoktu, asla da olmamıştı. Bu yaşamdan önce geçmiş bir yaşamın derinliklerinde, bir yarı yaşamın karanlıklarına gömülü bir hayaletti o. Bu belirsiz karşılaşmadan doğmuş bir ürperti, belli belirsiz bir rahatsızlık, bir iç daralması hissederek yoluna devam etti.

Caddede ilerlerken, kollarını açmış, yeni bakanlar kurulunu iri puntolarla bildiren gazeteler taşıyan satıcıların kendisine doğru geldiklerini gördü.

Étoile Meydanı'ndan geçti, adımları arzusunun sabırsızlığına uyuyordu. Merdivenin başında, mermerden, bronzdan, çıplak heykeller arasında Jacques'ın kendisini bekleyişini, kollarına alışını; öpücüklerle zaten gevşemiş, titreyen bedenini, yaşama zevkinin, yaşamın kendisini unutturduğu o gölge dolu, haz dolu odaya kadar taşıyışını, gözlerinin önüne getirebiliyordu.

Ama Mac Mahon Caddesi'nin ıssızlığında, az önce Galilée sokağının köşesinde belli belirsiz gördüğü gölge ona yaklaştı, sıradan ve dayanılmaz güç bir kesinlikle yanına dikildi.

Thérèse, Robet Le Ménil'i tanıdı. Le Ménil, Debilly rıhtımından beri onu izlemiş, en sakın, en güvenli yerde yanına yaklaşmıştı.

Görünüşü bir zamanlar Thérèse'in çok hoşlandığı şu ruh duruluğunu yansıtıyordu. Doğal olarak sert, rüzgâr ve deniz serpintisiyle kararmış, sertleşmiş biraz çökük yüzü derin bir acıyı hem gizliyor hem de açığa vuruyordu.

– Sizinle konuşacaklarım var, dedi.

Thérèse adımlarını yavaşlattı. Le Ménil de yanında yürümeye başladı.

– Sizi unutmaya çalıştım. Olanlardan sonra bu çok doğal, öyle değil mi? Bunun için her şeyi yaptım. En iyisi sizi unutmaktı tabi ki; ama yapamadım. Bu yüzden, bir yat satın aldım. Altı ay boyunca denizde dolaştım. Belki biliyor-

sunuzdur.

Thérèse bildiğini işaret etti.

Le Ménil devam etti:

– Rosebud, seksen tonalitölük, güzel bir yat. Altı tayfam vardı. Onlarla birlikte ben de çalışıyordum, sıkıntımdan uzaklaşmak için.

Sustu. Thérèse yavaş yavaş gidiyordu, kederlenmiş, daha da çok sıkılmıştı. Bu yabancı sözleri dinlemek onun için saçma, her şeyin ötesinde çekilmez bir şeydi.

Le Ménil yine başladı konuşmaya:

– O yatta ne acılar çektim, söylemekten utanırım.

Thérèse doğru söylediğini biliyordu, başını çevirdi.

– Sizi bağışlıyorum. Çok düşündüm yalnız başıma. Deck-house'un divanı üzerine uzanıp günler geceler geçirdim, kafamın içinde durmamacasına aynı düşünceler dolaşıp duruyordu. Bu altı ay içinde tüm yaşamım boyunca düşünmediğim kadar çok düşündüm. Gülmeyin. Acı kadar anlayışı geliştiren başka bir şey olamaz. Anladım ki eğer sizi kaybetmişsem, bu benim suçum. Sizi kendime saklamayı bilmem gerekirdi. Rosebud denizin üzerinde kayarken ben, yüzükoyun yatıyor, söylenip duruyordum: "Bilemedim! Ah! Bir kez daha başlayabilseydim her şeye!" Acı çekip düşünerek anladım ki zevklerinize, düşüncelerinize yeteri kadar yaklaşmamıştım. Siz üstün bir kadınsınız, bunu fark edememiştim; çünkü sizi bunun için sevmemiştim. Hiç farkında olmadan sizi sinirlendiriyor, kırıyordum.

Thérèse başını salladı. Le Ménil ısrarcıydı.

– Hayır, hayır! Sık sık kırdım sizi. Yeterince ayak uyduramıyordum inceliğinize. Aramızda yanlış anlamalar oldu. Bu, aynı yaradılıшта olmayışımızdan ileri geliyordu. Sonra sizi eğlendirmesini de bilemedim. Size gereken eğlenceleri bulamadım, sizin gibi zeki bir kadına uyacak türden zevkler tattıramadım.

Pişmanlıklarında, acısında öyle sade, öyle doğrudu ki Thérèse her şeye karşın sevimli buluyordu onu.

Yumuşakça:

– Dostum, sizden hiçbir şikayetim olmadı, dedi.

Le Ménil yine konuşmaya başladı:

– Size söylediğim her şey doğru. Bunu, tek başıma, açıklarda, teknemde anladım. Orada öyle zamanlar geçirdim ki en büyük düşmanımın bile böyle anlar yaşamasını istemem. Kaç kez suya atlamak geldi içimden de yapmadım. Dinsel inançlarımdan mı yoksa ailevi duygularımdan mı ya da cesaret edemediğimden midir bilmiyorum. Belki de beni uzaktan uzağa hayata bağladığınız içindir. Size doğru çekiliyordum, işte buradayım. İki gündür sizi gözetliyorum. Evinize gelmek istemedim, sizi yalnız bulamaz, konuşamazdım. Hem sonra beni ağırlamak zorunda kalacaktınız. Sokakta konuşmayı daha uygun buldum. Bu da gemide aklıma gelen bir düşünce. Kendi kendime şöyle demiştim: "Sokakta görüşürsem, beni ancak arzu ederse dinler, dört yıl önceki gibi. Joinville bahçesinde anımsarsınız, Taç'ın yanında, heykellerin altındaki gibi..."

Sert bir iç çekişle sürdürdü konuşmasını:

– Evet, Joinville'deki gibi, mademki her şeye yeniden

başlayacağız. İki gündür sizi izledim. Dün yağmur yağıyordu; arabayla çıkmıştınız. Arkanızdan gelebilir, nereye gittiğinizi öğrenebilirdim. Çok istiyordum bunu; ama yapmadım. Hoşunuza gitmeyecek bir şey yapmak istemedim.

Thérèse ona elini uzattı:

– Teşekkür ederim. Size olan güvenimden pişman olmayacağımı biliyorum, dedi.

Telaşlı, sabırsız, sinirliydi. Le Ménil'in söyleyeceklerinden korkarak konuşmayı kesip kurtulmaya çalıştı.

– Elveda! dedi. Koskoca bir yaşam var önünüzde. Mutlusunuz. Bunu bilin, bilin de değmeyecek şeylere üzülmeyin artık.

Ama Le Ménil bir bakışla durdurdu onu. Yüzünde Thérèse'in çok iyi bildiği o sert, o kararlı hava vardı.

– Size anlatacak şeylerim olduğunu söyledim. Bir dakika dinleyin beni.

Thérèse, kendisini bekleyen Jacques'ı düşünüyordu. Ara sıra yoldan geçenler ona bir bakıyor, sonra da yollarına devam ediyorlardı. Bir Judée ağacının kara dalları altında durdu, bekledi, hem merhamet hem de korku vardı ruhunda.

Le Ménil:

– Şunu söyleyeceğim; sizi affediyorum ve her şeyi unutuyorum. Bana geri dönün. Geçmişe dair tek bir kelime bile etmeyeceğime size yemin ederim.

Thérèse titredi, sonra öyle doğal bir şaşkınlık, bir üzüntü tepkisi verdi ki Le Ménil durdu.

Bir an düşündü, sonra:

– Bu önerdiğim şey, sıradan bir şey değil, farkındayım; ama düşündüm, hem de her şeyi. Mümkün olan tek şey bu. Önce bir düşünün Thérèse, hemen bir cevap vermeyin bana.

– Sizi aldatmak doğru olmaz. Söylediğinizi yapamam, yapmak da istemem. Nedenini çok iyi biliyorsunuz.

Yanlarından bir araba yavaş yavaş geçiyordu. Thérèse arabacıya işaret edip durdurdu. Le Ménil bir an daha tuttu onu:

– Bunu söyleyeceğinizi tahmin etmiştim. Bunun için hemen cevap vermeyin dedim.

Thérèse arabaya biner binmez, gözlerini ondan ayırdı. Bu Le Ménil'e derin bir acı verdi. Eskiden ayrılmaları gerektiğinde, o tapılası grilikteki gözbebeklerindeki bakışı, kendi yorduğu, yarı kapalı gözkapaklarının arasından uzun uzun, minnet dolu bakışı hatırlıyordu. İçinden kopup gelen hıçkırığı göğsünde tuttu, boğuk bir sesle:

– Dinleyin, sizsiz yaşayamıyorum. Sizi seviyorum. Asıl şimdi seviyorum sizi. Önceleri bilmiyormuşum, dedi.

Thérèse rastgele bir terzinin adresini söyledi, sonra çevik; ama bu kez daha da sallantılı bir yürüyüşle uzaklaştı.

Bu karşılaşma Thérèse'in içinde rahatsızlık ve endişe doğurmuştu. Madem onu tekrar görmesi gerekiyordu, Floransa'daki gibi kaba görmeyi tercih ederdi.

Caddenin köşesinde arabacıya telaşla bağırdı:

– Demours Sokağı, Ternes.

Operada bir cuma günüydü. Faust'un laboratuvarı üstüne perde inmişti. Orkestranın hareketli derinliklerinden dürbünler kalkıyor, bakışlar, uçsuz bucaksız boşlukta kaybolmuş ışıklar altında, koyu kırmızı, altın sarısı salonda geziniyordu. Locaların karanlık mahfazalarına, kadınların ışıldayan başları, çıplak omuzları hapsolmuştu. Anfitiyatro; uzun uzun, arka koltukların önüne elmaslardan, çiçeklerden, saçlardan, tenlerden, tüllerden, satenlerden çelengini büküyordu. En önde Avusturya elçisinin karısıyla Düşes de Gladwin; ibraz geride Berthe d'Isigny ve bir önceki gün bir âşığının intihar etmesiyle ünü artmış Jane Tulle; localarda gözleri önünde, uzun kirpikleri, dupduru yanaklarını gölgelendiren Madam Bérard de La Malle; çok güzel, panter esnemesini, yelpazesinin ardında gizleyen Prenses Seniavine; kendisinin yetiştirip düşünce incelikleri öğrettiği iki genç kadının arasında oturan Madam de Morlaine; otuz yıl daha güzelliğini muhafaza edeceğinden emin Madam Meillan; elmaslarla doldurduğu, demir grisi saç örgülerinin altında dimdik duran Madam Berthier d'Eyzelles. Yüzündeki kırmızı ergenlikler, davranışlarındaki özsaygısını arttırıyordu. Herkesin gözü onun üzerindeydi. Sabahleyin, Garain'in listesi başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra Mösyö Berthier d'Eyzelles'in kabineyi

kurmayı kabul ettiği öğrenilmişti. Girişimler sonuçlanmak üzereydi. Gazeteler listelerini yayınlıyor, maliye bakanlığında Martin-Bellème'in adı geçiyordu. Dürbünler boşu boşuna Kontes Martin'in hâlâ boş duran locasına çevriliyordu.

Yoğun bir fısıltı sesi dolduruyordu salonu. Orkestranın üçüncü basamağında General Larivière, her zamanki yerinde, General de la Briche'le konuşuyordu.

– Ben de pek yakında senin yaptığını yapacağım dostum. Touraine'de lahana yetiştirmeye gideceğim.

Melankolik anlarından birini yaşıyordu yine. Önündeki yaşamın ucunda bir hiçlik görüyordu. O, Garain'i pohpohlarken Garain onu fazlasıyla ince bulmuş, savunma bakanlığı için miyop, boş düşlere ve kuruntulara kapılan bir topçu generalini tercih etmişti. Şimdiyse Larivière, Garain'i terk edilmiş, dostları Berthier d'Eyzelles ile Martin-Bellème'in ihanetine uğramış görmenin zevkini tadıyordu. Küçük gözlerinin kırışıklıklarıyla gülüyordu bu işe. Asık suratlı yüzünde bir tek gözlerinin kenarındaki kırışıklıklar neşeli neşeli duruyordu.

Uzun süredir yaşadığı gizli yaşamından sıkılmıştı. Aniden, düşüncesini söylemenin güzelliğini ve neşesini tattırdı kendine:

– Görüyor musun, La Brihce'ciğim, dedi. Çok pahalıya mal olan ve tamamen değersiz sivil ordularıyla kafamızı şişiriyorlar. Tek iyi ordular, küçük ordulardır. Napolyon'un düşüncesiydi bu, bu işlerden iyi anlardı.

– Doğru, çok doğru, diye içini çekti General de La Briche; duygulanmış, gözleri dolmuştu.

Montessuy koltuğuna giderken önlerinden geçti; Lari-

vière elini uzattı ona.

– Söylenene göre Garain'i başarısızlığa uğratan sizmişsiniz Montessuy, tebrik ederim.

Montessuy politika alanında hiçbir etkinliğinin bulunmadığını söyledi. Ne senatör ne de milletvekiliydi. Oise'da genel meclis üyesi bile değildi. Dürbünüyle salona bakarak:

– Bakın, Larivière, dedi, şu sağdaki locada, çok hoş esmer bir kadın var, düz saç örgüleri yanaklarının üzerine düşmüş...

Sonra yerine geçti, sakindi, gücün gerçeklerinin tadına bakıyordu.

Bu sırada, dinlenme salonunda, koridorlarda gevşek bir ilgisizlikle yeni bakanların adları ağızdan ağıza dolaşıyordu; başbakan ve içişleri bakanı Berthier d'Eyzelles; adalet bakanı Loyer; maliye bakanı Martin-Bellème. Daha saptanmamış olan ticaret, savunma ve deniz bakanlıkları haricinde, tüm bakanlar tanınıyordu.

Perde, "Tanrı Bacchus"ün meyhanesi üzerine açılmıştı. Üniversite öğrencileri ikinci korolarını söylerken Madam Martin locasında görüldü. Saçlarını başının üzerinde toplamıştı; beyaz giysisinin kolları, kanatları andırıyor, korsajının işlemeleri üzerinde, sol göğsünde, iri, yakut bir zambak parlıyordu.

Yeşil kadifeden 'Queen Ann' giysisi içinde Miss Bell yanında oturuyordu. Prens Eusebio Albertinelli della Spino ile nişanlanmış, çeyizini ısmarlamak için Paris'e gelmişti.

Şenliğin gürültüsü ve hareketliliği içinde:

– Darling, dedi Miss Bell, anınızın büyüsunü özenle

saklayan bir dost bıraktınız Floransa'da. Profesör Arrighi. Ona göre en güzel olan övgüyü size ayırıyor: Müzik gibi bir yaratık olduğunuzu söylüyor. Bahçedeki sarı salkımlar bile sizi unutmadıktan sonra, Profesör Arrighi nasıl olur da sizi untabilsin, darling? Çiçekleri dökülmüş dallar yokluğunuzda inliyor. Ah! Sizi çok özlüyorlar, darling.

– Söyleyin onlara, Fiesole'dan getirdiğim anıyla yaşamak istiyorum, diye cevap verdi Thérèse.

Locanın dibinde M. Martin-Bellème, Joseph Springer ile Duvicquet'ye alçak sesle görüşlerini açıklıyordu. "Fransa imzası, dünyada en başta gelen imzadır." diyordu. "Borcu, birikimlerle kapatmalı, vergilerle değil." diye de ekliyordu. Finansal konularda ihtiyatlı olmaya eğilimliydi.

Miss Bell:

– Darling, dedi, Fiesole'un sarı salkımlarına onları özlediğinizi ve çok yakında, tepelerine, ziyarete geleceğinizi söyleyeceğim; ama sorarım size: Mösyö Dechartre'ı Paris'te görüyor musunuz? Ben görmeyi çok isterdim. Onu seviyorum; çünkü çok zarif bir ruhu var. Ah, darling! Mösyö Dechartre'ın ruhu zerafetle, iyilikle doludur.

Thérèse, Mösyö Dechartre'ın hiç kuşkusuz salonda olduğunu ve Miss Bell'i selamlamayı da es geçmeyeceğini söyledi.

Perde, valsın renkli kasırgaları üzerine indi. Koridorda konuklar itişiyordu. Maliyeciler, sanatçılar, milletvekilleri locadaki küçük bekleme salonuna tıktılar. M. Martin-Bellème'in çevresine toplanıyor, tebriklerini fısıldıyor, kafalar üstünden ince jestlerle ona yaklaşıyor, elini sıkmak için

dolaşıyorlardı. Joseph Schmoll, öksürükler ve inlemeler içinde, kör sağır, küçümşenen toplulukta kendine yol açtı, Madam Martin'in yanına kadar geldi. Elini tuttu, soluklara, gürültülü öpücüklerle boğdu elini.

– Kocanızın bakanlığa getirildiği konuşuluyor, doğru mu?

Madam Martin de böyle bir şeyin konuşulduğunu biliyordu; ama henüz bir kesinlik kazandığını sanmıyordu.

Zaten kocası da buradaydı, ona sorabilirdi.

Joseph Schmoll kesin gerçekleri severdi.

– Ya! Kocanız bakan olmadı mı daha? diye sordu. Bakanlığa kesin olarak getirildiğinde, sizden birkaç dakikalık bir görüşme rica edeceğim. Son derece önemli bir konu söz konusu.

Sonra sustu, altın çerçeveli gözlüklerinin ardından, doğasındaki tüm kaba şaşmazlığa rağmen onu bir çeşit mistik havayla çevreleyen içe dönmüş, kör bakışlarını dolaştırdı.

– Bu yıl İtalya'ya gittiniz mi, madam? diye sordu.

Ve cevap vermesine zaman tanımadan:

– Biliyorum, biliyorum. Roma'ya gittiniz, diye ekledi. Alçak Titüs'ün takına, üzerinde Yahudilerin kalıntıları arasından yedi kollu şamdan görünen o iğrenç mermere baktınız. Size şunu söyleyeyim madam, bu anıtın Roma kentinde, yani papaların ancak gümüşçü, sarrafçı Yahudilerin sanatı sayesinde yaşadığı bir kentte var olmaya devam etmesi yeryüzünün utancısıdır. İtalya'ya, Yunanistan'ın da Doğu'nun da bilimini taşıyanlar Yahudilerdir.

Rönesans, İsrail'lilerin eseridir. İşte, kesin; ama görmezden gelinen bir gerçek.

Ezdiği şapkaların boğuk hışırtısı içinde, konuklar kalabalığının arasından çıkıp gitti.

Bu sırada, Prenses Seniavine, locasının kenarına dayanmış, dürbünüyle, kendisine kadınsı bir güzellik veren bir meraka kapılmış, dostuna bakıyordu. Yanında duran Paul Vence'e onu işaret ederek:

– Siz de Madam Martin'i bu yıl olağanüstü güzel bulmuyor musunuz? diye sordu.

Işıklar, yıldızlar içinde titreşen küçük salonda, General de La Briche, Larivière'e:

– Yeğenimi gördünüz mü? diye sordu.

– Yeğeninizi mi? Le Ménil'i mi?

– Evet, Robert'i. Az önce salondaydı.

La Briche, bir an için düşüncelere daldı. Sonra:

– Bu yaz Sémanville'e gelmişti. Garip ve dalgın gördüm onu. Altın gibi içten, sempatik ve zeki bir çocuk; ama bir uğraş lazım ona, hayatına anlam katacak bir amaç, dedi.

Perde arasının bittiğini bildiren zil bir süreliğine sustu. İki yaşlı adam ıssız salonda ilerliyordu.

– Yaşamda bir amaç... diye tekrarlıyordu La Briche. Uzun boylu, zayıf ve kamburdu. Arkadaşıysa sahne girişine doğru ilerlerken hafiflemiş, gençleşmiş gibiydi.

Marguerite, korulukta yün eğiriyor, şarkı söylüyordu. Şarkısını bitirince, Miss Bell Madam Martin'e:

– Darling, Mösyö Choulette bana harika bir mektup yazmış, dedi. Çok ün kazandığını söylüyor bana. Bunu öğrendiğime çok sevindim. "Diğer şairlerin şöhreti güzel kokulu çiçekler içinde yatıyor, benimkiyse taşlar, istiridye kabukları içinde kaynayıp inliyor. Fransızlar bu iyi Mösyö Choulette'i çok mu taşıyorlar, my love?" diye de soruyor bana.

Thérèse, Miss Bell'i rahatlatırken Loyer buyurgan bir tavırla kapıyı açtırdı.

– Élysée'den geliyorum.

Haberi ilk önce Madam Martin'e vermek inceliğini gösterdi.

– Kararnameler imzalandı. Kocanız maliye bakanı. Çok iyi bir koltuk.

Mösyö Martin-Bellème:

– Benim adım geçince cumhurbaşkanı itiraz etmedi mi? diye sordu.

– Hayır. Berthier, başkana Martin soyunun dürüstlüğünü, servetinizi ve özellikle de sizinle finans dünyasının önemli şahsiyetleri arasındaki bağı ve bu bağın sağlayacağı desteğin hükümete sağlayabileceği yararları anlattı. Başkan da, Garain'in o güzel deyimiyle, durumun gereklerini anladı ve imzayı bastı.

Kont Martin'in sararmış yüzündeki iki üç kırışık geçti. Gülümsüyordu.

– Kararname yarın resmi gazetede yayınlanacak, dedi Loyer. Kararnameyi yazdırtmaya giden bakanlık memuruna ben refakat ettim. Böylesi daha güvenliydi. Olanlara rağmen yine de bir budala sayılmayan Grévy zamanında, Élysée ile

Voltaire Rıhtımı arasındaki yolda karamameleri ele geçirirlerdi.

Sonra Loyer, kendini bir sandalyeye bırakıverdi. Orada, gözleri ve burnuyla Madam Martin'in omuzlarının tadını çıkardı:

– Zavallı dostum Gambetta zamanındaki gibi cumhuriyette kadın yokluğu olduğunu söylemeyecekler artık. Bakanlık salonlarında güzel şöenler vereceksiniz, madam.

Marguerite aynada küpelerini, kolyesini seyrediyor, mücevher havasında şarkı söylüyordu.

– Bildiriyi kaleme almalı, dedi Kont Martin. Bunu düşündüm. Ben kendi bölümümle ilgili olarak çözümü bulduğuma inanıyorum: Borçları birikimlerle kapatmalı, vergilerle değil.

Loyer omuz silkti.

– Sevgili dostum Martin, bir önceki kabinenin bildirisini değiştirmek için köklü bir nedenimiz yok: durum aşağı yukarı aynı kaldı.

Sonra alnına vurarak:

– Hay Allah! Az kalsın untuyordum. Savunma bakanlığına dostunuzu, ihtiyar Larivière'i kendisine sormadan getirdik. Ona bunu haber vermekle görevliyim.

Onu askerlerin pek sık gittiği Boulevard Kafe'de bulmayı umuyordu; ama Kont Martin, generalin salonda olduğunu biliyordu.

– Hemen yoklamalı, dedi Loyer.

Sonra selam vererek:

– Kocanızı yanımda götürmeme izin veriyor musunuz, madam? diye sordu.

Jacques Dechartre ile Paul Vence locaya girdiklerinde onlar henüz ayrılmıştı locadan.

– Sizi kutlarım madam, dedi Paul Vence.

Ama Madam Martin, Dechartre'a döndü:

– Umarım siz de beni kutlamaya gelmemişsinizdir... dedi.

Paul Vence bakanlık dairelerine yerleşip yerleşemeyeceklerini sordu.

– Yok canım, daha neler! dedi Madam Martin.

-- En azından, madam, diye sürdürdü Paul Vence, Élysée'nin ve bakanlıkların balolarına gidersiniz. Biz de orada gizemli çekiciliğinizi ne büyük bir sanatla koruduğunuzu ve orada da düşlerdeki kadın olarak kaldığınızı görüp hayranlık duyarız.

– Bakanlık değişimleri sizde pek uçarı fikirler uyandırıyor, Mösyö Vence, diye cevap verdi Madam Martin.

– Madam, ben, sevgili ustam Renan gibi "Sirius'a ne bundan?" demeyeceğim; çünkü çok haklı olarak şu cevap verilebilirdi: "Koca Sirius küçük yeryüzünü ne yapsın?" Ama olgun, hatta yaşlı kişilerin iktidar yanılmasına kapılmasını görmek her zaman şaşırtmıştır beni, sanki açlık, aşk ve ölüm, yaşamdaki yüce ya da aşağılık tüm ihtiyaçlar, insan yığınları üzerinde, etten kemikten efendilere bir kâğıt kudretinden, bir sözler imparatorluğundan başka bir şey bırakmayacak kadar büyük bir imparatorluk baskısı yapmıyormuş gibi. Daha da güzeli, halkların da sefaletlerinden, arzularından ya da

aptallıklarından başka bir de devlet başkanları, başka bakanlıkları olduğunu sanmalarıdır. "İnsanlara tanık ve yargıç olarak 'alay'ı ve 'merhamet'i verelim." diyen adam, bilge adammış.

Madam Martin güldü:

– Ama Mösyö Vence, bunu yazan sizsiniz. Kitaplarınızı okuyorum.

Bu sırada iki bakan, generali salonda, koridorlarda boşu boşuna arıyordu. Yer göstericilerin öğüdüne uyarak yükselip alçalar dekorların, kırmızı etekli genç Alman kızlarının, büyücülerin, cinlerin ve ilkçağ yosmalarının arasından geçip dans salonuna vardılar. Alegorik resimlerle süslü, geniş, neredeyse ıssız salonda, devlet ve servetin, kurumlarına verdiği ciddiyet havası hakimdi.

İki oyuncak kız hareketsiz duruyordu, tek ayakları duvar boyunca süren çubuğun üzerindeydi. Orada burada siyahlara bürünmüş erkekler; kabarık mini etekler giymiş kadınlar, sessiz gruplar oluşturuyordu.

Loyer ile Martin-Bellème içeriye girince şapkalarını çıkardılar. Larivière, salonan bir köşesinde; altın bir kemerle tutturulmuş pembe tüniği kalçalarında, mayosunun üstünde açılan güzel bir kızla beraberdi.

Kız, yaldızlı kartondan bir kupa tutuyordu. Yaklaşınca, generale söylediği sözü duydu:

– Siz yaşlısınız; ama eminim en az onun kadar edersiniz.

Çıplak koluyla küçümsercesine, bir genç adamı gösteriyordu; genç adam yanlarında, yakasında bir gardenya çiçe-

ğiyle sırtıyordu.

Loyer kendisiyle konuşmak istediğini işaret etti generale; onu duvarın önündeki çubuğa doğru sürükleyerek:

– Savunma bakanlığına getirildiğinizi bildirmek bana büyük bir zevk veriyor, dedi.

Larivière kuşkuluydu, hiç yanıt vermedi. Bu kılıksız, uzun saçlı; bol, tozlu kıyafeti içinde sıradan hokkabazlara benzeyen bu adam öylesine az bir güven telkin ediyordu ki bir tuzaktan ya da kötü bir şakadan kuşkulanıyordu.

– Mösyö Loyer, adalet bakanımız, dedi Kont Martin.

Loyer sıkıştırdı:

– General, yakanızı sıyıramazsınız, dedi. Sizin yerinize ben söz verdim. Tereddüt ederseniz Garain'in yeniden saldırıya geçmesine yardım etmiş olursunuz. Hain biridir.

– Sevgili meslektaşım, abartıyorsunuz, dedi Kont Martin. Garain belki fazlasıyla içtenlik yoksunudur. Generalin hemen kabul etmesi gerekiyor.

Larivière heyecandan kekeleyerek:

– Her şeyden önce vatan, dedi.

– Biliyorsunuz, generalim, dedi Loyer, sıkı bir ölçülükle uygulanan yasalarımız var. Bunların dışına çıkmayın.

Duvarın dibindeki demir çubuğun üstünde kaslı bacaklarını geren iki oyuncu kıza dikmişti gözlerini.

Larivière mırıldanıyordu:

– Mükemmel ordunun maneviyatı... En kritik şartlar altındaki komutanların iyi niyeti...

Loyer omzuna vurdu:

– Sevgili meslektaşım, büyük ordular iyidir, dedi.

– Aynı fikirdeyim, diye cevap verdi Larivière, şimdiki ordu, ulusal savunmanın üstün gereklerini karşılıyor.

– Büyük orduların iyiliği, savaşı olanaksız kılmaların-
dadır, diye devam etti Loyer. İşleyişin insan aklına sığmaya-
cak bu ölçüsüz güçleri savaşa sokmak için deli olmak gerekir.
Siz de böyle düşünüyorsunuz, öyle değil mi general?

General Larivière göz kırptı.

– Durum, ciddi bir ihtiyat gerektiriyor, dedi. Korkunç
bir yabancı var karşımızda.

O zaman Loyer, savunma bakanı meslektaşına hafif
bir küçümseyişle baktı:

– Oldukça ihtimal dışı duran savaş patlayacak olursa
gerçek generallerin, istasyon şefleri olacaklarını düşünmüyor
musunuz sevgili meslektaşım? diye sordu.

Üç bakan, müdürlük merdiveninden çıktı. Başkan
evinde onları bekliyordu.

Son perde başlıyordu; Madam Martin'in locasında
Dechartre'la Miss Bell kalmıştı yalnız. Miss Bell:

– Floransa'nın kırmızı zambağını yüreğinizin üzerinde
taşıdığınızı düşündükçe seviniyorum darling, dedi. Fransız-
cada nasıl dersiniz? Mest oluyorum. Bir sanatçı ruhu olan
Mösyö Dechartre da, korsajında bu cici mücevheri görünce
çok memnun olmuştur mutlaka. Ah, darling, bunu yapan
kuyumcuyu tanımak isterdim. Bu zambak ebekuşağı çiçeği
gibi ince, zarif. Ah! Zarif, büyüleyici ve zalim. Güzel mücev-
herlerde çok büyüleyici bir zalimlik havası olduğu dikkatinizi
çekti mi, my love?

– Kuyumcum burada, dedi Thérèse, adını söylediniz: bu mücevheri Mösyö Dechartre çizdi.

Locasının kapısı açıldı. Thérèse hafifçe başını çevirdi ve Le Ménil'i gördü. Le Ménil selam verdi.

– Kocanıza kutlamalarımı iletin madam, dedi.

Keyfi yerinde, biraz kuru bir övgüde bulundu. Miss Bell'e de birkaç düzgün, nazik söz söyledi.

Thérèse sıkıntılı, ağzı aralık, önemsiz şeylere yanıt vermenin acı verici çabası içinde dinliyordu onu. Le Ménil, Joinville'de iyi bir yaz geçirip geçirmediğini sordu. Av zamanında gelmeyi çok istemişti; ama olmamıştı. Akdeniz'de dolaşmıştı, sonra da Sémanville'de avlanmıştı.

– Ya! Mösyö Le Ménil, dedi Miss Bell, demek mavi denizde dolaştınız. Deniz kızlarını gördünüz mü?

Hayır, deniz kızlarıyla karşılaşmamıştı; ama üç gün boyunca bir yunus, yatın yakınlarında yüzmüştü. Miss Bell ona, yunusun müziği sevip sevmediğini sordu.

Le Ménil sanmıyordu.

– Yunus balıkları, başlarındaki bir benzerlikten ötürü, denizcilerin denizkızı dedikleri kaşalotlardır, başka bir şey değil, dedi.

Ama Miss Bell, şair Arion'u Ténare'ın kıyısına taşıyan devin, kaz başlı olabileceğine inanmak istemiyordu.

– Mösyö Le Ménil, eğer gelecek yıl bir yunus, yatınızın çevresinde gezinirse onun için flütle "Apollon delphique" ilahisini çalın ne olur. Denizi sever misiniz Mösyö Le Ménil?

– Koruları tercih ederim.

Kendine hakimdi, oldukça sade ve sakin konuşuyordu.

– Koruları, ay ışığı altında küçük tavşancıkların dans ettiği açıklıkları sevdiğinizi biliyorum, Mösyö Le Ménil.

Dechartre'ın yüzü sararmıştı, kalktı ve çıktı.

Kilise sahnesi oynanıyordu. Marguerite, dizlerinin üzerine çökmüş, ellerini ovuşturuyordu; uzun, sarı saç örgülerinin ağırlığı başını çeker gibiydi. Orgdan ve korodan gelen seslerle, ölümler ilahisi yankılanıyordu:

Ne zamanki Tanrı'nın güneşi ışıyacak,
Gökte haçı parlayacak,
Bütün evren yıkılacak.

– Ah darling, Katolik kiliselerinde söylenen bu ölümler ilahisinin bir Fransisken keşişinden gelme olduğunu biliyor muydunuz? Kışın, karaçamlar arasında, Alverne'in doruklarında esen rüzgârın gürültüsünü taşır.

Thérèse işitmiyordu. Ruhu, locanın küçük kapısından çıkıp gitmişti.

Salonda devrilen koltuk gürültüleri duyuldu. Schmoll dönüyordu. M. Martin-Bellème'in bakanlığa seçildiğini öğrenmişti. Hemen bir "commandeur" nişanı ve bir de enstitüde daha geniş bir daire istiyordu. Dairesi karanlık ve dardı, karısı ve beş kızı için yetersizdi. Çalışma odasını daracık bir köşeye sığdırmak zorunda kalmıştı. Uzun uzun yakında, Madam Martin'in kendisi için konuşacağı temennisini almadan da gitmeye yanaşmadı.

– Mösyö Le Ménil, gelecek yıl da denize açılacak mısınız? diye sordu Miss Bell.

Le Ménil böyle bir planı olmadığını söyledi. Rosebud'u

da elinde tutmayacaktı. Deniz hüzünlüydü.

Sakin, güçlü, inatçı bakışları Thérèse'in üstündeydi.

Sahnedeki Marguerite'in hapisanesinde, Méphistophélès "Gün Doğdu" şarkısını söylüyordu, orkestradan atların korkunç nal sesleri geliyordu.

– Başım ağrıyor. İnsan burada boğuluyor, diye mırıldandı Thérèse.

Le Ménil gidip kapıyı araladı.

Marguerite'in meleklerle seslenen duruşu sesi, havada ak kıvılcımlar şeklinde yükseldi.

– Darling, dinleyin beni; bu zavallı Marguerite bedenini kurtarma peşinde değil, bunun için ruhuyla, yani gerçekte kurtulmuştur. Tek bir şeye inanırım darling, hepimizin kurtulacağına, hem de güçlü bir şekilde inanırım. Ya! Evet, günahkârların son arınmalarına inanırım ben.

Thérèse ayağa kalktı, uzun, beyaz, göğsünde kan rengi bir çiçek. Miss Bell ise hareketsiz, müziğe dalmıştı. Le Ménil, salonda, Madam Martin'in mantosunu tuttu. Thérèse locayı, salonu geçip aralık kapının yanındaki aynanın önünde durdu. Le Ménil, onun çıplak omuzları üzerine, parmaklarıyla hafifçe dokunarak altın işlemeli, kılıfı kakım kürkünden, geniş, kırmızı kadife mantoyu bırakıverdi, sonra kısık ve oldukça keskin bir sesle:

– Sizi seviyorum Thérèse. Önceki gün size sorduğum şeyi anımsayın. Her gün, her gün saat üçten itibaren evimizde olacağım. Spontini Sokağı'nda.

Bu sırada Thérèse, mantosunu düzeltmek için boynunu oynattı, Dechartre'ı gördü, eli kapı tokmağındaydı. Söyle-

nenleri duymuştu. İnsanın gözlerine sığabilecek en derin acı, en derin sitemle baktı Thérèse'e. Sonra koridorun belirsizliğine dalıp uzaklaştı. Thérèse, göğsüne inen ateşten çekiçleri hissediyordu, eşikte öylece kalakaldı.

Montessuy onu almaya gelmişti:

– Beni mi bekliyordun? Bugün çok ihmal edildin, sizi götürmeye geldim, seni ve Miss Bell'i.

Arabada, odasında sevgilisinin bakışı; o acımasız, acı dolu bakışı silinmiyordu gözlerinin önünden. Onun kolayca umutsuzluğa düştüğünü, çabucak vazgeçme eğiliminde olduğunu biliyordu. Arno kıyısında böyle kaçtığını görmüştü. O zamanlar mutluydu, kederi, endişeleri içinde ona koşabilmiş, "Gelin!" diye seslenebilmişti. Etrafı çevrili olmasına, göz önünde olmasına rağmen bu sefer de onu bulması, bir şeyler söylemesi, böyle sessiz ve üzgün gitmesine izin vermemesi gerekirdi. Şaşırp donakalmıştı. Kaza öylesine saçma ve ani olmuştu ki! Le Ménil'den o kadar uzak hissediyordu ki kendini, ona kızmıyor, onu düşüncesinden uzak tutuyordu. Sevgilisinin tek bir söz, ruhunu içeren tek bir bakış bile olmaksızın gitmesine izin verdiği için kendi kendine kızıyordu.

Pauline, elbiselerini çıkarmak için onu beklerken Thérèse sıkıntıyla gidip geliyordu. Sonra aniden duruyor, mumların yansımalarının boğulduğu karanlık aynalarda tiyatrosunun koridorunu, arkasına bakmaksızın kaçan sevgilisini görüyordu.

Şimdi neredeydi? Yalnız başına, içinden neler geçiriyordu? Onun yanına gidememek, onu hemen görememek Thérèse için bir işkenceydi.

Uzun zaman ellerini yüreğinin üstüne bastırdı. Boğu-

lacak gibiydi.

Pauline hafif bir çığlık attı. Hanımının beyaz korsajı üzerinde kan damlaları görüyordu. Thrse, farkında olmadan, kırmızı zambağın i yapraklarıyla elini yaralamıştı.

Herkesin önünde, kalbinin göz kamaştırıcı sırrı olarak taşıdığı anlamlı mücevheri çıkardı, parmaklarının arasında tutup uzun süre izledi. Onu izlerken; Floransa'da geçirdiğı günler; neredeyse kapanmış kirpikleri arasından duvara resmedilmiş mavi gökyüzünü, melekleri, "Lanzi"leri ve kırmızı pamukludan masa örtüsü üzerindeki dondurmacının parlak testisini, hâlâ belli belirsiz görürken sevgilisinin dudaklarının yumuşakça kendisinininkilerle birleştigi San-Marco hücresi; Via Alfieri'deki köşk, orman perileri, keçileri; paravanın maskelerinin ve çobanlarının uzun suskunluklarına, çığlıklarına tanık olduğı oda, tekrar geçti gözlerinin önünden.

Hayır, tüm bunlar geçmişin gölgeleri, eski zamanların hayaletleri değil, aşkının řu anki gerekliğiydi. Bir yabancı tarafından aptalca söylenen bir söz, tüm bu güzel şeyleri yok mu edecekti! Neyseki bu mümkün değildi.

Ne aşkı ne sevgilisi böyle bir hiliğ bağlı değildi. Bir onun yanma koşabilseydi, şimdi olduğı gibi, yarı soyunuk, gecenin tam ortasında, odasına girebilseydi... Onu ateşin karşısında bulacaktı; dirseklerini dizlerine dayamış, başını ellerinin arasına almış, kedere boğulmuş olacaktı. O zaman, sevgilisinin saçlarına parmaklarını daldıracak, başını kaldırmaya, kendisini sevdiğini, tamamen her şeyiyle kendisine ait olduğunu, kanlı canlı aşk ve neşe hazinesi olduğunu görmeye zorlayacaktı onu.

Hizmetçisini yollamıştı. Yatağına girmiş, açık lamba altında aklında tek bir düşünceyle boğuşuyordu.

Bir kazaydı bu, saçmasapan bir kaza. Dechartre, bu aptalca şeyin aşklarıyla hiçbir ilgisi olmadığını anlayacaktı. Ne delilik! O bir başkası yüzünden kaygılsın! Sanki yeryüzünde başka erkekler de varmış gibi!

M. Martin-Bellème kapıyı araladı, ışığı görünce içeri girdi.

– Uyuyor musunuz, Thérèse?

Berthier d'Eyzelles'in evinden, meslektaşlarıyla yaptığı görüşmeden dönüyordu. Zeki olduğunu düşündüğü karısına bazı konular hakkında akıl danışmak istiyordu. Özellikle de samimi sözler işitmeye ihtiyacı vardı.

– Oldu, dedi. Çok kıskanıldığını; ama aynı zamanda da oldukça zor, hatta tehlikeli bir durumda; ki biraz da bu durumu size borçluyum, ne de olsa babanızın güçlü nüfuzuyla bakanlığa getirildim; bana yardım edeceğinize hiç kuşum yok.

Bir özel kalem müdürünün seçimi konusunda Thérèse'in fikrini sordu.

Thérèse elinden geldiği kadar öğüt verdi. Kocasını mantıklı ve sakin buluyordu, diğerlerinden daha budala değildi.

M. martin-Bellème düşüncelere daldı:

– Senatonun karşısında, mecliste oylandığı gibi savunmayalım bütçeyi. Bu bütçede onaylamadığım yenilikler mevcut. Milletvekiliyken bunlarla savaşmıştım. Artık bakanım, savunacağım demektir. Her şeye dışarıdan bakıyorum.

İçeriden bakınca görünüş değişiyor. Hem artık özgür de değilim.

İçini çekti:

– Ah! dedi. İktidara geldiğimizde ne kadar az şeyimiz olduğunu bir bilselerdi!

İzlenimlerini paylaştı Thérèse'le. Berthier çok ihtiyatlı davranıyordu. Diğerleri ne düşündüklerini sezdirmiyordu. Sadece Loyer son derece otoriter, dediğini yaptıran bir rol üstlenmişti.

Thérèse onu ne dikkatle, ne de merakla dinliyordu. Bu yüz, bu ölgün ses, onun için, bir saat; yavaş yavaş, teker teker geçen dakikalar gibiydi.

– Garip çıkışları oldu Loyer'in. Papalıkla yapılan anlaşmaya kesinlikle bağlı olduğunu açıkladığı sırada: "Piskoposlar ruhsal valilerdir." dedi. "Mademki bana bağlılar, onları koruyacağım. Onlarla beraber ruhun kır bekçilerini de tutmuş olacağım: papazları."

Sonra karısına, alışık olmadığı ve şüphesiz bayağılıkla-
rıyla sarsılacağı bir çevreye girmek zorunda olduğunu hatırlattı; ama durumları kimseyi küçümsememelerini gerektiriyordu. Zaten Thérèse'in inceliğine ve bağlılığına güveni sonsuzdu. Thérèse ona baktı, biraz şaşırmıştı.

– Hiç acelemiz yok, dostum. Bunu sonra da görüşürüz... dedi.

Kocası yorgundu, bunalmıştı. Thérèse'e iyi geceler diledi, uyumasını öğütledi. Böyle bütün gece kitap okuması sağlığı için iyi değildi. Onu yalnız bıraktı.

Kocası, uyumak üzere odasına gitmek için mavi kaplı

kitaplarla, gazetelerle dolu çalışma odasını geçerken Thérèse ayak seslerini işitti, her zamankinden daha ağırdı. Sonra üzerine gecenin sessizliğinin çöktüğünü hissetti. Saatine baktı. Bir buçuğu gösteriyordu.

"O da acı çekiyor." dedi kendi kendine. "Öyle umutsuzlukla, öyle öfkeyle baktı ki bana!" Tüm cesareti, tüm ateşliliği üzerindeydi. Canını sıkan şey, tıpkı bir tutsak gibi, bir hücreye hapsedilmiş gibi orada oluşuydu. Sabah olunca özgürlüğüne kavuşacak, yanına koşacak, onu görecek, her şeyi açıklayacaktı. O kadar açıktı ki her şey! Düşüncesinin acı verici monotonluğu içinde rıhtımdan uzun aralarla geçen arabaların gürültüsünü dinliyordu. Saatleri bölen bu gürültü onu oyalıyor, neredeyse ilgisini bile çekiyordu. İlkın zayıf ve uzak olan, sonra yükselen, tekerleklerin sürtünüşünün, dingillerin gıcirtısının, nallı ayakkabılarının şakırtısının ayırt edildiği, zamanla zayıflayıp algılanamaz bir mırıltı olarak biten uğultuları dinliyordu.

Her yer yeni sessizliğe büründüğünde ise yine düşüncesine dönüyordu.

Dechartre onun kendisini sevdiğini, yalnız kendisini sevdiğini anlayacaktı. İşin kötüsü gecenin böylesine ağır akmasıydı. Zamanın ezici kımıltısızlığını görme korkusuyla saatine bakmaya cesaret edemiyordu.

Kalktı pencereye gitti, perdeleri açtı. Bulutlarla kaplı gökyüzünde solgun bir parıltı yayılmıştı. Şafağın sökmek üzere olduğunu sandı. Saatine baktı. Üç buçuktu.

Gene pencereye döndü. Dışarının sonsuz karanlığı onu çekiyordu. Baktı. Gaz lambaları altında kaldırımlar ışıldıyordu. Solgun gökten görünmeyen, sessiz bir yağmur iniyor-

du. Aniden bir ses, sessizliği deldi; tiz, sonra tok, kesik kesik, birbirini yanıtlayan pek çok sestten oluşmuş gibiydi. Sarhoşun biriydi. Kaldırımı çiğneyip ağaçlara çarpa çarpa, kendilerine cömertçe söz verdiği, sonra büyük hakaretler, buyurucu sözlerle ezdiği hayal ürünü yaratıklarla uzun bir münakaşaya giriyordu. Thérèse zavallı adamın korkuluk duvarı boyunca, beyaz bir gömlek içinde gece rüzgârına kapılmış bir paçavra gibi sürüklendiğini görüyor, orada burada durmamacasına yinelediği sözleri işitiyordu: "Hükümete söylediğim de buydu işte, bu!"

Üşüdü, yeniden yatağına girdi. Bir sıkıntı kapladı içini. "Kıskanç, delice kıskanç. Sinirsel, yapısal bir durum; ama aşkı da sinirsel, yapısal. Aşkı ve kıskançlığı, aynı şey. Bir başkası anlardı. Gururunu okşamak yeterli olurdu." Ama o, devasa bir şehvet içinde yaşıyordu kıskançlığını. Bunu biliyordu, onda kıskançlık fiziksel bir işkence, imgelemindeki bütün kıskançlıklarla derinleştirilmiş, genişletilmiş bir yaraydı. Acının ne kadar derin olduğunu biliyordu. Eski Floransa evinin duvarındaki posta kutusuna bir mektup attığında bile, bronzdan Saint Marc'ın önünde nasıl sarardığını görmüştü.

Bastırdığı yakınlaşmalarını, sonraları, uzun öpüşler ardından kapıldığı ani kederlerini, durmaksızın tekrarladığı "Seni sende unutmalıyım." sözünün acı dolu gizemini anımsadı Thérèse. Dinard'a gelen mektubu, bir kulüpte, masa başında işittiği bir söz yüzünden nasıl delice bir umutsuzluğa gömüldüğü geldi aklına. Yumruğun, rastlantı sonucu hassas, zayıf noktaya, kanayan yaraya geldiğini sezmişti; ama cesaretini yitirmemişti. Her şeyi söyleyecek, her şeyi anlatacak, tüm itirafları: "Seni seviyorum, sadece seni sevdim!" diye haykıracaktı. Ona ihanet etmemişi. Onun daha önce sezdiği

şeyi anlatacaktı yalnızca. O kadar küçük bir yalandı ki olabildiğince küçük, hem de sırf onu üzmemek için. Bunu nasıl anlamazdı? En iyisi her şeyi bilmesiydi, mademki bu her şey hiçbir değer taşımıyordu. Hep aynı şeyleri düşünüyor, aynı sözleri tekrarlıyordu.

Lambası isli bir parıltıdan başka bir şey vermiyordu artık. Mumları yaktı. Saat altı buçuk olmuştu. Uyuklamış olduğunu fark etti. Pencereye koştu. Gökyüzü kapkaraydı, derin karanlıkların yarattığı kaos içinde yeryüzüne karışıyordu. O an, güneşin tam olarak saat kaçta doğacağı merakına kapıldı. Hiçbir fikri yoktu. Sadece aralıkta gecelerin çok uzun olduğunu biliyordu. Anımsamaya çabaladı; ama bulamadı. Masanın üstünde unutulmuş takvime bakmak da gelmedi aklına. Gruplar halinde geçen işçilerin ağır ayak sesleri, sütçü ve sebze arabalarının gürültüsü, kulağına uğultulu sesler gibi geliyordu. Kentin bu ilk uyanışıyla ürperdi.

Saat dokuzda, M. Fusellier'yi, yağmurun altında, piposunu tüttüre tüttüre küçük evin avlusunu süpürürken buldu. Madam Fusellier kulübesinden çıktı. İkisi de sıkıntılı görünüyordu. İlk konuşan Madam Fusellier oldu:

– Mösyö Jacques evde değil, dedi.

Thérèse sessiz sessiz, kımıldamadan durdu, Fusellier süpürgesiyle yaklaştı, piposunu sol eliyle arkasında sakladı:

– Mösyö Jacques daha dönmedi.

– Beklerim, dedi Thérèse.

Madam Fusellier onu salona götürdü, ateşi yaktı. Odunlar tütüyor; ama tutuşmuyordu, o da iki eli kalçasında, eğilip duruyordu.

– Yağmur yüzünden, dedi.

Madam Martin ateş yakmasına gerek olmadığını, üşümediğini mırıldandı.

Bir aynada kendisini gördü. Ateşli lekeler vardı, solgun görünüyordu. Ayaklarının donduğunu ancak o zaman hissetti. Ateşe yaklaştı. Madam Fusellier onu kaygılı görünce söyleyecek iyi bir şeyler aradı:

– Mösyö Jacques fazla gecikmez. Madam beklerken

ısınsın.

Camlı tavanın üstüne yağmurla birlikte hüzünlü bir aydınlık düşüyordu. Duvarlardaki, çiçeklerle, kuşlarla dolu ormanda, kavalyeler arasında, sert hareketleri, zayıflamış bedeni ile boynuzlu kadın artık güzel gelmiyordu. Thérèse kendi kendine tekrarlıyordu: "Dönmemiş." Tekrarladıkça da anlamlarını kavramaz oluyordu. Yanan gözlerle kapıyı izliyordu.

Bu şekilde; kımıldamadan, düşünmeden, ne kadar sürdüğünü bilmediği bir zaman: belki yarım saat boyunca öyle kaldı. Bir ayak sesi geldi, kapı açıldı. Dechartre içeri girdi. Thérèse onun yağmurla çamurla sıırıslıklam olduğunu, ateşler içinde yandığını fark etti.

Öyle içten, öyle candan bir bakışla baktı ki Dechartre sarsıldı; ama benliğinin derinliklerine işlemiş acıları anımsadı hemen.

– Hâlâ ne istiyorsunuz benden? Yapabileceğiniz tüm kötülüğü yaptınız zaten.

Yorgunluk yumuşak bir havaya sokmuştu onu. Thérèse bundan ürktü.

– Jacques, dinleyin beni...

Jacques dinleyecek hiçbir şeyi olmadığını işaret etti.

– Jacques, dinleyin beni: Sizi aldatmadım. Of! Hayır, sizi aldatmadım. Bu mümkün mü?.. Bu...

Dechartre sözünü kesti:

– Acıyın bana, dedi. Artık daha fazla acı vermeyin. Bırakın beni, size yalvarıyorum. Geceyi nasıl geçirdiğimi

bir bilseydiniz, bana daha fazla işkence etmeyi göze almazdınız.

Altı ay önce peçesinin üzerinden onu öpücüklere boğduğu divanın üzerine bıraktı kendini.

Tüm gece boyunca nereye gittiğini bilmeden yürümüş, Seine'in kavaklarla, söğütlerle kuşatıldığı yere kadar tırmanmıştı. Fazla acı çekmemek için acısını dağıtacak şeyler hayal etmişti. Bercy rıhtımında, ayın bulutlar içinde koşuşunu izlemişti. Bir saat boyunca perdelenip sonra tekrar ortaya çıkışını izlemişti. Sonra evlerin pencerelerini saymaya başlamıştı titiz bir dikkatle. Yağmur yağmaya başlamıştı. Halles'e gitmiş, bir meyhanede içki içmişti. Çok şişman, şaşı bir orospu "mutlu görünmüyorsun" demişti ona. Meşin kanepenin üzerinde sızmıştı. İyi bir andı o an.

O acı dolu gecenin görüntüleri gözlerinin önünden geçiyordu.

– Arno'daki geceyi anımsadım, dedi. Benim için dünyanın tüm güzelliğini, tüm neşesini bozdunuz.

Kendisini yalnız bırakması için yalyardı. Çok yorulmuştu, kendine acıyordu. Uyumak isterdi; ölmek değil: ölüm ona dehşet veriyordu; ama uyumak ve bir daha hiç uyanmamak... Buna rağmen karşısında o kadar arzulanmış; renginin bulanıklığında ve kuru gözlerinin ve acı kımıltısızlığına rağmen hâlâ eskisi kadar arzu uyandırıcı durumda karşısında görüyordu. Hem de şimdi güvenilmez, her zamankinden daha gizemliydi. Onu görüyordu. Kini, çektiği ızdırabı yeniden canlandırıyordu. Kötü bir bakışla, vermediği okşamaların anısını arıyordu üzerinde.

Thérèse kollarını ona doğru uzattı.

– Beni dinleyin, Jacques.

Jacques konuşmasının yararsız olduğunu işaret etti; ama yine de onu dinlemek istiyordu, şimdiden doymadan dinlemeye başlamıştı bile. Söyleyeceklerinden nefret ediyordu, daha duymadan inkâr etmişti bile söyleyeceklerini; ama yeryüzünde ilgisini çeken tek şey de buydu. Thérèse:

– Sizi aldatıģıma, yalnız sizde, yalnız sizinle yaşamadığıma inanabildiniz; ama hiç mi anlamıyorsunuz? Görmüyor musunuz ki bu adam benim sevgilim olsaydı eğer, benimle tiyatroda, o locada konuşmaya ihtiyaç duymayacaktı; bana bir randevu vermek için binlerce farklı yol bulabilirdi. Ah! Hayır, sevgilim, inanın bana, sizi tanıma mutluluğunu tattığımdan beri –bugün bile, bu üzgün, bu yıkılmış halimle mutluluk diyorum buna– her şeyimle size ait oldum ben. Bir başkasının olmam mümkün müydü? Canavarca bir şey sizin düşündüğünüz! Ben seni seviyorum, seni seviyorum! Yalnız seni!

O yavaş yavaş, zalimce bir ağırlıkla cevap verdi:

– "Her gün, saat üçten itibaren evimizde olacağım, Spontini Sokağı'nda." Bir sevgili, sizin sevgiliniz söylemedi mi bunları? Hayır mı? Bir yabancı, tanımadık biriymi demek.

Thérèse ayağa kalktı, acı dolu bir ciddiyetle:

– Evet, onun olmuşum. Bunu iyi biliyordunuz. İnkâr ettim bunu, yalan söyledim, sizi üzmemek, sinirlendirmemek için. Sizi endişeli, kuşkulu görüyordum; ama o kadar kötü, o kadar ufak bir yalandı ki bu! Sen de biliyordun. Bana sitem etme. Biliyordun, bana sık sık geçmişten bahsettin ve sonra, bir gün kulüpte söylediler sana... Sen olup bitenden çok daha fazla şey kurdun aklında. Yalan söyleyerek seni aldatmadım.

Bunun yaşamımda ne kadar küçük bir yeri olduğunu bir bilseydin! İşte bu! Seni tanıımıyordum. Geleceğini bile bilmiyordum. Canım sıkılıyordu.

Thérèse diz çöktü:

– Haksızdım. Seni beklemeliydim; ama bunun artık nasıl bir hiçlik olduğunu, nasıl bir hiç olmuş olduğunu bir bilseydin.

Sonra sesi, yumuşak, şarkı söyler gibi bir yakınmayla yükseldi:

– Neden daha önce gelmedin? Neden?

Ona doğru süründü, ellerini, dizlerini tutmak istedi. Dechartre onu geri itti.

– Aptallık ettim. İnanmıyor, bilmiyordum. Bilmek istemiyordum.

Kalktı, kin dolu bir sesle:

– İstemiyordum, o olmasını istemiyordum.

Thérèse onun kalktığı yere oturdu, kısık, iniltili bir sesle geçmişî açıkladı. O zamanlar, tek başına korkunç derecede banal bir dünyaya atılmıştı. Böyle olmuştu, o da boyun eğmişti; ama çabucak pişman olmuştu. Ah! Dechartre, onun yaşamının donuk hüznünü bir bilseydi kıskanmaz, acırdı ona.

Başını salladı, dağılmış saçlarının arasından ona baktı:

– Ama sana başka bir kadından bahsediyorum. O kadınla hiçbir ortak noktam yok. Ben, seni tanıdığımndan beri varım, sana ait olduğum andan beri.

Dechartre, az önce Seine'in kıyısında attığı delice adımlarla odanın içini turlamaya başladı. Acı bir kahkaha kopardı:

– Evet; ama sen beni severken diğer kadına, sen olmayan kadına ne oldu? diye sordu.

Thérèse ona baktı, gücenmişti:

– İnanabiliyorsun...

– Onunla Floransa'da buluşmadınız mı, onu gara götürmediniz mi?

Thérèse İtalya'ya kendisini bulmak için nasıl geldiğini, onunla görüşüp ilişkisini kopardığını, onun nasıl kızgın gittiğini ve o zamandan beri nasıl kendisini yeniden elde etmeye çalıştığını; ama kendisinin ona dikkat bile etmediğini anlattı.

– Dostum, yeryüzünde yalnız seni görüyor, yalnız seni tanıyorum.

Dechartre başını salladı:

– Sana inanmıyorum.

Thérèse başkaldırdı o zaman:

– Size her şeyi anlattım. Beni suçlayın, yargılayın; ama size olan aşkımda aşağılamayın beni. Bunu yapmanıza izin vermem!

Dechartre sol eliyle gözlerini kapattı.

– Bırakın beni. Bana fazlasıyla kötülük ettiniz. Sizi o kadar çok sevmiştim ki bana verebileceğiniz tüm acıları bağrıma basar, saklar, severdim; ama bu çok iğrenç. Nefret uyandırıyor bende. Bırakın beni, fazlasıyla acı çekiyorum. Elveda.

Thérèse dimdikti, küçük ayakları halı üstünde sabitlenmiş, hareketsizdi.

– Geldim. Tartıştığım şey benim mutluluğum, benim yaşamım. İnatçıyım, bilirsiniz. Gitmeyeceğim.

Sonra bütün söylediklerini tekrar söyledi. Sert, içten, kendinden emindi. Önceleri çok gevşek olan, sabrını tüketen o ilişkiye nasıl son verdiğini; Via Alfieri'deki köşkte kendini ona verdiği günden beri hiç pişmanlık duymadan, başka hiçbir şeye bakmadan, başka hiçbir şey düşünmeden nasıl yalnızca ona ait olduğunu anlattı.

Ama bir başkasından söz ederek Dechartre'ı kızdırıyordu. Ona:

– Size inanmıyorum! diye haykırdı Dechartre.

O zaman Thérèse söylediklerini tekrar anlatmaya başlıyordu ve aniden içgüdüsel olarak saatine baktı:

– Aman Tanrım! Öğle olmuş.

Ayrılık vaktinin onları şaşırttığı anlarda, defalarca attığı çılgınlardan biriydi bu da. Jacques öylesine içten, öylesine acılı ve bu sefer öylesine ümitsiz olan bu sözü duyunca irkildi. Daha birkaç dakika önce Thérèse gözyaşlarıyla ıslanmış, ateşli sözler söylüyordu. Sonra gerçekten gitmesi gerekti, hiçbir şey kazanmamıştı.

Evinde, bekleme odasında pazar satıcısı kadınları kendisine bir buket sunmak için bekler buldu. Kocasının bakan olduğunu anımsadı. Paket paket telgraflar, kartlar, mektuplar, kutlamalar, dilekler gelmişti adına. Madam Marmet de yeğenini, General Larivière'e tavsiye etmesini rica ediyordu.

Yemek odasına girdi, bitkin bir şekilde sandalyeye yığıldı. M. Martin-Bellème yemeğini bitirmek üzereydi. Hem kabine toplantısında, hem de kendisine bir ziyaret borçlu olduğu eski maliye bakanının evinde bekleniyordu. Buyruğundaki insanların ihtiyatlı saygısı şimdiden koltuklarını

kabartmış, onu kaygılandırmış, bıktırmıştı.

– Sevgili dostum, Madam Berthier d'Eyzelles'i görmeye gitmeyi unutmayın. Bilirsiniz çok alıngandır.

Thérèse cevap vermedi. Kocası, sarı parmaklarını kristal çanağa batırırken başını kaldırıp onu öyle bitkin, öyle harap görünce daha fazla bir şey söylemeyi göze alamadı.

Kendini, bilmek istemeyeceği bir sırrın, bir sözcükle bile patlayabilecek derin bir acının önünde buluverdi. Kaygı, korku, bir çeşit saygı hissetti bunun karşısında.

Peçesini attı.

– Kusura bakmayın, sevgili dostum, diyerek çıkıp gitti.

Thérèse bir şeyler yemeğe çalıştı. Hiçbir şey yutamıyordu. Her şey ona aşılmaz bir tiksinti veriyordu.

Saat ikiye doğru, Ternes'deki küçük eve döndü. Jacques'ı odasında buldu. Bir ağaç pipo tütürüyordu. Neredeyse boşalmış bir kahve fincanı vardı masanın üstünde. Dechartre ona öyle sert baktı ki Thérèse donakaldı. Söyleyeceği her şeyin onu kıracağını, kızdıracağını ve bu sessiz, mesafeli haliyle bile, sırf görünerek öfkesini alevlendirdiğini sezdi, bir şey söylemeyi göze alamadı. Dechartre onun direneceğini biliyordu, kininin sabırsızlığıyla, eskiden Via Alfieri'deki köşkte beklediği zamanlardaki gibi endişeli bir yürekle beklemişti onu. Thérèse ani bir aydınlanma yaşadı, gelmekle hiç de iyi etmemişti; yokluğunda kendisini arzulayacak, isteyecek, belki de çağıracaktı; ama artık çok geçti. Hem taktik uygulamaya çalışmıyordu.

Jacques'a:

– Görüyorsunuz, dedi. Döndüm, başka bir şey yapamazdım. Hem sonra, sizi sevdiğime göre bu çok doğal. Bunu biliyorsun.

Thérèse söylediği her şeyin Jacques'ı sinirlendireceğini çok iyi biliyordu. Dechartre bunları Spontini Sokağı'nda söyleyip söylemediğini sordu.

Thérèse derin bir kederle baktı ona:

– Jacques, içinizde bana karşı bir kinin, bir öfkenin yattığını pek çok kez söylemişsiniz. Bana acı çektirmek hoşunuza gidiyor. Bunu çok açık görüyorum.

Ateşli bir sabırla konuşmaya başladı. Bütün yaşamını, bu yaşamın hiçliğini, geçmişin kederlerini, kendisini ona verdiğinden beri nasıl sırf onun için, sırf onda yaşadığını tekrar anlattı.

Sözler, bakışı gibi duru duru akıyordu. Dechartre'in yanına oturmuştu. Çekingenleşmiş parmakları, fazla sıcak soluğuyla zaman zaman ona hafifçe dokunuyordu. Jacques kötü bir doymazlıkla dinliyordu onu. Kendi kendisine karşı da acımasızdı, her şeyi bilmek istiyordu: diğerleriyle son buluşmasını, ayrılışlarını. Thérèse İngiltere otelinde olanları olduğu gibi anlattı; ama kapalı bir odada geçen hüznü görüşmelerinin dostunu kızdıracacağı korkusuyla sahneyi dışarıya, Cascine'lerde ağaçlı bir yola taşıdı. Sonra gardaki buluşmayı açıkladı. Sert ve acı çeken bir adamı daha da ümitsizliğe düşürmek istememişti. O zamandan beri, Mac-Mahon Caddesi'nde onun kendisiyle konuştuğu güne kadar ondan haber almamıştı. Onun ağacın altında söylediklerini tekrarladı. İki gün sonra da opera locasında görmüştü onu. Elbette gelmesi için cesaret vermemişti ona. Gerçek buydu;

ama içinde yavaş yavaş birikmiş eski zehir Dechartre'ın içini kemiriyordu. Thérèse geçmişi, onarılamaz geçmişi, itiraf-larıyla Dechartre'ın şimdisine taşıyordu. Dechartre onda, ken-disine işkence eden görüntüler buluyordu.

– Size inanmıyorum, dedi... Hem inanmış olsaydım da yine de sizi artık görmeyi sürdüremezdim, bu adama ait olmuş olduğunuz düşüncesi engellerdi beni. Size söyledim, yazdım da –Dinard'a, anımsarsınız. Bunun o adam olmasını istemiyordum.– O günden beri...

Durdu. Thérèse:

– Çok iyi biliyorsunuz, o günden beri, hiçbir şey olmadı.

– O günden beri, onu gördüm.

Uzun müddet sessiz kaldılar. Sonunda Thérèse ko-nuştu, heyecanlı, sızlanan bir sesle:

– Ama dostum, ne de olsa düşünmeliydiniz bulundu-ğum durumu, evli bir kadın olarak... Kadınların âşıklarına benimkinden daha ağır bir geçmiş getirdiklerini ve yine de sevildiklerini her gün görüyoruz. Ah! Benim geçmişime gelince, ne kadar az bir şey olduğunu bir kavrayabilseydiniz!

– Ne verdiğinizi biliyorum. Bir başka kadında bağış-lanan bir şeyi, sizde bağışlamak mümkün değil.

– Ama dostum, ben de diğerleri gibiyim.

– Hayır, diğerleri gibi değilsiniz. Sizde, hiçbir şey bağışlanamaz.

Dudaklarını sıkmış, dişleri kin dolu konuşuyordu. Göz-leri, Thérèse'in eskiden öylesine iri, tatlı alevlerle dolu buldu-

ğu, şimdiiyse kırışık gözkapakları arasında küçülmüş, kuru, sert gözleri ona yeni bir bakışla bakıyordu. Bu onu korkuttu.

Gidip odanın dibinde, bir sandalyeye oturdu; burada, yüreği ağırlaşmış, bir çocuk kadar heyecanlı gözbebekleriyle bastırıldığı hıçkırıklarla, titrer durumda uzun süre kaldı. Sonra ağlamaya başladı.

Dechartre içini çekti:

– Niye sizi tanıdım?

Thérèse gözyaşları içinde cevap verdi:

– Ben sizi tanıdığımı pişman değilim. Bu beni öldürüyor; ama yine de pişman değilim. Sevdim...

Dechartre ona acı çektirme konusunda, sertçe inat etti. Kendini iğrenç buluyor, yine de engel olamıyordu kendine.

– Evet, onca şeyden sonra, beni de sevmiş olmanız mümkün tabi.

Thérèse gözyaşları içinde:

– Ama yalnız sizi sevdim ben. Sizi fazlasıyla sevdim ve bunun içindir ki beni cezalandırıyorsunuz... Ah! Başka biriyle de sizinle beraberkenki gibi beraber olabileceğimi düşünebiliyorsunuz!

– Neden olmasın?

Thérèse ona güçsüz, cesaretsiz bir bakışla baktı.

– Bana inanmadığınız doğru mu gerçekten, söyleyin?

Yumuşakça şunu da ekledi:

– Eğer kendimi öldürseydim bana inanır mıydınız?

– Hayır, inanmazdım.

Thérèse mendiliyle gözlerini kuruladı; sonra gözyaşları içinde parıldayan gözlerini kaldırarak:

– Demek bitti! dedi.

Kalktı, odada kendileriyle güleç ve şehvetli bir yakınlık içinde yaşadığı, kendisine mal ettiği, sonra aniden birer hiç oluveren, kendisine bir yabancı ya da bir düşman gibi bakan binlerce şeye yeniden baktı. Ona Fiesole'u ve İtalya'nın büyü-lü saatlerini anımsatan Floransa madalyonlarını, Dechartre'in çizdiği profili; güzel, acılı zayıflığıyla gülen o yaramaz kız başını. Kendisi gibi buraya gelmiş, sonra kaybolmuş, yaşamın ve nesnelerin ürpertici uçsuz bucaksızlığı içinde sürüklenip gitmiş bu küçük gazeteci kızın önünde bir an sevgiyle durdu.

– Demek bitti? diye tekrarladı.

Dechartre sustu.

Alacakaranlık biçimleri silmeye başlamıştı bile.

Thérèse:

– Ne olacak bana? dedi.

Dechartre:

– Ya ben, bana ne olacak? diye yanıtladı.

Birbirlerine acıyarak baktılar; çünkü herkes kendine acıyordu.

Thérèse devam etti:

– Bense sizin için, kendim için, güzel aşkımız bitme-sin diye yaşlanmaktan korkuyordum! Hiç doğmamış olmak daha iyiymiş meğer! Evet, en iyisi hiç doğmamam olurdu. Çocukluğumda, Joinville'in ıhlamur ağaçları altında, Taç'ın yanında, mermer orman perilerinin önünde ölmek isterken

ne büyük bir önsezim varmış!

Kollarını sarkıtmış, ellerini kavuşturmuş bir durumda gözlerini kaldırdı, ıslak bakışı karanlığa bir parıltı taşıdı.

– Söylediğimin doğru olduğuna sizi inandıracak hiçbir yol yok. Sizin olduğumdan beri asla, asla... ama bunu nasıl yapabilirdim! Düşüncesi bile korkunç, saçma geliyor bana. Böylesine az mı tanıyorsunuz beni?

Dechartre kederle başını salladı:

– Hayır, sizi tanımıyorum.

Thérèse, odada seviştiklerini görmüş, her şeyi bir kez daha, bir bakışla sorguya çekti.

– Ama öyleyse birbirimiz için ifade ettiğimiz anlam... boştu, yararsızdı. Birbirine çarpıp kırılıyor insanlar, karışamıyorlar.

Thérèse isyan etti. Dechartre'ın kendisi için ne'anlama geldiğini hissetmemiş olması mümkün değildi.

Paramparça olmuş aşkının ateşi içinde, onun üzerine atıldı, öpücüklere, gözyaşlarına, haykırıslara, çürüklere boğdu onu.

Dechartre her şeyi unuttu; acılı, kırılmış, mutlu haliyle sarıldı ona, arzusun donuk öfkesiyle kollarında sıkıldı. Thérèse'in başı yastığın kenarına düşmüştü, gözyaşları içinde gülümsemeye başlamıştı bile. Dechartre birdenbire ondan sıyrıldı.

– Sizi yalnız göremiyorum artık. Onu da sizinle beraber görüyorum, her zaman.

Thérèse sessiz, kırgın ve ümitsiz ona baktı. Kalktı,

bilinmedik bir utanç duygusuyla elbisesini, saçlarını düzeltti. Sonra, her şeyin bittiğini hissederek artık görmez olmuş gözlerini çevresinde şaşkın şaşkın dolaştırdı, sonra yavaşça dışarı çıktı.

S O N

Bahar Güven

20 Ağustos 1980'de İzmir'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladıktan sonra, üniversite öğrenimi için İstanbul'a yerleşti. Fransız edebiyatının ünlü ismi Marcel Proust'a olan hayranlığı, Fransızca'ya olan ilgisini arttırdı. Galatasaray Üniversitesi'ni tercih ederek İktisat Bölümü'nü bitirdi. Değişik çevirileri bulunmaktadır.

Kırmızı Zambak

ANATOLE FRANCE

Le Figaro dergisi 1956 yılında on yedi yazardan 1871 ile 1939 yılları arasında yazılmış en iyi on iki aşk romanını belirlemelerini isteyince KIRMIZI ZAMBAK bu en iyi on iki kitap arasında yer aldı.

Roman 1890'lı yıllarda toplumun yaşayış şeklini: bir grup soylunun ahlak, devlet idaresi, kadın hakları ve evlilik hakkındaki görüşlerini sorgular. Her ne kadar aşk romanı olarak kabul edilse de arka planda titizlikle incelenmiş bir sosyolojik araştırma bulunuz.

Yazar akıcı ve basit bir anlatımla toplumun resmini çizer.
Romanın konusu... bir kesit

Çok güzel ve... Martin-
Belleme, sekiz yıl...dır, yapacak
hi...

Kapak Resmi: Edgar Degas

ISBN: 978-975-6249-72-7

9 789756 249727